T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BALKAN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BALKAN AĞIZLARINDA DEVRİK CÜMLE YAPILARI

BÜŞRA KÖSE

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ FATMA SİBEL BAYRAKTAR

EDİRNE 2021

Tezin adı: Balkan Ağızlarında Devrik Cümle Yapıları

Hazırlayan: Büşra Köse

ÖZET

Devrik cümle Türkçenin en eski yazılı kaynaklarından beri var olmuştur. Balkan Türk ağızları hakkında devrik cümleyle ilgili bilinen bir çalışma yoktur. Bu da çalışmamızın önemini artırır. Çalışmamızda Balkan coğrafyasını iki bölüm ekseni etrafında değerlendirmeye çalıştık. Doğu Balkan Türk ağızları (Yunanistan Gümülcine, Güney Doğu Bulgaristan, Bulgaristan Silistre ve Edirne Süloğlu) ve Batı Balkan Türk ağızları (Makedonya Ohri, Kosova Prizren). Çalışmamızın ana eksenini Doğu Balkan Türk ağızları oluşturmaktadır. Tümdengelim ve tümevarım metotlarıyla elde edilecek veriler için Balkan Türk ağızları üzerine yapılmış çalışmaları konu alan kitaplar, tezler ve makaleler çalışmamızda yararlandığımız eserlerden olmuştur. Metinleri inceleyip devrik cümle yapılarını, fiil ve isim cümleleri olarak ayrı ayrı öge dizilimine göre tespit etmeye ve ardından bu yapıları yüklemden sonraya bırakılan ögelere göre sıralamaya çalıştık. Sonuç kısmında Doğu ve Batı Balkan ağızlarından elde edilen veriler ortaya konmuş ve kendi aralarında mukayese edilmiştir. Çalışmamızda Gagauz Türkçesinin cümle yapısına da değinilmiş ve sonuç kısmında elde ettiğimiz veriler, Doğu ve Batı Balkan Türk ağızlarıyla kıyaslanmaya çalışılmıştır. Gagauz Türkçesinin cümle yapısına değinmemizin sebebi Balkan Türkçesinin batı bölgesini oluşturan Makedonya ve Kosova Türk ağızlarının da tıpkı günümüzde Moldova Cumhuriyeti'nin güney bölgesinde yer alan Gagauz Türkçesi gibi cümle açısından komşu dillerin etkisinde olma bakımından ortaklıklar gösteriyor olmasıdır. Çalışmamızda Doğu ve Batı Balkan ağızları bu sebepten sonuç kısmında Gagauzca ile de mukayese edilmiş ve tespit edilen benzerlik ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Devrik Cümle, Devrik Yapılı Cümle, Ağız, Balkan Ağzı, Balkan Türk Ağzı, Doğu Balkan Türk Ağzı, Batı Balkan Türk Ağzı

Name Of Thesis: Inverted Sentence Structures in Balkan Dialects

Written By: Büşra Köse

ABSTRACT

Inverted sentence has existed since the earliest written sources of Turkish. There is no known study about the inverted sentence about Balkan Turkish dialects. This increases the importance of our work. In our study, we evaluated the Balkan geography around the axis of two divisions. Eastern Balkan Turkish dialects (Greece Komotini, South East Bulgaria, Bulgaria Silistra and Edirne Süloğlu) and Western Balkan Turkish dialects (Macedonia Ohrid, Kosovo Prizren). The main axis of our study is Eastern Balkan Turkish dialects. For the data to be obtained by deductive and inductive methods, books, theses and articles on the studies on Balkan Turkish dialects have been among the works that we have benefited from in our study. We examined the texts and determined the inverted sentence structures according to the item sequence separately as verb and noun phrases. Then, we ranked these structures according to the items left after the predicate. In the conclusion part, the data obtained from the Eastern and Western Balkan dialects are presented and compared among themselves. In our study, the sentence structure of Gagauz Turkish was also mentioned and the data we obtained in the conclusion part were compared with the Eastern and Western Balkan Turkish dialects. The reason why we mention the sentence structure of Gagauz Turkish is that Macedonian and Kosovo Turkish dialects, which form the western region of Balkan Turkish, also show commonalities in terms of being under the influence of Slavic languages in terms of sentences, just like Gagauz Turkish located in the southern region of the Republic of Moldova today. In our study, Eastern and Western Balkan dialects were compared with Gagauz in the conclusion part and the similarities and differences were revealed.

Keywords: Inverted Sentence, Inverted Sentence, Dialect, Balkan Dialect, Balkan Turkish Dialect, Eastern Balkan Turkish Dialect, Western Balkan Turkish Dialect.

ÖNSÖZ

Bir dilin gelişimi ve değişimini konuşma dilinden izlemek mümkündür. Devrik cümle, bilhassa konuşma dilinde yavaş yavaş yer etmektedir. Konuşma dili, hazırlıksız konuşmaları içerdiği için bizlere devrik cümlenin kullanım alanıyla ilgili daha net bilgi sunmaktadır. Ağız çalışmalarının da konuşma dilinden elde edilen verilerle yapılması bu alanda önem arz etmektedir. Türkçenin söz dizimi ile ilgili yapılan çalışmalarda devrik cümle ile ilgili çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Bu yüzden incelemeye tabi tutulması gereken bir konudur. Bu eksiklik en çok da Balkan ağızlarında hissedilmektedir. Balkan ağızlarında devrik cümle yapısı üzerine daha önce, bilinen bir çalışma yapılmamıştır. Türk diline faydalı olma amacıyla çalışmamızda Balkan ağızlarındaki devrik cümle yapıları incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmamızda Balkan coğrafyasını iki bölüm ekseni etrafında değerlendirdik. Doğu Balkan Türk ağızları (Yunanistan Gümülcine, Güney Doğu Bulgaristan, Bulgaristan Silistre ve Edirne Süloğlu) ve Batı Balkan Türk ağızları (Makedonya Ohri, Kosova Prizren). Çalışmamızın ana eksenini Doğu Balkan Türk ağızları oluşturmaktadır. Tümdengelim ve tümevarım metotlarıyla elde edilen tezler ve makaleler çalışmamızda yararlandığımız eserlerden olmuştur. Çalışmamızda aşağıdaki kaynakların ağızlardan elde edinilen verilerin metin kısımlarından yararlanılmış ve devrik cümle yapıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Muherrem Özden'in *Batı Trakya – Gümülcine Ağız İncelemesi (Ses ve Şekil Bilgisi – Metinler – Söz Varlığı*[1] adlı kitabı; İhsan Sabri Çebi'nin *Güney-Doğu Bulgaristan Türk Ağızları*[2], Bahtışen Karaşinik'in *Silistre (Silistra) İli ve Yöresi Ağızları*[3], Demet Şen Gür'ün *Edirne İli Süloğlu İlçesi Ağzı (İnceleme – Metinler* -

[1]Muharrem Özden, *Batı Trakya – Gümülcine Ağız İncelemesi (Ses ve Şekil Bilgisi – Metinler – Söz Varlığı)*, Trakya Üniversitesi Matbaası, 1. Basım, Edirne 2016.
[2]İhsan Sabri Çebi, *Güney-Doğu Bulgaristan Türk Ağızları,* (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1986.
[3]Bahtışen Karaşinik, *Silistre (Silistra) İli ve Yöresi Ağızları*, (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2011.

Sözlük)[4] konulu yüksek lisans tezleri; İrfan Morina'nın *Mamuşa Tarihî Abideler ve Folklör Hazinesi*[5], Selda Sandalyeci'in *Gagauz Türkçesi Söz Diziminin Ölçünlü Türkiye Türkçesi Söz Dizimi ile Mukayesesi*[6] makaleleri devrik cümle yapılarının elde edildiği metinler olmuştur. Bahsi geçen kaynaklarda devrik cümle bahsine yalnızca Sandalyeci yer vermiştir. Diğer çalışmalar, ağızlarda ses, şekil ve sözlük çalışmalarıdır.

Çalışmamızda Balkan ağızlarında kullanılan devrik cümle yapıları analiz edilmeye ve öncelikle kendi içlerinde olmakla birlikte Gagauzca ile de mukayese edilerek benzerlik ve farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda Balkanlardaki Türklerin günlük konuşmalarında komşu dillerden (Yunanca, Arnavutça, Sırpça, Hırvatça, Boşnakça) bir etkileşimin olup olmadığı meselesi de irdelenmiş ve bulgular ışığında ortaya konmaya çalışılmıştır. Gagauz Türkçesinin cümle yapısına değinmemizin sebebi de Balkan Türkçesinin batı bölgesini oluşturan Makedonya ve Kosova Türk ağızlarının da tıpkı günümüzde Moldova Cumhuriyeti'nin güney bölgesinde yer alan Gagauz Türkçesi gibi cümle açısından komşu dillerin etkisinde olma bakımından ortaklıklar gösteriyor olmasıdır.

Çalışmamızın giriş bölümünde Balkan Türk ağızları, Balkanlardaki Türklerin tarihi geçmişi, devrik cümleyle ilgili tanım ve yaklaşımlar, devrik cümlenin kullanım alanları ve cümlenin ögeleri açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmamız altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Doğu Balkan Türk ağızlarındaki devrik cümle yapıları fiil ve isim cümlesi olarak ayrı başlıklar altında ele alınmış ve cümle sonundaki ögeye göre, yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş yapılar şeklinde sıralanmıştır. İkinci bölümde Batı Balkan Türk ağızlarındaki devrik cümle yapıları fiil ve isim cümlesi olarak ayrı başlıklar altında ele alınmış ve sondaki ögeye göre yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş yapılar şeklinde sıralanmıştır. Üçüncü

[4]Demet Şen Gür, *Edirne İli Süloğlu İlçesi Ağzı (İnceleme – Metinler - Sözlük)* (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2020.

[5]İrfan Morina, "Mamuşa Tarihî Abideler ve Folklör Hazinesi"*,Çevren*, Sayı 17, Priştine 1978, s. 121-136.

[6]Selda Sandalyeci, *"Gagauz Türkçesi Söz Diziminin Ölçünlü Türkiye Türkçesi Söz Dizimi ile Mukayesesi"*, Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi'nde sunulan yayınlanmamış bildiri, UBAK, Nevşehir 09-12 Eylül 2018.

bölümde Gagauzcadaki devrik cümle yapıları fiil ve isim cümlesi olarak ayrı başlıklar altında ele alınmış ve sondaki ögeye göre yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş yapılar şeklinde sıralanmıştır. Dördüncü bölümde Doğu Balkan Türk ağızlarında en çok kullanılan on devrik cümle yapısı kullanım sayılarına göre sıralanmıştır. Beşinci bölümde Batı Balkan Türk ağızlarında en çok kullanılan üç devrik cümle yapısı kullanım sayılarına göre sıralanmıştır. Altıncı bölümde ise devrik yapılı cümlelerde yer alan ve öge dizilimini etkileyen tamlamalar bahsine yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ele alınmış olan ağız grupları arasındaki temel farklar ve benzerlikler ile bunların Gagauzca ile olan benzerlik ve farklılıkları hakkında genel değerlendirmeler ele alınmıştır.

Lisans eğitimimden bu yana beni bilgileriyle daima aydınlatan ve yol göstericim olan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fatma Sibel Bayraktar'a, Tez çalışma sürecinde bana gösterdikleri sonsuz sabır ve sağladıkları her imkân için aileme, yaptığı araştırmalar ve ortaya koyduğu verilerle bana yol göstererek Gagauzcayı çalışmama dâhil etmemi sağlayan Arş. Gör. Selda Sandalyeci'ye, tarihî kaynaklara ulaşmamda bana kolaylık sağlayan ve yol gösteren sevgili arkadaşım Gülin Akata'ya teşekkürü borç bilirim.

Büşra Köse

İÇİNDEKİLER

ÖZET ……..... I

ABSTRACT …….....II

ÖNSÖZ …….....IV

İÇİNDEKİLER …….....VI

GRAFİK LİSTESİ.....XI

KISALTMALAR …….....XII

GİRİŞ …….....1

1. Amaç.....6

2. Önem.....6

3. Araştırma Yöntemi.....6

4. Balkanlar.....7

4. 1. Balkanlardaki Türklerin Tarihî Geçmişi.....7

5. Devrik Cümleyle İlgili Tanım ve Yaklaşımlar.....10

6. Devrik Cümlenin Kullanım Alanlarıyla İlgili Yaklaşımlar.....15

7. Cümlenin Ögeleri.....16

7. 1. Yüklem.....16

7. 2. Özne.....18

7. 3. Nesne.....20

7. 4. Dolaylı Tümleç.....25

7. 5. Zarf Tümleci.....28

7. 6. Cümle Dışı Unsur.....30

I. BÖLÜM

DOĞU BALKAN TÜRK AĞIZLARINDA (YUNANİSTAN GÜMÜLCİNE, GÜNEY DOĞU BULGARİSTAN, BULGARİSTAN SİLİSTRE, EDİRNE SÜLOĞLU) SONDAKİ ÖGEYE GÖRE DEVRİK CÜMLE YAPILARI

1. 1. Fiil Cümlelerinde Sondaki Ögeye Göre Devrik Cümle Yapıları.....33

1. 1. 1. Dolaylı Tümleç ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....33

1. 1. 1. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....33

1. 1. 1. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....64

1. 1. 2. Zarf Tümleci ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....76

1. 1. 2. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....76

1. 1. 2. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....95
1. 1. 3. Belirtili Nesne ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....107
1. 1. 3. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....108
1. 1. 3. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....127
1. 1. 4. Özne ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....133
1. 1. 4. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....133
1. 1. 4. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....147
1. 1. 5. Cümle Dışı Unsurla Biten Devrik Cümle Yapıları.....151
1. 1. 5. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....151
1. 1. 5. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....158
1. 1. 6. Belirtisiz Nesne ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....164
1. 1. 6. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....164
1. 1. 6. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....168
1. 2. İsim Cümlelerinde Sondaki Ögeye Göre Devrik Cümle Yapıları.....170
1. 2. 1. Özne ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....170
1. 2. 1. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....170
1. 2. 1. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....176
1. 2. 2. Zarf Tümleci ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....177
1. 2. 2. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....178
1. 2. 2. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....182
1. 2. 3. Dolaylı Tümleç Tümleç ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....184
1. 2. 3. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....184
1. 2. 3. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....188
1. 2. 4. Cümle Dışı Unsurla Biten Devrik Cümle Yapıları.....189
1. 2. 4. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....190
1. 2. 4. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....192

II. BÖLÜM
BATI BALKAN TÜRK AĞIZLARINDA (MAKEDONYA OHRİ, KOSOVA PRİZREN) SONDAKİ ÖGEYE GÖRE DEVRİK CÜMLE YAPILARI

2. 1. Fiil Cümlelerinde Sondaki Ögeye Göre Devrik Cümle Yapıları.....194
2. 1. 1. Dolaylı Tümleç ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....194
2. 1. 1. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....194
2. 1. 1. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....196

2. 1. 2. Belirtili Nesne ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....197
2. 1. 2. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....197
2. 1. 2. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....199
2. 1. 3. Özne ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....199
2. 1. 3. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....199
2. 1. 3. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....200
2. 1. 4. Zarf Tümleci ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....200
2. 1. 4. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....200
2. 1. 4. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....201
2. 1. 5. Belirtisiz Nesne ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....201
2. 1. 5. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....201
2. 1. 5. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....202
2. 1. 6. Cümle Dışı Unsur ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....202
2. 1. 6. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....202
2. 1. 6. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....203

III. BÖLÜM

GAGAUZCADA SONDAKİ ÖGEYE GÖRE DEVRİK CÜMLE YAPILARI

3. 1. Fiil Cümlelerinde Sondaki Ögeye Göre Devrik Cümle Yapıları.....204
3. 1. 1. Dolaylı Tümleç ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....204
3. 1. 1. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....204
3. 1. 1. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....206
3. 1. 2. Belirtili Nesne ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....207
3. 1. 2. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....207
3. 1. 2. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....208
3. 1. 3. Özne ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....208
3. 1. 3. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....208
3. 1. 3. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....209
3. 1. 4. Zarf Tümleci ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....210
3. 1. 4. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....210
3. 1. 4. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....210
3. 1. 5. Belirtisiz Nesne Biten Devrik Cümle Yapıları.....210
3. 1. 5. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....210
3. 1. 5. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....211

3. 1. 6. Cümle Dışı Unsur ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....211
3. 1. 6. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....211
3. 1. 6. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....211
3. 2. İsim Cümlelerinde Sondaki Ögeye Göre Devrik Cümle Yapıları.....212
3. 2. 1. Özne ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....212
3. 2. 1. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....212
3. 2. 1. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....212
3. 2. 2. Cümle Dışı Unsur ile Biten Devrik Cümle Yapıları.....212
3. 2. 2. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar.....213
3. 2. 2. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar.....213

IV. BÖLÜM

DOĞU BALKAN TÜRK AĞIZLARINDA (YUNANİSTAN GÜMÜLCİNE, GÜNEY DOĞU BULGARİSTAN, BULGARİSTAN SİLİSTRE, EDİRNE SÜLOĞLU) EN ÇOK GÖRÜLEN ORTAK ON DEVRİK CÜMLE YAPISI

4. 1. Yüklem + Belirtili Nesne.....214
4. 2. Yüklem + Dolaylı Tümleç.....220
4. 3. Yüklem + Özne.....227
4. 4. Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç.....232
4. 5. Yüklem + Zarf Tümleci.....236
4. 6. Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç.....241
4. 7. Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne.....245
4. 8. Zarf Tümleci + Yüklem + Özne.....248
4. 9. Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç.....251
4. 10. Özne + Yüklem + Zarf Tümleci.....255

V. BÖLÜM

BATI BALKAN TÜRK AĞIZLARINDA (MAKEDONYA OHRİ, KOSOVA PRİZREN) EN ÇOK GÖRÜLEN ORTAK ÜÇ DEVRİK CÜMLE YAPISI

5. 1. Yüklem + Dolaylı Tümleç.....263
5. 2. Yüklem + Belirtili Nesne.....263
5. 3. Özne + Yüklem + Belirtili Nesne.....264

VI. BÖLÜM

DEVRİK CÜMLELERDE YER ALAN VE DEVRİK CÜMLE YAPILARINI ETKİLEYEN TAMLAMALAR

6. 1. Tamlayan ve Tamlananı Arasına Öge Girmiş Tamlamalar.....267

6. 2. Arasına Öge Girmemiş Tamlamalar.....272

SONUÇ…….....274

KAYNAKÇA…….....294

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Doğu Balkan Türk Ağızlarında Ortak Görülen On Devrik Cümle Yapısının Yunanistan Gümülcine Ağzındaki Durumu.....259

Grafik 2: Doğu Balkan Türk Ağızlarında Ortak Görülen On Devrik Cümle Yapısının Güney Doğu Bulgaristan Ağzındaki Durumu.....260

Grafik 3: Doğu Balkan Türk Ağızlarında Ortak Görülen On Devrik Cümle Yapısının Bulgaristan Silistre Ağzındaki Durumu.....261

Grafik 4: Doğu Balkan Türk Ağızlarında Ortak Görülen On Devrik Cümle Yapısının Edirne Süloğlu Ağzındaki Durumu.....262

Grafik 5: Batı Balkan Türk Ağızlarında Ortak Görülen Üç Devrik Cümle Yapısının Makedonya Ohri Ağzındaki Durumu.....265

Grafik 6: Batı Balkan Türk Ağızlarında Ortak Görülen Üç Devrik Cümle Yapısının Kosova Prizren Ağzındaki Durumu.....266

KISALTMALAR

a. g. e.: Adı geçen eser

a. g. m.: Adı geçen makale

c.: Cilt

Çev.: Çevirmen

Bkz.: Bakınız

B.S.: Bulgaristan Siliste

E.S.: Edirne Süloğlu

f. c.: Fiil cümlesi

G.: Gagauzca

GD. B.: Güney Doğu Bulgaristan

i. c.: İsim cümlesi

K. P.: Kosova Prizren

M. O.: Makedonya Ohri

s.: Sayfa

t.: Toplam

Y.G.: Yunanistan Gümülcine

yy.: Yüzyıl

GİRİŞ

Türkçenin söz dizimi ile ilgili yapılan çalışmalarda devrik cümle ile ilgili çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Bu eksiklik en çok da Balkan ağızlarında hissedilmektedir. Balkan ağızlarında devrik cümle yapısı üzerine daha önce, bilinen bir çalışma yapılmamıştır. Bu sebeple çalışmamızın konusu Türk diline faydalı olma amacıyla "Balkan Ağızlarında Devrik Cümle Yapıları" olarak belirlenmiştir.

Türkçede devrik yapılı cümle, Türkçenin en eski yazılı kaynaklarından beri var olmuştur.

"Orhun Yazıtları'nda 2, Oğuz Kağan Destanı'nda 4, Dede Korkut Kitabı'nda 61, Kabusnâme çevirisinde 273, Âşık Paşazade Tarihi'nde 165 devrik cümle vardır."[7]

Balkanlardaki Türk ağızlarında da devrik cümlenin yapısı yadsınamayacak durumdadır.

"Balkan Türkleri bulundukları coğrafyada Sırpça-Hırvatça, Romence, Bulgarca, Arnavutça, Yunanca gibi İslav ve Hint-Avrupa kökenli birbirinden farklı dil konuşan etnik unsurlar ile iç içe yaşadıkları için, bu durumun sosyo-kültürel ve sosyo-lenguistik etkileri ister istemez Balkan Türkçesi ağızlarına da yansımış; bu ağızların yer yer Türkçenin yapı ve işleyiş ölçülerine ters düşen bir şekillenmeye uğramasına yol açmıştır. Yerli dillerin etkisinden gelen bu farklılaşmalar genellikle ünlü, ünsüz değişimleri biçimindeki ses olayları ile bunların şekil bilgisine yansıyan yönleri ve özellikle cümle yapısı ve söz dizimindeki değişimlerde ve söz varlığında kendini gösterir."[8]

[7]Hikmet Dizdaroğlu, *Tümcebilgisi,*1. Baskı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1976, s. 250.
[8]Zeynep Korkmaz, "Balkan Türkçesi Ağızları ile Türkiye Türkçesi Ağızları Arasında Sosyo-Lengüistik Açıdan Kısa Bir Karşılaştıma*", DergiPark*, Cilt 58, Sayı 2, 01.12.2010, s. 111.

Balkan ağızlarında yüklemin başında bulunup yargıyı üzerinde toplayan fiil, yüksek oranda cümle sonundan cümle başına geçmiştir. *"kıyamadım keseyim... lazım gideyim"* gibi.[9]

Yüzölçümü 504.884 km²yi bulan Balkanlarda şu an itibariyle tahminen 1 milyona yakın Türk yaşadığı Türk dernekleri tarafından bildirilmektedir.[10] Yoğunlukla Makedonya, Kosova, Bulgaristan, Yunanistan, Bosna-Hersek ve Romanya'da Türkler yaşamaktadır. Onların Osmanlının bu topraklardan çekilmesinden sonra azınlık durumuna düşmeleri de sebeplerden biri olmak kaydıyla özellikle Slav dillerinin etkisi altına girdikleri muhakkaktır. Bunun bölgedeki Türk ağızlarında ses, yapı ve derken cümle kuruluşlarına etkileri olmuştur. Çalışmamız, bölgede konuşulmakta olan Türk ağızlarının komşu dillerden (Yunanca, Arnavutça, Sırpça, Hırvatça, Boşnakça) ne oranda etkilendiklerini anlamamızda fikir sahibi olmamızı sağlayacaktır.

Balkanlardaki Türk ağızlarının gruplandırmasına Nemeth, Mollova, Günşen gibi bilim insanları temas etmişlerdir.

Nemeth, Balkan ağızlarının Doğu ve Batı olarak birbirinden keskin bir çizgi olarak ayrıldığını belirtir. İki ağzında ayrılma çizgisini de *"Tuna'nın yanındaki Lom'dan doğuya doğru uzanır, güney yönünde Vraca'dan, Sofya ve Samakov'dan doğuya doğru gider ve sonra buradan batıya yönelir ve Küstendil'de yine güneye doğru ilerler."*[11] şeklinde ifade etmiştir.

[9]Zeynep Korkmaz, *a. g. m.,* s.114.
[10]https://tr.wikipedia.org/wiki/Balkanlar, (Erişim Tarihi: 11.05. 2021)
[11]Gyula Nemeth, "Bulgaristan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine", *TDAY Belleten 1980-1981*,TDK Yayınları, Ankara 1983, s. 119.

[12]

Mollova, Nemeth'in sınıflandırmasını kabul eder fakat Nemeth'den farklı olarak bölgeyi üçe ayırır: "Batı uç zonu", "Doğu Rodoplar zonu" ve "Merkez zon". Batı uç zonuna; Nevrokop, Blagoevgrad, Devin kasabalarını ve onların etrafındaki köyleri dâhil eder. Doğu Rodoplar zonuna; Bulgaristan'da Kırcalı, Ardino, Momçilgrad, Krummovgrad kasabaları ve etrafında bulunan sayısı bini bulan küçük köylerde konuşulmakta olan ağızları dâhil eder. Merkez zona ise Balkanlarda diğer iki ağız bölgesinin dışında kalan bölgeleri sayar.[13]

Günşen'in ifadesiyle:

"Rumeli veya Balkan Türk ağızları, 14. yüzyılın ortalarından itibaren Balkanlara yerleşen Osmanlı Türklerinin Anadolu"dan götürerek iskân ettirdiği Türklerin, bu coğrafyada önce hâkim unsur sonra da azınlık olarak farklı tarihî, coğrafi, sosyal ve kültürel şartlar altında oluşturdukları ağızları ifade eder."[14]

[12]Gyula Nemeth, *a. g. m.*, s. 163.
[13]Mefküre Mollova, "Balkanlarda Türk Ağızlarının Tasnifi", *TDAY Belleten 1996*, TDK Yayınları, Ankara 1999, s. 168-172-174.
[14]Ahmet Günşen, "Balkan Türk Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Turkish StudiesInternational Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Volume 7/4, 111-129*, Ankara 2012, s. 113.

Günşen, "*Balkan Türk ağızları esas itibarıyla Türkiye Türkçesine bağlı, onun varyantları konumundaki ağızlar topluluğudur."* ifadesiyle Balkan Türk ağızlarının Türkiye Türkçesinin bir kolu olduğunu ifade etmiştir.[15]

"Türkiye Türkçesinin kollarından Rumeli kolu ana ağız grupları bakımından Doğu Rumeli ve Batı Rumeli olarak ikiye ayrılır:

Batı Rumeli sahasının coğrafi sınırları Bulgaristan'da Tuna'nın hemen güneyindeki Lom'dan doğuya doğru Vraça, Sofya, Samakov'dan doğuya doğru ilerleyip Köstendil'e uzanır. Ayrıca Makedonya, Arnavutluk, Bosna-Hersek ve Sırbistan'da Adakale'yi uç olarak kapsar. Kosova da Batı Rumeli Türkçesinin içinde yer alır.

Balkanlar'ın doğusunu oluşturan, Trakya'yı (doğu ve batısıyla beraber) içine alan ağız sahasıdır. Bulgaristan'da Lom, Vraça, Sofya, Samokov ve Köstendil şehirlerinin doğusundan itibaren ülkenin tamamı, Yunanistan, Makedonya'nın güney kesimleri ve Türkiye'nin Trakya'sı (Doğu Trakya) bu sahanın içindedir."[16]

Çalışmamızda Balkan ağızlarını, Doğu ve Batı Balkan Türk ağızları olmak üzere iki bölge olarak kabul ettik. Çalışma sahamızın merkezini Doğu Balkan Türk ağızları yani Yunanistan Gümülcine, Güney Doğu Bulgaristan, Bulgaristan Silistre ve Edirne Süloğlu ağızları oluşturur. Daha önce saha araştırması yapılarak tespit edilmiş metinler ağız araştırması kitabı ve yüksek lisans tezlerinden elde edilmiştir. Bu metinlerin ellişer sayfalık bölümleri ve ardından Batı Balkan Türk ağızlarından Kosova Prizren, Makedonya Ohri'den yüzer cümlelik birer hikâye incelenmiş ve devrik cümle yapıları ortaya konmuştur. Çalışmamızda Gagauz Türkçesinin cümle yapısına da değinilecektir. Bunun sebebi ise Balkan Türkçesinin batı bölgesini oluşturan Makedonya ve Kosova Türk ağızlarının da tıpkı günümüzde Moldova

[15] Ahmet Günşen, *a. g. m.*, s. 114.

[16] https://tr.wikipedia.org/wiki/Rumeli_a%C4%9F%C4%B1zlar%C4%B1#:~:text=Rumeli%20a%C4%9F%C4%B1zlar%C4%B1%2C%20T%C3%BCrkiye%20T%C3%BCrk%C3%A7esi%20a%C4%9F%C4%B1z,Rumeli'de%20%C3%A7e%C5%9Fitli%20a%C4%9F%C4%B1zlarla%20konu%C5%9Fulmaktad%C4%B1r.&text=Rumeli%20T%C3%BCrk%20a%C4%9F%C4%B1zlar%C4%B1n%C4%B1n%20tarifi%20ve%20s%C4%B1n%C4%B1fland%C4%B1rmas%C4%B1na%20dair%20%C3%A7e%C5%9Fitli%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fmalar%20yap%C4%B1lm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r, (Erişim Tarihi: 01.05.2021)

Cumhuriyeti'nin güney bölgesinde yer alan Gagauz Türkçesi gibi cümle açısından komşu dillerin etkisinde olma bakımından ortaklıklar gösteriyor olmasıdır.

Gagavuzcanın günümüzde Moldova Cumhuriyeti'nin güney bölgesinde konuşulan Türkçenin bir ağzı ve sözdiziminin günümüzde Türkçeden çok Slav dillerinin yani komşu dillerden bazılarının kaideleri ile uyumlu oluşu, çalışmamıza dâhil edilmesi açısından önemlidir. Etkileşimin sözdizimini değiştirecek kadar yüksek oranda olması, Balkan ağızlarında da bu etkinin görülüp görülmemesinin tespiti açısından bize mukayese yapma olanağı sağlayacaktır.

Çalışmamızda yararlandığımız kaynaklar: Muherrem Özden'in *Batı Trakya – Gümülcine Ağız İncelemesi (Ses ve Şekil Bilgisi – Metinler – Söz Varlığı*[17] adlı kitabı; İhsan Sabri Çebi'nin *Güney-Doğu Bulgaristan Türk Ağızları*[18], Bahtışen Karaşinik'in *Silistre (Silistra) İli ve Yöresi Ağızları*[19], Demet Şen Gür'ün *Edirne İli Süloğlu İlçesi Ağzı (İnceleme – Metinler - Sözlük)*[20] konulu yüksek lisans tezleri; İrfan Morina'nın *Mamuşa Tarihî Abideler ve Folklör Hazinesi*[21], Selda Sandalyeci'in *Gagauz Türkçesi Söz Diziminin Ölçünlü Türkiye Türkçesi Söz Dizimi ile Mukayesesi*[22] makaleleri devrik cümle yapılarının elde edildiği metinler olmuştur. Bahsi geçen kaynaklarda devrik cümle bahsine yalnızca Sandalyeci yer vermiştir. Diğer çalışmalar, ağızlarda ses, şekil ve sözlük çalışmalarıdır.

---

[17]Muharrem Özden, *Batı Trakya – Gümülcine Ağız İncelemesi (Ses ve Şekil Bilgisi – Metinler – Söz Varlığı)*, Trakya Üniversitesi Matbaası, 1. Basım, Edirne 2016.

[18]İhsan Sabri Çebi, *Güney-Doğu Bulgaristan Türk Ağızları,* (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1986.

[19]Bahtışen Karaşinik, *Silistre (Silistra) İli ve Yöresi Ağızları*, (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2011.

[20]Demet Şen Gür, *Edirne İli Süloğlu İlçesi Ağzı (İnceleme – Metinler - Sözlük)* (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2020.

[21]İrfan Morina, "Mamuşa Tarihî Abideler ve Folklör Hazinesi",*Çevren*, Sayı 17, Priştine 1978, s. 121-136.

[22]Selda Sandalyeci, *"Gagauz Türkçesi Söz Diziminin Ölçünlü Türkiye Türkçesi Söz Dizimi ile Mukayesesi",* Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi'nde sunulan yayınlanmamış bildiri, UBAK, Nevşehir 09-12 Eylül 2018.

1. Amaç

Türkiye Türkçesinin devamı sayılan Balkanlarda konuşulan Türk ağızlarındaki devrik cümle yapılarını tespit edip bu tarz cümle yapılarının komşu dillerden etkilenerek farklı bir forma dönüşüp dönüşmediği konusunda fikir edinmeye çalışacağız. Ayrıca yüklemden sonraya bırakılan ögelere göre sıralama yapıp ağızlardaki durumunu mukayese etmeye çalışacağız. Ağızlarda en çok bulunan devrik cümle yapılarını tespit edip kullanım oranlarını kıyaslayacağız.

2. Önem

Daha önce yapılmamış bu çalışma sayesinde yaklaşık dört yüz yıl birlikte yaşamış olan Balkanlardaki Türkler ve diğer ulusların dillerinin birbirlerini etkileme alanı üzerinde somut malzeme elde etme şansına sahip olacağız. Türkçenin Ural Dillerine mensup olması kadim cümle yapısını bize özne + nesne + yüklem olarak teyit etmektedir. Ne var ki devrik cümlelere de kısıtlı sayıda rastlamak her dönemde mümkündür. Sınır hattında konuşulan ağızlarda cümle yapısının değişimi ne oranda görülmektedir? Biz bu sorunun cevabını arayacağız.

3. Araştırma Yöntemi

Tümdengelim ve tümevarım metotlarıyla elde edilecek veriler için Balkan Türk ağızları üzerine yapılmış çalışmaları konu alan kitaplar, tezler ve makaleler çalışmamızda yararlandığımız eserlerden olmuştur. Devrik cümleler tespit edilmiş, cümle sonundaki ögeler temel alınarak en çok görülen ögeden en az görülen ögeye doğru sıralama yapılmıştır. Aynı zamanda elde edilen verilerden ağızlarda görülen ortak on yapı tespit edilmiş ve mukayese edilmiştir. Doğu Balkan Türk ağızlarında veriler ögelerine göre sıralanırken incelenen bölgelerin haritadaki konumlarına göre –batıdan doğuya- bir başlık sistemi oluşturulmuştur. (Yunanistan Gümülcine, Güney Doğu Bulgaristan, Bulgaristan Silistre ve Edirne Süloğlu sıralaması izlenmiştir.) Batı Balkan Türk ağızlarında da Makedonya Ohri, Kosova Prizren sıralaması izlenmiştir.

4. Balkanlar

"Balkan" ismi Türkçe bir isimdir. "Dağlık" yahut "sıra-dağ" anlamına gelir.[23]

Balkanlar tarih boyunca Türklere ev sahipliği yapmış ve yapmakta olan geniş toprak parçasıdır. Türklerin bu topraklardaki geçmişi yüzyıllar öncesine dayanır. Biz Batı Türkleri için adeta ikinci vatan olan bu toprakların üzerinde yaşamış ve yaşamakta olan Türk unsurlarının tarihi ve kültür varlıkları, geçmiştenli dil varlıkları vb. pek çok konuda yeniden ve yeniden masaya yatırılarak incelemeler yapılması Türkiye Türkleri ve kadim Balkan Türk halkları için hayati öneme sahiptir.

"Türkiye Türkçesi literatüründe Rumeli adlandırması da Balkanlar adlandırmasına denk veya ona yakın bir kullanıma sahiptir. Rumeli ismi ise, Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğu Roma İmparatorluğu'ndan fethettiği topraklara verdiği Türkçe isimdir. Osmanlı Türkleri, Avrupa'ya ayak bastıktan sonra, burada fethettikleri yerlere Rumeli adını verdiler."[24]

Günümüzde bu topraklarda hâlâ birçok Türk yaşamakta ve bu topraklarda Türk dili konuşulmaya devam etmektedir.

4. 1. Balkanlardaki Türklerin Tarihî Geçmişi

Türklerin Balkan topraklarıyla ilk tanışması Hunlar'ın MS 378 yılında Tuna'yı geçerek Trakya'ya kadar gelmesi ve MS 380'den itibaren Balkanlarda egemenlik kurmasıyla olmuştur. MS 453 yılında Atilla'nın vefatıyla Hunlar'ın bu bölgedeki hâkimiyeti sona ermiştir. Bundan sonraki zamanlarda Asya'dan Kuzey Karadeniz step bölgesi yolu vasıtasıyla bu bölgeye sürekli gelen savaşçı Türkler (Peçenek ve Uzlar gibi), bölgede yaşayan halklarla kaynaşarak asimile olmuşlar ve Bulgaristan'ın kuzeydoğusunda güçlü devletler kurmayı başarmışlardır. VII. yy.da kurulan Bulgar Hanlığı, bu devletler arasındadır. IX ve XI. yy.larda Bulgar Hanları,

[23]Halil İnalcık, *Türkler ve Balkanlar*, Bal-Tam Türklük Bilgisi 3, Balkan Türkoloji Araştırma Merkezi, Prizren 2005, s. 20.
[24]https://tr.wikipedia.org/wiki/Balkanlar#:~:text=Balkanlar%20veya%20Balkan%20Yar%C4%B1madas%C4%B1%2C%20Avrupa,alan%20co%C4%9Frafi%20ve%20k%C3%BClt%C3%BCrel%20b%C3%B6lgedir, (Erişim Tarihi: 30.04.2021)

Bizans İmparatorluğunun yerini almışlar ve XI ve XII. yy.larda Peçenek, Uz ve Kuman Türkleri Balkanlara göçler gerçekleştirmişlerdir. Bunların sadece bir kısmı XV. yy.a kadar toplu olarak varlıklarını sürdürebilmiştir.[25]

Kumanlar, XIII. yy.da Balkanlarda siyasi ve askerî olarak etkili olmuş ve birbiri ardınca kurulan Asen, Terter, Şişman Hanedanları ve Eflak Hanedanının kurucuları olmuşlardır. Osmanlı Devleti bu bölgeye egemenlik kurmadan önce bölgede üstün tarihî role sahip olan Kumanlar; Dobruca'dan Akerman'a kadar yerleşerek Hristiyanlığı seçmiş, XIV. yy.ın ikinci yarısında Dobruca-Varna topraklarında Dobruca Beyliği'ni kurmuşlardır. 1388 yılında I. Murat metbü tanımış ve 1393 yılında I. Bayazıt bu beyliği Osmanlı Devleti topraklarına dâhil etmiştir. Deliorman ve Varna'dan Tuna'ya kadar giden bölge Osmanlılardan önce de Türk yerleşim alanı haline gelmiş bulunmaktadır.[26]

Balkanlara güneyden ve Anadolu'dan gelen Türkler; Kuzey Karadeniz'den gelenler gibi Hristiyanlaşmamış, Müslüman olmaya ve kültürlerini korumaya devam etmişlerdir. Balkanlara ilk ayak basışları, Selçuklu Sultanı İzzettin Keykavus ve onunla gelen Sarı Saltuk'un 1261 yılında Moğollardan kaçmaları sonucu Bizans İmparatoruna sığınmaları ile Kuzey Dobruca'ya gelmeleri ile olmuştur.[27]

1352 yılında Sultan Orhan'ın ilk oğlu Süleyman'ın Cantecuzenus'tan Cinbi (Tsympe) kalesini alması, iki yıl sonra Gelibolu'yu ele geçirmesi ve beş yıl içerisinde Trakya'nın güney bölgesini fethedip, buraya Anadolu'dan asker getirip halkı yerleştirmesi önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bundan sonra 1357-1359 yılları arası Anadolu'dan Rumeli'ye göçler devamlılık göstermiştir.[28]

1387 yılında Selanik'in teslim olması, 1389 yılında Kosova'da yaşanan galibiyet Türklerin Balkan hâkimiyeti için büyük bir adım olmuştur. [29]

---

[25] Halil İnalcık, *a. g. e.*, s. 20-21.
[26] Gös yer.
[27] Halil İnalcık, *a. g. e.*, s. 21.
[28] Halil İnalcık, *a. g. e.*, s. 22.
[29] Halil İnalcık, *a. g. e.*, s. 24-25.

Fatih Sultan Mehmed'in 1453 yılında İstanbul'u fethetmesiyle Balkanlardaki Türk hâkimiyeti daha da kuvvetlenmiş ve bunun sonucunda Ortodoks halk Osmanlı tebası durumuna gelmiştir. Yine II. Bayezid'in 1481 yılında yaptığı Boğdan seferiyle Osmanlı egemenliği Romanya'ya kadar uzanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman'ın 1520-1566 saltanatı sırasında Rodos ve Belgrad'ın fethiyle başlayan Macaristan'ın hâmiyet altına alınması gibi XVI. yy.ın sonuna kadar diğer hükümdarlar tarafından da Balkan topraklarında başarılar elde edilmiştir.[30]

Osmanlı Devleti, Rumeli'de fetihlere başladığı andan itibaren fethettiği topraklarda düzenli bir iskân politikası takip etmiştir. Fetihler sırasında köy ve kasabalardaki topraklarını terk edenlerin yerine Anadolu'dan büyük oranda Türkmenler nakledilmiştir. Balkan topraklarına iskân politikası sonucu yerleşen Türkmenler; buraya dilleri ve kültürlerini de getirmişler ve zamanla buralara han, hamam, mescit, medrese gibi Türk- İslam eserleri inşa etmişler ve Balkanları Türk yurdu haline getirmişlerdir. Boş ve verimli topraklar elde etmek isteyen sipahiler Orta Anadolu'dan ve Karesi ve Menteşe gibi beyliklerden Balkanlara gelmişlerdir. Göç hareketi yoğun olarak Bulgaristan'a yapılmıştır. Doğu Balkanlarda, Varna ve Tuna arası bölgedeki köy adlarından Türkçe olanları hemen fark edilir. Osmanlının Avrupa'ya çok erken yerleşmesi devletin kuvvetlenmesinde çok önemli bir adım olmuştur.[31] Osmanlı Devleti'nin hedefi; Balkan coğrafyasını fethedip, oraya yerleşmek ve bu doğrultuda yaptığı fetihlerin yanında uyguladığı iskân politikası ile Anadolu'dan Rumeli'ye göç ettirdiği nüfus sayesinde Balkan topraklarında Türk-Müslüman nüfusunun artmasını sağlayıp orada kalıcılığını pekiştirmektir.

Zamanla bozulan tımar sistemi ve ekonomi ile Osmanlı Devleti'nde huzursuzluklar meydana gelmiş ve 17. yy. çıkan büyük çaplı isyanlar ile Osmanlo Devleti, eski gücünü kaybetmeye başlamıştır.[32] Rusya'nın Panslavizm politikası ile milliyetçilik fikirlerinin canlanması ile de idaresi altındaki devletler isyan etmeye

[30] Mehmet İnbaşı, "Balkanlarda Osmanlılar: Fetih ve İskân", *Balkanlar El Kitabı 1. Cilt: Tarih,* Akçağ Yayınları, Ankara 2017, s. 287-288.
[31] Mehmet İnbaşı, *a. g. m.*, s. 290-291.
[32] Kemal Beydilli, "Osmanlılar", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 33, 2. bölüm, İstanbul 2007, s. 496-500.

başlayıp bağımsızlıklarını elde etmeye çalışmışlardır.[33]. Balkanlarda yaşayan Türk-Müslüman nüfus diğer devletler tarafından göçe zorlanmış ya da Osmanlı Devleti'nin başarısızlıkla sonuçlandığı savaşlar sonunda imzalanan antlaşmalar sonucu Balkanlardan Anadolu'ya göçler meydana gelmiş ve böylece Balkanlar'da Türk varlığı azaltılmaya çalışılmıştır.[34]

Balkan savaşları Osmanlı tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Savaştan sonra imzalanan antlaşmalarla Rumeli'de kalan Müslümanların hakları tasdik edilmiştir ve pek çok Türk asıllı Müslümanın göçü günümüze kadar devam etmiştir.[35]

Günümüzde hâlâ birçok soydaşımız Balkan topraklarında yaşamakta ve dilimizi konuşmaya devam etmektedir.

5. Devrik Cümleyle İlgili Tanım ve Yaklaşımlar

Ergin'in **Türk Dil Bilgisi**; Korkmaz'ın **Gramer Terimleri Sözlüğü;** Atabay, Özel, Çam'ın **Türkiye Türkçesinin Sözdizimi**; Banguoğlu'nun **Türkçenin Grameri;** Demir, Yılmaz'ın **Türk Dili El Kitabı;** Karaağaç'ın **Türkçenin Söz Dizimi**; Eker'in **Çağdaş Türk Dili**; Delice'nin **Türkçe Söz Dizimi** kitaplarında devrik cümle ile ilgili birçok adlandırma ve tanım yapılmaktadır. Çalışmamızda bu adlandırmalar arasından "devrik cümle" terimini seçtik ve yüklemi sonda olmayan cümleleri devrik cümle olarak kabul ettik.

Gamze Doğan İnan "Eski Anadolu Türkçesi Metinlerinde Devrik Yapı Meselesi*" adlı* doktora tezinde *"Türkiye Türkçesi ile ilgili yayımlanan terim sözlükleri ve geleneksel dil bilgisi kitaplarında devrik cümleye ya hiç değinilmemiş ya da kısaca üzerinden geçilmiştir."*[36] diyerek konuya temas etmiştir. Yapılan bu

[33]Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914),* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1997, s. 516-523.
[34]Detaylı bilgi için Bkz. H. Yıldırım Ağanoğlu, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların Makus Talihi: Göç,7. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul 2012.
[35]Cevdet Küçük, "Balkan Savaşı"*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırma Merkezi*, C. 5, s. 25.
[36]Gamze Doğan İnan, *Eski Anadolu Türkçesi Metinlerinde Devrik Yapı Meselesi,* (Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi), Samsun 2008, s. 9.

açıklama 2008 yılına aittir. Gümüzde artık devrik cümle üzerine daha fazla eğilindiğini görmekteyiz. Yukarıda bahsi geçen dil bilgisi kitaplarında -Ergin hariç- devrik cümleye temas edildiğini görmekteyiz. Türkçenin bir devrik cümle gerçeği olmasına rağmen yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir.

Ergin, **Türk Dil Bilgisi** kitabında devrik cümle bahsine hiç değinmemiştir. Ergin'in *"Türkçede asıl unsurun tâli unsurdan sonra gelmesi prensibine uygun olarak cümlenin esas unsuru daima sonda bulunur."*[37] sözünden devrik cümleyi bir tür olarak kabul etmediğini ve yüklem yalnızca sonda olduğunda cümle kurulabileceği düşüncesinde olduğu çıkarımını yapmaktayız.[38]

İncelediğimiz eserlerde Ergin dışında kalan dil bilimcilerin devrik cümleye kitaplarında ve konuyla ilgili çalışmalarında yer verdiklerini görmekteyiz.

Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü** kitabında *"Türkçenin normal sözdizimine aykırı olarak yüklemi öteki cümle ögelerinden daha önce gelen cümle."*[39] şeklinde devrik cümleyi tanımlamıştır.

Atabay, Özel, Çam, **Türkiye Türkçesinin Sözdizimi** adlı kitaplarında devrik cümle bahsine "Öğelerinin Dizilişine Göre Cümleler" başlığının altında devrik cümleyi şu şekilde tanımlamıştır:

"Öğelerinin dizilişi açısından önemli bir tümce türü de devrik tümcedir. Anlatımdaki yargıyı etkin bir biçimde açıklamak amacıyla, yüklemin tümcenin öteki öğelerinden önce kullanıldığı tümcelere devrik tümce denir."[40]

Banguoğlu, **Türkçenin Grameri** kitabında devrik cümle bahsini "Sıra Değişmeleri" başlığı altında üç madde vermiş ve 3. maddede ele almıştır. Devrik cümleyi şu şekilde ifade etmiştir:

---

[37]Muharrem Ergin, *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi,* Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul 2012, s. 399.
[38] Nurettin Demir – Emine Yılmaz, *Türk Dili El Kitabı,* 8. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara 2016, s. 246.
[39] Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, TDK Yayınları, Ankara 1992, s. 42.
[40]Neşe Atabay- Sevgi Özel- Ayfer Çam, *Türkiye Türkçesinin Sözdizimi,* 2. Baskı, Papatya Yayıncılık, İstanbul 2003, s.114.

"Yüklemin yerinden alınıp kimseye yaklaştırılması, hatta cümle başına getirilmesi:

Turgut getirecek arabayı. Getirecek Turgut arabayı.

Yüklemin ileri alınmasıyla doğrudan sıraya ençok aykırı görünen bu üçüncü çeşit sıraya konuşma dilinde oldukça rastlanır. Burada yüklem her zaman sert bir berkitme vurgusu taşır... Buna ters sıra (ordre inverse) deriz. Yeni zamanlarda yazı dilimizde tartışma konusu olan devrik cümle (phrase inverse) de budur."[41]

Demir, Yılmaz, **Türk Dili El Kitabı**'nda devrik cümle bahsini "Yüklemin Yerine Göre Cümleler" başlığı altında şu şekilde ifade etmiştir:

"Kurallı cümleler yanında, Türkçede yüklemi sonda bulunmayan cümle türü de vardır. Buna devrik cümle denir. Verdi kitabı Ahmet – Kitabı verdi Ahmet ve iyi değil annem denmesi gibi."

Karaağaç, **Türkçenin Söz Dizimi** kitabında "Yüklemin Yerine Göre Cümleler" başlığı altında bulunan "Devrik Cümle (inverted sentence) başlığı altında *"Devrik cümle, yüklemi sonda bulunmayan cümledir."*[42] diyerek Karahan'ın **Türkçede Söz Dizimi**[43], Eker'in de **Çağdaş Türk Dili**[44] adlı eserindeki tanımla aynı söylemi gerçekleştirir.

Delice, **Türkçe Söz Dizimi** kitabında devrik cümle bahsini "Cümle Türleri" başlığı altında "Yüklemin Yerine Göre" başlığında ele almıştır. Delice, devrik cümleyle ilgili düşüncelerini şu sözlerle ifade etmiştir:

"Türkçe klâsik cümle cümle yapısında yüklemin sonda bulunması gerekmektedir. Bu kurala uyan cümleler kurallı, uymayan –yani, yüklemi sonda bulunmayan cümleler de devrik ya da kuralsız adını alır.

---

[41] Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri,* 9. Baskı, TDK Yayınları, Ankara 2011, s. 533-534.
[42] Günay Karaağaç, *Türkçenin Söz Dizimi,* 6. Baskı, Kesit Yayınları, İstanbul 2017, s. 250.
[43] Leylâ Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, 25. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara 2018, s. 100.
[44] Süer Eker, *Çağdaş Türk Dili,* 12. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara 2019, s. 377.

Cümlenin kurallı veya kuralsız ayrımı, cümlenin kurucu ögesi olan yüklem ile onu tamamlayan ögelerin dizilişi ile ilgili bir durumdur. Yüklemi tamamlayan Ö, N, DT ve ZT'inden birinin yüklemden sonra kullanılması durumunda Türkçenin cümle dizim kuralı değişmiş ve cümle dizimi kuralsız cümle terimi ile ifade edilecek duruma gelmiş olur."[45]

Bayraktar, Behrur, Hatipoğlu da şu açıklamalarıyla devrik cümle bahsiyle ilgili düşüncelerini açıklamıştır:

"Bir ÖNY dili olan Türkçe, bu dizimi herhangi bir öğenin vurgulanmadığı, sıradan anlatımlar için kullanır. Türkçede vurgulanan öğe yükleme yaklaştırılır. Bununla birlikte Türkçe söz diziminin katı olmadığı hemen hemen bütün dilbilimcilerin ortak görüşüdür. Cümlede yansıtılmak istenen anlama, vurgulanmak istenen öğeye göre bir cümle mümkün olan bütün dizilişlerde kullanılabilir."[46]

Devrik cümleyle ilgili yapılan tanımlara bakıldığında devrik cümlenin yüklemi sonda olmayan cümle olduğu kanısına varılmıştır. Hangi başlık altında olursa olsun tanımlarla ilgili ortaya çıkan kanaat ortaktır.

"Devrik cümle üzerindeki tartışmalar devrik cümlenin tanımı, Türkçeni kendi anlatımı dâhilinde mi yoksa yabancı diller kaynaklı mı olduğu, nedenli mi nedensiz mi olduğu, yazı dilindeki varlığı noktalarında toplanmaktadır."[47] sözlerinden devrik cümleye hangi açılardan yaklaşıldığını görmekteyiz.

Torun, şu sözleriyle devrik cümleyle ilgili bazı araştırmacıların yaklaşımlarını özetlemiştir:

"Bir kısım araştırmacılar devrik cümlenin Türkçede yeri olmadığını savunarak devrik cümleyi reddederken, bir kısmı Türkçenin ilk yazılı kaynaklarından

---

[45] H. İbrahim Delice, *Türkçe Sözdizimi,* 6. Baskı, Asitan Yayınları, İstanbul 2019, s. 169.

[46]Fatma Sibel Bayraktar - Emine Behrur - Esra Hatipoğlu - Nazlı Özdemir, "Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Devrik Yapı", *VI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı,* I. Cilt, Uludağ Üniversitesi, Bursa 4-7 Aralık 2013, s. 683.

[47] Selda Sandalyeci, *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Devrik Cümle,*(Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2017, s. 3.

itibaren devrik cümlenin Türk söz diziminde yeri olduğunu, bu nedenle Türkçede devrik cümle gerçeğinin yadsınamayacağını ifade etmişlerdir... Haydar Edizkun, Hikmet Dizdaroğlu, Tahir Nejat Gencan, Rasim Şimşek ve Mehmet Hengirmen Türkçede devrik cümlenin yeni olmadığını, başlangıçtan beri Türkçede devrik cümle geleneğinin bulunduğunu tarihî dönem metinlerindeki devrik cümle örnekleriyle vurgulamışlardır."[48]

Devrik cümle bahsinden söz ederken deneme türünün öne çıkan ismi Nurullah Ataç'an söz etmek gerekir. Ataç, eserlerinde kullandığı söz dizimiyle dikkatleri üzerine çekmiştir. Çünkü eserlerinde yüklemi sonda olmayan cümlelere bolca yer vermiş ve bu tarzın öncüsü olmuştur.

Öztürk ve Günay'ın şu ifadeleri de devrik cümleyle ilgili yaklaşımları özetler niteliktedir:

"Türk Dilinde esas cümle yapısının "özne+tümleç+yüklem" dizilişinde olduğu hemen hemen bütün dil bilgisi kitaplarında belirtilir. Öğe dizilişine göre cümle çeşitlerinde ise kurallı(düz) cümle ve devrik cümle olmak üzere iki cümle türünden söz edilir. Özne ile yüklem arasındaki yardımcı unsurlar, vurguya göre yükleme yaklaştırılarak kurallı (düz) cümle yapısı oluşturulur. Yaygın görüş olarak devrik cümle yapıları ya çeviri metin etkileşimi ya da manzum eserlerde ölçü vezin, kafiye vb. uyumunu sağlamak için başvurulan bir diziliş değişikliği olarak değerlendirilerek bu dizilişlere temkinli yaklaşılır. Sebebi ne olursa olsun, sözdizimi esnekliği olarak da değerlendirilen Türkçe cümle yapısında öğe diziliş değişikliğinin Türk Dilinin sözdizimi özelliklerinden biri olduğunu kabul etmek gerekir."[49]

"Cevdet Kudret, duyu birliğinin anlatımdaki gücünü öne çıkardığı makalesinde konuşma dili ile yazı dilini karşılaştırır. Devrik cümle, jest ve

[48]Yeter Torun, *Nurullah Ataç'ın Denemelerinde Devrik Yapılar,* 1. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009, s. 55.
[49]Sevgi Öztürk – Nesrin Günay, "Kırkalareli Ağızlarının Söz Dizimi Özellikleri", 4. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Programı, Trakya Üniversitesi, Edirne 27-29 Ekim 2011.

mimiklerle desteklendiği için konuşma dilinde kullanılabilir. Yazıda böyle bir imkân olmadığından geleneksel söz diziminin kullanılması gerektiğini söyler."[50]

Tarihin en eski yazılı metinlerinden beri var olan devrik cümle günümüzde varlığını devam ettirmektedir. Üzerine yapılan çalışmalardan anlıyoruz ki devrik cümle dil bilimciler tarafından kabul görmüş durumdadır.

6. Devrik Cümlenin Kullanım Alanlarıyla İlgili Yaklaşımlar

Dil bilimcilerin devrik cümlenin kullanım alanlarıyla ilgili fikirlerini şu şekilde özetleyebiliriz:

Banguoğlu; devrik cümlenin duygulu anlatışta, kısa cümlelerde, deyimlerde, atasözlerinde ve nazımda kullanıldığını ifade ederek yer yer yazıda kullanılmasının üslupça bir zenginlik teşkil edeciğini dile getirir. Yersiz ve kötüye kullanılmaması gerektiğini ekler.[51]

Bayraktar, Behrur, Hatipoğlu; devrik cümlenin kullanım alanlarını şu sözlerle açıklamışlardır:

"Bir anlamı öne çıkarma, belirtme, vurgulama ihtiyacı, özellikle şiirde ahenk endişesi diğer ögelerin olduğu gibi yüklemin de yerini değiştirebilmektedir. Devrik cümleler, sözlü dilde yazılı dile oranla daha fazla kullanılmıştır. Şiir dilinde de devrik cümle çok görülür."[52]

Demir, Yılmaz; devrik cümlenin işlevlerinin tam olarak aydınlatılmadığını dile getirmişler; atasözleri, deyimler, slogan ifadelerde, şiir ve konuşma dilinde sıkça kullanıldığını ifade etmişlerdir.[53]

---

[50]Fatih Cihangir Tekin, *Kemal Tahir'in "Esir Şehrin İnsanları, Esir Şehrin Mahpusu, Yol Ayrımı" Adlı Eserlerindeki Devrik Yapı* (Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Afyon 2006, s. 9.
[51]Tahsin Banguoğlu, *a. g. e.*, s. 534.
[52]F. Sibel Bayraktar-Emine Behrur- Esra Hatipoğlu- Nazlı Özdemir, *a. g. e.* , s. 681.
[53]Nurettin Demir – Emine Yılmaz, *a. g. e., s.* 246.

Karahan; devrik cümlenin bir anlamı öne çıkarma, belirtme, vurgulama ihtiyacı ve şiirdeki ahenk endişesiyle kullanıldığını ifade etmiş ve yazı diline oranla sözlü dilde daha çok kullanıldığını dile getirmiştir.[54]

Eker; devrik cümlenin deyim ve atasözlerinde, duygu ve heyecanın yoğunlaştığı cümlelerde, günlük konuşmalarda kullanıldığını ve devrik cümleye çokçası sözlü dilde rastlandığını dile getirir.[55]

Araştırmacıların devrik cümlenin kullanım alanında mutabık olduğu konu devrik cümlenin büyük oranda sözlü dil – konuşma dilinde ortaya çıktığıdır. Bizim de araştırmamızda kullanacağımız inceleme metinlerinin ortak noktası: sözlü dil yani konuşma dilinin ürünleri olmasıdır. Araştırmamızda devrik cümlenin hangi amaçlarla kullanıldığı bahsini de göz önünde bulunduracağız.

7. Cümlenin Ögeleri

Devrik cümle yapılarını incelerken ögelerin dizilimine dikkat edip ve dizilime göre başlıklar vereceğiz. Cümlelerde ilk olarak yüklemin tespiti ile işe başlayacak ve ardından sağında ve solunda bulunan ögelere göre dizilimleri belirleyerek başlıklar altında ele alacağız.

7. 1. Yüklem

Yüklemle ilgili tanımlara, konuyla ilgili kaynaklardan bakarak yüklemin ne olduğu konusunda ortak bir kanıya varıp ve devrik cümle yapılarının tespitine ilk olarak cümlelerdeki yüklemleri bularak başlayacağız. Yüklemin dil bilimciler tarafından ifadesi şöyledir:

Ergin, **Türk Dil Bilgisi** kitabında yüklemi "Cümle Unsurları" başlığı altında "Fiil" alt başlığında şu şekilde tanımlamıştır:

[54] Leylâ Karahan, *a. g. e.*, s. 100.
[55] Süer Eker, *a. g. e.*, s. 377.

"Cümlenin en esaslı unsuru, ana unsuru, temel unsuru, cümlenin direğidir. Cümlenin bütün yapısı onun üzerine kurulur. Diğer bütün unsurlar fiilin etrafında toplanan, onu destekleyen, onu tamamlayan unsurlardır."[56]

Ergin, daha sonraki ifadelerinde "İsim Cümlesi" başlığı altında Ergin, şu sözlerle ifade etmiş; isim ve fiil cümlelerini ortak değerlendirmiş, genel ifadedeki "yüklem" adlandırması yerine "fiil"i tercih etmiştir:

"Bir fiil unsuru ihtiva etmesi itibariyle, şüphesiz, isim cümlesi de bir fiil cümlesinden başka bir şey değildir. Onun için bu cümleyi fiil cümlesinden büsbütün ayrı bir şey sanmamak, bu cümlenin fiil cümlesinin hususî bir şekli olduğunu unutmamak lazımdır."[57]

Banguoğlu, **Türkçenin Grameri** kitabında yüklemi "Cümlenin Üyeleri" başlığı altında bulunan "Yüklem" alt başlığında şu şekilde ifade etmiştir:

"Yüklem yargının, dolayısıyla cümlenin düğümlendiği kelimedir. Cümlenin cinsini de onun yapılışı belirler. Fiilden yüklem (predicat vebal) olduğuna göre fiil cümlesini (Hava açtı), isimden yüklem (predicat nominal) olduğuna göre de isim cümlesini (Hava güzel.).kurmaya yarar."[58]

Demir, Yılmaz, **Türk Dili El Kitabı**'nda "Cümlenin Ögeleri" başlığı altında "Yüklem" alt başlığında yüklemi şu şekilde açıklamışlardır:

"L. Johansın'un anlayışıyla hareket edecek olursak yüklem, fiil cümlelerinde yüklemleştirici işlevi gören çekim eki almış bir fiil, isim cümlelerinde ise bildirme eki alabilen bir isim ögesinden oluşur: Gel!, Geliyorsunuz, Asker[dir]. Günümüz söz dizim anlayışına göre yüklem cümlenin temel ögesidir."[59]

Karaağaç, **Türkçenin Söz Dizimi** kitabında "Cümle Ögeleri" başlığının altında "Yüklem" alt başlığında yüklemi şu şekilde açıklamıştır:

---

[56] Muharrem Ergin, *a. g. e.*, s. 398-399.
[57] Muharrem Ergin, *a. g. e.*, s. 401.
[58] Tahsin Banguoğlu, *a. g. e.*, s. 524-525.
[59] Nurettin Demir – Emine Yılmaz, *a. g. e., s. 239.*

"Nitelendirilmiş eylem adına yüklem denir. Cümlede yargı bildiren çekimli öge, yüklemdir. Yüklem, cümlenin temel ögesidir; çünkü yüklem cümle için kurulur... Yüklem olan öge, fiil cümlesinde çekimli bir fiil, isim cümlesinde ana yardımcı fiille çekimlenmiş bir söz veya söz öbeğidir."[60]

Karahan, **Türkçede Söz Dizimi** adlı kitabında "Cümlenin Ögeleri" başlığının "Yüklem" alt başlığında yüklemi şöyle açıklamıştır:

"Cümlede yargıyı üzerinde taşıyan öge, yüklemdir. Kılış, oluş ve durum yüklem tarafından karşılanır. Yüklem, cümlenin ana ögesidir. Diğer ögeler, yüklemin anlamını çeşitli bakımlardan tamamlamak üzere cümlede yer alır."[61]

Eker, **Çağdaş Türk Dili** kitabında yüklemi "Tümcenin Ögeleri" başlığı altında "Yüklem" alt başlığında şu şekilde açıklamıştır:

"Yüklem (predicate), adından da anlaşılacağı gibi, tümce içinde kip ve kişi ekleri alan, yani çekimlenmiş eylemdir... Sözcüklerin türü ve yapısı yüklem olma özelliği ile ilgili değildir."[62]

Delice, **Türkçe Sözdizimi** kitabında "Cümlenin Ögeleri" başlığı altında "Kurucu Öge: Yüklem (Y)" başlığı altında *"Cümlenin kurucu ögesi olan yüklem, aynı zamanda özelliklerine göre cümlede bulunacak olan diğer unsurların da belirleyicisidir."*[63] cümlesiyle yüklemi ifade etmiştir.

Yüklemle ilgili yapılan tanımlara bakıldığında ortak kanı yüklemin cümlemin temel ögesi olduğudur. Yargıyı üzerinde barındırır ve diğer ögeleri bulmak için daima yüklemden yararlanılır. Biz de yüklem tespitinde bu özellikleri göz önünde tutup ve terim ad olarak "yüklem"i kullanmayı tercih edeceğiz.

7. 2. Özne

[60] Günay Karaağaç, *a. g. e.,* s. 223-224.
[61] Leylâ Karahan, *a. g. e.*, s. 14.
[62] Süer Eker, *a. g. e.*, s. 347-348.
[63] H. İbrahim Delice, *a. g. e.,* s. 156-157.

Yüklemden sonra tespitini yapacağımz diğer öge öznedir. Öznenin dil bilimciler tarafından ifadesi ve adlandırılması şöyledir:

Ergin, **Türk Dil Bilgisi** kitabında özneyi "Cümle Unsurları" başlığı altında "Fail" alt başlığında şu sözlerle özneyi ifade etmiş ve terim ad olarak "fail" sözcüğünü tercih etmiştir:

"Cümlenin fiilden sonra ikinci unsurudur. Fâili fiili yapan veya olan unsurdur. Fiile en yakın, fiilden ayrılmaz bir cümle unsurudur. Ayrıca zikredilmese bile fiilin içinde umumî olarak şahıs hâlinde ifade edilmek suretiyle varlığı cümlede daima hissedilir. Fâil isim cinsinden bir kelime veya bir kelime grubu olur."[64]

Banguoğlu, **Türkçenin Grameri** kitabında özneyi "Cümlenin Üyeleri" başlığı altında bulunan "Kimse" alt başlığında şu sözleriyle öznenin cümlenin ikinci ögesi olduğunu ifade etmiş ve terim ad olarak "kimse"yi kullanmıştır:

"Kimse cümlede kılanı ve olanı temsil eder." şeklinde tanımlamış ve *"...kimse ister ayrı bir kelimeyle ifade edilsin, ister yüklemin içindeki kişi eki (fiil zamiri) ile belirtilsin cümlenin ikinci üyesi sayılır (Ömer biliyor. Biliyorum yahut ben biliyorum)."*[65]

Demir, Yılmaz, **Türk Dili El Kitabı**'nda "Cümlenin Ögeleri" başlığı altında "Özne" alt başlığında özneyi *"Geleneksel Türkçe kaynaklarda özne bir cümlede yüklemin gösterdiği işi veya oluşu gerçekleştiren olarak anlaşılır."* cümlesiyle tanımlamışlardır.[66]

Karaağaç, **Türkçenin Söz Dizimi** kitabında "Cümle Ögeleri" başlığının altında "Özne (subject)" alt başlığında özneyi *"Cümlede bir var oluşu veya bir yapma ve olamyı gerçekleştiren öge, öznedir."* cümlesiyle tanımlamıştır.[67]

---

[64] Muharrem Ergin, *a. g. e.,* s. 399.
[65] Tahsin Banguoğlu, *a. g. e.,* s. 525-526
[66] Nurettin Demir – Emine Yılmaz, *a. g. e., s. 240.*
[67] Günay Karaağaç, *a. g. e.,* s. 227.

Karahan, **Türkçede Söz Dizimi** adlı kitabında "Cümlenin Ögeleri" başlığının "Özne" alt başlığında özneyi *"Cümlede yapanı veya olanı karşılayan öge, öznedir."*[68] cümlesiyle tanımlamıştır.

Eker, **Çağdaş Türk Dili** kitabında özneyi "Tümcenin Ögeleri" başlığı altında "Özne" alt başlığında *"Özne (subject), tümce içinde eylemin gösterdiği oluş ya da kılış ile doğruda ilgilidir ya da kılışın sağlmasını gerçekleştiren kişidir."*[69] şeklinde ifade etmiştir.

Delice, **Türkçe Sözdizimi** kitabında özneyi "Cümlenin Ögeleri" başlığı altında "Kurucu Ögeyi Tamamlayanlar"ın alt başlığı olarak "Özne (Ö)" başlığında ele almış ve şu sözlerle ifade etmiştir:

"Yüklemi kılış fiilinden oluşan kılış cümlelerinde eylemi gerçekleştiren isim unsurudur. Bu unsur, eylem gerçekleştirme erki olan bir varlık ismi ya da mecazi olarak bu erke sahip olan varlıkları karşılayan isimdir: '[Ahmet]okumayı seviyor.', '[Şiddetli rüzgar]ağaçları devirdi.' örneklerinde olduğu gibi."[70] sözleriyle tanımlamıştır.

Özneyle ilgili yapılan tanımlara bakıldığında ortak kanı öznenin yüklemden sonra tespit edilecek ikinci öge olduğu ve cümlede yapılan işi ve belirtilen özelliği karşılayan öge olduğudur. Biz de öznenin tespitinde bu özellikleri göz önünde tuttup ve terim ad olarak "özne"yi kullanmayı tercih edeceğiz. Yükleme sorduğumuz "Ne, kim?" sorularının cevabını özne kabul edeceğiz.

7. 3. Nesne

Özneden sonra tespitini yapacağımız öge nesnedir. Cümlenin ögeleri konusunda en tartışmalı öge nesnedir. Genel kanı isim cümlesinin nesne alamayacağı görüşüdür. Tanımlarda bilhassa dikkat edeceğimiz husus isim cümlesinin nesne alıp almadığıdır. Nesnenin dil bilimciler tarafından ifadesi ve adlandırılması şöyledir:

---

[68] Leylâ Karahan, *a. g. e.*, s. 18.
[69] Süer Eker, *a. g. e.*, s. 348.
[70] H. İbrahim Delice, *a. g. e.*, s. 162.

Ergin, **Türk Dil Bilgisi** kitabında nesneyi "Cümle Unsurları" başlığı altında "Nesne" alt başlığında nesneyi şu sözlerle açıklamış ve terim ad olarak "belirli nesne", "belirsiz nesne" sözcüklerini kullanmıştır:

"Fillerin tesir ettiği nesneyi, şahsı, şeyi karşılayan cümle unsurudur... Nesne yalnız fiili geçişli cümlelerde bulunur. Nesne unsuru daima akkuzatif hâlinde bulunur, fiil akkuzatife bağlanır. Bu akkuzatif ya ekli, ya eksiz olur. Ekli akkuzatif nesnenin belirli olduğunu, belki de bilindiğini; eksiz akkuzatif ise nesnenin belirsiz, umumî olduğunu ifade eder. Ekli nesneye belirli nesne, eksiz nesneye belirsiz nesne denir."[71]

Ergin, nesneyi isim ve fiil cümlesi şeklinde bir ayrımda bulunmadan açıklamıştır. *"Fiillerin tesir ettiği..."* ifadesinden isim cümlelerinde bulunmadığını düşündüğü kanısına varıyoruz.

Banguoğlu, **Türkçenin Grameri** kitabında nesneyi "Cümlenin Üyeleri" başlığı altında bulunan "Nesne" alt başlığında şu ifadelerle açıklamış, terim ad olarak "belirli nesne", "belirsiz nesne" sözcüklerini kullanmış, isim cümlelerinin nesne alamayacağı görüşünü savunmuştur:

"Cümlede kimsenin, dolayısıyla yüklemin etkilediği kişiyi, veya şeyi temsil eden kelimeye nesne adını veririz. (Turgut araba almış. Ahmet evi satmış.) Nesne cümlenin üçüncü üyesi sayılır. Ancak nesne iki öncekiler gibi her cümlenin tabiî üyesi değildir. İsim cümleleri yalnız vasıf, oluş ve durum bildiren yargı öbekleri olduklarından nesne almazlar... Bir varlık üzerinde etkisi olan fiiller olduğu gibi olmayan fiiller de olduğu için, (geçişli ve geçişsiz fiiller), sonrakiler yüklem olduklarında fiil cümlesi nesne alamaz (Bekir sütü getirdi. fakat Bekir geldi.)... Adlar cümlede kimi ve kim halleriyle nesne olurlar (Mehmet tavuğu kesti. Mehmet tavuk kesti.) Bunlardan birincisi yüklemin belli bir kişiyi, veya şeyi etkilediğini gösterir ve belirli nesne (complement direct determine) adını alır. İkinci ise yüklemin

[71] Muharrem Ergin, *a. g. e.*, s. 339-400.

belirtilmemiş bir kişi, veya şeyi etkilediğini anlatır ve belirsiz nesne (complement direct indetermine) adıyla anılır."[72]

Demir, Yılmaz, **Türk Dili El Kitabı**'nda "Cümlenin Ögeleri" başlığı altında "Nesne" alt başlığında nesneyi şu şekilde tanımlamışlardır: *"Nesne, cümlede fiilin gösterdiği işten doğrudan etkilenen ögeye denir: Ev-i özledim, Arkadaş-ı gördüm gibi."* şeklinde tanımlamışlardır. Demir, Yılmaz, nesnenin sadece yüklemi geçişli fiillerde ortaya çıkabileceğini; yüklemi geçişsiz olan fiillerde ve isim cümlelerinde nesnenin bulunmayacağını söylemişlerdir. Ama birleşik bir fiilin fiil ögesinin düşmesiyle isim cümlesi durumuna gelen cümlelerde nesnenin bulunabileceğini söylemişler ve örnek olarak *"(birine bir şeyi) borçlu olmak* örneğini vermişlerdir. Terim ad olarak "belirtili nesne" ve "belirtsiz nesne"yi tercih etmişlerdir. Belirtili nesnenin –(y)X eki veya iyelik 3. kişilerden sonra – nX biçimde olduğunu, belirtisiz nesnenin ise ek almayacağını ifade etmişlerdir.[73]

Karaağaç, **Türkçenin Söz Dizimi** kitabında "Cümle Ögeleri" başlığının altında "Nesne (object)" alt başlığında nesneyi *"Öznenin gerçekleştirdiği yapmadan etkilenen varlık, yapma hali çekimindedir ve cümlenin nesnesidir."*[74] cümlesiyle tanımlamıştır. Karaağaç, yüklemi sadece geçişli eylem olan cümlelerde nesne bulunabileceğini; isim cümlesi bildirme cümlesi olduğundan olma veya yapma söz konusu olmadığı için nesne alamayacağını dile getirmiştir. Ve bazı yapma hali öbeklerinin yanlışlıkla nesne olarak kabul edilmemesi gerektiğini ifade etmiş *"İstanbul Fatihi, büyük hükümdarlığını böyle bir babanın oğlu oluşuna borçludur.; Bu dünya hayatını terk, her şeyin sonu değildir."*[75] ifadesiyle bunu örneklemiştir.

Karaağaç, nesnede terim ad olarak "belirtili nesne" ve "belirtisiz nesne"yi kullanmış ve bunları Türkçede nesne iki türlüdür diyerek şu sözlerle ifade etmiştir:

---

[72] Tahsin Banguoğlu, *a. g. e.,* s. 527.
[73] Nurettin Demir – Emine Yılmaz, *a. g. e., s. 241.*
[74] Günay Karaağaç, *a. g. e.,* s. 231.
[75] Günay Karaağaç, *a. g. e.,* s. 232-233.

"Belirtili nesne (determined direct object): Ekli olan yapma haliyle bildirilen nesne, belirtili nesnedir: Ali camı kırdı; Ayağını yorganına göre uzat; Hasta bakıcı çarşafları değiştirdi.

Belirtisiz nesne (undetermined direct object): Eksiz olan yapma haliyle bildirilen nesne, belirtisiz nesnedir: Ali camı kırdı; İyileşmek için ilaç kullanıyorum; Görünen köy kılavuz istemez."[76]

Karahan, **Türkçede Söz Dizimi** adlı kitabında "Cümlenin Ögeleri" başlığının "Nesne" alt başlığında nesneyi şu sözlerle ifade etmiş, terim ad olarak "belirtili nesne" ve "belirtisiz nesne"yi tercih etmiştir:

"Cümlede yüklemin bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen öge, nesnedir... Yükleme hâli eki taşımayan nesneler belirtisiz nesnedir; genel bir varlığı, bir türü karşılar. 'Vedia, ona ***sigara*** *uzatıyordu.' Yükleme hâli eki taşıyan nesneler belirtili nesnedir; bilinen bir varlığı karşılar. 'Ben elli senedir* ***onu*** *kovalıyorum... İsim cümleleri nesne almaz. Ancak kural dışı örneklere de rastlanır. 'İstanbul fatihi, büyük hükümdarlığını böyle bir babanın oğlu oluşuna borçludur.'"*[77]

Karahan'ın sözlerinde isim cümlesinin nesne alamayacağını açıkça ifade etmiştir.

Eker, **Çağdaş Türk Dili** kitabında özneyi "Tümcenin Ögeleri" başlığı altında "Nesne" alt başlığında şu şekilde tanımlamış ve terim ad olarak "belirtili nesne", "belirtisiz nesne" adlarını kullanmıştır:

"Nesne (object), bir tümce veya yan tümce içinde yüklemle doğrudan ilişkili olan ögedir. Geçişli eylemlerle oluşturulan yüklemler nesne alabilir. Belirtili ve belirtisiz olmak üzere iki tür nesne vardır."

Eker'in şu ifadeleri dikkat çeker:

---

[76] Günay Karaağaç, *a. g. e.,* s. 231.
[77] Leylâ Karahan, *a. g. e.*, s. 25-27.

"Ad tümcelerinde belirtili nesne bulunmaz. Herhangi bir dileği yok tümcesinde yüklem addır. Tümcedeki dileği ifadesi de söz sonundaki –i eki dolayısıyla ilk bakışta belirtili nesne izlenimi vermektedir. Ancak tümce dikkatle incelendiğinde dileği sözcüğündeki –i'nin üçüncü kişi iyelik eki olduğu görülecektir."[78]

Eker'in sözlerinden anladığımız, isim cümlelerinde yalnızca belirtisiz nesnenin bulunabileceğidir. Bahsi geçen eserin ilgili sayfalarında belirtisiz nesne almış isim cümlesine örnek yoktur.[79]

Delice, **Türkçe Sözdizimi** kitabında nesneyi "Cümlenin Ögeleri" başlığı altında "Kurucu Ögeyi Tamamlayanlar"ın alt başlığı olarak "Nesne" başlığında ele almış, aşağıdaki ifadelerle nesneyi tanımlamış ve terim ad olarak "belirtili ve belirtisiz nesne"yi kullanmıştır:

"Cümle kurgusunda iki tip nesne vardır. Birinci tip nesne durum ve oluş cümlelerinde görülür; ikinci tip nesne ise geçişli kılış fiilinin yüklem olduğu kılış cümlelerinde ortaya çıkar. Buna göre, durum ve oluş cümlelerinin konusu olan öge ismi iken geçişli yüklemin oluşturduğu kılış cümlelerinde ise öznenin eylemini üzerinde gerçekleştirdiği öge ismi olarak cümleye katılır... Geçişli kılış fiilinin yüklem olmasından dolayı cümlede üçüncü dereceden zorunlu olarak bulunması gereken nesne –daha çok- -I belirtme durumu ekini almış olarak bulunur ve cümle içinde belirtili nesne diye adlandırılır. Eksiz isim unsurunun nesne olması durumunda nesneyi tamamlamak için belirtisiz nesne terimi kullanılır." [80]

İsim cümlelerinde nesne bulunup bulunmamasıyla ilgili fikrini şu açıklamadan anlıyoruz:*"Nesne, oluş fiilinden kurulan fiil cümleleri ile isimden kurulan isim cümlelerinde ise sadece yalın isimlerden oluşmaktadır: 'Bugün çok fazla [yağmur] yağdı.';[Bahçemizdeki çiçekler]çok güzeldir.' örneklerinde olduğu*

[78] Süer Eker, *a. g. e.*, s. 350.
[79] Gös. yer.
[80] H. İbrahim Delice, *a. g. e.*, s. 163

gibi."[81] Kanaatimiz isim cümlesinde nesne olarak verilen tamlama öbeğinin özne olduğudur. Çünkü güzel olma özelliğini üzerinde taşıyan varlığın özne olması gerektiği fikrindeyiz.

Nesneyle ilgili yapılan tanımlara bakıldığında ortak kanı nesnenin yüklemde yapılan işten etkilenen öge olduğu ve cümlede yardımcı öge olduğudur. Biz de nesnenin tespitinde bu özellikleri göz önünde tuttup ve terim ad olarak "belirtili nesne" ve "belirtisiz nesne"yi kullanmayı tercih edeceğiz. Yükleme özneyi bulduktan sonra sorduğumuz "Ne?" sorusunun cevabını belirtisiz nesne, "Neyi, kimi?" sorularının cevabını ise belirtili nesne olarak kabul edeceğiz.

Nesneyi fiil cümlelerinde arayacak ve isim cümlelerinde bunun aksi bir durumun olup olmadığını da göz önünde bulunduracağız. Biz de isim cümlelerinde nesnenin –bazı istisnalar dışında- bulunmadığı kanaatindeyiz. Yapılan tanımları göz önünde bulunduracak, kanaatimizin dışında veya ona teğet düşünce tespit edersek sonuç kısmında belirteceğiz.

7. 4. Dolaylı Tümleç

Nesneden sonra tespitini yapacağımız öge dolaylı tümleçtir. Dolaylı tümlecin dil bilimciler tarafından ifadesi ve adlandırılması şöyledir:

Ergin, **Türk Dil Bilgisi** kitabında dolaylı tümleci "Cümle Unsurları" başlığı altında "Yer Tamlayıcısı" alt başlığında ele almış, terim ad olarak "yer tamlayıcısı"nı kullanmış ve şu şekilde açıklamıştır:

"Fiilin mekânını ve istikametini gösteren cümle unsurudur. Her hareketin zaman mekân içinde bir yeri bir istikameti vardır. İşte yer tamlayıcısı hareketin cereyan ettiği bu yeri ve istikameyi ifade eder. Bu unsur da isim cinsinden bir kelime

[81] H. İbrahim Delice, *a. g. e.,* s.164.

veya kelime grubu olur. Fiile yer ve istikamet ekleri olan datif, lokatif ve ablatif ekleri ile bağlanır."[82]

Ergin'in açıklamalarından dolaylı tümleç olan ögenin -E, -DE, -DEn hâl eklerini alacağını anlıyoruz.

Banguoğlu, **Türkçenin Grameri** kitabında dolaylı tümleci "Cümlenin Üyeleri" başlığı altında bulunan "İsimleme" alt başlığında şu sözlerle açıklamış ve terim ad olarak "isimleme"yi tercih etmiştir:

"Cümlede yüklemin gerçekleşmesiyle ilgili kişileri ve şeyleri gösteren adlara ve zamirlere isimleme (determinant nominal, complement indirect) deriz. Bu adlar ve zamirler ençok yer yön hallerinde (kime, kimde, kimden), bir hayli de dışçekim hallerinde bulunurlar."[83]

Demir, Yılmaz, **Türk Dili El Kitabı**'nda "Cümlenin Ögeleri" başlığı altında "Dolaylı Tümleç" alt başlığında *"Yönelme, bulunma ve ayrılma durumu eklerinden birini almış olan isim ögeleri, cümlede dolaylı tümleç olarak işlev görür."* tanımını yapmışlar ve bu başlığa kadar olan ögeleri –yüklem, nesne- cümlenin kurucu ögeleri olarak adlandırmışlardır. [84]

Karaağaç, **Türkçenin Söz Dizimi** kitabında "Cümle Ögeleri" başlığının altında "Yer Tamlayıcısı (adverb of place) başlığı altında ele almış ve terim ad olarak "yer tamlayıcısı"nı kullanmıştır. *"Cümlede, yaklaşma, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öge, yer tamlayıcısıdır."*[85] cümlesiyle tanımlamıştır. Dolaylı tümleç görevindeki sözcüğün yaklaşma (-a / -e), bulunma (-da / -de / -ta / -te) ve uzaklaşma (-dan / -den / -tan / -ten) eklerinden mutlaka birinin taşıması gerektiğini dile getiren Karaağaç; bu ekleri taşıyan tarz, zaman ve miktar zarflarının yer tamlayıcısı olmadığının unutulmaması gerektiğini dile getirir.[86]

---

[82] Muharrem Ergin, *a. g. e.,* s. 400.
[83] Tahsin Banguoğlu, *a. g. e.,* s. 529.
[84] Nurettin Demir – Emine Yılmaz, *a. g. e., s.242.*
[85] Günay Karaağaç, *a. g. e.,* s. 233
[86] Günay Karaağaç, *a. g. e.,* s. 234- 235.

Karahan, **Türkçede Söz Dizimi** adlı kitabında "Cümlenin Ögeleri" başlığının "Yer Tamlayıcısı" alt başlığında dolaylı tümleci ele almış ve terim ad olarak "yer tamlayıcısı"nı tercih etmiştir. Karahan'ın dolaylı tümleçle ilgili açıklamaları şu şekildedir:

"Cümlede yönelme, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öge, yer tamlayıcısıdır... Yönelme, bulunma ve uzaklaşma hâli ekli tarz, zaman ve miktar zarfları yer tamlayıcısı değildir."[87]

Eker, **Çağdaş Türk Dili** kitabında dolaylı tümleci "Tümcenin Ögeleri" başlığı altında "Tümleçler" başlığının alt başlığında "Dolaylı Tümleçler/Yer Tamlayıcıları" başlığında; Korkmaz'ın **Gramer Terimleri Sözlüğü**'ndeki dolaylı tümlecin bulunma, yaklaşma ve uzaklaşma eklerinden biriyle veya bir edatla birlikte bulunan yalın veya grup hâlindeki adın tümce bilgisinin adı olduğu açıklamasını kullanarak açıklamış ve şunları eklemiştir:

"Dolaylı tümleçler tümcede yaklaşma [-A], bulunma [-DA], veya uzaklaşma [-DAn], durumlarında bulunabilir.Yaklaşma [-A] durumundaki tümleçlerin neden, fiyat, bedel vb.; bulunma [-DA] durumundaki tümleçlerin yer, zaman, süre, durum vb.; uzaklaşma [-Dan]durumundaki tümleçlerin ise yön, yer, neden, ölçü, değer, karşılık, bedel vb. bakımından tümceyi tamamlama işlevi vardır."[88]

Delice, **Türkçe Sözdizimi** kitabında dolaylı tümleci "Cümlenin Ögeleri" başlığı altında "Kurucu Ögeyi Tamamlayanlar"ın alt başlığı olarak "Dolaylı Tümleç (DT)" başlığında ele almış ve şu açıklamalarda bulunmuştur:

"Her hareketin zaman ve mekân içinde bir yeri ve yönü vardır. İşte, cümlelerde yer ve yönü gösteren bu cümle ögesi, isim cinsinden bir kelime veya kelime öbeği olabilir. Fiile yer ve yön ekleri olan kalma, ayrılma ve ekleriyle bağlanır."[89]

---

[87] Leylâ Karahan, *a. g. e.*, s. 29-31.
[88] Süer Eker, *a. g. e.*, s. 354.
[89] H. İbrahim Delice, *a. g. e.*, s. 164.

Delice, ayrıca her -a, -da, -dan ekini alan sözcüklerin dolaylı tümleç olmadığını; bazen de dönüştürme, temsil ve bütünleşik işlevli kullanılıp zarf tümleci görevinde kullanıldığını söyler.[90]

Dolaylı tümleçle ilgili yapılan tanımlara bakıldığında ortak kanı dolaylı tümlecin yardımcı öge olduğu, bu görevde kullanılan ögenin yönelme (-A), bulunma (-DA), ayrılma (-DAn) eklerinden birini aldığı ve cümlede bu anlamları taşıdığıdır. Fakat bu ekleri alıp tarz, zaman vb. zarflık özellikleri gösteren sözcükler de vardır. Dolayısıyla o kelimler zarf tümleci olup dolaylı tümleçle karıştırılmamalıdır. Biz de dolaylı tümlecin tespitinde bu özellikleri göz önünde tuttup ve terim ad olarak "dolaylı tümleç"i kullanmayı tercih edeceğiz. Yükleme sorduğumuz "Neye, neyde, neyden; kime, kimde, kimden; nereye, nerede, nereden?" sorularının cevaplarını – tarz, zaman, miktar bildirmeyenleri- dolaylı tümleç olarak kabul edeceğiz.

7. 5. Zarf Tümleci

Dolaylı tümleçten sonra tespitini yapacağımız öge zarf tümlecidir. Zarf tümlecinin dil bilimciler tarafından ifadesi ve adlandırılması şöyledir:

Ergin, **Türk Dil Bilgisi** kitabında zarf tümlecini "Cümle Unsurları" başlığı altında "Zarf" alt başlığında şu şekilde açıklamış ve terim ad olarak "zarf"ı kullanmıştır:

"Fiilin muhtelif şartlarını ve zamanını gösteren cümle unsurudur. Hareketin nasıl, niçin, ne şekilde, hangi vasıtalarla, hangi sebeple, hülâsa, hangi şartlarda yapıldığını veya olduğunu ve hangi zamanda cereyan ettiğini göstermek için zarf unsuru kullanılır."[91]

Banguoğlu, **Türkçenin Grameri** kitabında zarf tümlecini "Cümlenin Üyeleri" başlığı altında bulunan "Zarflama" alt başlığında şu şekilde açıklamış ve terim ad olarak "zarflama"yı kullanmıştır:

---

[90] Gös. yer.
[91] Muharrem Ergin, *a. g. e.*, s. 400.

"Cümlede yüklemin içinde geçtiği hal ve şartları belirten zarflara ve zarf niteliğindeki belirtme öbeklerine zarflama (determinant adverbial, complement circonstanciel) deriz... Cümlenin üyesi olarak zarf ve benzerleri ise işleyişi ve yeri ayrı bir söz birliğidir. Bütünüyle olağanın zaman, yer, yön, tarz, mikdar, gerçekleme gibi özelliklerini belirtmeye yarar."[92]

Demir, Yılmaz, **Türk Dili El Kitabı**'nda "Cümlenin Ögeleri" başlığı altında "Zarf Tümleci" alt başlığında *"Cümlede herhangi bir çekim eki almadan yüklemi zaman, tarz, nicelik, araç, yön gibi çeşitli açılardan tamamlayan ögeye zarf denir."* cümlesiyle açıklamışlardır.[93]

Karaağaç, **Türkçenin Söz Dizimi** kitabında "Cümle Ögeleri" başlığının altında "Zarf (adverb)" alt başlığında zarf tümlecini *"Bir cümlede, yön, tarz, sebep, miktar, vasıta, şart, vb. bildirerek yüklemi tamamlayan cümle ögesi, zarftır."* cümlesiyle tanımlamıştır.[94]

Karahan, **Türkçede Söz Dizimi** adlı kitabında "Cümlenin Ögeleri" başlığının "Zarf" alt başlığında zarf tümlecini *"Zaman, tarz, sebep, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek yüklemi tamamlayan cümle ögesi, zarftır."* cümlesiyle tanımlamıştır.[95]

Eker, **Çağdaş Türk Dili** kitabında dolaylı tümleci "Tümcenin Ögeleri" başlığı altında "Tümleçler" başlığının alt başlığında "Zarf Tümleçleri" başlığında, Korkmaz'ın **Gramer Terimleri Sözlüğü**'ndeki *"Zarf tümleci, tümcede yüklemin anlamını zaman, tarz, ölçü, yer, yön vb. bakımlardan daha belirgin duruma getiren, sınırlayan sözcük veya sözcük gruplarından oluşan tümleçtir."* cümlesiyle açıklamıştır.[96]

Delice, **Türkçe Sözdizimi** kitabında "Cümlenin Ögeleri" başlığı altında "Zarf Tümleci (ZT)" başlığı altında zarf tümlecini şu şekilde açıklamıştır:

---

[92] Tahsin Banguoğlu, *a. g. e.*, s. 530.
[93] Nurettin Demir – Emine Yılmaz, *a. g. e., s. 242.*
[94] Günay Karaağaç, *a. g. e.*, s. 235.
[95] Leylâ Karahan, *a. g. e.*, s. 32.
[96] Süer Eker, *a. g. e.*, s. 351.

"Zarflama kılış fiillerinin kurucu -yüklem- olarak kullanıldığı cümlelerde zorunlu, oluş fiili fiil ile isimlerin kurucu olarak katıldığı cümlelerde seçimlik olarak bulunan cümle ögesidir. Cümlenin yapanı, olanı, bildireni, üzerinde gerçekleştirdiği nesnesi ve mekânı dışında zaman, vasıta, sebep ve yön gibi her türlü yüklem durumlarını göstermeye yarayan bir ögedir."[97]

Zarf tümleciyle ilgili yapılan tanımlara bakıldığında ortak kanı: Cümlede yüklemi; neden, şart, zaman, vasıta, tarz, yer-yön, miktar yönüyle etkileyen sözcüğün zarf tümleci olduğudur. Biz de yüklemi yukarıda bahsedilen hususlarda tamamlayan sözcük veya sözcük gruplarını zarf tümleci ögesi olarak kabul edecek ve terim ad olarak "zarf tümleci"ni kullanacağız.

7. 6. Cümle Dışı Unsur

Cümlede yüklem, özne, nesne, dolaylı tümleç ve zarf tümlecini tespit ettikten sonra geriye kalan unsurlar cümle dışı unsuru oluşturur.

Cümle dışı unsura her dil bilimcinin eserlerinde yer vermediğini görüyoruz. Banguoğlu, Eker, Demir ve Yılmaz yukarıda adı geçen eserllerinde cümle dışı unsura yer vermemişlerdir.

Eserlerinde cümle dışı unsurlara yer veren bazı dil bilimciler ve açıklamaları şunlardır:

Ergin, **Türk Dil Bilgisi** kitabında cümle dışı unsuru cümlenin diğer ögelerini açıkladığı "Cümle Unsurları" başlığının devamında "Cümle dışı unsurlar" alt başlığında şöyle açıklamıştır:

"Cümlede bu unsurlardan başka bir de bağlama ve ünlem edatları veya ünlem grupları bulunabilir. Fakat bunlar esas hareketle, fiille ilgili olmayan ve cümleye sadece ilâve edilmiş bir durumda bulunan unsurlardır. Umumiyetle cümlelerin başlarında, sonlarında ve cümleler arasında bulunurlar. Parantez

[97] H. İbrahim Delice, *a. g. e.*, s. 165.

şeklinde cümle içine girdikleri de görülebilir. Bunlara cümle dışı unsurlar adını veriyoruz."[98]

Karaağaç, **Türkçenin Söz Dizimi** kitabında cümle dışı unsuru "Cümle Ögeleri" başlığının altında "Cümle Dışı Ögeler" alt başlığında şu şekilde açıklamıştır:

"Cümlenin kuruluşuna katılmayan; fakat cümle ögeleri ve cümleler arasında bağlantı kurarak metnin oluşmasını sağlayan ögeler, cümle dışı ögelerdir. Cümle dışı ögeler, cümleler arası metnin ögeleridir; bu yüzden, metindeki herhangi bir yüklemle ilişkilendirilemezler. Ünlemler ve ünlem öbekleri ile her türden bağlama edatları böyle ögelerdir. Hey!; Baksana!; Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir ileri!; Ey Türk gençliüi!... Bu görevi Ayşe yahut Ali yerine getirsin... Sen de olmadık şeylere aklını takıyorsun."[99]

Karahan, **Türkçede Söz Dizimi** adlı kitabında cümle dışı unsura, cümlenin ögelerinden ayrı bir başlık ayırmıştır. "Cümle Dışı Ögeler" başlığında cümle dışı unsuru *"Cümlenin bir yerinde bulunan, ancak kuruluşuna katılmayan ve dolaylı olarakcümlenin anlamına yardımcı olan ögelerdir."* cümlesiyle tanımlamıştır. Karahan, ünlem, ünlem grupları, hitaplar, bağlama edatları, açıklama cümleleri ve ara sözlerin cümle dışı öge olduğunu ve cümlerin başında, ortasında, sonunda bulunabileceklerinden bahsetmiştir.[100]

Delice, **Türkçe Sözdizimi** kitabında cümlenin ögelerini açıkladıktan sonra "Cümleyi Tamamlayan Ögeler" üst başlığı altında "Pekiştirme Tümleci (PT)", "Ünlem Tümleci (ÜT)" adlı iki ögeden bahsetmiştir. Pekiştirme tümleçlerinde "de" bağlacıyla ilgili örnek vermiş "*Ahmet / **de** geldi.",* ünlem tümlecinde ise ünlem sözcüklerinden örnek vermiştir "***Ya** / Ahmet... **Off**, bu iş beni çok yordu."* ve bunları ayrı bir öge olarak –pekiştirme ve ünlem tümleci- tanımlamış, cümlenin dışında

[98]Muharrem Ergin, *a. g. e.,* s. 401.
[99] Günay Karaağaç, *a. g. e.,* s. 236.
[100]Leylâ Karahan, *a. g. e.,* s. 38.

kalan bir unsur olarak değerlendirmemiştir.[101] Delice'nin bu açıklamalarını almamızın sebebi, diğer dil bilimcilerin bu unsurları cümlenin kurulumuna katmayıp cümle dışı unsur olarak değerlendirmesi ama delicenin bu unsurları da birer tümleç yani öge olarak görmesidir.

Çalışmamızda yukarıda verilen unsurlara dikkat edecek ve cümle dizilimine öge olarak "cümle dışı unsur" adıyla katılımlarını sağlayacağız.

[101] H. İbrahim Delice, *a. g. e.*, s. 166-167.

I. BÖLÜM
DOĞU BALKAN TÜRK AĞIZLARINDA (YUNANİSTAN GÜMÜLCİNE, GÜNEY DOĞU BULGARİSTAN, BULGARİSTAN SİLİSTRE, EDİRNE SÜLOĞLU) SONDAKİ ÖGEYE GÖRE DEVRİK CÜMLE YAPILARI

1. 1. Fiil Cümlelerinde Sondaki Ögeye Göre Devrik Cümle Yapıları

Doğu Balkan Türk ağızlarında elde ettiğimiz veriler sonucunda gördük ki fiil cümlelerinde rastlanan devrik cümle sayısı, isim cümlelerinde rastlanan devrik cümle yapılarından yüksek oranda fazladır. Fiil cümlelerinde en sonda en çok görülen öge 661 cümle ile dolaylı tümleçtir. Sırasıyla 427 cümle ile zarf tümleci, 393 cümle ile belirtili nesne, 257 cümle ile özne, 163 cümle ile cümle dışı unsur ve 63 cümle ile son olarak görülen öge belirtisiz nesnedir. İncelenen dört ağızda toplamda 1.989 fiil cümlesi tespit edilmiştir.

1. 1. 1. Dolaylı Tümleç ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Güney Doğu Bulgaristan ağzında 194, Yunanistan Gümülcine ağzında 174, Bulgaristan Silistre ağzında 147 ve Edirne Süloğlu ağzında 146 olmak üzere dolaylı tümleç ile biten toplamda 661 fiil cümlesi vardır.

1. 1. 1. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında dolaylı tümleç ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Dolaylı Tümleç (32)

1) atarız fırına Y.G. / s. 5

2) veridik˛unnara Y.G. / s. 6

3) getiriler˛eve Y.G. / s. 7

4) gelirdiler kasabadan Y.G. / s. 7

5) gidēler çayın başına Y.G. / s. 9

6) bakārdılar borda Y.G. / s. 9

7) inanmacan˯unnarı Y.G. / s. 9

8) çekērmiş başKa yere Y.G. / s. 10

9) yabāci:kalmış˯urda Y.G. / s. 11

10) gelirdik˯eve Y.G. / s. 15

11) atardık fırına Y.G. / s. 15

12) pişiridim tavada Y.G. / s. 15

13) geçērdik karşısına Y.G. / s. 15

14) gidiyim gezmē Y.G. / s. 18

15) koyāller sepetlēre Y.G. / s. 24

16) başlārdık˯üleştirmē Y.G. / s. 24

17) kavurudu esKi bi tavada Y.G. / s. 29

18) karıştıri: çölmē Y.G. / s. 31

19) pişiri:m˯orda Y.G. / s. 34

20) pişiri:ym˯ōrda Y.G. / s. 35

21) annattıri:yler bize Y.G. / s. 38

23) geldik˯üntirene Y.G. / s. 38

24) götürmüş kulubalara Y.G. / s. 39

25) çıkārcādı bize Y.G. / s. 39

26) koyyum kenara Y.G. / s. 41

27) koyyum kenara Y.G. / s. 41

28) dērmişler˯una Y.G. / s. 42

29) koyālar başına Y.G. / s. 43

30) yattık bu kedik˯ārkasında Y.G. / s. 47

31) yanıyeri ordā Y.G. / s. 47

32) döki:sin mendile Y.G. / s. 49

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (25)

1) om beş hāne yunannı kaldı kū̄müzde Y.G. / s. 1

2) para alırdılar güveyden Y.G. / s. 1

3) kārtal tepe dērler yukārda olannarā Y.G. / s. 3

4) hamır koyarız˯içine Y.G. / s. 6

5) boya alırdıkkasabadan Y.G. / s. 7

6) biyalānbēk dēyler urumcasına Y.G. / s. 13

7) okumuj deyem sana Y.G. / s. 14

8) karakaçan dēyler˯unnara Y.G. / s. 14

9) ekmek yuuruduk teknide Y.G. / s. 15

10) mum yakārdık bubacīmıza Y.G. / s. 17

11) mum yakārdık bubacıa Y.G. / s. 17

12) ferāce koydular sırtına kızın Y.G. / s. 18

13) düen dērdiler˯una Y.G. / s. 25

14) kına yakārdık˯ellēmize Y.G. / s. 30

15) bi banyo yapārdık banyoda Y.G. / s. 33

16) hālta diyiz bunara Y.G. / s. 34

17) iki tane üsüz bıraktı bana Y.G. / s. 36

18) yā kuycan tavaya Y.G. / s. 36

19) kaçamak yaptı bize Y.G. / s. 38

20) baş˳ārısı yapi: bana Y.G. / s. 40

21) üç yımırta kıriym karıştırcām tencireye Y.G. / s. 41

22) yācaz gezdiriym˳üsTünde Y.G. / s. 41

23) misir˳unundan tereyācaz sürüyüm˳üsTüne Y.G. / s. 41

24) entari dikerim˳üstüne Y.G. / s. 42

25) davarlār vār bunārda Y.G. / s. 47

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (17)

1) undan sora yayarıs çarşaflara Y.G. / s. 6

2) üle dērmişler bubama Y.G. / s. 7

3) undan sora taşırmışler˳ocalara Y.G. / s. 10

4) hij gitmedim˳okulā Y.G. / s. 14

5) undan so kurutTuruduk çarşaflarda Y.G. / s. 16

6) sōne başladık çöcüklere ev mev yapmā Y.G. / s. 17

7) üç sene gitTim˳okula Y.G. / s. 18

8) bin dokuz˳üz˳āltmış dörtte gittim haskere Y.G. / s. 20

9) sōna giridik samanın˳içine Y.G. / s. 25

10) undan sōra dökērdiler hārmannārda Y.G. / s. 27

11) unda sora kalmi: çölmēn˅içinde Y.G. / s. 31

12) bi kuyim˅unnara Y.G. / s. 35

13) bi kaşık tā misir˅unu koyyum˅içine Y.G. / s. 41

14) bir˅afta durduk˅ōrda Y.G. / s. 47

15) iki sene durduk˅ōrda Y.G. / s. 47

16) büle döki:sin içine Y.G. / s. 50

17) oklalan˅açi:sin˅amura Y.G. /s. 50

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (7)

1) kendi düşer˅içine Y.G. / s. 4

2) annemnen˅ikimiz oturuduk salça küplēn başına Y.G. / s. 15

3) yunan galmıj boralārda Y.G. / s. 22

4) gelin˅oturūy sendēlede Y.G. / s. 39

5) biz girmedik savāşlara Y.G. / s. 46

6) haskeriye gēldi aşādan Y.G. / s. 47

7) hērkes çıktı kūyden Y.G. / s. 47

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (5)

1) şindim hamır koyus buzenelēmize Y.G. /s. 6

2) kışın börek yapārdık˅unnāden Y.G. /s. 6

3) ārkadan bi sōpa alıyım˅ēşē Y.G. /s. 34

4) sona don dikerim na içine Y.G. /s. 42

5) on tāne mēlit bezi oyaladım bi torunuma Y.G. /s. 42

Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (5)

1) küçücük hamırcıkları yazarıs çārşaflara Y.G. / s.6

2) bi sopayı koyāller˛ōnne Y.G. /s. 21

3) bizi sālmadılar˛okulā Y.G. /s. 23

4) āmedi bıraktı bana Y.G. / s. 36

5) unu gidiktirdiler bana Y.G. /s. 39

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (4)

1) çalkıdınan ene gidi:m dama Y.G. /s. 34

2) azıcıK bi dinneniz˛orda Y.G. /s. 35

3) āyşem˛üsTü gene gelirim˛evē Y.G. /s. 35

4) sōna macırlıktan çıktınen başladılar dāskale koymā

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (3)

1) eveli i:tiyāler salmadılar˛okula Y.G. /s. 18

2) sōna yunan gelmij bore Y.G. /s. 22

3) bu zamanda alēntik gēldi kȳlerimizde Y.G. /s. 45

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (3)

1) keçiler tamam geldiler a‿ıla Y.G. /s. 38

2) biz˛ül˛ürenmişik balkan yerdē Y.G. /s. 48

3) biz büle alışıkız bunnara Y.G. /s. 48

Zarf Tümleci + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) varalak varalak hayvan çok˘azāldı kū̄müzde Y.G. /s. 21

2) sōna biz zātin üksüs kaldık buvadan Y.G. /s. 46

Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) u yabālan savıran adam yabāsı kalmış˘urda Y.G. /s. 11

2) ben unnarı balıym˘unnarı orda Y.G. /s. 35

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) hemen˘ateş tutuşturmā kadara badakları getiridik küyē Y.G. /s. 26

2) şimdi bizi indirdiler aşā Y.G. /s. 37

Cümle Dışı Unsur + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) ē bizimkiler bakārdılar borda Y.G. / s. 9

2) hem bi kişi gidērdi önümüzē Y.G. / s. 23

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) kırdan girili:rdi unā Y.G. /s. 23

2) dizin˘arasına alīysın tarā Y.G. /s. 27

Özne + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) anemler kıl torbalāndan büle işleme yapārdılar˘unnarā Y.G. /s. 23

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) büle tırıs˘tırıs˘tırıs süngülēn˘ucu sürülürmüş yere Y.G. /s. 11

Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bayram˳almā gelene hērkeze sufra koyārdık˳önüne Y.G. /s. 2

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bēki beş˳on kere bulgar gelip gelmij bōrdan Y.G. /s. 22

Zarf Tümleci + Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) sōna üretmen u paraları paylaytırıdı bizē Y.G. /s. 24

Özne + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bulgar borēy fırın˳ova demiş borēy Y.G. /s. 22

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) orda şindi iki āşam yattık˳ōrda Y.G. /s. 37

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) şindi andarTlıktan bizi indiriler aşā Y.G. /s. 38

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) u demir esKidi mi gene yen demir koyāler sabanın˳ucuna Y.G. /s. 44

Cümle Dışı Unsur + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) e yukārkı māle deyiz köprüden˳öte Y.G. / s. 18

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) hērkes ūlen sātında oturulurdu çimennere Y.G. /s. 31

Özne + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) kendiler˳unnar geli:ler˳urgana Y.G. /s. 35

Belirtisiz Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bu meselā çıkariliy çölmekTen Y.G. / s. 31

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) pumākçasına tukūrcum diyiz˯unnarın Y.G. /s. 36

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) şindi bi kepe atti üküzün˯üsTüne Y.G. /s. 38

Cümle Dışı Unsur + Özne + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) te biz de ondan sōra döndük˯ōrdan Y.G. /s. 47

Belirtisiz Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) suvan da duriysin˯unā Y.G. / s. 50

Güney Doğu Bulgaristan ağzında dolaylı tümleç ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Dolaylı Tümleç (39)

1) galdı urda GD. B. / s. 1

2) tutmadı bizim istēmize GD. B. / s. 1

3) semer uror saa GD. B. / s. 2

4) vermeor burayı GD. B. / s. 3

5) alıvoru kendine GD. B. / s. 5

6) gülüverillē bizim yanımızda GD. B. / s. 7

7) didim burda GD. B. / s. 16

8) çıksa önüme GD. B. / s. 16

9) toz koparamadık undan GD. B. / s. 16

10) geçiyü evin yanından GD. B. / s. 18

11) verdim una GD. B. / s. 18

12) geldig buraya GD. B. / s. 18

13) gelmeceksin buraya GD. B. / s.19

14) ge bakalım buraya GD. B. / s. 19

15) garışmayan öte yana GD. B. / s. 22

16) napçak eçerde GD. B. / s. 22

17) geliyille eve GD. B. / s. 22

18) başladı aramā gavuru GD. B. / s. 25

19) çökküvörüye dizine GD. B. / s. 25

20) sokulamazlāmış yanına GD. B. / s. 25

21) korkālarmış undan GD. B. / s. 26

22) yalvarırız seā GD. B. / s. 26

23) gualāmış oraya GD. B. / s. 27

24) kaçāmış buraya GD. B. / s. 27

25) tutuldulā suuga GD. B. / s. 31

26) toplanın boraye GD. B. / s. 33

27) başladi bārmā GD. B. / s. 33

28) kaçırdıg ordan GD. B. / s. 35

29) pindirdilē hayvana GD. B. / s. 35

30) pindirdilē beygire GD. B. / s. 35

31) başladım mücādeleye GD. B. / s. 35

32) sokāsın bi testi cebine GD. B. / s. 35

33) kurtulalım burdan GD. B. / s. 40

34) gidiyusun gişeye GD. B. / s. 41

35) atmışlā şeye GD. B. / s. 44

36) verdim mācirlere GD. B. / s. 46

37) gelmedi bizim küye GD. B. / s. 49

38) geldik burā GD. B. / s. 49

39) gitti bulgarıstana GD. B. / s. 50

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (20)

1) burda nigahdan giden gızlā gibi goyuverir urda GD. B. / s. 6

2) senin anne diye aykırıvarıdım una GD. B. / s. 8

3) gezmē geldiler bulgaristana GD. B. / s. 8

4) ilkbaharda başlıyosun işe GD. B. / s. 11

5) üç tāne atmış ikisine GD. B. / s. 25

6) keltepenne başlamışlā gātık sökme GD. B. / s. 27

7) düvēken attırmışlā yere GD. B. / s. 29

8) bi sene tā durdum orda GD. B. / s. 31

9) bi: kaç defa gittimdi orlara GD. B. / s. 34

10) bi: kaç sene sürüngdüg orda GD. B. / s. 35

11) beş on yirmi sene gıdā yaşādık orda GD. B. / s. 35

12) kendi istāmizle geldik boraya GD. B. / s. 37

13) balkan harbından sōra çıkma bizim elimizden GD. B. / s. 38

14) Pi sene durdug˳urda GD. B. / s. 46

15) yedi sene durdug˳urda GD. B. / s. 46

16) elli kıyade verdim urumanya macirlāna GD. B. / s. 46

17) undan sōna davet etmiş buraya GD. B. / s. 47

18) kendi yerimize oturcāz diye gelmişig buraya GD. B. / s. 47

19) buzā͡ılık olarak oturmişig buraya GD. B. / s. 48

20) pıçaklan furulāmış boynuna GD. B. / s. 44

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (14)

1) adam başladı iki˳ellen çalışıp ekmēni çıkāmā GD. B. / s. 10

2) biz geldik tekirdāne GD. B. / s. 14

3) ellē getirmedile buraya GD. B. / s. 15

4) bi işim düştü sizlere GD. B. / s. 18

5) si:vri sinek gitmiş oraya GD. B. / s. 20

6) adam kaldı urda GD. B. / s. 20

7) pēlivan gelcek boraya GD. B. / s. 32

8) kan fışkırıye etrava GD. B. / s. 33

9) seninki kalmış beş yüz kilüda GD. B. / s. 39

10) böyle bi küy āsıl oldu buraya GD. B. / s. 48

11) benim babam galdı˳urda GD. B. / s. 49

12) agam kaldı˳urda GD. B. / s. 49

13) unnar galdı urda GD. B. / s. 49

14) anam kaldı orda GD. B. / s. 50

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (15)

1) tel aldıktı hareme GD. B. / s. 4

2) yok gösterila saa GD. B. / s. 5

3) yövme verivörü sea GD. B. / s. 6

4) dans dans oyunu oynuyolla burda GD. B. / s. 6

5) bi cigıra goymazla āzlarına GD. B. / s. 6

6) iş gösteridig˳unnara GD. B. / s. 11

7) su istedi benden GD. B. / s. 17

8) su istedi benden GD. B. / s. 17

9) dūru gitçeksin oraya GD. B. / s. 18

10) gene gelcen dedi buraya GD. B. / s. 18

11) sürgün yapıyu batakla GD. B. / s. 20

12) duva yapalım şuna GD. B. / s. 32

13) iptidāyiye derlerdi ilkokula GD. B. / s. 37

14) bulgar harbı diyöllē burda GD. B. / s. 38

15) bi çuval ekmeg˳aldım unnara GD. B. / s. 45

Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (9)

1) seni götürõr yöymeye GD. B. / s. 2

2) üç beş kuruş telin parasını aldık bi komuşudan GD. B. / s. 4

3) ikisini verise see GD. B. / s. 5

4) bütün alayı goyuvarı salona GD. B. / s. 6

5) unnarı bıraktı işin başına GD. B. / s. 22

6) gızanı veriyillē gucāna GD. B. / s. 24

7) gelini getirdi boraya GD. B. / s. 28

8) nüuslarımızı verdi bizi GD. B. / s. 45

9) öküz gütmē ūrendim urda GD. B. / s. 45

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (5)

1) buraya veri mi türkiyeye GD. B. / s. 2

2) türk konsolosuna gitçeksin fülübeye GD. B. / s. 20

3) sürgünnükten geldi burayı GD. B. / s. 20

4) beygir üstünden attırmışlā yere GD. B. / s. 29

5) kırdan geliyo bana GD. B. / s. 30

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (4)

1) ben yetmiş dörtte gittim uraya GD. B. / s. 45

2) zenginnē hic ayrılamadı mallāndan GD. B. / s. 45

3) biz serbez iskan olarak geliyoz buraya GD. B. / s. 47

4) babam barabar geldi buraya GD. B. / s. 59

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (4)

1) yalnız bi inek bıragıyo bi hāneye GD. B. / s. 10

2) haftada bi kere mektub˳alıyuz bursadākinden GD. B. / s. 15

3) şindi ūç tāne çöcū oldu orda GD. B. / s. 34

4) şindi gitmē canım istiyu oraya GD. B. / s. 34

Zarf Tümleç + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (3)

1) en önce u çıktı karşıma GD. B. / s. 19

2) evli olunca ben garışamadım bi şe istemē GD. B. / s. 28

3) ūn sene sōra te bu geldi başlāna heriflerin GD. B. / s. 45

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) üç silahta ikisini de serivеriye yere GD. B. / s. 25

2) ekmē fiidanını da veriyoru sana GD. B. / s. 39

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) oldu mu hic gelme benim yanıma GD. B. / s. 18

2) o zaman serbez geliniyor buraya GD. B. / s. 47

Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) u seni çıırıvarır urayı GD. B. / s. 6

2) gelinne unnarı getirdi buraya GD. B. / s. 28

Zarf Tümleci + Özne + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) geçen sene ben büle piket satmā gittim çaşıya GD. B. / s. 8

Belirtisiz Nesne + Belirtisiz Nesne + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) yiycek işçek hepsini oraya getiriyü sana GD. B. / s. 20

Özne + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) biz gene gayınço deriz gayna GD. B. / s. 7

Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) unun da ellerini gollarını bālıyıllā arkasına GD. B. / s. 24

Özne + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) unnā kaçākān u͡ū düşürmüşlā üstünden GD. B. / s. 31

Özne + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) ben kırcaaliden yedi yaşında geldim boraya GD. B. / s. 47

Zarf Tümleci + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bin dokuz yüz otuz senesinde biz serbez eskan geldik buraya GD. B. / s. 47

Özne + Belirtili Nesne + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) herkez evini kendisi yapmış burda GD. B. / s. 48

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) gādaşlarım da geliyemiş dışādan GD. B. / s. 23

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bi de bāyımızı teslim˳ittig˳una GD. B. / s. 4

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) iki akşam gadan misāvirānede galıyosun urda GD. B. / s. 14

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) belediyeye apuştuna diyillē orda GD. B. / s. 3

Belirtili Nesne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) nesini duva yapcān˯unā GD. B. / s. 32

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) nesine duva yapcān˯unā GD. B. / s. 32

Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bulgarıstan kırcaliden çıktıg boraya GD. B. / s. 34

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) hemen nuFusları verdiler bize GD. B. / s. 50

Bulgaristan Silistre ağzında sonu dolaylı tümleç ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Dolaylı Tümleç (25)

1) bilmeyceklā oda B.S. / s. 2

2) iniverem˯aşa B.S. / s. 2

3) kınalayelar oda B.S. / s. 3

4) yatırellar raat döşāne B.S. / s. 8

5) dandi bana B.S. / s. 13

6) gidili bibirilāna B.S. / s. 13

7) tıklatmış kapıya B.S. / s. 20

8) sarılmış onnara B.S. / s. 21

9) sefa galdin odama B.S. / s. 22

10) koymam odama B.S. / s. 22

11) pinmiş eşānın birisinin üstüne B.S. / s. 26

12) āreri sana B.S. / s. 30

13) kıstırellar koltünun altına B.S. / s. 30

14) göme orey B.S. / s. 31

15) saldım banzina B.S. / s. 32

16) gittik onnara B.S. / s. 33

17) gidāsin çocünun yanna B.S. / s. 38

18) kaçtım komşuya B.S. / s. 44

19) gidāsın ona B.S. / s. 44

20) şetmesin çambādan B.S. / s. 48

21) gidesin ora B.S. / s. 48

22) dure torda B.S. / s. 49

23) gelelā bıraa B.S. / s. 49

24) gelela bıraa B.S. / s. 49

25) oturesin masaya B.S. / s. 50

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (24)

1) çocuk işleyeri şumanda B.S. / s. 4

2) buba başleye bama B.S. / s. 17

3) usta çıkmış içindan B.S. / s. 18

4) küt demiş ona B.S. / s. 20

5) onna vamışler ore B.S. / s. 24

6) eşek başlamış ai ai bama B.S. / s. 24

7) eşek kalmış dışada B.S. / s. 25

8) kedinin gözleri şılarīmış peçkenin altında B.S. / s. 25

9) biri badı akamdan B.S. / s. 25

10) biz de annadez büda B.S. / s. 25

11) kandim dedim sana B.S. / s. 32

12) amıcam kaldı büda B.S. / s. 32

13) ban galdim bulğaca B.S. / s. 32

14) bizim bilye daldı tekalektan B.S. / s. 32

15) birisi paysındı barma B.S. / s. 33

16) atlamız silindi taşladan B.S. / s. 37

17) kalan kaldı orda B.S. / s. 37

18) hepsi galdı torlāda B.S. / s. 41

19) bubam götümedi bi yeri B.S. / s. 45

20) kimlā gele braa B.S. / s. 49

21) anasınna bubası pinellā arabaya B.S. / s. 49

22) kimse gālme kızladan B.S. / s. 49

23) epsi kaçmışla öbü tarafa B.S. / s. 49

24) gelinnā şeylā oturellar oda B.S. / s. 50

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (17)

1) böla sangaç yapalar kıda B.S. / s. 1

2) eyy yapmışlar orey B.S. / s. 2

3) iki lef taka orey B.S. / s. 3

4) tarat dene ona B.S. / s. 8

5) bi˯şeylār yapıle oda B.S. / s. 9

6) ne dene ona B.S. / s. 11

7) bunnarı nā salmellar deyem onnara B.S. / s. 12

8) delorman deyelar bura B.S. / s. 27

9) yedi ane yapınmış bure B.S. / s. 27

10) dükan deriz˯a büda B.S. / s. 30

11) bi˯şey çıkmadı medana B.S. / s. 31

12) yazık dedi biza B.S. / s. 33

13) balkan tükleri deyelār bizā B.S. / s. 36

14) taş doldureri ona B.S. / s. 44

15) kostyum mu gircan sītına B.S. / s. 48

16) yüzük müzük takelā oda B.S. / s. 49

17) hotyel yaptıla ora B.S. / s. 50

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (8)

1) ik˯ay düdum oda B.S. / s. 2

2) o günü paysınesin duvasına B.S. / s. 10

3) ne˯zman dāselar odan B.S. / s. 16

4) gelir˯oturula banketā B.S. / s. 17

5) altmış altıda gittim askera B.S. / s. 35

6) sekiz yaşında kalmış bubasından B.S. / s. 41

7) kasabaya gittinā alesin kāndinā B.S. / s. 49

8) sora gelesin eve B.S. / s. 50

Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (6)

1) çāmbāri saresin üstünā B.S. / s. 9

2) pāmaklānı geçimişlā tallara B.S. / s.12

3) masaları hazırlanī çocuk tarafında B.S. / s. 16

4) rametliyi sokma araya B.S. / s. 31

5) çocuk uşanı yatırımışın yanna B.S. / s. 48

6) bezalholnu ısmaladıla oda B.S. / s. 50

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (5)

1) gündüz karıla toplanır dakıda B.S. / s. 3

2) sona küt takılmış ona B.S. / s. 20

3) gidāka bi köpek kaşı galmiş ona B.S. / s. 24

4) o˳zman tekeselā kuruleri bulgaristanda B.S. / s. 36

5) berabā galdik biz burey B.S. / s. 41

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (4)

1) köv içindeysa yayan gidālar kız˳anesina B.S. / s. 14

2) odan çıktına biras oynala alayda B.S. / s. 16

3) astalık belidinān odan so kaçıp gelelār burey B.S. / s. 36

4) bi da sabası çıktık yola B.S. / s. 41

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (3)

1) onna o gündür yaşamışla oda B.S. / s. 25

2) biz de töle geldik bure B.S. / s. 39

3) onna bi da çıkmışla ötedan B.S. / s. 50

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) onsan so bitta ölan namazından sona çıkarıleri yıkanma B.S. / s. 8

2) sada pesmet pişrip cenaza gidāka öla dadıle isannara B.S. / s. 10

Zarf Tümleci + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) sona küt, ondan önce vamış evā B.S. / s. 20

2) bitta biz bagerlā taşıyez ambara B.S. / s. 42

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) burey galmiş bizim köya B.S. / s. 6

2) potrete çıkesin oda B.S. / s. 49

Zarf Tümleci + Özne + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) sona kız da yavaş yavaş vamış orey B.S. / s. 20

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) şindi ā, böla köy ityaları toplaşmışlar bakkalın önüna B.S / s. 30

Özne + Belirtisiz Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) kimisi pirinç te yape yanına B.S. / s. 16

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) yengān gibi kaveyi, yemā ale, onun yanına B.S. / s. 31

Zarf Tümleci + Özne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) iki ay yamır tın demedi büda B.S. / s. 23

Zarf Tümleci + Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bittayı sıkışan dışada galmiş burayı B.S. / s. 27

Belirtisiz Nesne + Belirtisiz Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) topra epsi devlet tarafından toplane bi˛yerā B.S. / s. 36

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bi de yoganı şedelā üstümüza B.S. / s. 48

Cümle Dışı Unsur + Özne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) e biz üşta gelin dediydik isannara B.S. / s. 50

Özne + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) kedilā, köpeklā vamışlar ore B.S. / s. 24

Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) adam cıgarasını didirecāmış kedinin gözünā B.S. / s. 25

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) kedi şuna bi cīmak çalmış yüzünā B.S. / s. 25

Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bizde çocuk tarafında ole bizde B.S. / s. 14

Belirtisiz Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bi˛şeycik te demedilā bana B.S. / s. 44

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) o da gimiş akasına B.S. / s. 24

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) te gelmişlē biza B.S. / s. 11

Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) çocuk uşanı yatırımışın yanna B.S. / s. 48

Edirne Süloğlu ağzında dolaylı tümleç ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Dolaylı Tümleç (28)

1) ārman düverdilē ōrda E.S. / s. 4

2) sallanırdık˳orda E.S. / s. 4

3) otutturusun başına E.S. / s. 4

4) getirim burayı E.S. / s. 5

5) benzer mi gence E.S. / s. 8

6) buyurudu bize E.S. / s. 9

7) alīy kucāna E.S. / s. 10

8) bincēmişin˳o kurbanın˳üstüne E.S. / s. 11

9) kaparız kapak˳üstüne E.S. / s. 11

10) verdik çocā E.S. / s. 12

11) getiriz˳ārmana E.S. / s. 12

12) gidi:z˳ōrda E.S. / s. 13

13) kalkar mı bi˳şey yapmā E.S. / s. 13

14) sorumuşlar˯ona E.S. / s. 13

15) tārif edērmiş˯ona E.S. / s. 13

16) gelmiş˯eve E.S. / s. 19

17) çıktım sundurmaya E.S. / s. 23

18) kalmışlā orda E.S. / s. 26

19) atmış çukara E.S. / s. 26

20) dālırız evlēmize E.S. / s. 29

21) meydan vermēzdi işine E.S. / s. 30

22) giderim kāveye E.S. / s. 31

23) karşılācan kapında E.S. / s. 31

24) annadmāzdı bize E.S. / s. 36

25) gelmi:y˯eve E.S. / s. 47

26) gidiyalar˯ona E.S. / s. 49

27) gidi:y˯orayı E.S. / s. 49

28) çıkıyō bi taşın˯üstüne E.S. / s. 49

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (17)

1) yemek katık götüdüm gelini E.S. / s. 12

2) masal sülerim˯onnara E.S. / s. 14

3) çizi sürüyoruz çizinin˯arasına E.S. / s. 15

4) burayı gelmek çıkmış türkiyeye E.S. / s. 19

5) süt sāttırısın bi emzikli kadına E.S. / s. 21

6) tıkırtı yapıcān şeyin˅içinde E.S. / s. 29

7) günaydın der˅onnara E.S. / s. 29

8) ne yazıyı o kapıda E.S. / s. 32

9) ne yazıyı burda E.S. / s. 32

10) çok˅uzūn˅ömür vermiş bana E.S. / s. 36

11) ade˅ēy kör şeytan demiş˅ona E.S. / s. 41

12) abtesiizi namazınızı kılın dērdi bize E.S. / s. 43

13) nama abtezi dērdi bize E.S. / s. 43

14) yā dedim˅ona E.S. / s. 45

15) areme derler haremden E.S. / s. 46

16) gid diyi ormana E.S. / s. 47

17) bi tārif ver˅una E.S. / s. 50

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (11)

1) ben evdēke gidti askere E.S. / s. 9

2) tabi götürῡylē ocaya E.S. / s. 10

3) çok˅annadırdım kızannara E.S. / s. 14

4) büle götürüdüm şeyimde E.S. / s. 24

5) çok rāt˅ettim˅ōrda E.S. / s. 25

6) zaman geldi mi gelirim˅evime E.S. / s. 31

7) bῡk okul deye yazmışlar kapıya E.S. / s. 32

8) bi de ayaglandı burda E.S. / s. 38

9) bile bile dediler bana E.S. / s. 39

10) büle yapa yapa soktu yana E.S. / s. 40

11) ac susuz kalmışlā tamam mı mervēle seffā̆arası E.S. / s. 42

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (10)

1) bütün kū̄nün genci yāşlısı gelir̆oraya E.S. / s. 4

2) çocuklā toplālar bi sepede E.S. / s. 4

3) atatürk çıkıy samsundan E.S. / s. 27

4) anamız̆istērdi onnardan E.S. / s. 28

5) bū̄kler dizilir sıraya E.S. / s. 29

6) romanlar̆okulu vārmış̆ōrda E.S. / s. 32

7) kimse lāzım di:l bize E.S. / s. 40

8) bi fuj bilem̆uçmazmış̆ōrda E.S. / s. 42

9) dörd tāne kuş başlīy bu sırtında omuzlarında gezinmē E.S. / s. 47

10) ebābil kuşları başlīlar yukārdan E.S. / s. 49

Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (6)

1) onnarı koyarlar çölmē E.S. / s. 4

2) pulū korum̆arabaya E.S. / s. 7

3) ocayı çārıyız̆eve E.S. / s. 10

4) dersleri ū̄rediy sana E.S. / s. 25

5) ne okunu okūdu çoçuglara E.S. / s. 29

6) onu bunu koyduk̆oray E.S. / s. 36

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (4)

1) bobamız bobalāmız kundaktamış˳onnā gidmiş askere E.S. / s. 26

2) onun sāyesinde biz rāt˳edi:z burda E.S. / s. 27

3) ic cenāllā sıkıntı vermedi bana E.S. / s. 40

4) bi baksa su çıkmış ay kızanın˳ayak˳ucunda E.S. / s. 42

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (3)

1) sabālayın akıtma yapıcāz amırdan E.S. / s. 11

2) cenāze kalkmadan kuran˳okūz˳orda E.S. / s. 13

3) yanından geşsen nābīy demi: sana E.S. / s.37

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (3)

1) eb˳üle darılırdım˳onnara E.S. / s. 32

2) gene kalkıb bakarsın˳işine E.S. / s. 34

3) andan sōra bi de bakıy˳orda E.S. / s. 48

Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (3)

1) anne yarım gödlüyü annad bize E.S. / s. 13

2) anne yarım gödlüyü annad bize E.S. / s. 14

3)yā askerli: ūrediy˳şte sana E.S. / s. 25

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (3)

1) birda kayboldu oldū yerde E.S. / s. 4

2) balkan savaşlānda ölüyü edirnede E.S. / s. 26

3) anasına gidiyi eve E.S. / s. 41

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) yer˛isteyince cāmi avlusunu göstermişler˛ona E.S. / s. 3

2) büle şaPkamızı çıkaramāzdım bobamızın yanında E.S. / s. 28

Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) gelin südü pişiri: bōrda E.S. / s. 5

2) ben kafamı koydum yastā E.S. / s. 23

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) deden vārka annadīdı bana E.S. / s. 8

2) bunnā üÇ kardaş kaldılā amıca eline E.S. / s. 10

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) acıkın yā yaktın mı taranayı da acık iki üç kere çevirtirib sūk su koyūysun˛üstüne E.S. / s. 3

Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bu tekirdādan o denizlerden meselā vizeden bu yandan hebsini onnān denize döküyü yunanı E.S. / s. 27

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) ondan sora da o gece de mevlüd˛okudūylar cenāzeye E.S. / s. 13

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) sōra onu iki gün sōra üc gün sōra çıkari:z yere E.S. / s. 2

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) orayı büle büle büle büle üvelek yapıp˳onnarı koyūs˳onun˳üstüne E.S. / s. 3

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) tabi: bayramlarda herkes bayram namazına gider cāmiye E.S. / s. 20

Özne + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) ben şindi edirnede de kalıyım˳evde E.S. / s. 46

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) onun˳aşkınna işte sevdasınna durūz burda E.S. / s. 40

Özne + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bobamın bobası zatē edirnede ölüyü ārbte E.S. / s. 26

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) ekmek gibi bu kadar bu kadar yapıp˳onnarı koyūz˳onun˳üstüne E.S. / s. 3

Zarf Tümleci +Belirtili Nesne + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) gelip˳onu kitaplarını toplāmışlar ēvden E.S. / s. 19

Özne + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) onnar meselā çok iyy baKtılar bize E.S. / s. 28

Özne + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) biz˳ilkin dedēle gidtik farz˳acılīna E.S. / s. 39

Zarf Tümleci + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) şimdi ojalar çok çıkīy meydana E.S. / s. 46

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) yedi gün de orda duruyu üle yerde E.S. / s. 3

Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) ē şimdi emen götürülüy doktara E.S. / s. 22

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) birdan bi: yer˳istemiş kendine E.S. / s. 3

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) üstüne bez koyūz mukava pādının E.S. / s. 3

Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) onu cenāzeye seperlel kefinine E.S. / s. 23

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) ōrda meselā māfız˳olarak kaldım˳ōrda E.S. / s. 25

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) siz talebelēne yetiştir mi:siniz mi okullarda E.S. / s. 27

Belirtili Nesne + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) onnarı bis kalktık hissesini satmā E.S. / s. 38

Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) onu da dökm̄˳onun˳içine E.S. / s. 2

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) işte kayboluy yanlāndan E.S. / s. 4

1. 1. 1. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş dolaylı tümleç ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (7)

1) kuyim˪unu kızannara Y.G. /s. 35

2) balim˪onnarı kozdā Y.G. /s. 35

3) balıyım˪unnarı ōrda Y.G. /s. 35

4) indirdiler bizi aşā Y.G. /s. 38

5) çıkardık˪unu damdan Y.G. /s. 38

6) kuvaladılar˪andārtları burdan Y.G. /s. 47

7) geçiri:sin˪unu büle kocaman şıra tavalārda Y.G. /s. 49

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (5)

1) sona götürūysün˪unnarı ala Y.G. /s. 25

2) undan sōna dökērdiler˪unnarı hārmannārda Y.G. /s. 27

3) sōra aktarcan˪unu bi tavaya Y.G. /s. 37

4) on yedinin˪içinde vērdiler beni bore Y.G. /s. 39

5) bi tekerli:sin˪unu kalbırdā Y.G. /s. 49

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (2)

1) āşama hazıllērmiş gene ācın˪üsTüne Y.G. /s. 10

2) undan ōna çıktık gene borayā Y.G. /s. 46

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (2)

1) küpe çiçē çembēlere yapārdık˯unnarı, gıreplere Y.G. /s. 2

2) suya koyārdık mānileri bi gül˯altına Y.G. /s. 30

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (2)

1) bi lira koyardılar ort˯ēre feslēn˯üsTüne Y.G. /s.24

2) kepek kayrulur arkasına önne Y.G. /s. 29

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (2)

1) para toplārdı gençler kendine Y.G. /s. 2

2) çörek yaparıs biz kūlērde Y.G. /s. 14

Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (2)

1) dökērler büle yumru hārmana Y.G. / s. 27

2) dökērler büle yumru hārmana Y.G. / s. 27

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (2)

1) kaçsınnar kenara köşeyē Y.G. /s. 20

2) karıştırīysın bakıra suyā Y.G. /s. 49

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) şindi yaz günün e seri:z˯unnarı büle purnalārda arduşlarda

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) u otları büle geçiri:ler hemen şeye rüzgar˳uçurmasın deye meşenin˳üsTüne Y.G. /s. 36

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) esā çıkan da olurdu rüyālardan yā rüyālardan Y.G. /s. 29

Zarf Tümleci + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) şin unnar üle alıştılar˳unnar bālāmaya Y.G. /s. 35

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem +Zarf Tümleci + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) yaprak yūma bitti mi şimdik başlācaklar ārtık˳i:sannar çif sürmē Y.G. /s. 26

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) anası paylaştırdı veriken büyügünü otus birine otus birine Y.G. /s. 1

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) şindi atmış tāne çember˳oyaladım kızana sade kıza Y.G. /s. 42

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) üle oynārdı gençler˳işte içērde Y.G. /s. 1

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) buva ibrāi̯m u salmannıdan gelmiş ya boreyi Y.G. /s. 8

Cümle Dışı Unsur + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) abe ne taşi:sin sen˳ocalara Y.G. /s. 10

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) ārkadan bulgur kaynatTırıdık buydeyden sērt buydeyden Y.G. /s. 16

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) ōkurduksōna toplānırdı üretmen bizikoca cāmiyē Y.G. /s. 24

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) sora adam pini: yukarı şatalara Y.G. /s. 36

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) i:yvā başlāmasın mı bu inek kaçmā Y.G. /s. 38

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) gündendi sopalāna sokmuşlar şeylere kendilēne silādeye Y.G. /s. 11

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) hārba gēlmişler yārdıma bu tarafa Y.G. /s. 11

Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) üle takılırdık˳işte birbirimize Y.G. / s. 17

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) sōna toplanırdıkcāmidē ordā Y.G. /s. 24

Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) kuyi:m gene şirepeni hateşe Y.G. /s. 35

Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) geldi bi hasker bordan Y.G. /s. 47

Güney Doğu Bulgaristan ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş dolaylı tümleç ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (5)

1) çekti bizi burā GD. B. / s. 4

2) alıyum pardusayı koluma GD. B. / s. 17

3) aldı beni içeriye GD. B. / s. 18

4) sokmuyo kimseyiyanına GD. B. / s. 27

5) vēmişle unu bi doktora GD. B. / s. 34

Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (4)

1) unu da otutturuyo annemin yanına GD. B. / s. 24

2) garısını da otutturiylā yanına GD. B. / s. 24

3) ikisini de seriye yere GD. B. / s. 25

4) guyu da gazdım kapı dibine GD. B. / s. 46

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (3)

1) gülsünnē bize ihtiyallara GD. B. / s. 8

2) çökçeksin eve buraya GD. B. / s. 19

3) başladı gırdan gurşun yāmaya GD. B. / s. 30

Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (3)

1) vēdi iki tane see GD. B. / s. 5

2) gitsinnē üle gumara GD. B. / s. 7

3) başladım tup tup itmē GD. B. / s. 34

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (2)

1) iyle geldi babam buraya GD. B. / s. 28

2) on dört gün kaldım ben orda GD. B. / s. 38

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (2)

1) gadāşım da geliyer şindi ötten GD. B. / s. 23

2) unnā da girdilē hepsi şeyin içine GD. B. / s. 28

Dolaylı Tümleç + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) burda büyük kızım gezmē geldi misavirlē bulgaristana GD. B. / s. 8

Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) onun elini ayānı öptüm urda şeylikte bakannıkta müsteşarlıkta GD. B. / s. 16

Belirtisiz Nesne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) üş çöcük iki ōlanna bi gız getirdi gezmē orayı GD. B. / s. 8

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) hemen alıyıllā ellerini gollarını arkasına GD. B. / s. 23

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) evlatlık veriştim unı manisaya doktora GD. B. / s. 34

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) bir ay bāçe gazdık bınarasarda nüus müdürüne GD. B. / s. 45

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) burdan dört dönüm tāla verdi biri bana GD. B. / s. 46

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) bi delillik yapmış yāni bu hacı āmed̆aga bize GD. B. / s. 47

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtisiz Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) büün çıkarısan iki yüz bin lira tütünde GD. B. / s. 28

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) mālını hazırladıktan sōra tutuyosun ordan iki üç kişiye GD. B. / s. 14

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) artık gittim dūru evine GD. B. / s. 16

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) bu gızannara baarıydı bizim torunnara orda GD. B. / s. 8

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) ordan aldım yirmi kişiyi koperatiFden GD. B. / s. 13

Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) iki yüz hāne küyü sattım hepsini gavullara GD. B. / s. 45

Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) ayrıldı galdı o bizden GD. B. / s. 1

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) getirdik işte buraya GD. B. / s. 29

Bulgaristan Silistre ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş dolaylı tümleç ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (5)

1) gidellā genā kızılca B.S. / s. 31

2) paysındıla böla biribirlana bakma B.S. / s. 32

3) adıverllā töbla kafana B.S. / s. 48

4) pinesin sora arabaya B.S. / s. 49

5) pinesin töblā yukarı pametnā B.S. / s. 50

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (3)

1) çok şükür˳allahıma, bu güna B.S. / s. 4

2) bakıva beyceye karıkların içinde B.S. / s. 17

3) havacı şöfördüm tolbuhinda, pazarcıkta B.S. / s. 34

Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (3)

1) devam edili çocuk tarafı oynama B.S. / s. 15

2) pin sān bakalım tobu asca B.S. / s. 24

3) yapışmış hanım adama B.S. / s. 31

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (2)

1) şinni başlayvamış su akma B.S. / s. 5

2) osmannı zamanında kalmışla tüklā büda B.S. / s. 36

Zarf Tümleci + Özne + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) andan sona kız, çocuk devam˳edā gitmā gelmā anasına bubasına B.S. / s. 17

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) kayna take oda para ısımnana, gelin tarafına, kandi tarafına B.S. / s. 48

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) ülanni vādi mi ülanda sora zakuskayı koyez sat dötte uşaklara B.S. / s. 18

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) pamık koneri pamaklanın arasına, diseklānın altına, kulaklanın akasına, oralana B.S. / s. 9

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) salā çakmış tobda evin önündā snimkada tobda B.S. / s. 17

Cümle Dışı Unsur + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) hoca sen neyā attın hanımı çardaktan B.S. / s. 31

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) çitvırtık avşamı yaptık biz dā burda B.S. / s. 47

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) biz çıktınan para takelar gena gelinnera şeylera B.S. / s. 50

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne +Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) düşünmedan yalan istediniz¸a bandan B.S. / s. 30

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) dakısız kimse gitme zatı dijüna B.S. / s. 3

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) güvā ale gelini kucana B.S. / s. 49

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) şinni ake ep˯öda B.S. / s. 5

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) işānnik olur bitta gānçlārā B.S. / s. 17

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) iki momça çekmişlā kamyonu bizim evin yanna B.S. / s. 32

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) nerā gidesini demiş köpek ona B.S. / s. 24

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) gidemeriz kemallara, burey isperihe B.S. / s. 32

Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) bubamı evādik odan, söçüktān B.S. / s. 38

Yüklem + Belirtisiz Nesne + Belirtisiz Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) yapasın don˯anteri kāndine B.S. / s. 44

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur +Dolaylı Tümleç (1)

1) biz gittiydik te nurdannara B.S. / s. 49

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) gāl kızım yanıma B.S. / s. 20

Edirne Süloğlu ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş dolaylı tümleç ile devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (3)

1) koyuluy˛o kayneyene E.S. / s. 3

2) oturur kızannān ojak başına E.S. / s. 14

3) gidti o˛askere E.S. / s. 18

Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (2)

1) dokurjun ayvannar yemesin deye tarlaya E.S. / s. 16

2) hamdōsun gene buna E.S. / s. 36

Özne + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) kaynanam kırk gün˛ep bekledi onu orda E.S. / s. 12

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) bu kadan saygılı olcagsın kocana kızanına çolūna çocūna bobana E.S. / s. 31

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) te büle basılmıyī sıajktan ani şeye betona E.S. / s. 41

Belirtili Nesne + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) burayı orayı kazıylā sōra ona E.S. / s. 4

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne + Belirtili + Dolaylı Tümleç (1)

1) kū̄ içinden˛aldım ben gelini ondan E.S. / s. 7

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) koca bi alka takarım şeyimi buray uçkuruma E.S. / s. 13

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) tabi: yörüyerek gitti:dik bi kere sülōluna E.S. / s. 21

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Belirtisiz Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) o da bāğlıy bi demir şeyine E.S. / s. 13

Zarf Tümleç + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) bi orayı koşārmış bi burayı E.S. / s. 42

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) sorā barışisın karıştırmā ōrda E.S. / s. 3

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Belirtisiz Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) niyed toplar çocuklar niyed kū̄ ̬içinde E.S. / s. 4

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) iki tane domatiz verCen mi bana ōrdan E.S. / s. 8

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) kırk gün bekledik ̬onu ōrda E.S. / s. 12

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolay Tümleci (1)

1) bi ālka demir ̬ālka bālarıS şeylē uçkurlāmıza E.S. / s. 12

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) manda sucū deye satarlā sizin ̬oralarda kırglerelinden E.S. / s. 32

Belirtili Nesne + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) o tarları istedi güvē benden E.S. / s. 38

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) masal yapmışlar ̬işte onnara E.S. / s. 14

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) adamnā gidi:y ba kızım bizde E.S. / s. 7

Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) alırlar gelini baraca E.S. / s. 20

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) başladı şētme sallanmā E.S. / s. 23

Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) hā sōra gidtik orayı E.S. / s. 39

1. 1. 2. Zarf Tümleci ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Güney Doğu Bulgaristan ağzında 120, Edirne Süloğlu ağzında 109, Yunanistan Gümülcine ağzında 104 ve Bulgaristan Silistre ağzında 94 olmak üzere zarf tümleci ile biten toplamda 427 fiil cümlesi vardır.

1. 1. 2. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında zarf tümleci ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Zarf Tümleci (14)

1) blmiyim şimdi Y.G. / s. 7

2) inanıllērmiş˳eveli Y.G. / s. 9

3) çıkārmış kızanci: memesinde Y.G. / s. 10

4) gelirmij gene Y.G. / s. 10

5) gidērdi da‿ullāllen Y.G. /s. 13

6) süzülürdü dörd˳bej günde Y.G. / s. 15

7) sürüşTürdük bayā Y.G. / s. 17

8) yapışıktı bülē Y.G. / s. 24

9) oturūylar büle soymā Y.G. / s. 26

10) tutturūysün bülē Y.G. / s. 27

11) dökērdiler büle Y.G. / s. 27

12) düşmesinner aşā Y.G. / s. 35

13) yazi:z sōna Y.G. / s. 50

14) kavuri:z büle Y.G. / s. 50

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (12)

1) az baklafa yapārdık u zaman Y.G. / s. 2

2) yufkalar˳açārdık˳elimizlen Y.G. /s. 2

3) ekmek yapārdık˳aftada bi kere Y.G. / s. 5

4) kilim dokutturulārdı kasıbaya gitmē Y.G. / s. 7

5) bo͞cek bakārdılar˳eveli Y.G. / s. 9

6) esKi türkçe okuduk˳ep Y.G. / s. 23

7) pomakça konuşurduk˳u zaman Y.G. / s. 23

8) büle mārtipi yapārdılar büle kırmızılan beyas Y.G. / s. 24

9) pilişli bulgur pilafı yapılırdı piriçle Y.G. /s. 31

10) ne getircek eveli Y.G. /s. 38

11) iki kat yapTım iç˳içe Y.G. / s. 42

12) ateş çeki:ysin˳unnan Y.G. /s. 49

Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (6)

1) hamırı ȫrettiridik˳āşamdan Y.G. /s. 5

2) kimi öldürcen bunan? Y.G. /s. 12

3) hamuru ȕreti:z˳āşamdan Y.G. /s. 13

4) çarşımbası olūrdu sōrakı gün Y.G. /s. 13

5) teneyi ayırīdık rüzgar˳esti zaman Y.G. /s. 25

6) unnarı kırkīysın hadellez˳üstü Y.G. /s. 27

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (3)

1) undan sōna hārmanı suvārdık büle Y.G. /s. 25

2) gene südi pişirim ekmek˳oldūnan Y.G. /s. 34

3) sona unu yasçen yasçen büle Y.G. /s. 37

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (3)

1) unun içinde oturumuş˳ep Y.G. /s. 10

2) bōrdan tutturūy yol kapıya kadara Y.G. /s. 24

3) balkana gidērdik yaprak yulmā Y.G. /s. 25

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (3)

1) annelēm görmecēdi üle Y.G. / s. 18

2) yollar˳açıldı birās Y.G. / s. 45

2) katırlar gidi:yler yukarı Y.G. / s. 47

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (3)

1) bi karıştercen kepçeciklen Y.G. /s. 37

2) arabalan geldiler öküz˛arabasınınnan Y.G. /s. 39

3) ifak˛ifak kıyīsın bıçakla Y.G. /s. 50

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (2)

1) eh beriket vērsin i: Y.G. / s. 19

2) yā kızallerd˛üle Y.G. / s. 19

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Özne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) ōrdan˛ep millet su taşīrdı arkalan Y.G. /s. 45

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) gene azcık ayrımcılık˛olurdu gene Y.G. /s. 19

Özne + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) u gene ava gitmiş āşamneyn Y.G. /s. 12

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) ondan sora kızanım bizi bıraktı şindi Y.G. /s. 36

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) sōra ūle u altına çüki şindi Y.G. /s. 37

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) hārman bittinēn undan sōra kalkardık yaprak yulmā Y.G. /s. 23

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne +Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) şin nası pürçek yapīysın bülē Y.G. /s. 28

Zarf Tümleci + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) sora unnar büle uzani:ler˳aşāduru Y.G. /s. 35

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) u i:sanı tā korkutTurulārmış˳eveli Y.G. /s. 9

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) undan sorā bayram˳olūr iki gün kadan Y.G. /s. 14

Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) mejbur˳u mumu yakcan˳ore Y.G. /s. 17

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) bizim kū̄müzde üle olurdu esKiden Y.G. /s. 30

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) bū̄tün˳orda sulanırdı bū̄tün Y.G. /s. 35

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) ben hep˳atırli:m tā Y.G. /s. 38

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

7) bubam rāmetli attı şindi Y.G. / s. 38

Cümle Dışı Unsur + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) e yollār˳ āçıldı biras Y.G. / s. 45

Güney Doğu Bulgaristan ağzında zarf tümleci ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Zarf Tümleci (19)

1) gorkālādı çok GD. B. / s. 4

2) salālādı önceleri GD. B. / s. 11

3) demiş büle GD. B. / s. 17

4) basmasın üle GD. B. / s. 18

5) geremezlēdi belki GD. B. / s. 22

6) çıkıyılā gātık silah sesi var diye GD. B. / s. 25

7) bulamiyillā şindi GD. B. / s. 25

8) alıyulā ele usulancık GD. B. / s. 25

9) hazıllık yaptılā kışa dōru GD. B. / s. 28

10) indim aşā GD. B. / s. 30

11) dönemedim geri GD. B. / s. 34

12) dönme geri GD. B. / s. 34

13) geldi bi sene GD. B. / s. 34

14) tutuldu bi kereg GD. B. / s. 35

15) ekilecek gayrı GD. B. / s. 39

16) bekliyusun gayrı GD. B. / s. 41

17) gaçtık gene GD. B. / s. 44

18) duymadım hiç GD. B. / s. 49

19) bilemecem şindi GD. B. / s. 50

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (12)

1) tirennen geldik hepsi beraber GD. B. / s. 1

2) yörülek gidēsen büle GD. B. / s. 3

3) pir˛iki sene oldu öleli GD. B. / s. 4

4) nasıl diyim şindi GD. B. / s. 20

5) gice gelelēdi belgi GD. B. / s. 22

6) gündüzden girdilē içeri GD. B. / s. 22

7) şini iş˳etmişlē paldır küldür GD. B. / s. 22

8) eçeriattırıyıllā˳içeri GD. B. / s. 23

9) sōra gelmişlē˳içeri GD. B. / s. 24

10) gene gitmiş içēlerin her yerini garıştırmā GD. B. / s. 24

11) ne cepāne varsa düşürmüşlē gaçākan GD. B. / s. 31

12) geç davranmışıg biraz GD. B. / s. 40

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (9)

1) çok türlü irezilliklā oldu biz geldikten keri GD. B. / s. 2

2) biz sülüyemedik burası gibi GD. B. / s. 8

3) evraklar mevraklar hepsi hazır˳oldu turiS gitçēm deye GD. B. / s. 11

5) u gelmiş˳içeri GD. B. / s. 23

6) unnā gādı o˳avşam GD. B. / s. 25

7) hepsi gitti birē birē GD. B. / s. 34

8) mektip geldi şindi GD. B. / s. 44

9) ben geldim yalnız GD. B. / s. 49

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (6)

1) sen de yumcāsın elbet GD. B. / s. 7

2) ben de gaçırıyom burdakanbile GD. B. / s.7

3) unnā ikisi de annaşma yapmışlādı u zaman GD. B. / s. 12

4) unu da alcaklā içeri GD. B. / s. 24

5) unu da alıyıllā içeri GD. B. / s. 24

6) ben de düştüm aşā GD. B. / s. 30

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (6)

1) kirada durduk dört sene GD. B. / s. 5

2) işe gidersen bugün GD. B. / s. 10

3) tanrının birli:ne i:man getirin çabık GD. B. / s. 33

4) ondanevvel yapılanlara geldi˛ep GD. B. / s. 40

5) urdan gitmedik gene GD. B. / s. 44

6) bizim küyümüze saldırılmadı hiç GD. B. / s. 49

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (6)

1) ayna ayna dedik ep GD. B. / s. 8

2) bi çanta bile almadı iç GD. B. / s. 12

3) şoraya bak dedim şindi GD. B. / s. 19

4) iki göz oda yapmış sürgünner için GD. B. / s. 20

5) bi şey demiyom artık GD. B. / s. 35

6) şöyle para mara almadık hiç GD. B. / s. 44

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (5)

1) ben bulgaristana gitdim üç sene önce GD. B. / s. 3

2) biz kırcalıya bağlıdık hepimiz GD. B. / s. 3

3) pasaportlā elimizde galdı u zaman GD. B. / s. 4

4) her şey bizim elimizde galdı oldiį gibi GD. B. / s. 4

5) sen bi tālaya gireorsun orak piçmē GD. B. / s. 5

Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (5)

1) haklıyı haksızı ayırdılā gene GD. B. / s. 4

2) hepsini vēmez gene GD. B. / s. 5

3) vizeyi alabildik yetmiş ikkide GD. B. / s. 13

4) babamın başını yedilē işte üle GD. B. / s. 22

5) hepsini sülettiriyillē oldū gibi GD. B. / s. 27

Zarf Tümleç + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (3)

1) tekrar burda dinneniyom biraz GD. B. / s. 16

2) şini gardaşıma tikatmişlē çıkā babanın paralarını diye GD. B. / s. 24

3) isa Pelivanın nāmından bize gelmedi hiç GD. B. / s. 49

Zarf Tümleci + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (2)

1) bu vakıd heyiflē gündüz girdilē içeri GD. B. / s. 22

2) hemen u geri gaççıye şindi GD. B. / s. 24

Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (2)

1) saa da vermişler beş dekar GD. B. / s. 39

2) bana da vermişler beŞ dekar GD. B. / s. 39

Özne + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) unna babannelerinin üstüne türbe yaptırcaklar sevindiklerine GD. B. / s. 5

Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) dışarda ikisi de giriye içeri GD. B. / s. 23

Zarf Tümleci + Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) şindi unnā da sülüyoru bu yaptı diye GD. B. / s. 27

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) burada hiç köy filan yoktu bizim geldi:mizde GD. B. / s. 47

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) ölsen de seni yıkattırmaz gayrı GD. B. / s. 2

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) seni eşşek gibi çalıştırı yöymele GD. B. / s. 6

Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) beni de vaiFelendirdilē köylēde kim türkiyeye gitçek deye yazmam için GD. B. / s. 12

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) unnara bi şey demedi gene GD. B. / s. 5

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) unnar burdan geldikten sōra ben karar aldım buraya gelip turis Kalmak˛için GD. B. / s. 11

Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) kapıdan biri giriye içeri GD. B. / s. 23

Özne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) epsi bulgarca ürenmişler zaten GD. B. / s. 43

Bulgaristan Silistre ağzında sonu zarf tümleci ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Zarf Tümleci (18)

1) kalısan yannıs B.S. / s. 1

2) götürle bitta B.S. / s. 9

3) okuneri o anda B.S. / s. 9

4) doyürule yedinci avşamı B.S. / s. 10

5) oynala bitta B.S. / s. 15

6) oturüla diiün vaktına kadar B.S. / s. 16

7) oynanır sora B.S. / s. 16

8) koşturez aşa yukarı B.S. / s. 18

9) gimiş içeri B.S. / s. 20

10) gimiş içeri B.S. / s. 21

11) salmadı o avşamı B.S. / s. 33

12) başladı bitta B.S. / s. 37

13) aykırıvādı bi kamyon B.S. / s. 42

14) doldüdu bi kamyon B.S. / s. 42

15) sattı epsini B.S. / s. 42

16) şētme şinni B.S. / s. 50

17) alīsın arabāylan B.S. / s. 3

18) oynayesin isannala B.S. / s. 48

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (13)

1) ban istemedim bi kere B.S. / s. 4

2) demi buba galmiş bura B.S. / s. 5

3) ākes gide avşama B.S. / s. 9

4) bṻkle gidā baştan B.S. / s. 13

5) halk toplanır ora B.S. / s. 15

6) delilā çıkamış tütüntükte dedine B.S. / s. 17

7) küt gimiş içeri B.S. / s. 20

8) bandit gimiş içeri B.S. / s. 25

9) tekeze gelvādi tekezede işlemeycez deyā B.S. / s. 39

10) öle basma çıkmeri şinni B.S. / s. 42

11) onna da geli tölā B.S. / s. 43

12) ban gittim kış doksanında B.S. / s. 44

13) bizim özcan naptı şinni B.S. / s. 49

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (7)

1) i: geçinez ta B.S. / s. 4

2) çok yaptıla şinni B.S. / s. 5

3) duasını edip çıkarıle dışarı B.S. / s. 9

4) zaman geşti mi gidālā bitta B.S. / s. 14

5) töle toplanmış burası B.S. / s. 27

6) hiç galmadı gayrı B.S. / s. 41

7) öle dādilā evālsi B.S. / s. 44

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (6)

1) düzaldik deyem bari B.S. / s. 4

2) bindallı giyellar̬ep B.S. / s. 5

3) çāmbā koneri zatı B.S. / s. 9

4) don dil bitta B.S. / s. 15

5) iki keçi südü yirdik yürekten kalkınca B.S. / s. 41

6) pide yapesin otus kīk si:an B.S. / s. 43

Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (5)

1) kurbanı kesile o günü B.S. / s. 10

2) āşeyini yapasın devrisi güna B.S. / s. 10

3) şapkasını gimiş böla B.S. / s. 20

4) mayayı koyveresin töbüle B.S. / s. 41

5) hamırı ovesin yımtayla B.S. / s. 43

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (3)

1) geze yapmadan kız anasına gidilmāz dijündān sorası B.S. / s. 17

2) sora yatmış̬orey uyuma B.S. / s. 21

3) ölüsam köyün kenarına gicam gene B.S. / s. 43

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (3)

1) gidip hanelā görülür bū̃klādan B.S. / s. 13

2) ondan ileri gidip bagaç magaç alınır bitta B.S. / s. 14

3) yendan toprakla verildi geri B.S. / s. 37

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (2)

1) ordan döndük bitta B.S. / s. 37

2) bu kövdan çıkmadım˛iç B.S. / s. 43

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (2)

1) cümātesi paza gidellā ta çok B.S. / s. 5

2) adamna camidān gāldi mi bitta el˛öpesin ilk baş B.S. / s. 43

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (2)

1) o uşak geçākan görü ta çoku B.S. / s. 1

2) gırcalıla nasıl göçtülā bıldır˛evelsi senā B.S. / s. 39

Özne + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) kedi da peçkenin altına gimiş içeri B.S. / s. 25

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) isla inek te sayeriz o ˛zman B.S. / s. 33

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) sora bitta yalak yapmış böla B.İ. / s. 5

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) bitta bayramladai kīkı ell ikisi senesi gidilir gena B.S. / s. 10

Özne + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) ban köv içinde de kocaya gittim bitta B.S. / s. 45

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) sora çocuk tarafı aykırı, kıs tarafı aykīdına B.S. / s. 17

Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) küt sesini küçültmüş bölā B.S. / s. 20

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) bu ad odan kalmış bura B.S. / s. 36

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) bittak˳u gençlā çıka böla oynamaya B.S. / s. 15

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) o da gitmiş onnala B.S. / s. 24

Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) südünü de koyasın bi kara B.S. / s. 43

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) ona göre pesmedini yapesin hamırınna B.S. / s. 43

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) diüMa gidālar o avşamı B.S. / s. 3

Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) beni o öretti zatı B.S. / s. 8

Edirne Süloğlu ağzında özne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Zarf Tümleci (17)

1) yaptık bile E.S. / s. 2

2) olmuşum seksen beş yaşında E.S. / s. 8

3) dayanamīm kayı E.S. / s. 8

4) kesme tabi E.S. / s. 8

5) kaybōldu çabık E.S. / s. 9

6) gidemi:y korkudan E.S. / s. 10

7) ayıklarız bir˛ārman şeyi E.S. / s. 12

8) kalkmışlar oduna gitmē E.S. / s. 13

9) unutmuşum dā E.S. / s. 14

10) bak şindi E.S. / s. 15

11) sevemessin tabi: E.S. / s. 18

12) bilmi:m˛iç E.S. / s. 18

13) annāmīz o zaman E.S. / s. 22

14) kalkar ses˛edmeden E.S. / s. 28

15) yimem fazla E.S. / s. 31

16) gidmiş gelmiş kızanımı almasınnā kurdlar kuşlar deye E.S. / s. 42

17) gidib geliyi yedi kere E.S. / s. 48

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (14)

1) ben˛unudtum kāyı E.S. / s. 2

2) oca koyūy zate E.S. / s. 10

3) ben gitmedim tabi: E.S. / s. 10

4) çay nedir bilmi:z˛iç E.S. / s. 12

5) ō̈redmen çıkīy bu sene E.S. / s. 14

6) evlenme olayları olūy meselā E.S. / s. 16

7) erkez˯el˯öper meselā E.S. / s. 20

8) tebārekesi okunuy˯arkasından E.S. / s.23

9) ben kırk birliim meselā E.S. / s. 27

10) ben zāmet çekerim sōra E.S. / s. 31

11) işin bidmiş˯artıkın E.S. / s. 37

12) her kişi dāvet˯edi:y yedi yaşından yetmiş yaşına kada E.S. / s. 41

13) vāde dolmuş gayre E.S. / s. 45

14) kim˯ūraşçak benimne E.S. / s. 8

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (9)

1) bi külo kada kalmīy bile E.S. / s. 2

2) yol˯üstüne yapıp˯ateş atlārdık˯üle E.S. / s. 4

3) sabālayın tutarım bi˯topaç E.S. / s. 11

4) bi tane ō̈ldü iki buçuk yaşında E.S. / s. 22

5) emen çıktık dışarı E.S. / s. 23

6) ter˯içinde kalırdıg büle E.S. / s. 25

7) takır takır gezerim˯onlan E.S. / s. 13

8) onla geziy sōra E.S. / s. 13

9) yımırtalle yūrūylā sṻdle E.S. / s. 8

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (8)

1) ārımız sızımız papaza gidsin dērdik atlārka E.S. / s. 5

2) sütlaÇ yaparız o saba idrellez sabāsı E.S. / s. 5

3) salamura yapārdık tabi: E.S. / s. 7

4) pekmez koyarız bi sān E.S. / s. 11

5) emmek˳ari: emen E.S. / s. 22

6) askerlik˳ūrendik tabi: E.S. / s. 24

7) limon˳içerim sabalayın E.S. / s. 30

8) gündöndü düveriz˳ellen E.S. / s. 12

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (5)

1) ondan ūrendik o kadancık E.S. / s. 9

2) bize yapmamışlar o kadan E.S. / s. 19

3) onda okuduK üc sene E.S. / s. 35

4) koyun derisinden kesēdik˳acıkın E.S. / s. 44

5) ata selem verdiri: i:ce E.S. / s. 45

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (3)

1) kızanım unudtum˳artıkın E.S. / s. 14

2) ama nābçān tabi: E.S. / s. 18

3) ē deyemēzdik tabi: E.S. / s. 18

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (2)

1) altına mıkava pādı yayīz suyunu çeksin deye E.S. / s. 3

2) bi yere su dökmüş˳erālde E.S. / s. 22

Özne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (2)

1) türkiye istek yapmış˳erālde E.S. / s. 19

2) bizim bobamın bobası dedemiz˳olūy tabi E.S. / s. 26

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (2)

1) anamız otuz beş yaşında ōldü lūsa E.S. / s. 9

2) bunnā gene duymamışlā bilem E.S. / s. 23

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) yedi gün sekiz dokuz onuncu gün˳onu parçalīz büle parça parça çarşafları yayıp yere E.S. / s. 3

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) bundan bilgi sen bundan˳al biraz E.S. / s. 48

Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) e yani vāde dolmuş gayre E.S. / s. 45

Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) iki külometre yere dört külometre yere sürüne sürüne gidērdik büle E.S. / s. 24

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtisiz Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) ben hic ellemem bir şey şimdi E.S. / s. 31

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) hani büle makinēle şē˳edilir bi E.S. / s. 36

Özne + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) anam bobam gene kırg elli beŞ altmış yaşlānda ōldü gene E.S. / s. 37

Özne + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) biz eve de çārmadık akkat E.S. / s. 10

Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) onnarı torbaya ati:z˳akşamdan E.S. / s. 2

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) bobam˳arkadan gelir˳öküzlerle E.S. / s. 7

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) o dişine niyē bakıylā acaba E.S. / s. 22

Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) a iç duymadım˳ic E.S. / s. 9

Belirtisiz Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) sarımsak ta yirim bazı E.S. / s. 31

Özne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) er kişi kardaş˳oluy˳ōrda E.S. / s. 41

Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) gelini kaptırırlar˳içeri E.S. / s. 20

1. 1. 2. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş zarf tümleci ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (5)

1) biçilmi: u zaman çokkurudunan Y.G. /s. 8

2) oynārdılar davullārda çalgılārda Y.G. /s. 31

3) yapiyler büle āltalan Y.G. /s. 34

4) karıştırcen kepçēlen büle büle Y.G. /s. 37

5) ulūy un gibi gene Y.G. /s. 49

Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (4)

1) indirdiler bizi aşā Y.G. /s. 38

2) düzlērdik˯unnarı bülē Y.G. /s. 25

3) bāli:yler˯unnarı sımsıkı Y.G. /s. 36

4) uvi:ysin˯unu bū̲le Y.G. /s. 49

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (3)

1) evde dü‿ünner˯olūrdu eveli Y.G. /s. 16

2) ārka tarafa geçi:ysın sen şindi Y.G. /s. 26

3) demciliye gitTim ben kan˯aldırmā Y.G. /s. 40

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (2)

1) bazen ti:zemnen kalırdık bülē ülen˯üstū̲ Y.G. /s. 23

2) kōcca gün büle dönērdik üleyēkadar ülen yezanına gadarā Y.G. /s. 25

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (2)

1) hayvan şeyinden suvārdık˯unnarı bülē Y.G. /s. 25

2) hep tepērdik˯unnarı tepilsin çok˯ālsın deyē Y.G. /s. 25

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Özne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) şindi kalın˳ince ni kadar sen karalīsın demek tavayı kendine kadara Y.G. /s. 36

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) sōna işTe undan˳alırdı millet fıçılālen Y.G. /s. 9

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) biraz te üj gün durgutturi:ysin˳unu hep˳üle Y.G. / s. 49

Belirtili Nesne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) makāneyi hamır tutārdık yımırtalan sütlen Y.G. /s. 5

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) undan sōra toplāler bi āyşem kızlarī misir soymā Y.G. /s. 26

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) ben gidi:m şindi dama sāmā inē Y.G. /s. 35

Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1)asārdık˳unnarı umuzlāmıza hep˳üle Y.G. / s. 23

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) sōna unnan sürmelērdik˳unnarī büle Y.G. /s. 28

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Belirtisiz Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) bitti mi ev sābi yapıyı yemek genē Y.G. /s. 27

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) tukūrcum diyiz˳unnara bis şindi Y.G. /s. 36

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) şindi küẹ geli:z biz şindi Y.G. /s. 38

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) hep ben oyaladım kendim şindi Y.G. /s. 42

Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur +Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) kālfanın yanında da yattık birˬāşamˬōrda Y.G. /s. 47

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) çam tātaları geli:yˬokula ders vermē deyē Y.G. /s. 23

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) om beş yirmi kız taşīrdı gübreyi üleyē gadara Y.G. /s. 26

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) ne süydü anama u zaman Y.G. /s. 39

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) sıra gēlmedi:ydi bize tā Y.G. /s. 46

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) alatlar çıktı çok şindi Y.G. /s. 46

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur +Zarf Tümleci (1)

1) çok çileler çektik be çöcm̄ eveli Y.G. /s. 46

Yüklem + Belirtili Nesne + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) bālanırdıkˬunnarı biz esKiden Y.G. /s. 47

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci (1)

1) bütün hayvannar māfˬōldu işte o zaman Y.G. / s. 47

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) binērdik düenin˯üsTüne kesmē Y.G. /s. 25

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) veriysın bana soymā deyē Y.G. /s. 26

Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) çıkTı bu tavşan˯acaba Y.G. /s. 29

Yüklem + Belirtisiz Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) yapıyı yemek genē Y.G. /s. 27

Güney Doğu Bulgaristan ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş özne ile biten yapılar şunlardır:

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (2)

1) unnā da yanaşmış kapıya büle GD. B. / s. 30

2) ben de salladım arkadan bir ki tāne GD. B. / s. 31

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (2)

1) undan sō gidiyillā bunnā aramā GD. B. / s. 24

2) serbeS geldik biz serbes GD. B. / s. 49

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (2)

1) komşūdemişanneme şindi GD. B. / s. 22

2) çocuklan ikisi yattılā mattılā orda ikü˯üç ay gıdā GD. B. / s. 35

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (2)

1) tam˯āvşamme yatsı arasında veriyillē bi cingeneye biraS GD. B. / s. 27

2) gece gaçōruz udan çöcüklen çocuklan GD. B. / s. 45

Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci (2)

1) iki sene oldu te ev yapalı GD. B. / s. 5

2) gene gel ma gülüm büle GD. B. / s. 7

Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (2)

1) gelemedig u zaman tā GD. B. / s. 4

2) kaldık yalnız şini GD. B. / s. 46

Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) ōle gidemesin ki bordan boraya orda üle GD. B. / s. 20

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) üç kere bınarasardan geri gönderdiler bizi zolla GD. B. / s. 44

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) bulgarıyadan gaçak geldik üç yüz elli kişi beygillen eşeklen GD. B. / s. 44

Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) balkan harbında bizim yerimizi bulgar almış bizden Pin dokuz˳uz on ikide GD. B. / s. 38

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) büün alıvōsun yövmeni undan büün GD. B. / s. 2

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) i:sik vēdi bee şimdi māsus GD. B. / s. 8

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) burgazdan da almış bi kişi hep büle GD. B. / s. 19

Özne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) gardaşları tütün ekiyillē üle işin başında GD. B. / s. 22

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) o alıp bakırını gidiye şi içeri GD. B. / s. 23

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) türkçe ders az kalmış orda benim gitti̯mde GD. B. / s. 42

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) altı sene nüfussuz gezdim bu memlekette altı sene GD. B. / s. 50

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) doktur gelmedinen sokmiyillā kimseyi içeri GD. B. / s. 25

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) te üle geldim bura gaçak GD. B. / s. 31

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) et aldık biz küçük çöci̯ everike GD. B. / s. 6

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) unnār seziyo işi öylelikken GD. B. / s. 12

Yüklem + Özne + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) geliyer gādı gene içeri GD. B. / s. 24

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) çıktı bize yüzbaşı u zaman GD. B. / s. 50

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) geldi buraa bi kere GD. B. / s. 1

Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) çaartçak seni ertesi günü GD. B. / s. 34

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci (1)

1) teselli verilēmiş işalla gidellē unnā diye GD. B. / s. 24

Bulgaristan Silistre ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş zarf tümleci ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (4)

1) gidem uzak annemā çiçek toplama B.S. / s. 20

2) çıkmışlar içādān dışarı B.S. / s. 25

3) çıkellā çada yukarı B.S. / s. 31

4) gelesin eva lapü lupü B.S. / s. 48

Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (3)

1) gezmiş buraları vaktınna B.S. / s. 6

2) kaldīmadı beni böla B.S. / s. 12

3) gömüş kapıyı açık B.S. / s. 21

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (2)

1) kasabada yaşamış o bölā B.S. / s. 20

2) anamın evlānda düduk biz bure galdina B.S. / s. 41

Özne + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) aiem üçte ta bankettān gele o˳zman eva uyuma B.S. / s. 17

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) bitta bindallıları çıkarıp don˳anteri olur ayrettan kına içi B.S. / s.15

Özne + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci (1)

1) teze te yörümā başladı gayrıgın te çüşe kalka B.S. / s. 39

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) sona gitmiş omana uzak˳annesinā pesmet götümā B.S. / s. 20

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) o zaman dogor mogor yapmadık bis şinni B.S. / s. 4

Dolaylı Tümleç +Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) benim kāndi bubama bir annā aldıydık odan, anam öldünā B.S. / s. 38

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) çok gittik biz˳ora matola koparınca o anneyi B.S. / s. 38

Zarf Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleç (1)

1) bitta çıkesin onnala da oynama acıcık B.S. / s. 48

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) bān ölā istediydim kına avşamı için bölā B.S. / s. 46

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) alem bekleme seni galdina eva B.S. / s. 48

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) biz giyelim içeri şindi B.S. / s. 25

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) seftā gālmiş adamcaz artık B.S. / s. 29

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) isla pişirisin onu tavık suyuna salıp B.S. / s. 43

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) iki pesmet koyup üstüne dadīsın yedi aneyā afā günü B.S. / s. 43

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) aşırı küdeysa gidālar arabalala, reislāla B.S. / s. 15

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) ba canım, dāmiş adam kandi kandina B.S. / s. 26

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) banyeyā gire tore ıkarı B.S. / s. 39

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) bulgariyaya gāldik güzün töbüle B.S. / s. 44

Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) dinnenesin acık toda om beş yimi dakka B.S. / s. 50

Yüklem + Belirtisiz Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) düdurulsun o kan aptes tutturulması içi B.S. / s. 9

Edirne Süloğlu ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş zarf tümleci ile devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (3)

1) ōle diş çekerdi bi insanın biri tabi: E.S. / s. 21

2) aber˯ulaştırmış gidmiş bobası dolaşmā deye E.S. / s. 26

3) başka köy çocukları gibi oynayamadık biz˯iÇ E.S. / s. 30

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (2)

1) üle olur o kadan tabi: E.S. / s. 21

2) orag biçmē gideriz bir˯ay kırk gün ellen E.S. / s. 18

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (2)

1) o gidmiş cumā namazına tö˯būle E.S. / s. 19

2) üçü gelmiş burayı delikanlīka E.S. / s. 19

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (2)

1) acı biber koycāz˯içine bi külo E.S. / s. 2

2) abā orag biçērdig bi lēne kavramayla E.S. / s. 35

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci (2)

1) kaldık kızanım ūsüz bakma E.S. / s. 9

2) götürdük˯ama vakti geştikten sōra E.S. / s. 22

Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (2)

1) kestik˯üle ep E.S. / s. 11

2) unudmuşum˯ebsini artık E.S. / s. 14

Özne + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) ēr kişi ulan˯o şeylēden kapılardan ordan giri:y ordan koyun sürē gibi E.S. / s. 41

Özne + Dolaylı Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) herkez cāmiye gider saba namazında bayramda bayram namazında E.S. / s. 29

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) cāmiden çıktīmız an kāvenin˯önde meydannī görmüşünüzdür gelirkene belki E.S. / s. 29

Özne + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci (1)

1) onnā da üle geldiler˯işte şey çıkartırıp E.S. / s. 19

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) ōrda biraS kurūy˯onnā afif E.S. / s. 3

Özne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) biz oyun oynayamadık biz˯iç E.S. / s. 30

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne + Zarf Tümleç (1)

1) ōrda besli:lē kārsını kızanını ebsini E.S. / s. 6

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) rāmetli agacīm˯annadırdı bize onnarı çok E.S. / s. 14

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) biz kaldık sekizer yaşında beşer yaşında ōle E.S. / s. 9

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) zaten bi sofraya otumāzdık biz dedeyle E.S. / s. 43

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) un koyuylā yımırtalı suylan tabi: E.S. / s. 2

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) ne okū mūdu çocuklānız sabālayın E.S. / s. 29

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) pervāne dönceksin etrafında büle E.S. / s. 31

Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci (1)

1) kaçırmışlar onu da küçücük E.S. / s. 19

Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) yakar˳insanı çatır çatır E.S. / s. 45

Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) ōldü anam bobam kārı E.S. / s. 19

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) selām vermez˳ona iş E.S. / s. 45

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) okula gitmedim ben˳onuçun E.S. / s. 7

1. 1. 3. Belirtili Nesne ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Yunanistan Gümülcine ağzında 152, Güney Doğu Bulgaristan Ağzında 110, Bulgaristan Silistre ağzında 73 ve Edirne Süloğlu ağzında 58 olmak üzere belirtili

nesne ile biten toplamda 393 fiil cümlesi vardır. (İsim cümleleri belirtili nesne almadığından belirtili nesne ile biten isim cümlesi yoktur.)

1. 1. 3. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında belirtili nesne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Belirtili Nesne (46)

1) gezērdiler küyü Y.G. /s. 2

2) bālardık˯unnarı Y.G. / s. 2

3) dūrārdık˯unnarı Y.G. / s. 5

4) kurutTuruduk˯unnarı Y.G. / s. 6

5) kurutTuruz˯unu Y.G. / s. 6

6) nemnendiridik yufkayı Y.G. / s. 6

7) yıkārdık˯unnarı Y.G. / s. 6

8) doldurular fıçıları Y.G. / s. 9

9) kesēler dallārını Y.G. / s. 9

10) arārmışlar içērlēni Y.G. / s. 10

11) yaparmış yapçānı Y.G / s. 10

12) doyurumuş kızannānı Y.G. / s. 10

13) bilemezmişler bişeyi Y.G. / s. 10

14) basāmişler evleri Y.G. / s. 11

15) çevirmişler silāyı Y.G. / s. 12

16) yıkārdık domatisleri Y.G. / s. 15

17) yu͡uruduk˘unu Y.G. / s. 16

18) aldık sünnet pırtılānı Y.G. / s. 17

19) yapTık sünnet mevlidini Y.G. / s. 17

20) okūrduk du͡āları Y.G. / s. 24

21) suvārdık˘unnarı Y.G. / s. 25

22) savuruduk˘unu Y.G. / s. 25

23) elērdik˘unnarı Y.G. / s. 25

24) dökērdik˘unnarı Y.G. / s. 25

25) yıkāysın yapayı Y.G. / s. 27

26) toplārdılar˘unnarı Y.G. / s. 27

27) çapalārım diplēni Y.G. / s. 32

28) tupliyim unnarı Y.G. / s. 34

29) dururīym˘unnarı Y.G. / s. 34

30) alıyız bākracı Y.G. /s. 35

31) ūrcen˘unu Y.G. / s. 37

32) bāladık˘unnarı Y.G. / s. 38

33) kuyduk˘unnarı Y.G. / s. 38

34) durguttuk˘ayvannarı Y.G. / s. 38

35) üttürüydük˘unu Y.G. / s. 38

36) kaçır˘unnarı Y.G. / s. 39

37) dōldurduk˯unnarı Y.G. / s. 39

38) şişiridik tenekiyi Y.G. / s. 39

39) taşıcāmışler˯anaları Y.G. / s. 39

40) yakacas küyū̄ Y.G. / s. 47

41) öldürdü hēpsini Y.G. / s. 47

42) atīysın tuzunu Y.G. / s. 49

43) kuyi:ysın˯unu Y.G. / s. 49

44) yapīysın˯unu Y.G. / s. 49

45) yi:ysin˯unu Y.G. / s. 50

46) yıki:z˯unnarı Y.G. / s. 50

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (33)

1) üçüncüde bulduk mu tokmaklārdık unu Y.G. / s. 2

2) üle koyārdık masafı Y.G. / s. 2

3) yıkayıp dūrārdık˯unnarı Y.G. / s. 5

4) iyce kurumadan kesērdik˯unnarı Y.G. / s. 5

5) u zaman yazārdık˯unnarı Y.G. / s. 6

6) üj günde biter ramazan bayramı Y.G. / s. 14

7) undan so tutTuk˯aşçiyi Y.G. / s. 17

8) undan öte˯satTı koynnarı Y.G. / s. 17

9) bülē atāler˯u sopayı Y.G. / s. 21

10) undan sōna döşērdik˯u zasları Y.G. / s. 25

11) hayvan bokunnan suvārdık˘unnarı Y.G. /s. 25

12) yumrucuk yumrucukkoyārdılar˘unnarı Y.G. / s. 26

13) bu tēlik˘ördǖmüs iplērden bālārdık˘unu Y.G. /s. 28

14) tınan tınan yapārdık˘unnarı Y.G. / s. 28

15) undan sonā irirdik˘unū Y.G. / s. 28

16) üle geçer u yilanın˘ısıriyi Y.G. / s. 29

17) bi yatıri:m˘unnarı Y.G. / s. 35

18) karışi: diye akcaklar dünyeyi Y.G. / s. 35

19) inek sayınca kadar çirepene kızi: Y.G. /s. 35

20) bi savuri:z˘unnarı Y.G. / s. 36

21) hēp biçērdik otları Y.G. / s. 36

22) büle yapçen˘unu Y.G. / s. 37

23) sona ūrcen˘unu Y.G. / s. 37

24) üle yapi:z˘unu Y.G. / s. 37

25) undan sona alıysın kanı Y.G. / s. 40

26) yarım yuduym˘unu Y.G. / s. 40

27) dörde yariym kafayı Y.G. / s. 41

28) güzelcene yālayem tepsiyi Y.G. / s. 41

29) rakılan ıslāller˘unu Y.G. / s. 43

30) tereyālan yakāller kabak sapını Y.G. /s. 43

31) zāti çalıştırmāzdı kızannarı Y.G. / s. 46

32) gene bilmi:m˯unu Y.G. / s. 48

33) sütle yūrusun˯unu Y.G. /s. 50

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (10)

1) analāmız saardı unnān südünü Y.G. / s. 1

2) allā bilsin˯acılıyını Y.G. / s. 7

3) u i:tiyar dedecik pindirimiş˯unu Y.G. / s. 10

4) kendimiz boyārdık˯unnarı Y.G. / s. 28

5) kendimis çalārdık dārbıkaları Y.G. / s. 30

6) hērkez yapārdı mānileri Y.G. / s. 30

7) u aliy māniyi Y.G. / s. 31

8) çay götüri: unnarı Y.G. / s. 35

9) ben taşımayım˯unu Y.G. / s. 38

10) kendin büyüttüri:sin˯unu Y.G. / s. 49

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (9)

1) gıreplere çekērdik˯unnarı Y.G. / s. 2

2) bacacıklāmıza koyarız kızanımızı Y.G. / s. 6

3) filancanın hārmanına getircēniz bunnarı Y.G. / s. 11

4) gülün˯āltına bālardık çölmen˯āzını Y.G. / s. 30

5) kasabaya çārdılar bizi Y.G. / s. 39

6) kasıbayı istedi:ler beni Y.G. / s. 39

7) fırına ati:z tavayi Y.G. / s. 48

9) içine dökiiz domatayı Y.G. / s. 50

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (8)

1) unun önünden geçērken˳ep görmüşler˳u silālan şeyini Y.G. / s. 11

2) undan sona yastāşları alıp yazārdık yufkaları Y.G. / s. 16

3) bin dokuz˳üz˳āltmış beşin sonnāna durū ekim˳aylānda bitirdim˳askerli: Y.G. / s. 20

4) āyşem üsTü bi kapıym˳unu Y.G. / s. 35

5) adamakıllı bi pişircen˳unu Y.G. / s. 37

6) sōna bi kızartçen˳unu Y.G. / s. 37

7) sōna gene çevircen˳unu Y.G. / s. 40

8) sō pištēn sora bi buçuk sāt tuti:z˳unnarı Y.G. / s. 48

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (4)

1) şini nikā başına veridik˳unnarı Y.G. /s. 24

2) bi eve getiriym˳unu Y.G. /s. 35

3) gene gıreplēn kenāllāna yapārdık˳unnarı Y.G. /s. 42

4) büle bi tekniyē yu͡uri:sin˳unu Y.G. /s. 48

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (3)

1) sōna āşem˳oldūnen ūgazz tenekilēlen ölçērdik˳unnarı Y.G. /s. 25

2) undan sora ülen˳üsTü geldinde bi duyuri:m˳unnarı Y.G. /s. 35

3) heP büle kōsalan biçērdik˳unnarı Y.G. /s. 36

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (3)

1) ellēlen bülē tarāysın˳unu Y.G. /s. 27

2) gicede iki kere soyārdık sırtımızı Y.G. /s. 29

3) hep˯arkalan taşīrdık suyū Y.G. /s. 45

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (3)

1) güvey tarafı tıraktel˯arabasınnan˯alırdı unnarı Y.G. /s. 1

2) kayna garı lirayı vērdikTen sōna açārdı elini Y.G. /s. 1

3) kῡylü çoktutārdı unnarı Y.G. /s. 23

Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Belirtili Nesne (2)

1) bize mi hazılladın bunu Y.G. / s. 12

2) suyun˯içine de kuycen˯unu Y.G. / s. 37

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (2)

1) et˯ali:y çürῡnü Y.G. /s. 43

2) topaç yapi:z˯unu Y.G. /s. 50

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) undan˯öte yufkalar kurumā başladı mı incecik˯incecik kirbit gibi dilērdik˯unnarı Y.G. /s. 16

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) kim yaraladinen düşdinen rasgele u giden˯adam görmüş unu Y.G. /s. 11

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) bi de yımırtayi hic yāsız bi tavaya kırılar unu Y.G. /s. 43

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) büle kuruttῡnen çῡrecik yapi:s˯unnarı Y.G. /s. 48

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) hep çoku ölmüş˳i:sannān Y.G. /s. 1

Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) iki taraFta gözü olur˳unun Y.G. /s. 7

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) sōra genç˳ā yapmış˳adını Y.G. /s. 8

Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) elde kayada çekērdik bulguru Y.G. /s. 16

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) u kızı başından ayāna kadar yıki:z ῡsüzü Y.G. /s. 31

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) kuzular kestirdinen annem yapārdı piynilleri Y.G. /s. 32

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) undan sora tenekeleri ayıri:z˳unnarı Y.G. /s. 36

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) şindi ha n˳āpalım˳unu Y.G. / s. 38

Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) e undan sōra yakmadılar bizim küyü Y.G. / s. 47

Güney Doğu Bulgaristan ağzında belirtili nesne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Belirtili Nesne (51)

1) istemedi burasını GD. B. / s. 1

2) çalışTırōr seni GD. B. / s. 2

3) alır çantasını GD. B. / s. 2

4) yapādı sünnetini GD. B. / s. 2

5) basālādı zenginleri GD. B. / s. 4

6) al gelini GD. B. / s. 6

7) okur belgeyi GD. B. / s. 9

8) gandırdım onnarı GD. B. / s. 13

9) karşıladılar beni GD. B. / s. 18

10) daved˘iddi beni GD. B. / s. 19

11) severler beni GD. B. / s. 19

12) göydün yabancı gavuru GD. B. / s. 23

13) bimiyom orasını GD. B. / s. 23

14) çıkarıyonuz paraları GD. B. / s. 24

15) dādavāmış kafalarınī GD. B. / s. 25

16) sokmiyillā kimseyi GD. B. / s. 25

17) timalladılā˘unnarı GD. B. / s. 25

18) öldürmüş aptulāı GD. B. / s. 25

19) bālıyıllā bilekçeyi GD. B. / s. 26

20) kakmalāmış yanına varannarı GD. B. / s. 27

21) aldı alcānı GD. B. / s. 28

22) yaptı yapçānı GD. B. / s. 28

23) topladılā unnarı GD. B. / s. 28

24) ver şu üşek sandīnı GD. B. / s. 30

25) ver şu üşek sandīnı GD. B. / s. 30

26) māfaza idin kendinizi GD. B. / s. 30

27) alalīm bu malları GD. B. / s. 31

28) tutun davulları GD. B. / s. 32

29) kesin guzuları GD. B. / s. 32

30) alın mezeleri GD. B. / s. 32

31) kestin guzuları GD. B. / s. 32

32) iştin şarapları GD. B. / s. 32

33) iştin rakıları GD. B. / s. 32

34) çārıyır pelvanların hepsini GD. B. / s. 33

35) yirim sizi GD. B. / s. 33

36) yirim sizi GD. B. / s. 33

37) yirim sizi GD. B. / s. 33

38) yirim seni GD. B. / s. 33

39) çaartçak seni GD. B. / s. 34

40) görmedim unnarı GD. B. / s. 34

41) çıkarısın silahını GD. B. / s. 35

42) satıyola üşşekleri GD. B. / s. 35

43) elde etçēsin mazun māhsulü GD. B. / s. 39

44) bilmem˯orasını GD. B. / s. 41

45) yorma kendini GD. B. / s. 42

46) ze͡illemişlē çöcükleri GD. B. / s. 44

47) öldürmüşlē seksen kişiyi GD. B. / s. 44

48) satın˯aldıg arsaları GD. B. / s. 46

49) sattım unnarı GD. B. / s. 46

50) almış bu çifli: GD. B. / s. 47

51) bilmem urasını GD. B. / s. 49

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (13)

1) gündüz alīdı parasını GD. B. / s. 2

2) çini öldürüyoruz seni GD. B. / s. 24

3) vāsa çıkā babanın parasını GD. B. / s. 24

4) yavaş yavaş yavaş yavaş anlamışlā undadīnı GD. B. / s. 25

5) u gıdā istiyillā seni GD. B. / s. 26

6) geçirdinengādıg harmanı GD. B. / s. 26

7) birē birē yirim sizi GD. B. / s. 33

8) verisen yapayolla ma͡amelesini GD. B. / s. 39

9) üle kurtarıyu kendini GD. B. / s. 41

10) altmış sekizda gittiᷨimin şeyi GD. B. / s. 41

11) ondan sōra verdiler taksiyi GD. B. / s. 42

12) şindi öldürdülē bütün herkezi GD. B. / s. 44

13) hij duymadım intikam aldīnı GD. B. / s. 49

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (8)

1) kiliseye salmōr onnarı GD. B. / s. 3

2) her yeri koduk bāyımızı GD. B. / s. 4

3) çog uzaktan aldık güççük gelini GD. B. / s. 6

4) muhtarın yanında yapōrsun nigahı GD. B. / s. 6

5) okula gönderdim sizi: GD. B. / s. 19

6) sāda solda aramışlā hepsini GD. B. / s. 25

7) senden istiyillā bu işi GD. B. / s. 26

8) ankaraya götürdük dilekçeleri GD. B. / s. 40

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (5)

1) sen öldür beni GD. B. / s. 2

2) bir iki bulgar basā evini GD. B. / s. 9

3) kim alcak senin yerini GD. B. / s. 37

4) ben annayamadım durumu GD. B. / s. 38

5) hükümet yapıyu ticāreti GD. B. / s. 41

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (2)

1) biz geldikten sōra urus aldı˳onu GD. B. / s. 35

2) on iki yılında bulgarlar alıyullar bizim yerimizi GD. B. / s. 38

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (2)

1) ōlan oldıi˳iÇin çok seviyo˳onı GD. B. / s. 12

2) kazmalan küreklen çalıştırdı bizi GD. B. / s. 50

Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (2)

1) kiliseleri kapatdı kiliseleri GD. B. / s. 3

2) yevmiyesini yazādık i:sannarın GD. B. / s. 11

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) nası şindi isimlēri dı̯ı̯ştiriyo vatandaşın GD. B. / s. 9

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) tērs geri üç kere edirneye götüdüle bizi GD. B. / s. 44

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) gavurın yanına nigah yapıvari seni GD. B. / s. 6

Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) nerden nere açıyoz˳işi GD. B. / s. 17

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) kimse nērden bilcek seninin dü͡ü͡ldū̆nü sü͡ü͡ldū̆nü GD. B. / s. 9

Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) u yevmiyeni yazar senin GD. B. / s. 11

Belirtisiz Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) nāpıcāz didim beyim bu işi GD. B. / s. 17

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) askeriye cibine bindiriyü seni GD. B. / s. 20

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) çocuk çıkā babanın paralarını GD. B. / s. 24

Bulgaristan Silistre ağzında sonu belirtili nesne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Belirtili Nesne (23)

1) sulayelar˛ısannarı B.S. / s. 3

2) çakın oralanı B.S. / s. 7

3) geçirilā misafileri B.S. / s. 17

4) açmış kapıyı B.S. / s. 20

5) gimiş annesinin noşniteasını B.S. / s. 20

6) ayırdı ikimizi B.S. / s. 22

7) orattıla beni B.S. / s. 24

8) kurmuşlar bu köyü B.S. / s. 28

9) alellar kefini B.S. / s. 30

10) düşümüş anneyi B.S. / s. 31

11) toplayellār kızılcī B.S. / s. 31

12) al şu motoru B.S. / s. 32

13) yapelār burasını B.S. / s. 36

14) kütadık paçayı B.S. / s. 37

15) i:diveresin onu B.S. / s. 41

16) kesāsin koyunu B.S. / s. 43

17) doyurusun gelān mısafirini B.S. / s. 43

18) alem onu B.S. / s. 47

19) çıkaresin onnarı B.S. / s. 48

20) otutturelā seni B.S. / s. 48

21) indirin döşā B.S. / s. 48

22) kaşılayesin reisi B.S. / s. 49

23) kapattılar orasını B.S. / s. 50

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (16)

1) bitta ilāletmişlā meseleyi B.S. / s. 2

2) kırk gün içinde verem seni B.S. / s. 4

3) kırk gün içinde vādi beni B.S. / s. 4

4) kırk gün içinde vereri beni B.S. / s. 4

5) bitta getirellar isannarı B.S. / s.5

6) meftanın ruhuna deyip˛aktarıle u hatimi B.S. / s. 10

7) bi da vāmassan bi˛şeyini B.S. / s. 11

8) nā salmellar dışarı B.İ. / B.S. / s. 12

9) bütün yutmuş onnarı B.S. / s. 21

10) üç˛ay tutadıla bizi B.S. / s. 34

11) şöför gibi yaptım askarli B.S. / s. 34

12) o˛zman eldān geçirileri buraları B.S. / s. 36

13) yimi döt mayda yapez duvayı B.S. / s. 37

14) bitta şıvşıresin onu B.S. / s. 44

15) sora deştiresin üstünü B.S. / s. 48

16) tora vardına bıraktı nurdanı B.S. / s. 50

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (5)

1) sora bitta veri dakısını B.S. / s. 17

2) avşamnan sat dötte kavaltısını yidinan ale uşanı B.S. / s. 18

3) aradan bir˛iki sene geçtinen genā koşmuşlar at˛arabasını B.S. / s. 31

4) eval üç sene yapmışlar askāli B.S. / s. 34

5) sabası genā gire gelinni B.S. / s. 46

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (5)

1) kim bilir kalbimizi B.S. / s. 22

2) komşusu gömüş onu B.S. / s. 26

3) bān atmadım onu B.S. / s. 31

4) kandimiz kestik tavī B.S. / s. 32

5) siz bilmassinis onu B.S. / s. 44

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (4)

1) cenaze kadınsa kadın yape bunu B.S. / s. 8

2) baştan bi:ıüklā gidā görü kızın hanesini B.S. / s. 13

3) kız˛anası aykīmadan çocuk tarafı yapame gezeyi B.S. / s. 17

4) ekti anda oca dikmiş çarda B.S. / s. 31

Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (2)

1) namazı kılıne meftanın B.S. / s. 10

2) gözlüklāni takmış annesinin B.S. / s. 20

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (2)

1) ne koylum bu kövün adını B.S. / s. 27

2) predvaritelnu yaptıres saşlanı B.S. / s. 48

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) andan sorası baştan çocuk tarafı veri dakısını B.S. / s. 16

Özne + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) gündüz gelemeyan gice banket avşamı veri dakısını B.S. / s. 3

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) öbü dünyada ep yalnıyak görümüş kandini B.S. / s.11

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) sona tübesini yaptıla demi bubanın B.S. / s. 6

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) şu iş taraftan kitleyverin kapınızı B.S. / s. 32

Edirne Süloğlu ağzında belirtili nesne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Belirtili Nesne (10)

1) bilmi:ler˳onun boba oldūnu E.S. / s. 3

2) yolladık dedeyi E.S. / s. 12

3) bastırız˳ateşi E.S. / s. 14

4) topluyoruz˳onnarı E.S. / s. 16

5) yabtılar˳işlerini E.S. / s. 19

6) çekti:diler benim dişimi E.S. / s. 21

7) sarısın kapānı E.S. / s. 34

8) tudtum˳orucumu E.S. / s. 39

9) suvazladım˳onu E.S. / s. 40

10) bırakın˳işinizi E.S. / s. 43

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (10)

1) gelinlē yapıy kuskusu E.S. / s. 2

2) kerem boba koyuyu bu ismi E.S. / s. 3

3) adam gönderi:y beni E.S. / s. 25

4) televizyonnā gösteri: onnarı E.S. / s. 26

5) erkez yir yemēni E.S. / s. 28

6) biz dinledik˳onnarı E.S. / s. 28

7) ibrām peygamberimiz bırakmış˳onu E.S. / s. 41

8) o koymuş˳onun˳adını E.S. / s. 42

9) ejel bulur seni E.S. / s. 45

10) şindi duyūm gidenneri E.S. / s. 46

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (3)

1) sırāt köprῡnden geçircēmiş bizi E.S. / s. 11

2) dışārda kıldık namazımızı E.S. / s. 41

3) nurda yatırsın˳onnarı E.S. / s. 43

Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (3)

1) suyunu alīz˳o biberlēn E.S. / s. 2

2) pilavī yūruyūz˳amırı E.S. / s. 8

3) çayı bilmēzdik nōldūnu E.S. / s. 12

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (2)

1) o giyimleri bi görsen o kaynaları E.S. / s. 7

2) komşuları tö˳büle kandırmış˳onu E.S. / s. 14

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (2)

1) ep ālemlere yabtırmış˳işini E.S. / s. 14

2) korkudan oraya atlıyā kendilēni E.S. / s. 27

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (2)

1) elle birer birer birer birer düveriz˳o gündöndüleri E.S. / s. 12

2) telle zincirle de bālamışlar bardaklānı E.S. / s. 42

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Belirtili Nesne (2)

1) yarım götlü kes bakalım odunnarı E.S. / s. 13

2) vallā çekersin˳acısını E.S. / s. 35

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) baştan şeyim yok diye sikortam yok deye devlede götürdüler beni E.S. / s. 38

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) kızan kāvelēde duyū çayı E.S. / s. 12

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) o bu kada düzēltti beni E.S. / s. 38

Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) birda bu köyde buldu beni E.S. / s. 45

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) çok yerde on repad kılarlā cumāyı E.S. / s. 47

1. 1. 3. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş belirtili nesne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne (3)

1) silērdim evleri kenar köşeyi Y.G. /s. 15

2) ıslārdıkkızı ῡsüzü Y.G. /s. 31

3) kapiyim˳unnarı u kapamayı Y.G. /s. 35

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (2)

1) sıra dizi:z büle demeTleri Y.G. /s. 25

2) çabuk döndürdüler gene unnarı Y.G. /s. 38

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (1)

1) bazen da talede yirsin sabā ekmēni Y.G. /s. 26

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (1)

1) kaynak suda nası yapāller cannı mannı unnarı Y.G. /s. 9

Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (1)

1) bulgullānı bile almişler evlēnde iisannarın Y.G. /s. 11

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne (1)

1) u kendi pişmē yakınnadīnan˳ati:ysin tuzunu büberini sālçasını Y.G. /s. 50

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Belirtili Nesne (1)

1) üle geçirmiş u karı zamanı Y.G. /s. 10

Belirtili Nesne + Yüklem + Özne + Belirtili Nesne (1)

1) küyü gezērdi daul koca küyü Y.G. /s. 24

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (1)

1) anamyın durārdılar büle sā tarafı Y.G. /s. 24

Belirtili Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne (1)

1) unnarı biliyeris meselā unnarı Y.G. /s. 46

Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (1)

1) unutTuriyim şindi adamın˳adını Y.G. /s. 8

Yüklem + Özne + Belirtili Nesne (1)

1) bakārdılar unnar dutları Y.G. /s. 9

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (1)

1) bastırıym˳orda hateşi Y.G. /s. 34

Güney Doğu Bulgaristan ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş belirtili nesne ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (4)

1) guyuyor cebine parayı GD. B. / s. 2

2) başladı aramā gavuru GD. B. / s. 25

3) sorarım size allahın emrini GD. B. / s. 33

4) sorarım size allahın emrini: GD. B. / s. 33

Yüklem + Özne + Belirtili Nesne (3)

1) aldı hēkez intikāmın GD. B. / s. 28

2) alırız biz taksiyi GD. B. / s. 42

3) annadı gavur benim anadın mı şeytti:mi geldi:mi GD. B. / s. 42

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtisiz Nesne + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (1)

1) hükümat bize vēdi tāla bize ēvi GD. B. / s. 46

Özne + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (1)

1) cingene u anda zōlla attırmış başına ipi GD. B. / s. 27

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne (1)

1) una göstēmişlē cevherleri mallarını hayaTlarını kendi Şēlerini GD. B. / s. 32

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Belirtili Nesne (1)

1) üç gündür yabtın sen˘unın du‿asını GD. B. / s. 32

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (1)

1) undan sōra doldūdug vagonā eşyālarımızı GD. B. / s. 14

Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne (1)

1) gelinlerin kaldı anaları bubaları GD. B. / s. 1

Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (1)

1) salmā istē burayı hamalını GD. B. / s. 2

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (1)

1) annem asmış şeye bakırı GD. B. / s. 22

Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (1)

1) yazcak senin uraya ismini cismini GD. B. / s. 34

Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (1)

1) annadıyom ben sana o zamankı vaziyeti GD. B. / s. 41

Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne (1)

1) al parayı kāveyi GD. B. / s. 7

Bulgaristan Silistre ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş belirtili nesne ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Özne + Belirtili Nesne (3)

1) sallasam bān onu B.S. / s. 19

2) öldüre adam karıyı B.S. / s. 31

3) şikayet˛ederi karısı bunu B.S. / s. 31

Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) mesela kötü gömüşün işta bı halda gömüşün ölen ısanı B.S. / s. 11

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (1)

1) bi da oyun yapalar şöla alayını B.S. / s. 3

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (1)

1) demi buba kümus bura mucizesini B.S. / s. 6

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne (1)

1) gittina yıkayın elinizi yüzünüzü B.S. / s. 6

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (1)

1) yedisine kada aktarabile bila masrafı B.S. / s. 10

Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne (1)

1) giyinirlā bindallıları, tallileri, pulluları B.S. / s. 3

Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne (1)

1) aba sesi çıkme ya onun B.S. / s. 26

Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne (1)

1) koyala datasını şeyini B.S. / s. 14

Edirne Süloğlu ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş özne ile devrik cümle yapıları şunlardır:

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (2)

1) komşulara dādīyız sōra adānı E.S. / s. 11

2) tavan˳aralāna sakladık˳ep kitaplarını E.S. / s. 14

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne (2)

1) geldik mi yıkarız˳elimizi ayāmızı E.S. / s. 35

2) bıçak gibi kesērdi insanın şeyini ayaklānı E.S. / s. 35

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Belirtili Nesne (2)

1) adam˳öldükten sōra aldım ben televizyonu E.S. / s. 39

2) mutlaka bulur˳o seni E.S. / s. 45

Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (2)

1) sıktırcāmış büle bu kemikleri E.S. / s. 39

2) yālarız tereyālan˳onnarı E.S. / s. 11

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (1)

1) şini gene emen sāyıp āzına şeyi veriylē emziklen südü E.S. / s. 21

Cümle Dışı Unsur + Özne + Yüklem + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (1)

1) hani onnar kurtarmış˳ilk şeyi gelbā savaşı E.S. / s. 35

Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne (1)

1) onnarı liyene toplūz kaynattıklāmızı er şeyi E.S. / s. 2

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne (1)

1) bütün hērkez sarmış meselā şēleri ülkeyi E.S. / s. 27

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (1)

1) sōra onnar˳almadı üstüne beni E.S. / s. 38

Belirtili Nesne + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (1)

1) ibrām bu şeyi sen yapıcān hane pābeyi E.S. / s. 41

Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (1)

1) içini çıkarīz sōra onun E.S. / s. 3

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (1)

1) o toprakna kazārdılar büle toprā E.S. / s. 43

Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne (1)

1) gelib görCek ya seni E.S. / s. 6

Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne (1)

1) unudtum˛artık kızanım ePsici:ni E.S. / s. 14

Yüklem + Özne + Belirtili Nesne (1)

1) düzērdim ben pulū E.S. / s. 7

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (1)

1) yayarız˛ārmana onu E.S. / s. 12

1. 1. 4. Özne ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Yunanistan Gümülcine aĞzında 71, Güney Doğu Bulgaristan ağzında 65, Edirne Süloğlu ağzında 64 ve Bulgaristan Silistre ağzında 57 olmak üzere özne ile biten toplamda 257 fiil cümlesi vardır.

1. 1. 4. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında özne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Özne (15)

1) geçērmiş haskeller Y.G. / s. 9

2) bakıyi u adam Y.G. / s. 11

3) kaybelmiş˛adam Y.G. / s. 11

4) dedi rāmetli Y.G. / s. 17

5) gitmemiş annelēmis bubalāmıs Y.G. / s. 18

6) başlāyler yapa mecileri Y.G. / s. 27

7) toplanır kızlar Y.G. / s. 27

8) hazıllanī mānileri çıkaran kız Y.G. / s. 27

9) karıştıri:ler kızannar Y.G. / s. 35

10) kurktular˛ayvannar Y.G. / s. 38

11) yapārdım hēr şey Y.G. / s. 42

12) salar˛u Y.G. / s. 43

13) kālmadı davār Y.G. / s. 47

14) almi: cāmiler Y.G. / s. 49

15) kuri: unnar Y.G. / s. 50

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (10)

1) üle kālmış˛adı Y.G. / s. 7

2) üle annatTırısı ebecik Y.G. / s. 7

3) gene gelimiş u komşucuyu Y.G. / s. 7

4) sabālin inērmiş˛u Y.G. / s. 10

5) unnar andarT kaçārkan˛ōmuşum ben Y.G. / s. 11

6) bin dokūz kırkTa gelmij bulgāller Y.G. / s. 22

7) üle okūrduk bis Y.G. / s. 23

8) sōnakı gün toplanīrdılar kızlar, çöcükler Y.G. / s. 24

9) undan sōna āli: u ǖsüz Y.G. / s. 31

10) topakke açi: unnar Y.G. / s. 48

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (6)

1) u sand‿ıa oturudu kıs tarafının˛akrabāları Y.G. / s. 1

2) edirne tarafına gitmiş haskeller Y.G. /s. 12

3) çokkarışmalā geldi bizim günümüs Y.G. / s. 14

4) ārkadan başlāyler yapā mecileri Y.G. / s. 27

5) tātadan˯olurdu saban Y.G. / s. 44

6) benim˯üstümde kaldıdı davārlar Y.G. /s. 47

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (6)

1) bayatlı kalmış adı Y.G. / s. 5

2) kaveci alil kaldı adı Y.G. / s. 8

3) buva ibrā͡im kalmış˯adı Y.G. / s. 8

4) kuskus yapārdı annem Y.G. / s. 15

5) su salar˯u Y.G. / s. 43

6) beş tāne dişi olüyü saplı yabā Y.G. / s. 44

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (2)

1) sabā kadar bāra bāra ölmüş˯i:sannar Y.G. /s. 11

2) üle iki kere evlendi u karı Y.G. /s. 36

Belirtili Nesne + Yüklem + Özne (2)

1) annatılanı duyyum ben Y.G. /s. 11

2) bizi ālmadılar˯andārtlar Y.G. /s. 46

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) tenekilēllen, gü͡ümnēllen heP bu işler yapdıK bis Y.G. /s. 32

Zarf Tümleci + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) ço͡u bis˅önceden boyārdık kendi:mis Y.G. /s. 28

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) sōraki senē koyunnarı gene tuttu bi çiçek˅astalī Y.G. /s. 47

Belirtili Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Özne (1)

1) sālam˅olurdu kızanım˅üle şeyler Y.G. / s. 7

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) undan sōra buva ibrā͡im kālmış˅adı Y.G. /s. 8

Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (1)

1) te urda arap mıstavaların˅evinde durumuş u karıcık Y.G. /s. 9

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) hep memeciinin kafaci:ni yirmiş˅u kızan Y.G. /s. 10

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) tā şen˅olurdu dü͡ünner Y.G. /s. 13

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) beni çok sevdi demek bāşım kumandanım Y.G. /s. 22

Güney Doğu Bulgaristan ağzında özne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Özne (17)

1) geldi o GD. B. / s. 1

2) deyemedik biz GD. B. / s. 8

3) yazılır senin yevmiyen GD. B. / s. 10

4) korkmayın siz GD. B. / s. 16

5) gid sen GD. B. / s. 18

6) olmıyu bu˳iş GD. B. / s. 19

7) gidiyar˳unnā GD. B. / s. 25

8) gitti unnā GD. B. / s. 25

9) fetoluyor kale GD. B. / s. 33

10) fetoluyo kale GD. B. / s. 33

11) bi˳iki sene olmuş bulgaristan olalı orası GD. B. / s. 37

12) başka türlü adamlarmış unnar GD. B. / s. 42

13) ölmüş çöcüklē GD. B. / s. 44

14) ırāzı geliyo unnā GD. B. / s. 44

15) biliyimiş heriflē GD. B. / s. 45

16) gelmedi unnā GD. B. / s. 45

17) gaştıg üç yüz elli beş yüz kişi GD. B. / s. 45

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (8)

1) on sekiz nüus geldik biz GD. B. / s. 1

2) biz geldikden Keri oldu bu meselelē GD. B. / s. 1

3) neden gitçeksin sen GD. B. / s. 11

4) adag adamış şunun öldürdü günü göreyi deya babısı GD. B. / s. 26

5) üle haber alıyor u domuz GD. B. / s. 27

6) çabıcık öldü˳u GD. B. / s. 29

7) iptidāyi mektebin üçüncü sınıFına Kadar okudum ben GD. B. / s. 37

8) kırk dörtte ölmüş anam GD. B. / s. 50

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (7)

1) i:ri dere deriz biz GD. B. / s. 7

2) aga diyorum ben GD. B. / s. 7

3) iyi göremiyom didim ben GD. B. / s. 18

4) karakol kaldırdım ben GD. B. / s. 31

5) silah alıyō˳o GD. B. / s. 34

6) on sekiz yirmi bi kaÇ senelig˳olmuştu bulgar GD. B. / s. 38

7) bi şey demezdi gıral GD. B. / s. 49

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (5)

1) hıristiyan şeyine gidiveri hepsi GD. B. / s. 2

2) gırda gezēlēdi unnā GD. B. / s. 4

3) eve girmezmiş babası GD. B. / s. 26

4) benim beŞ dekardan çıkmış sekiz˳üz kilü tütün GD. B. / s. 39

5) malgaraya gittim ben GD. B. / s. 45

Belirtili Nesne + Yüklem + Özne (5)

1) işenni:ni yapı varı gavur GD. B. / s. 6

2) elli goynun aldı˳adam GD. B. / s. 10

3) beni konuşturcak bu GD. B. / s. 18

4) keçileri sağmış annem GD. B. / s. 22

5) kapıları sarıyılā ikisi GD. B. / s. 23

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (2)

1) erkeklā başka yerde çalışır unnā GD. B. / s. 5

2) benim ocak başında gömülüdü silahım GD. B. / s. 35

Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) i:şa͡atlarda erkeklere gene pi şeyedemez u gadınnā GD. B. / s. 5

Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (1)

1) ikinci taksiTi de burda ödedim ben GD. B. / s. 49

Özne + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) sen şindi dört motor almışın sen GD. B. / s. 5

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (1)

1) yalnız bi evin olarak sana ā͡id oluyo evin GD. B. / s. 13

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (1)

1) ordan da͡a ordan hatırlıyom ben GD. B. / s. 17

Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) urda da biribi:lēni sapladı pezeveklē GD. B. / s. 45

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Özne (1)

1) kışa dūru bubamların hazır oldu düven işleri GD. B. / s. 28

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) bora tekrar geldi babam GD. B. / s. 28

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Özne (1)

1) undan so͡a da öldü o GD. B. / s. 29

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) iki saat miydi üç saat mı bi şey kalmıştı türkçe ders GD. B. / s. 43

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) düüne bi şey demezdi seen GD. B. / s. 6

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) türk dilinden biraz sabık yazılmış kitaplar GD. B. / s. 42

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) beni geli:ken göreydi u i:sannar GD. B. / s. 45

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) ordan para alıvorullar pezeveklē GD. B. / s. 46

Özne + Yüklem + Özne (1)

1) yol kapandı yol GD. B. / s. 4

Bulgaristan Silistre ağzında sonu özne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (14)

1) o kada da göbek atacam bān B.S. / s. 19

2) sonna bitmiş masal B.S. / s. 21

3) sabala çıkacak onun sesi B.S. / s. 26

4) eman gitmiş oca B.S. / s. 30

5) haççılıktan bozuleri isannar B.S. / s. 33

6) seksan dokuza kada devam etti bu B.S. / s. 37

7) çok dayandı bitkilar B.S. / s. 37

8) ülenneyin saadık bi keçi B.S. / s. 41

9) yakında öldü anam B.S. / s. 41

10) bitta sābesledi hākes B.S. / s. 43

11) kaştı gitti ruman B.S. / s. 45

12) beş tene uşakla n̬abarım deyā gitmedi bubam B.S. / s. 45

13) çoktan çıktı onna B.S. / s. 48

14) kakılı dure bi koca samolet B.S. / s. 50

Yüklem + Özne (7)

1) uyumuşuk biz B.S. / s. 12

2) yāleştirilā kıs tarafı B.S. / s. 14

3) gālmiş kız B.S. / s. 20

4) esti bir afif rüzgâr B.S. / s. 22

5) galmişlar isannar B.S. / s. 28

6) güldü biri B.S. / s. 32

7) bilmām n̬aptı ikinci annā B.S. / s. 38

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (7)

1) kızılburun dāmiş karakoçlula B.S. / s. 7

2) tarat demek aptes B.S. / s. 8

3) gir akama demiş eşek B.S. / s. 24

4) nerey gidesiniz ba akadaşla demiş oraz B.S. / s. 24

5) hanım demiş oca B.S. / s. 31

6) yok demiş oca B.S. / s. 31

7) ne almış anası B.S. / s. 49

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (5)

1) öla bi geziya gidālar gençler B.S. / s. 16

2) dijüna toplane isannar B.S. / s. 16

3) nādān gele bakalım bu ayaz B.S. / s. 24

4) büda dodum ban B.S. / s. 27

5) tobūralada bi:üdük biz B.S. / s. 45

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Özne (2)

1) emān cıgarasını didirecāmiş kedinin gözünā B.S. / s. 25

2) başka bir hanımna işi olmuş o adamın B.S. / s. 31

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (1)

1) bi de tekezedān kaştık biz B.S. / s. 39

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (1)

1) şinni gidākan odan geçecāniz siz B.S. / s. 7

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) kına için gündüzdan hazīlīnı yape çocuk evi B.S. / s. 14

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) andan sona bura kaçak galmiş döt beş˳ane B.S. / s. 27

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) töle de kamālar olmuş burası B.S. / s. 27

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) odan içmā su ale isanna B.S. / s. 6

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (1)

1) eraidā isanın içinde dümaycāk˳o B.S. / s. 8

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (1)

1) çocuk askādān döndü benim B.S. / s. 33

Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) benim seksan beşi topladı yaşım B.S. / s. 44

Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (1)

1) seni medana çıkarcak tobu diken B.S. / s. 31

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) oda para takelā ehali B.S. / s. 48

Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) a nası alsın karı B.S. / s. 50

Özne + Yüklem + Özne (1)

1) onun galdi akadaşları B.S. / s. 4

Belirtili Nense + Yüklem + Özne (1)

1) o bi göz evin çiizini seri ingelā B.S. / s. 14

Edirne Süloğlu ağzında özne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (14)

1) yarım külo kada kalıy˳o su E.S. / s. 2

2) kayni: kayni: azalīy su E.S. / s. 2

3) nası olur bu yarım gödlü E.S. / s. 14

4) dokuz˳ayda dūruy inekler E.S. / s. 21

5) bu evlere çıktānda oldu deprem E.S. / s. 22

6) yirmi dörd˳ay yaptım ben E.S. / s. 23

7) neden yi:cen sen E.S. / s. 25

8) ic silinil mi o adam E.S. / s. 27

9) çōg çalışır˳onnā E.S. / s. 28

10) geri kaldı bi sene E.S. / s. 38

11) eb dālmış kemikler E.S. / s. 39

12) sorādan çıktı bu sülōlu E.S. / s. 43

13) gene veriy˳o E.S. / s. 49

14) çok bili:y˳o E.S. / s. 46

Yüklem + Özne (8)

1) süzülüy suları E.S. / s. 2

2) azalīy su E.S. / s. 2

3) tutmūy bi yerim E.S. / s. 8

4) geliyi erkekler E.S. / s. 13

5) ālārdı fakirim E.S. / s. 19

6) olmas olamaz˳iç bi şey E.S. / s. 20

7) dizilir˳on kişi E.S. / s. 28

8) olmuş kurmay˳albay E.S. / s. 45

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (6)

1) paşaport mu çıkarttı bobam E.S. / s. 19

2) ūr˳olmuş rayim E.S. / s. 34

3) gelme di:lim ben E.S. / s. 37

4) geldin˳ama dedi biri E.S. / s. 39

5) getiriji benim demiş rabbilālemin E.S. / s. 41

6) posteki deriz biz E.S. / s. 44

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (5)

1) ōrda yiriz˳epimiz E.S. / s. 18

2) nērden˳olcak dayag E.S. / s. 25

3) işten geli:niz siz E.S. / s. 31

4) rüyāsında gömüş halibrām peygamberimiz E.S. / s. 41

5) ısmāl peygamberimizin˳ayān˳altından çıkmış˳o zemzem E.S. / s. 41

Belirtili Nesne + Yüklem + Özne (4)

1) bu allā˳ülāyı okūy bu koca karı E.S. / s. 8

2) çorbamızı yapar bu E.S. / s. 31

3) kızı almadı onnā E.S. / s. 38

4) bunnarın˳epsini bili:m ben E.S. / s. 48

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (3)

1) şindi baraÇe gidiy millet E.S. / s. 4

2) te˯büle bi odanın˯işinde bū̆dük biz E.S. / s. 27

3) eP˯oralarda gidmiş gelmiş˯o E.S. / s. 42

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Özne (2)

1) sōra başkasını almış˯o ibrām peygamberim E.S. / s. 42

2) bi gelse suyu görüyū̆ ācer˯anamıS E.S. / s. 42

Zarf Tümleci + Edat Tümleci + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (1)

1) om beş sene kaynanasınna ta bu şēde oturdu küçük˯ōlan E.S. / s. 50

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) büle bu kada bu kada yapıy˯onna E.S. / s. 5

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) anasının karnından sanki ac geli: mubāreKler E.S. / s. 22

Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) hā şeye çok˯annadıjām ben E.S. / s. 39

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) pekmeze banıb banıb yer kızancıklar E.S. / s. 11

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Özne (1)

1) tā bu evler˯olmadīdı bizim E.S. / s. 23

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Özne (1)

1) belki de yardım˯edi:y o duvā E.S. / s. 22

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) onnar çoK çalışır˯onnar E.S. / s. 28

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) bu şeyi niye kaldırīsın sen E.S. / s. 29

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) kısmedse komtanım paşa da olujām ben E.S. / s. 45

Özne + Yüklem + Özne (1)

1) kan çıkārdı kan E.S. / s. 35

1. 1. 4. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş özne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne (2)

1) ülē toplanırdık, büle kızlar çöcükler Y.G. /s. 4

2) bulgurun inceciyinden maya tutārdılar˳üle analāmıs Y.G. /s. 6

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne (2)

1) gidērmişler˳orey kalannar Y.G. /s. 11

2) duri:yler˳una kimisi: Y.G. /s. 50

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Özne (1)

1) tā āşamdan aber vērdiler bize şindi haskeller Y.G. /s. 37

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne (1)

1) bulgurun inceciyinden maya tutārdılar˳üle analāmıs Y.G. /s. 6

Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne (1)

1) kızanım çok sıkıntı çekmiş bizim borda i:sannar Y.G. /s. 12

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur + Özne (1)

1) büle çalalak sülerdim ben de kendim Y.G. /s. 30

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne (1)

1) u zaman işte gördük Ta bis Y.G. /s. 46

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne (1)

1) yardıma gelmiş borey evliyālar Y.G. /s. 11

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne (1)

1) şeker˳atāller gucāmiza yavaşçık yavuklulāmız Y.G. /s. 33

Yüklem + Zarf Tümleci + Özne + Özne (1)

1) toplani: şindi u insancıklar, kumşular Y.G. /s. 36

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Özne (1)

1) iki tane hadama gitt˳işte koskoca karı Y.G. / s. 36

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne (1)

1) kasıbadan gēldi bi āşamda ti:zeni yapan Y.G. /s. 39

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne (1)

1) ondan sōra geldibōrda kimisi Y.G. /s. 47

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Özne (1)

1) gitTi ya buvam Y.G. / s. 7

Güney Doğu Bulgaristan ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş özne ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Belirtili Nesne + Özne (2)

1) tutuyo beni kānun GD. B. / s. 12

2)yaptıg evi kendimiz GD. B. / s. 46

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Özne (1)

1) bi endē gömmüşlē seksen kişi bi kῡyden ihtiyarlar bizim ihtiyallar GD. B. / s. 44

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Özne (1)

1) gayrı tutmadı onı u GD. B. / s. 1

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne (1)

1) üç ay gadan galmışlādı burda unnar GD. B. / s. 11

Bulgaristan Silistre ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş özne ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Belirtili Nesne + Özne (2)

1) çıkaracāk onu o B.S. / s. 9

2) unuttu beni cenab alla B.S. / s. 41

Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Özne (1)

1) o tikeni gömüş gene şinni adam B.S. / s. 31

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne (1)

1) sölemek isteye sana rüyala B.S. / s.12

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne (1)

1) öle annadīdı bize ityalar B.S. / s. 27

Yüklem + Zarf Tümleci + özne (1)

1) çimnikti bölā aaçla B.S. / s. 50

Yüklem + Belirtisiz Nesne + Özne (1)

1) demişlār ne bunnar B.S. / s. 24

Edirne Süloğlu ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş özne ile devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Özne (2)

1) öldü kızım˳eşim E.S. / s. 45

2) zorlamadı kızım be ac E.S. / s. 46

Dolaylı Tümleç + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne (1)

1) bobalāmızdan biz çok korkārdık bobalāmızdan biz E.S. / s. 28

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci +Zarf Tümleci + Özne (1)

1) ondan sōra o kultarmış te sōra atatürk E.S. / s. 35

Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Belirtili Nesne + Özne (1)

1) ordan˳alīy˳işte kerāmedtin˳ismini bizim kū̄ E.S. / s. 4

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Özne (1)

1) adam büle tudtu beni dede E.S. / s. 40

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Özne (1)

1) kimse ūraşmıy kızanım kimse E.S. / s. 8

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleç + Özne (1)

1) yerlēnize mi der ne der kārı ō̄redmen E.S. / s. 29

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne (1)

1) yirmi sene oldu zaten dedenin˳öldū̄ E.S. / s. 41

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne (1)

1) ömrümüz bidti artıkın bizim E.S. / s. 48

Yüklem + Zarf Tümleci + Özne (1)

1) astaydılar˳o zaman onnar E.S. / s. 23

1. 1. 5. Cümle Dışı Unsurla Biten Devrik Cümle Yapıları

Edirne Süloğlu ağzında 81, Yunanistan Gümülcine ağzında 39, Bulgaristan Silistre ağzında 27 ve Güneydoğu Bulgaristan ağzında 19 olmak üzere cümle dışı unsur ile biten toplamda 163 fiil cümlesi vardır.

1. 1. 5. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında cümle dışı unsur ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (9)

1) üle oynārdık˳işTe Y.G. / s. 2

2) üle yapārdık˳işTe Y.G. / s. 5

3) unnāllan gelip gitmeyiz be kızanım Y.G. /s. 14

4) esKi konuşması gibi konuşmazdı meselā Y.G. /s. 19

5) tez˳unutTur amman Y.G. / s. 30

6) çok çektik kızanım Y.G. / s. 39

7) üle yapārdık kızanım Y.G. / s. 42

8) üle yapāllerdi kızanım Y.G. / s. 43

9) üle zamanda bū̄dük˳işte Y.G. / s. 49

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (6)

1) fırına yapārdıkkızanım Y.G. /s. 5

2) una benzi:y˳işTe Y.G. /s. 24

3) hastānede hasTa oldum amman Y.G. /s. 29

4) gurbet˳elde hasTa oldum amman Y.G. /s. 30

5) undan buldum kızanım Y.G. /s. 40

6) kocama dikerim meselā Y.G. /s. 42

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (3)

1) sālça yapārdıkkızanım Y.G. /s. 5

2) salça da yapi:s kızanım Y.G. /s. 13

3) hurāk biçi:z kızanım Y.G. /s. 36

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (2)

1) ebecik˳annatTtırıdı rāmetli Y.G. /s. 10

2) ben görmedim yavrum Y.G. /s. 18

Yüklem + Cümle Dışı Unsur (2)

1) bilmiym yavrım Y.G. / s. 18

2) kaçmadım kızanım Y.G. / s. 39

Özne + Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) poyraz yukārda poyraz˳eser ba kızanım Y.G. /s. 8

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) bizim boralarda hiç büle şeyler olmamış kızanım Y.G. /s. 11

Özne + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) ben hiç˳okula gitmedim kızanım Y.G. /s. 14

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) üle kuskus˳olurdu kızanım Y.G. /s. 6

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) biz gümücüneye bālıyız kızanım Y.G. /s. 13

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) beni bi ifak vērdiler ba kızanım Y.G. /s. 39

Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) e undan sōra hārman dü͡ērdik˳işte Y.G. / s. 45

Güney Doğu Bulgaristan ağzında cümle dışı unsur ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (3)

1) biz dönemedik be hüsnü aga GD. B. / s. 8

2) ni˳oldu kı GD. B. / s. 25

3) ne˳oldu kı GD. B. / s. 25

Yüklem + Cümle Dışı Unsur (3)

1) gitmedi işte GD. B. / s. 1

2) otusana ma gülüm GD. B. / s. 7

3) çıkarın nene GD. B. / s. 24

Belirtili Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (2)

1) kendimi de yazdım meselā GD. B. / s. 12

2) arpalī sat gocakarı GD. B. / s. 32

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (2)

1) ilerden gelemedik ba GD. B. / s. 4

2) kāveye git buba GD. B. / s. 7

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) bi tek kendim galdım işte GD. B. / s. 31

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) bedava turislik yapcaksın işte GD. B. / s. 40

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) dilini bizi gibi sülemedi be gızanım GD. B. / s. 7

Zarf Tümleci + Yümlem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) iki seneden beri oldu işte GD. B. / s. 2

Bulgaristan Silistre ağzında sonu cümle dışı unsur ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (3)

1) kırk gün içinda gidesin kızım B.S. / s. 3

2) gene olmaz işalla B.S. / s. 30

3) yirmi bir yaşında evlāndım yavrım B.S. / s. 39

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (3)

1) hısım akraba ölesi gider mesela B.S. / s. 17

2) kız annamamış ama B.S. / s. 20

3) canımıs sıkıle yalnıs B.S. / s. 38

Belirtisiz Nesne + Yümlem + Cümle Dışı Unsur (3)

1) kuran okuycadın ya B.S. / s. 12

2) kuran okuycadın̆a B.S. / s. 13

3) bin beş üz lef davılcı tutesın ba canım B.S. / s. 46

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) altı ay boş düduk be canım B.S. / s. 4

Belirtili Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) eşini kırmāycan̆a be canım B.S. / s. 4

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) nerey gidesin kīmızı başlıklı kız B.S. / s. 20

Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) hoş galdiniz ba meslekdaşla B.S. / s. 32

Edirne Süloğlu ağzında cümle dışı unsurla ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Cümle Dışı Unsur (14)

1) yabtık kızanım E.S. / s. 7

2) benzemi: kızım E.S. / s. 8

3) kes bakalım yarım götlü E.S. / s. 14

4) yükled bakalım yarım götlü E.S. / s. 14

5) ōldü ba kızanım E.S. / s. 19

6) olmadı kızanım E.S. / s. 23

7) paşanın yandāydım meselā E.S. / s. 25

8) olmas kızım E.S. / s. 31

9) ōldü ama E.S. / s. 35

10) duydūdum kızanım E.S. / s. 35

11) ayırlısı˯olsun kızanım E.S. / s. 35

12) bilmi:m kızanım E.S. / s. 35

13) duymadım kızanım E.S. / s. 36

14) yedik kızanım E.S. / s. 42

Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (8)

1) ne bili:m işte E.S. / s. 12

2) şüle yap yarım götlü E.S. / s. 14

3) hic bilmi:m kızanım E.S. / s. 18

4) ic duymadım kızım E.S. / s. 26

5) üle duymadım kızanım E.S. / s. 39

6) onunna sıvardık˯işte E.S. / s. 44

7) iş˯unudmamış ba kızım E.S. / s. 45

8) seksen yedide gidtim kızım E.S. / s. 45

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (6)

1) dālılar˯ekiy˯şte E.S. / s. 28

2) bobam veridi yānı E.S. / s. 28

3) kac sene oldu ba E.S. / s. 31

4) ömrümüz tükendi kızanım E.S. / s. 35

5) allanın dedī oluy kızanım E.S. / s. 40

6) bunnā kalktı ba E.S. / s. 44

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (5)

1) ne koyūlā mare E.S. / s. 9

2) masal annadırız˳işte E.S. / s. 14

3) alay yapılıy kızanım E.S. / s. 20

4) ne sülüysün beyā E.S. / s. 31

5) ne bilem kızım E.S. / s. 32

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (2)

1) bi ben kaldım˳şte E.S. / s. 37

2) o zamandan bu zamana kada çok şeyler dēşmiş kızanım E.S. / s. 43

Belirtili Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (2)

1) yarım gödlüyü annad ba E.S. / s. 14

2) senin kalbine geldi:ni biliyō ba kızanım E.S. / s. 40

Zarf Tümleci + Özne + Belirtisiz + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) ep˳onnar˳adak˳oldu işte E.S. / s. 11

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) o zaman çok ta harbler olūrmuş ba kızım E.S. / s. 26

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) küçük te˳olsa sülōlundan birdan annadīy˳işte E.S. / s. 39

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) er şey genşlikte olūy kızanım E.S. / s. 10

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) cenāze günü nelē yapınīy ba kızanım E.S. / s. 13

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) bu sözü niçi kaldırdın be adam E.S. / s. 29

Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) biz˳ömrümüzü tükettik kızanım E.S. / s. 36

Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) başta oturannara allā akıl fikir versin kızanım E.S. / s. 36

Belirtili Nesne + Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) onnarı ben baktım˳işte E.S. / s. 38

Cümle Dışı Unsur + Özne + Yüklem +Cümle Dışı Unsur (1)

1) e onnar gidti˳işte E.S. / s. 28

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) hani annadıy˳işte E.S. / s. 35

1. 1. 5. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş cümle dışı unsur ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci +Yüklem +Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (1)

1) ceviz şeyinnen kara olulārdı biraz˳işTe Y.G. /s. 14

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur (1)

1) şindi bizim çokkarakaçan˳oldu burda kızanım Y.G. /s. 14

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) kozā sarılarmış˳üle unnarı yā Y.G. /s. 9

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (1)

1) bis satın˳almazdık˳eveli kızanım Y.G. /s. 5

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) unda sona i:riz˳unnarı kızanım Y.G. /s. 7

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Cümle Dışı Unsur (1)

1) ama dönērdi kızanım˳işTe Y.G. / s. 9

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur (1)

1) kösē di:z˳una işTe Y.G. /s. 49

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur (1)

1) onār tāne yapTım˳unnara kızanım Y.G. /s. 42

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) koşūler ayvannān˳arkasına demir pulluk ba kızanım Y.G. /s. 44

Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) bālārdık kendimizi de Y.G. /s. 30

Güney Doğu Bulgaristan ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş cümle dışı unsur ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (2)

1) döniversene geri bē GD. B. / s. 23

2) döniversene geri be GD. B. / s. 23

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) kiliseye götücek seni işte GD. B. / s.3

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) olanı bile salmamag˛istiyo adam da GD. B. / s. 14

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (1)

1) çöcüklā okur hepsi de GD. B. / s. 5

Bulgaristan Silistre ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş cümle dışı unsur ile biten yapılar şunlardır:

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (1)

1) parası iç˛olmas gece de gündüz de B.S. / s. 3

Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) e gündüz de take bı ısana döt lef mesela B.S. / s. 3

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) acık bura da banzetmiş o yannarı da B.S. / s. 3

Cümle Dışı Unsur + Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) te bizim aygül yirm˛ikiyi dolduro te şindi B.S. / s. 39

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Belirtisiz Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) araştırıli: mesela cinsi falan filan B.S. / s. 13

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (1)

1) atmayan atme gena be canım B.S. / s. 3

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) büdan gidannar götüdülar bindallılanı be canım B.S. / s. 5

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur (1)

1) bir˛avşam yattık orda da B.S. / s. 41

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) kısmet dāmiş o da B.S. / s. 30

Yüklem + Özne + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) bilem bān söçü be canım B.S. / s. 38

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur (1)

1) yapınacamış ovan köyüna da B.S. / s. 6

Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) gömem onnarı ama B.S. / s. 12

Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) demiş o da B.S. / s. 24

Edirne Süloğlu ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş cümle dışı unsur ile devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur (3)

1) ga buray be E.S. / s. 46

2) kaçma ga buray be E.S. / s. 46

3) ga buraya be E.S. / s. 46

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (2)

1) mevlüd˛okudūz˛o gece de E.S. / s. 13

2) ekmek bilem yudulmūy çi:nenemeden ˬama E.S. / s. 41

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur (2)

1) o yüzden kesiliy kurbanımız da E.S. / s. 11

3) şimdi çok şēlerˬolūy meselā E.S. / s. 16

Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (2)

1) unudtumˬartıkın ba kızanım E.S. / s. 14

2) bilmi:mˬartık kızanım E.S. / s. 14

Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur (2)

1) unudtum ben de E.S. / s. 10

2) unuduy kafa be E.S. / s. 48

Özne + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Cümle Dışı Unsur (1)

1) ben bunnarı kızannara masal deye annadırdım kızanımˬişte E.S. / s. 13

Zarf Tümleci + Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (1)

1) ölelikle ben de zāmet çektim çok kızım E.S. / s. 10

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur (1)

1) **e** şindicikin ārıdan başKa bel fıtī dolu insannarda kızanım E.S. / s. 9

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (1)

1) gene aldī develeri meveleri tavukları geri ama E.S. / s. 49

Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) ben bēgirleri koşārdım arabayı da E.S. / s. 7

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (1)

1) öldü gidti demiş sizin˳evlādınız˳o kadā şte E.S. / s. 26

Özne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Cümle Dışı Unsur (1)

1)topac ne ōynu ōlcag ba kızım beyā E.S. / s. 30

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur (1)

1) hak nasi:b˳etsin ceni:cümleye herkeşe kızanım E.S. / s. 44

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur (1)

1) kerem boba kerem boba isminde birisi kerem˳isminde biri gelmiş buray˳ama E.S. / s. 3

Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (1)

1) gidemi:y korkudan öle ya E.S. / s. 10

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) ōrda bidirdim˳askerli: şte E.S. / s. 25

Belirtili Nesne + Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) bunu ūrencek bu çocuk yā E.S. / s. 29

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) onnarlan şēdemedik biz be kızım E.S. / s. 30

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur (1)

1) gidi:z tabi: başsālīna tabi: E.S. / s. 22

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) alçak görmēcen kimseyi de E.S. / s. 40

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Cümle Dışı Unsur (1)

1) ā bilmi:m ki kızanım E.S. / s. 19

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur (1)

1) gidmedim kızım o yana be E.S. / s. 32

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1)ha için çaylānızı kızım E.S. / s. 33

Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) yabtıramadım˳adını da E.S. / s. 6

1. 1. 6. Belirtisiz Nesne ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Yunanistan Gümülcine ağzında 36, Edirne Süloğlu ağzında 19, Bulgaristan Silistre ağzında 19 ve Güney Doğu Bulgaristan ağzında 11 olmak üzere belirtisiz nesne ile biten toplamda 63 fiil cümlesi vardır.

1. 1. 6. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında belirtisiz nesne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtisiz Nesne (5)

1) yetmiş sene ōlmuş bulgāllān borēy gelmesi Y.G. /s. 22

2) yarım çuval dolduruduk gürbe Y.G. /s. 26

3) gene sayim˳inē Y.G. /s. 34

4) çok˳oldu alalı Y.G. /s. 40

5) u di:renne ati:z fırına ekmei̯ Y.G. /s. 48

Yüklem + Belirtisiz Nesne (4)

1) sandım kızlar kilim dokur Y.G. /s. 3

2) yapamazdık yol Y.G. /s. 23

3) alıyız bākracı Y.G. /s. 35

4) ali:yler bi urgān Y.G. /s. 36

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtisiz Nesne (2)

1) sen şin alīysın bi bā soyulmamış başak Y.G. /s. 26

2) hökümet gene geti:rdi pençere Y.G. /s. 47

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtisiz Nesne (2)

1) er tarafdan ça͡ırdık˯isannar Y.G. /s. 17

2) i:belerde kōjam˯ekmē Y.G. /s. 34

Özne + Yüklem + Belirtisiz Nesne (2)

1) dede kesdi yedi tāne koç Y.G. /s. 17

2) biz gōrmedik˯üle şey Y.G. /s. 18

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) şindi sıcaklārda gene ali:m bi tencere Y.G. /s. 34

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) undan sōna katıllara üklettiridik demet Y.G. /s. 25

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) tālalardan kök çıkacaksan kazma Y.G. /s. 43

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) bi tālleden elli ātmış çuval çıkārdı misir Y.G. /s. 26

Belirtisiz Nesne + Yüklem +Belirtisiz Nesne (1)

1) māniler sõylenirdi māniler Y.G. /s. 30

Güney Doğu Bulgaristan ağzında belirtisiz nesne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Özne + Yüklem + Belirtisiz Nesne (2)

1) sen sanāsın burda olmuşla mubārek gızanna GD. B. / s. 8

2) kardaşlarım dedilē dönmē geri GD. B. / s. 34

Yüklem + Belirtisiz Nesne (2)

1) ur bi tekme GD. B. / s. 32

2) demişler bu yasak kānunen GD. B. / s. 41

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) göze alındıın zaman sen gitdin sürgün GD. B. / s. 20

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) sana bıraktı bi inek GD. B. / s. 10

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) **burası** didim **türkiye** GD. B. / s. 16

Bulgaristan Silistre ağzında sonu cümle dışı unsur ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Özne + Yüklem + Belirtisiz Nesne (2)

1) bu demek cenaze azır B.S. / s. 8

2) biz işittik kambālā B.S. / s. 27

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) bir avşam, cümātesi avşamı yapellar kına B.S. / s. 4

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) baştan afede yapesin bi fırın kolaç B.S. / s. 43

Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) onun adını koymuşlar baldıran B.S. / s. 30

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) köftelik devirisin bi koca ayvan B.S. / s. 43

Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) alīsın beş metre basma B.S. / s. 43

Edirne Süloğlu ağzında cümle dışı unsur ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Belirtisiz Nesne (4)

1) yaparız bi tepe E.S. / s. 11

2) bilmi:z bi şēcik E.S. / s. 22

3) aldım˳otuz dölüm yer E.S. / s. 38

4) bilmi:m˳eski türkçe E.S. / s. 39

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtisiz Nesne (3)

1) yarım götlüye dermişlē büle büle E.S. / s. 13

2) ōrdan˳almış bi taş E.S. / s. 41

3) ojaya dedim ga buraya E.S. / s. 46

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) ona göre keseriz bi adak E.S. / s. 11

1. 1. 6. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş belirtisiz nesne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne (2)

1) açārlar bize yōl Y.G. /s. 23

2) koyāller kafasına sirkeli bez Y.G. /s. 43

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne (1)

1) ülen yezanı okundu mū undan sōna hazıllārdılar sofraya yemek Y.G. /s. 26

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne (1)

1) yinēn˳üsTüne bi düşek˳atık bide yurgan Y.G. /s. 38

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtisiz Nesne (1)

1) undan sōna dokūrduk˳unnarı Y.G. /s. 27

Güney Doğu Bulgaristan ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş belirtisiz nesne ile biten yapılar şunlardır:

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne (1)

1) dāmatlā çöcüklē getidi gene üle şeyler GD. B. / s. 5

Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne (1)

1) vē bakam bu gıdā para cezā GD. B. / s. 34

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne (1)

1) almış ordan iki tāne koyun GD. B. / s. 40

Bulgaristan Silistre ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş belirtisiz nesne ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Belirtisiz Nesne + Cümle Dışı Unsur + Belirtisiz Nesne + Cümle Dışı Unsur + Belirtisiz Nesne + Belirtisiz Nesne (1)

1) giresin ya kīmızı pijama ya da şeyy˳aa don˳anteri, beyas tālik B.S. / s. 48

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne (1)

1) yapellā büra oman içine ev B.S. / s. 27

Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne (1)

1) yapınmış sora büra B.S. / s. 6

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne (1)

1) isteyelā gömā anasından bi oda B.S. / s. 49

Edirne Süloğlu ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş belirtisiz nesne ile devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Belirtisiz Nesne (2)

1) di:ler ya mūtar E.S. / s. 49

2) di:ler yā mūtar E.S. / s. 49

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne (1)

1) orayı yapmışlā ona türbe E.S. / s. 4

Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne (1)

1) onu yaparım bi sürü kartalaç E.S. / s. 11

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Belirtisiz Nesne (1)

1) biz bilmi:z kızanım bi şēcik E.S. / s. 36

1. 2. İsim Cümlelerinde Sondaki Ögeye Göre Devrik Cümle Yapıları

İsim cümlelerinde rastlanan devrik cümle sayısı, fiil cümlelerinde rastlanan devrik cümle sayısından büyük oranda azdır. İsim cümlelerinin nesne almaması durumu çalışmamızda da geçerliliğini korumuştur. Çünkü nesne; iş, oluş, hareket bildiren sözcüklerde yapılan iş, oluş ve hareketten etkikenen ögedir. Çalışmamızdaki isim cümlelerinde belirtili ve belirtisiz nesne ögelerine rastlanmamıştır.

İsim cümlelerinde cümle sonunda en çok tespit edilen öge 98 cümleyle özne ve sırasıyla 92 cümleyle zarf tümleci, 64 cümleyle dolaylı tümleç ve 39 cümleyle cümle dışı unsur olmuştur. Toplamda 293 isim cümlesi tespit edilmiştir.

1. 2. 1. Özne ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Yunanistan Gümülcine ağzında 29, Edirne Süloğlu ağzında 29, Güney Doğu Bulgaristan ağzında 21 ve Bulgaristan Silistre ağzında 19 adet olmak üzere özne ile biten toplamda 98 devrik isim cümlesi yapısı tespit edilmiştir.

1. 2. 1. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında özne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Özne (15)

1) yokTu başka Y.G. / s. 6

2) asılı mēmet pāyalar bizim lābımıs Y.G. / s. 7

3) kabak nasıfın kızıyım ben Y.G. / s. 7

4) kambermiş bubasının adı Y.G. / s. 7

5) yokTu çeşmeler Y.G. / s. 9

6) evliyā ocāmış borası Y.G. / s. 11

7) esā bu Y.G. / s. 12

8) çitme deyilen bi sōpa oyunudu o Y.G. / s. 21

9) gamlambā yuvası gibi borası Y.G. / s. 22

10) yokTu fırın Y.G. / s. 34

11) kendiler˳unnar Y.G. / s. 35

12) ifaktım ben Y.G. / s. 38

13) terzidi çöcük Y.G. / s. 39

14) dīrenin tā büyügü ū Y.G. / s. 44

15) arman sa‿urmā unnar Y.G. / s. 44

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (3)

1) u kadar güzel türkiye Y.G. / s. 18

2) çok˳i: bizimkiler Y.G. / s. 19

3) şimdiki gibi yokTu dokdoller Y.G. / s. 29

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (3)

1) birkaç kişide vardı ipek böcē Y.G. / s. 9

2) undan vārmış˳u ince asTalık Y.G. / s. 10

3) bi dere içinde bi kū̄ bu Y.G. / s. 20

Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) a şindi var fırınnar Y.G. / s. 6

Belirtisiz Nesne + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) turşu reçel çölme‿idi unnar Y.G. /s. 2

Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Özne (1)

1) dayımda da vardı ipek böcē Y.G. / s. 9

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (1)

1) şindi: sende var koyun Y.G. /s. 27

Güney Doğu Bulgaristan ağzında özne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Özne (9)

1) kendi işi onun o GD. B. / s. 2

2) gavurun gölesi türklē GD. B. / s. 2

3) i:ridereden be͡em gelin GD. B. / s. 7

4) üleydik biz GD. B. / s. 19

5) boşmuş o dışāda duran GD. B. / s. 23

6) yok paralar GD. B. / s. 24

7) evli yeni evlimiş˅o GD. B. / s. 26

8) türktü çokları GD. B. / s. 37

9) güve gayınço bunnā GD. B. / s. 50

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (8)

1) o zaman vādı gır˅āları GD. B. / s. 4

2) hep paralan unnā GD. B. / s. GD. B. / s. 6

3) hakkatangönüllüydü unnā GD. B. / s.10

4) Peş Peş kişiymiş unnā GD. B. / s. 23

5) ordan diyilim diye şi̯ bu GD. B. / s. 24

6) çok fenamış˅u GD. B. / s. 26

7) üle aksi gavurdu˅o GD. B. / s. 26

8) ne gavur o GD. B. / s. 27

Özne + Yüklem + Özne (8)

1) annesi burdadı unun annesi GD. B. / s. 4

2) bi muhtarımız gavurdu bizim GD. B. / s. 5

3) aberi vā unın GD. B. / s. 23

4) bizim altlı üslüdü evlēmiz GD. B. / s. 23

5) apıştınamız vādı bizim GD. B. / s. 25

6) halkı türktü bizim oldūmuz yerin GD. B. / s. 38

7) isa Pelivan vardı bizim GD. B. / s. 49

8) turistimiz var bizim GD. B. / s. 42

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) bizde üle yok aga inge GD. B. / s. 7

Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Özne (1)

1) orda işi iyi unın GD. B. / s. 29

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Özne (1)

1) onun zata elindeydi pasabort GD. B. / s. 15

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (1)

1) sana duşman bu gavulla GD. B. / s. 34

Bulgaristan Silistre ağzında sonu özne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Özne (9)

1) lazım bu uşak yüz yaşına kada yaşasın B.S. / s. 1

2) töle dijünnāmiz bizim B.S. / s. 3

3) öleydi dakıla B.S. / s. 4

4) i i köyümüs B.S. / s. 6

5) har saba bu B.S. / s. 10

6) va böla annelā B.S. / s. 11

7) kımızı başlıklı kız bu B.S. / s. 20

8) neymiş onna B.S. / s. 25

9) osmanlıymış buraları B.S. / s. 36

10) doksandan fazlaydı anam B.S. / s. 41

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (2)

1) eveli çok çamımış burası B.S. / s. 36

2) şinni dedikoduyla ole iş B.S. / s. 42

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Özne (2)

1) ba nāda benim eşek B.S. / s. 26

2) te nādā bizim evlār B.S. / s. 45

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (2)

1) o zamnna boşmuş buraları B.S. / s. 36

2) zaten o dedeninmiş burası B.S. / s. 27

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (2)

1) bizde var bu B.S. / s. 10

2) bulgaların yerindā bi tük o B.S. / s. 29

Edirne Süloğlu ağzında özne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Özne (17)

1) yōKtu bobamın çocū E.S. / s. 7

2) bel˳ārısına o E.S. / s. 9

3) görüşmek bu E.S. / s. 9

4) sevişmek bu E.S. / s. 9

5) bizim zamanımızdaydı o E.S. / s. 10

6) āltı tāne çocukmuşlā bobammar E.S. / s. 19

7) ūrama o E.S. / s. 22

8) ikinci kolordu komutan yanındaydım E.S. / s. 25

9) askerlik˳orası E.S. / s. 25

10) emir yeri orası E.S. / s. 25

11) o dālıdır˳onnar E.S. / s. 28

12) kırda o E.S. / s. 28

13) bu çocugların görevi bu E.S. / s. 29

14) sekseni geçikim ben E.S. / s. 39

15) üş günnük˳ısmāl peygamberimiz E.S. / s. 42

16) bilmem kaÇ metrēmiş˳o E.S. / s. 42

17) kuranda āyet bunnar E.S. / s. 47

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (5)

1) dokuz buçuk külo ārlīnda ben E.S. / s. 23

2) üle kolay di:l˅o E.S. / s. 25

3) dünyaya geldi:miz zamannar bi odanın˅içindēdik biz E.S. / s. 27

4) zaten medi:nede peygamberimiz E.S. / s. 40

5) başka yoktu bizim E.S. / s. 43

Özne + Yüklem + Özne (4)

1) silmeye çalışannā yannış˅onnā E.S. / s. 27

2) biz gacal biz E.S. / s. 28

3) bunnar kuranda bu E.S. / s. 47

4) bu kuran bu E.S. / s. 47

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) bu dediklerim˅ep kurānda bunnar E.S. / s. 49

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Özne (1)

1) bu da benim kardeşim˅o E.S. / s. 48

Belirtili Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) bütün ülkemizi kurtaran o E.S. / s. 27

1. 2. 1. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş özne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Zarf Tümleci + Özne (2)

1) bakımsızmış˅evelli i:sannar Y.G. /s. 10

2) yokTu eveli su Y.G. /s. 43

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne (1)

1) ē vār şindi bizim˳akrannar Y.G. /s. 46

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne (1)

1) vārdı bu tarafta bi bunar Y.G. /s. 45

Güney Doğu Bulgaristan ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş özne ile biten yapılar şunlardır:

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne (1)

1) o zaman sabri çağlayangildi galiba dışişleri bakanı GD. B. / s. 12

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne (1)

1) işim var burda benim GD. B. / s. 19

Bulgaristan Silistre ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş özne ile biten yapılar şunlardır:

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtisiz Nesne + Özne (1)

1) onun˳astalīna balı bi˳şey o B.S. / s. 9

Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur + Özne (1)

1) va ban de dadem B.S. / s. 10

Edirne Süloğlu ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş devrik cümle yapısı yoktur.

1. 2. 2. Zarf Tümleci ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Edirne Süloğlu ağzında 30, Yunanistan Gümülcine ağzında 27, Bulgaristan Silistre ağzında 25 ve Güney Doğu Bulgaristan ağzında 10 adet olmak üzere zarf tüleci ile biten toplamda 92 devrik isim cümlesi yapısı tespit edilmiştir.

1. 2. 2. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında zarf tümleci ile biten yapılar şunlardır.

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (6)

1) kῡmüz beş˳üz hānemiş˳eveli Y.G. / s. 1

2) kocān˳ismeyl vardı eveli Y.G. / s. 8

3) çoku çingenemiş u zaman Y.G. / s. 11

4) ben ifakım tā Y.G. / s. 38

5) alēt yoktu o zaman Y.G. / s. 45

6) yunānca yoktu o zaman Y.G. / s. 46

Yüklem + Zarf Tümleci (5)

1) komşuyuz rumnāllen Y.G. /s. 19

2) tüldü bizim zamānımızda Y.G. / s. 39

3) vallā üle Y.G. / s. 40

4) hep˳üle Y.G. / s. 45

5) hep˳üle Y.G. / s. 45

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (3)

1) tokmaklı kantāller vārdı iki tüllü Y.G. / s. 32

2) ij dolu gῡde kadar Y.G. / s. 36

3) bacalık vārdı esKiden Y.G. / s. 49

Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) e kῡmüzde su yoktu o zaman Y.G. /s. 45

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) ilkTen yüz˳elli tāna vārdı çöcüklēm küçükken Y.G. /s. 17

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) bi ālta da var büle Y.G. / s. 34

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) rumnāllen hattā komşuyuz çok˳i: Y.G. /s. 2

Özne + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) keçi bi de inek vārdı esKiden Y.G. /s. 21

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) bis tā kulubadadık˳u zaman Y.G. /s. 37

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) bayramnāda çoK bi sıcak˳ava vārdı o zaman Y.G. /s. 204

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) millet kalabādı o zaman Y.G. / s. 46

Güney Doğu Bulgaristan ağzında zarf tümleci ile biten yapılar şunlardır:

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (4)

1) herkez işinde gice GD. B. / s. 22

2) biraz şeyimiz vādı yazlık GD. B. / s. 22

3) hi:ç bi şe yoktu o zaman GD. B. / s. 41

4) selam veren adam yok pi tāne GD. B. / s. 46

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) unnā da vādı otuz kırk kişi GD. B. / s. 3

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) büyük çöcu̯um dā askerdi u zaman GD. B. / s. 4

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

2) bittāne bulgarca bilen yok benden başka GD. B. / s. 45

Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) belediyedir şindi GD. B. / s. 3

Bulgaristan Silistre ağzında zarf tümleci ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Zarf Tümleci (15)

1) kīmızı toprakmış vakıtla B.S. / s. 7

2) havacı şöfördüm gena B.S. / s. 34

3) apteste yani B.S. / s. 9

4) dil sizin söleḍiniz gibi B.S. / s. 33

5) dil böyle bilgiyle B.S. / s. 33

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (4)

1) kötü durumumuz yok şindilik B.S. / s. 36

2) masalamız var˛ayrettan B.S. / s. 37

3) kaynan bi yaşindeydi burey gāldinā B.S. / s. 39

4) bi kımetimiz va şinni B.S. / s. 43

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) öla btaük dakıla yok˛öla B.S. / s. 4

Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) yanınızda iplik va mı el silmā B.S. / s. 32

Edirne Süloğlu ağzında zarf tümleci ile biten yapılar şunlardır:

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (8)

1) türbesi var tabi: E.S. / s. 4

2) büle motorlā yōKtu bizim zamanımızda E.S. / s. 8

3) barda erikleri vārdı evēl E.S. / s. 8

4) bi bobannemiz vārdı i:tiyar E.S. / s. 9

5) görümcelēm vārdı iki tane E.S. / s. 9

6) bi˯şey yok˯o zaman E.S. / s. 12

7) gübre yok˯o zaman E.S. / s. 15

8) makina bilem yōktu bizim günümüzde E.S. / s. 36

Yüklem + Zarf Tümleci (7)

1) eskiden tabi: E.S. / s. 4

2) kū̄˯içi tabi E.S. / s. 7

3) kolaylık tabi E.S. / s. 7

4) genştim˯o zaman E.S. / s. 24

5) kuvedli:dik tabi: E.S. / s. 24

6) buralıyım yani E.S. / s. 37

7) erken gene E.S. / s. 37

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (3)

1) tabi barda tabi E.S. / s. 9

2) şimdi çay˳ep E.S. / s. 12

3) o zaman˳ülēdi bizim zamānımızda E.S. / s. 43

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (2)

1) buna şükür gene E.S. / s. 36

2) o postekiden yok şimdi E.S. / s. 44

Zarf Tümleci + Özne +Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) yane anam da sādı o zaman E.S. / s. 43

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) şindiki gibi çay yok˳o zaman E.S. / s. 11

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) çay may ileri yōktu üle E.S. / s. 12

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) onnar da var˳üstüne E.S. / s. 31

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) a bēgir paparasi:di evel E.S. / s. 8

1. 2. 2. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş zarf tümleci ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) esKiden gırep˳oyaları vārdı üle titirekli fulaşlı Y.G. /s. 49

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci (1)

1) hasker˳urlama yoktu kızanım üle Y.G. / s. 14

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci (1)

1) ben evlidim de o zaman Y.G. / s. 22

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) kasıbada vārdı bizim ısımlāmıs çok Y.G. /s. 39

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) bāçe yokTu u zaman˳eveli Y.G. /s. 43

Güney Doğu Bulgaristan ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş zarf tümleci ile biten yapılar şunlardır:

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) biz vādık elli kişi aşā˳ukarı GD. B. / s. 3

Bulgaristan Silistre ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş zarf tümleci ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (2)

1) on dokuz yaşlamda ban o vakıt B.S. / s. 4

2) döde kada o bitta B.S. / s. 17

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci (1)

1) onna da millet kızım epsi B.S. / s. 2

Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci (1)

1) havızlada milletim va benim çorluda, bi˳kaç tane B.S. / s. 2

Edirne Süloğlu ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Zarf Tümleç + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci (1)

1) bir yıl hic yok ba kızım hiç E.S. / s. 26

Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci (1)

1) üle di: mi ama şindi E.S. / s. 35

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) kurban başka şindi gene E.S. / s. 11

Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) sevilen bi kişi:dim˳o zamannā ben E.S. / s. 45

1. 2. 3. Dolaylı Tümleç ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Bulgaristan Silistre ağzında 22, Yunanistan Gümülcine ağzında 17, Güney Doğu Bulgaristan ağzında 15 ve Edirne Süloğlu ağzında 10 adet olmak üzere dolaylı tümleç ile biten toplamda 64 devrik isim cümlesi yapısı tespit edilmiştir.

1. 2. 3. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında dolaylı tümleç ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (6)

1) kambēller var yukarı māllede Y.G. / s. 7

2) koca çay vārdı bōrda Y.G. / s. 9

3) her bişi var˳urda Y.G. / s. 34

4) mācıllık vār yarın Y.G. / s. 38

5) bi verespit yoktu borā küydē Y.G. / s. 45

6) bacalık vārdı esKiden Y.G. / s. 49

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) çok var burda bizim Y.G. / s. 14

Özne + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) ben edi:rneye çok meraklıyım gelmē Y.G. /s. 48

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) gülcinenin pilatiyasında yusuF˳aganın kāvesi vardı urda Y.G. /s. 11

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

4) bi de kap çarpıntısı vārdı bende Y.G. /s. 40

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) su da var ōrda Y.G. / s. 35

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) peK dokumacı yokTu bizim kū̆de Y.G. /s. 6

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) çok var burda bizim Y.G. / s. 14

Güney Doğu Bulgaristan ağzında dolaylı tümleç ile biten yapılar şunlardır:

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (10)

1) annemiz vardı burda GD. B. / s. 1

2) u yok bizda GD. B. / s.

3) akrabalarım var˳orda GD. B. / s. 12

4) kuruculuk inşa‿atları var˳urda GD. B. / s. 13

5) ayrı bi yöneticilik var orda GD. B. / s. 13

6) sinek var˳urda GD. B. / s. 20

6) binlerce ev var orda GD. B. / s. 20

7) baskın vā size GD. B. / s. 22

8) gardaşlarım yog evde GD. B. / s. 23

9) her şeyin bi: yolun gılavuzu vā bende GD. B. / s. 31

10) umut yok bende GD. B. / s. 35

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) kendim de varım urda GD. B. / s. 12

Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) orda iş yoksana GD. B. / s. 20

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bulgar çog˳azdı bizim oldūmuz yerde GD. B. / s. 37

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) ne gadar türk vardı ūda GD. B. / s. 45

Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

5) yok cebine unun GD. B. / s. 5

Bulgaristan Silistre ağzında dolaylı tümleç ile biten yapılar şunlardır:

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (18)

1) banket yoktu bizda B.S. / s. 4

2) peçkelā var˳oda B.S. / s. 5

3) pıdi vamış yanında B.S. / s. 5

4) tobu bayır va tobda B.S. / s. 7

5) isannar var içādā B.S. / s. 24

6) bi topal bandit vamış aralanda B.S. / s. 25

7) askālik böla bulgaristanda B.S. / s. 35

8) okuma evimiz var büda B.S. / s. 37

9) u yakincecik sizin tala aldiiz yerā B.S. / s. 40

10) çok ayvan vadı bizde B.S. / s. 41

11) yetmiş seksen keçi vadı bizde B.S. / s. 41

12) bi sokak var aramızda B.S. / s. 44

13) din˳iman yokuydu onnada B.S. / s. 45

14) bis kaldık büda B.S. / s. 45

15) yetmiş seksen paça goyun vadı bizdā B.S. / s. 42

16) aydın yokmuş oralada B.S. / s. 49

17) samolet var oda B.S. / s. 49

18) barçi vadı oda B.S. / s. 50

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) eveli isan çoktu burda B.S. / s. 41

2) o sıra çok di:ün vadı bizim büda B.S. / s. 47

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bü mecdanin yeni malesindan çok anelā vadı oda B.S. / s. 2

Edirne Süloğlu ağzında dolaylı tümleç ile biten yapılar şunlardır:

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (3)

1) kurudān azır pişirmē E.S. / s. 3

2) bir˳afta mı ne vārdı bayrama E.S. / s. 38

3) çok şükür˳allāma E.S. / s. 39

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) yūnuz˳oja vardır bizim bin˳evlerde E.S. / s. 46

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bi de çocūmuz var˳o kırda E.S. / s. 28

Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) üç kārdaştı bobamnar˳ōrda E.S. / s. 19

Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

16) yok˳evde E.S. / s. 19

1. 2. 3. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş dolaylı tümleç ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) hiç˳akıl yok eveli analārda buvalārda Y.G. /s. 8

Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne +Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) vārdı büle evde bi direK büle saçakta Y.G. /s. 35

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) dut vārdı işTe haremnērde Y.G. / s. 40

Yüklem + Belirtisiz Nesne + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç (1)

1) var bi sırP bōrda ōrda Y.G. /s. 46

Güney Doğu Bulgaristan ağzında dolaylı tümleç ile biten devrik cümle yapısı yoktur.

Bulgaristan Silistre ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş dolaylı tümleç ile biten yapılar şunlardır:

Cümle Dışı Unsur + Özne + Zarf Tümleci +Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) a onna zatı lazımdı ya biza B.S. / s. 25

Edirne Süloğlu ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş dolaylı tümleç ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) tabi: bütün künün erkezin˳arabası var şimdi kῡde E.S. / s. 20

Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) kurānda yeri var bunnarın kuranda E.S. / s. 48

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) örtüler vārmış˳ani üstüne E.S. / s. 43

1. 2. 4. Cümle Dışı Unsurla Biten Devrik Cümle Yapıları

Edirne Süloğlu ağzında 21, Yunanistan Gümülcine ağzında 10, Güney Doğu Bulgaristan ağzında ve Bulgaristan Silistre ağzında 4 adet olmak üzere cümle dışı unsur ile biten toplamda 39 devrik isim cümlesi yapısı tespit edilmiştir.

1. 2. 4. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında cümle dışı unsur ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Cümle Dışı Unsur (4)

1) üle işTe Y.G. / s. 8

2) üle işte Y.G. / s. 8

3) üle işTe Y.G. / s. 8

4) ōle işTe Y.G. / s. 36

Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (2)

1) kefkir gibi bi şey˛işTe Y.G. /s. 3

2) bizim günümüzde ūledi işte Y.G. / s. 39

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) çok bakım yokmuj ba kızanım Y.G. /s. 10

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) ēsKiden çok mutluluk vardı yavrum Y.G. /s. 31

Güney Doğu Bulgaristan ağzında cümle dışı unsur ile biten yapılar şunlardır:

Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) bende de o zaman üç tāne çöcuk vādı zaTen GD. B. / s. 11

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) baskın var komşū GD. B. / s. 22

Bulgaristan Silistre ağzında cümle dışı unsur ile biten yapılar:

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) yimi beş seneden beri tobu evde yalnısça uşam B.S. / s. 38

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) sıra gayrı banda gızım B.S. / s. 41

Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) hak kuvveti ba gulum B.S. / s. 5

Edirne Süloğlu ağzında cümle dışı unsur ile biten cümleler şunlardır:

Yüklem + Cümle Dışı Unsur (6)

1) en˅i:y şey˅ama E.S. / s. 9

2) yirm˅āltı yaşında vallā E.S. / s. 10

3) isteK mesela E.S. / s. 16

4) üleydi kızanım E.S. / s. 18

5) biz yokkana meselā E.S. / s. 26

6) būday, gündendi ba kızım E.S. / s. 27

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (5)

1) büle masa masa yok kızım E.S. / s. 28

2) o saygı, ürmed yok kızım E.S. / s. 29

3) bu var˅işte E.S. / s. 29

4) epimiz bu dünyanın yolcusuyuz kızanım E.S. / s. 40

5) orası allahın˅evi kızanım E.S. / s. 41

Zarf Tümleci + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (2)

1) çok ta az ba kızım E.S. / s. 10

2) o biçmeye göre çok çok yavrum E.S. / s. 18

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur (2)

1) şindi börek mörek yok kızanım E.S. / s. 6

2) ileride bile nakışlā falān yōktu kızanım E.S. / s. 43

Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) çok zor şēler kızanım E.S. / s. 19

1. 2. 4. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Yunanistan Gümülcine ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş cümle dışı unsurla ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem +Zarf Tümleç + Cümle Dışı Unsur (1)

1) eveli buzeneler yokTu üle kızanım Y.G. /s. 6

Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) evliyā ocāmış boralar yā Y.G. /s. 12

Güney Doğu Bulgaristan ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş cümle dışı unsur ile biten yapılar şunlardır:

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (1)

1) para da yok o zaman meselā GD. B. / s. 11

Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (1)

1) hankisidi u zaman be ya GD. B. / s. 12

Bulgaristan Silistre ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş cümle dışı unsur ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) beş˳aga kadaşmış onna da B.S. / s. 27

Edirne Süloğlu ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş cümle dışı unsurla biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) o da benim kāyı o da E.S. / s. 48

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Cümle Dışı Unsur (1)

1) er şeyin donalı güzel tabi: canım ba kızım E.S. / s. 31

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) gene sālammış kendisi ama E.S. / s. 14

Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur (1)

1) kuvedli:dim tabi: canım E.S. / s. 24

Yüklem + Özne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) kuran bu˳şte E.S. / s. 47

II. BÖLÜM
BATI BALKAN TÜRK AĞIZLARINDA (MAKEDONYA OHRİ, KOSOVA PRİZREN) SONDAKİ ÖGEYE GÖRE DEVRİK CÜMLE YAPILARI

Batı Balkan Türk ağızlarından Makedonya Ohri ve Kosova Prizren ağızlarından incelenen yüzer cümlede tespit edilen devrik cümle yapılarından hepsi fiil cümlesidir. Dolayısıyla çalışmamızda yalnızca fiil cümleleri kısmı yer alacaktır.

2. 1. Fiil Cümlelerinde Sondaki Ögeye Göre Devrik Cümle Yapıları

Batı Balkan Türk ağızlarında fiil cümlelerinde en sonda en çok görülen öge 33 cümle ile dolaylı tümleçtir. Sırasıyla 29 cümleyle belirtili nesne, 10 cümle ile eşit sayıda özne zarf tümleci, 6 cümleyle belirtisiz nesne ve 1 cümle ile cümle dışı unsur gelmektedir. İncelenen iki ağızda toplamda 200 cümlede 89 devrik yapılı fiil cümlesine rastlanmıştır.

2. 1. 1. Dolaylı Tümleç ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Batı Balkan Türk ağızlarında incelenen yüzer cümlede Makedonya Ohri ağzında 15, Kosova Prizren ağzında 18 olmak üzere dolaylı tümleç ile biten toplamda 33 devrik yapılı cümleye rastlanmıştır.

2. 1. 1. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Makedonya Ohri ağzında dolaylı tümleç ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Dolaylı Tümleç (4)

1) asedalırmiş fukaranın kızına M.O. /s. 2

2) asedalırmiş fukaranın kızına M.O. /s. 2

3) gelir odasına padişahın oglunun M.O. /s. 2

4) gider gendi odasına M.O. /s. 2

Özne + Belirtili Nesne + Yüklem +Dolaylı Tümleç (2)

1) babası oni satmiş padişanın ilan çocuguna M.O. /s. 1

2) fukara kızını satsın istemiş ilan çocuguna M.O. /s. 1

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) açan gelmiş em üçünci telegrama M.O. /s. 2

2) em gelir odasına padişahın oglunun M.O. /s. 2

Dolaylı Tümleç +Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) kafezden em ilan çocugi salmişlar odaya M.O. /s. 1

Dolaylı Tümleç + Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) ordan o da gitmiş oloman vilayete M.O. /s. 2

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) gelin ovakıt kaçmiş evıne M.O. /s. 2

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bir gün karısiyle çikar gezmege M.O. /s. 1

Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) versın nekadar para isterse fukaraya M.O. /s. 1

Kosova Prizren ağzında dolaylı tümleç ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Dolaylı Tümleç (7)

1) cütüri furuna K.P. / s. 1

2) düşey aklına K.P. / s. 1

3) atay furuna K.P. / s. 1

4) cidey bi eve K.P. / s. 1

5) koy percerede K.P. / s. 1

6) koy perceresinde K.P. / s. 1

7) mecbur oli verma inegi K.P. / s. 2

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (3)

1) çavka da başlay bagırma K.P. / s. 1

2) çavka da dey kariya K.P. / s. 1

3) o adam da çikay kapiya K.P. / s. 2

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bi cün bi çavkanın ciri tiçen ayagına K.P. / s. 1

Özne + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) çavka bunda da başlamiş bagırma K.P. / s. 1

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) yarın cenek celırım alma K.P. / s. 1

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) çavka cenek başlay bagırma K.P. / s. 2

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) çavka da başlar osondırma K.P. / s. 1

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) valla kodom pencerede K.P. / s. 1

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) o dey çavkaya K.P. / s. 1

2. 1. 1. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Makedonya Ohri ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş dolaylı tümleç ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) kim kaybedecek o mecburdur akşam obirıne bir güzel kız getirsin odasına M.O. /s. 2

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) açan gelmiş em üçünci telegrama M.O. /s. 2

Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç (1)

1) versın nekadar para isterse fukaraya M.O. /s. 1

Kosova Prizren ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş dolaylı tümleç ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) başlay çalma hem haykırma K.P. / s. 2

2. 1. 2. Belirtili Nesne ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Batı Balkan Türk ağızlarında incelenen yüzer cümlede Makedonya Ohri ağzında 11, Kosova Prizren ağzında 8 olmak üzere belirtili nesne ile biten toplamda 19 devrik yapılı cümleye rastlanmıştır.

2. 1. 2. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Makedonya Ohri ağzında belirtili nesne ile biten yapılar şunlardır:

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (4)

1) sen deyecesın o çikarsın derısını M.O. /s. 1

2) sen çikar derını M.O. /s. 1

3) padişah karısi ve adamları beklerler çıksin ilan odadan M.O. /s. 1

4) poştaci istermiş gendi kızını versın padişahın çocuguna M.O. /s. 2

Yüklem + Belirtili Nesne (2)

1) alsın kızını M.O. /s.1

2) çıkar anterını M.O. /s. 1

Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) em bunlari istermiş gendi kızını versın padişahın çocuguna M.O. /s. 2

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) o sana deyecek çikarasın anterını M.O. /s. 1

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) poştaci nezaman görür telegramayı M.O. /s. 2

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) babandan isteyecesın kırk bir tane anteri yapsın sana M.O. /s. 1

Kosova Prizren ağzında belirtili nesne ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Belirtili Nesne (9)

1) tuta tiçenımi K.P. / s. 1

2) ali o tiçeni K.P. / s. 1

3) yakay furununi K.P. / s. 1

4) veri somoni K.P. / s. 1

5) vuri kapısını K.P. / s. 1

6) ali o horozi K.P. / s. 1

7) veri celinını K.P. / s. 2

8) aldım inegini K.P. / 2

9) ali bi çemani K.P. / s. 2

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (5)

1) o çikari o tiçeni K.P. / s. 1

2) o furunci ali tiçenını K.P. / s. 1

3) çavka ali o somoni K.P. / s. 1

4) çavka ali horozi K.P. / s. 1

5) çavka ali inegi K.P. / s. 2

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) çavkay başından çekmesi için veri horozi K.P. / s. 1

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) o inek da basay o horozi K.P. / s. 1

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) mori kari tutar misın bu somoni K.P. / s. 1

2. 1. 2. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Makedonya Ohri ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş belirtili nesne ile biten yapılar şunlardır:

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (1)

1) çocuk birden istemiş babasından dünyaya çıksın gezsin M.O. /s. 1

Kosova Prizren ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş belirtili nesne ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (1)

1) ali pencereden somoni K.P. / s. 1

2. 1. 3. Özne ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Batı Balkan Türk ağızlarında incelenen yüzer cümlede Makedonya Ohri ağzında 2, Kosova Prizren ağzında 8 olmak üzere özneyle biten toplamda 10 devrik yapılı cümleye rastlanmıştır.

2. 1. 3. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Makedonya Ohri ağzında özne ile biten yapılar şunlardır:

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) kırkınci derısını nezaman çikarır ilan M.O. /s. 1

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) evlensın istermiş ilançe M.O. /s. 1

Kosova Prizren ağzında özne ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Özne (5)

1) çikay bi kari K.P. / 1

2) çikay kari K.P. / 1

3) çikay bi kari K.P. / 1

4) çikay kari K.P. / 1

5) çikay bi adam K.P. / 2

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) çavka ne zaman cidey celi bu evin horozi K.P. / s. 1

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Özne (1)

1) ema celmiş bizım horos K.P. / s. 1

2. 1. 3. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Makedonya Ohri ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş özne ile biten devrik cümle yapısı tespit edilmemiştir.

Kosova Prizren ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş özne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne (1)

1) sononda düşmiş aklına çavkanın inegi K.P. / s. 2

2. 1. 4. Zarf Tümleci ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Batı Balkan Türk ağızlarında incelenen yüzer cümlede Makedonya Ohri ağzında 3, Kosova Prizren ağzında 7 olmak üzere zarf tümleci ile biten toplamda 10 devrik yapılı cümleye rastlanmıştır.

2. 1. 4. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Makedonya Ohri ağzında zarf tümleci ile biten yapılar şunlardır:

Özne + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) padişa gendi adamlarını devletin her köşe bucağına köverir kari bulsunlar ilan çocuguna M.O. /s. 1

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) nevakıt seni kapacaklar ilanlen M.O. /s. 1

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) padişa vermiş nekadar isterse M.O. /s. 2

Kosova Prizren ağzında zarf tümleci ile biten yapılar şunlardır:

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (2)

1) yarın celırım cenek alma K.P. / s.1

2) yarın saba celırım alma K.P. / s. 1

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) yarın cenek celırım alma K.P. / s. 1

2. 1. 4. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Makedonya Ohri ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş zarf tümleci ile biten devrik cümle yapısı tespit edilmemiştir.

Kosova Prizren ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş zarf tümleci ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Zarf Tümleci (1)

1) haçın yarın celi çavka arama inegi K.P. / s. 2

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci (1)

1) bütün millet duyay çi bu dügünü yapmiş çavkanın inegilen K.P. / s. 2

Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) celi yarın saba çavka alma horozi K.P. / s. 1

Yüklem + Belirtisiz Nesne + Zarf Tümleci (1)

1) bulsun bi inek verme çavkaya K.P. / s. 2

2. 1. 5. Belirtisiz Nesne ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Batı Balkan Türk ağızlarında incelenen yüzer cümlede Makedonya Ohri ağzında 5, Kosova Prizren ağzında 1 olmak üzere belirtisiz nesne ile biten toplamda 6 devrik yapılı cümleye rastlanmıştır.

2. 1. 5. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Makedonya Ohri ağzında belirtisiz nesne ile biten yapılar şunlardır:

Cümle Dışı Unsur + Özne + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) ama gelin ovakıt onlardan istemiş para M.O. /s. 2

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) ovakıt padişahın ogli verir hediye bir mendim em bir penkalo M.O. /s. 2

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) ayde oynayalım karta M.O. /s. 1

Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) oynamişlar karta M.O. /s. 2

Kosova Prizren ağzında belirtisiz nesne ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Belirtisiz Nesne (1)

1) alırdım valla bi inek K.P. / s. 2

2. 1. 5. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Makedonya Ohri ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş belirtisiz nesne ile biten devrik cümle yapıları şunlardır:

Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne (1)

1) olmiş em çoyçesi M.O. /s. 2

Kosova Prizren ağzında yüklemle arasına bir ya da birkaç öge girmiş belirtisiz nesne ile biten devrik cümle yapısı bulunmamaktadır.

2. 1. 6. Cümle Dışı Unsur ile Biten Devrik Cümle Yapıları

Batı Balkan Türk ağızlarında incelenen yüzer cümlede Makedonya Ohri ağzında cümle dışı unsurla biten devrik yapılı cümleye rastlanmamıştır. Kosova Prizren ağzında ise 1 adet cümle dışı unsurla biten devrik yapılı cümleye rastlanmıştır.

2. 1. 6. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Kosova Prizren ağzında cümle dışı unsur ile biten yapılar şunlardır:

Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) kusura bakma çavka K.P. / s. 2

2. 1. 6. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Her iki ağızda da bu yapıda devrik yapılı cümleye rastlanmıştır.

III. BÖLÜM
GAGAUZCADA SONDAKİ ÖGEYE GÖRE DEVRİK CÜMLE YAPILAR

Çalışmamızda Sandalyecinin "Gagauz Türkçesi Söz Diziminin Ölçünlü Türkiye Türkçesi Söz Dizimi ile Mukayesesi" adlı makalesinden yararlanılmıştır. Makalede belirtilene göre çalışmada 827 tane cümle incelenmiş ve bu cümlelerden 532'si devrik cümle olarak tespit edilmiştir. Çalışmada 484 cümlenin fiil cümlesi, 48 tane cümlenin de isim cümlesi olduğu ortaya konmuştur. Ögelerine göre incelenen cümlelerde yüklem ardına ötelen ögelerde 2, 3 ve 4 ögeden oluşanlarda dolaylı tümleç, 5 ögeden oluşanlarda belirtili nesne, 6 ve 10 ögeden oluşanlarda zarf tümlecinin ötelendiği bilgisi verilmiştir.[102]

Aşağıda öge dizilimini vereceğimiz cümleler Sandalyecinin adı geçen makalesinde "Öge Sayısına Göre Devrik Cümleler" başlığı altındaki cümlelerden alınmış ve öge dizilimine göre adlandırılmıştır. Makaleye söz konusu olan 532 devrik yapılı cümlenin hepsi aşağıda yer almamaktadır.[103] Makalede mevcut olan cümlelerden elde ettiğimiz yapılarla ilgili araştırmamızı yapıp öge dizilimi hakkında bilgi sahibi olmaya çalışacağız.

3. 1. Fiil Cümlelerinde Sondaki Ögeye Göre Devrik Cümle Yapıları

3. 1. 1. Dolaylı Tümleç ile Biten Devrik Cümle Yapıları

3. 1. 1. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (8)

1) o kalmazdı aşā G.

2) bu karı sevindi lafa G.

3) da si:redarmiş sokā G.

---

[102] Selda Sandalyeci *"Gagauz Türkçesi Söz Diziminin Ölçünlü Türkiye Türkçesi Söz Dizimi ile Mukayesesi"*, Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi, Nevşehir 9-12 Eylül 2018.
[103] Selda Sandalyeci, *a. g. m.*

4) ban yaşerim bırda G.

5) gagauzlar yaşıer varnanın dolayanda G.

6) ne türlü zihirlar tıker seni G.

7) gagauzlar hem dā da başka halklar bakarmışlar ēr tarafa G.

8) o annadardı kafadarlarına G.

Yüklem + Dolaylı Tümleç (4)

1) annatmış bubasına G.

2) gitmiş armut ācının altına G.

3) geldim senin tükanınyönünda G.

4) baktı onun āzına G.

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) öbür bēgir gene etişemē onu G.

2) kurkansa hiç bakmazdı ondan yanı G.

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (2)

1) bir da haydut gezarmış yollarda G.

2) şindi bu kurtuler ordan G.

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) da te öla çocuk bobasını alē bēgire G.

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) oruçlarda tā pek düşünüp insannar vazgeçarlar günahlı işlerden G.

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) te burdan neredense gün urē sırtına G.

Cümle Dışı Unsur + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) zera o ne kadar durdu bende G.

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) gani hep sorardı namusuna G.

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) bū̄n da tutērım aklımda G.

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) şindi bu kutruler ordan G.

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç (1)

1) sabahlen koyerlar tuvanın torbasına G.

3. 1. 1. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Yüklem + Özne + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (2)

1) alē çocuk bobasını bēgira G.

2) brāker dadu onu orda G.

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) da şindi bir gün geler gena bu haydut orayı

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtisiz Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) bir tā hep koyarmışlar pita hem tauk torbaya G.

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) da o kuş düşürmüş o yüzüm tanesini adamın kucāna G.

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) da bu razgeler te o kılıçlı kıza G.

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) neçin ki insanın içi lāzım biraz paklansın yālı mancalardan G.

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtisiz Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) biz bū̄n dēriz tatlı laflar çiftçilerin adlarına G.

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç (1)

1) yurtlanmışlar kirima hem da kıpçakların kırlarına G.

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç (1)

1) adam almış teneyi yelinā G.

Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç (1)

1) sınaşır onnar biribirilerina G.

3. 1. 2. Belirtili Nesne ile Biten Devrik Cümle Yapıları

3. 1. 2. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yüklem + Belirtili Nesne (6)

1) içmiş suyu G.

2) inandı onu G.

3) taraştırērlar her ersini G.

4) dikardı her bir rubayı G.

5) kesersin koyunun buvazını G.

6) umut ettim susuzluğumu geçireyim G.

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (5)

1) onnar ensemişler peçenegleri G.

2) çobannar dādardılar insannarın koyunlarını G.

3) dadu soyurdu koyunu G.

4) zımba rusti aldı kafayı G.

5) kurkan kaplamıştı bütün odayı G.

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (2)

1) şindiyadan gagauzlar yazmamışlar gagauzlarınistoryasını G.

2) kasım gününda çobannar bitirerlar işleri G.

Zarf Tümleci + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) da bu kız birdan alar elmayı G.

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) tā ne kadarsa vakıt çocuk beslē bēgiri G.

Cümle Dışı Unsur + Özne + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) ā san inandın açan o enikledi G.

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) gagauzlar her erda tuterlar hritian dinini G.

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne (1)

1) sāde sorardı ne zaman gelsin almā G.

3. 1. 2. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne (2)

1) sat bize bu eşēni G.

2) döşedardı masanın üstüne platı G.

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Özne + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne (1)

1) haliz dā ani ordan orayı gezerāk bu eni kırların içinda uygun er arayarak hakoguzlar ta erleşerlar don hem dnepra derelerin aralarında urup peçenegleri günbatısına dōru tāöteya G.

3. 1. 3. Özne ile Biten Devrik Cümle Yapıları

3. 1. 3. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yüklem + Özne (3)

1) yap bir pita G.

2) yādı çok yağmur G.

3) yok oldu açlık G.

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) orda şindi ta var bir bū̄k hem üşek taş direk G.

Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) ērgöraydiniz ne gözalpaskalar kolaçlar örardi anam G.

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne (1)

1) dū̄şa geldi taa iki yardımcı G.

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) korkma dē bobası G.

Belirtili Nesne + Yüklem + Özne (1)

1) doz dolayı esir almıştı zavodların bacalarından çıkan tütün G.

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne (1)

1) embaderseinin kırlarından geldi o peçeneglerinde bir payı G.

3. 1. 3. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Belirtili Nesne +Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Özne (1)

1) bunu tuterlar aklında bū̄n da taa yaşlı insanlar G.

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne (1)

1) öla derlarmış selçuklara araplar hem da Osmanlı Türklar G.

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne (1)

1) heptan üfkelendi artık dū̄şe hazır horoz G.

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne (1)

1) aman allahım uyanacak mı bir kera halkım G.

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne (1)

1) karıştı lafa ganinin sofi malisi G.

Yüklem + Belirtili Nesne + Özne (1)

1) bakarmış onun belgesini o adam G.

3. 1. 4. Zarf Tümleci ile Biten Devrik Cümle Yapıları

3. 1. 4. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yüklem + Zarf Tümleci (4)

1) almış yolunu bir gün G.

2) duruklanē çocuklan laf etmā G.

3) verarlar kızın lafına göra G.

4) savaştı alsın bir tenapapşoy G.

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Zarf Tümleci (2)

1) türk de piner armut ācına G.

2) bu hırsız da geler bu fatonnan G.

Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) kendi müşterilerina ondan sora çok kera mamu dikardı sımarlamafason G.

Özne + Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci (1)

1) biz de inea aldık keçi pāsına G.

3. 1. 4. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci (1)

1) birkaç takazadan sora savçukarez gelmezdi şindan sora yardım etmābobasına G.

3. 1. 5. Belirtisiz Nesne Biten Devrik Cümle Yapıları

3. 1. 5. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yüklem + Belirtisiz Nesne (2)

1) tutalım bir hırsız G.

2) bul bir pak pınar G.

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) o redaktor pek sevarmiş koyun kavurması G.

Özne + Yüklem + Belirtisiz Nesne (1)

1) hepsi demişler keçi G.

3. 1. 5. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne (3)

1) ver bana on iki kız G.

2) verer ona bir beygir G.

3) yapacan bana bir ev G.

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne (1)

1) da soner çocuk ona bir iş G.

Özne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne (1)

1) kız da yaptırer bubasına bir köprü G.

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne (1)

1) yaklaştıynanpanaira sokmuş eşēn götüne bir avuç altın G.

3. 1. 6. Cümle Dışı Unsur ile Biten Devrik Cümle Yapıları

3. 1. 6. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Yüklem + Cümle Dışı Unsur (1)

1) gücenma urus komşu G.

3. 1. 6. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Zarf Tümleci + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur (1)

1) başka tarafta nicada olsa kır-hayvancılık yaşaması pek sertti burada da G.

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur (1)

1) ne getirmişsin bu keçi: be çocuk G.

3. 2. İsim Cümlelerinde Sondaki Ögeye Göre Devrik Cümle Yapıları

3. 2. 1. Özne ile Biten Devrik Cümle Yapıları

3. 2. 1. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

Özne + Yüklem + Özne (5)

1) bir türkün varmış bir çıraa G.

2) eyvazdostu var onun G.

3) bir türkün varmış bir çırā G.

4) padişāin varmış bir kızı G.

5) onun varmış bir ōlu G.

Yüklem + Özne (2)

1) varmış adamın bir oğlu G.

2) onların beyi paşasıymış salituçded G.

Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Özne (1)

1) tükanyönünda da varmış bir fidan G.

Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Özne (1)

1) bu kırlarda su var çok G.

3. 2. 1. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

3. 2. 2. Cümle Dışı Unsur ile Biten Devrik Cümle Yapıları

3. 2. 2. 1. Yüklemle Arasına Başka Öge Girmemiş Olan Yapılar

3. 2. 2. 2. Yüklemle Arasında Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Olan Yapılar

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur (1)

1) ne var torbada yuvan G.

IV. BÖLÜM
DOĞU BALKAN TÜRK AĞIZLARINDA (YUNANİSTAN GÜMÜLCİNE, GÜNEY DOĞU BULGARİSTAN, BULGARİSTAN SİLİSTRE, EDİRNE SÜLOĞLU) SONDAKİ ÖGEYE GÖRE DEVRİK CÜMLE YAPILARI
EN ÇOK GÖRÜLEN ORTAK ON DEVRİK CÜMLE YAPISI

Çıkarımlar, ağızlarda en çok görülen ilk on yapı dikkate alınarak yapılmıştır.

4. 1. Yüklem + Belirtili Nesne

Bu yapıya en çok 51 cümleyle Güney Doğu Bulgaristan ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Yunanistan Gümülcine ağzında 46, Bulgaristan Silistre ağzında 23 ve Edirne Süloğlu ağzında 10 cümle olmak üzere toplamda 130 cümle tespit edilmiştir.

Yunanistan Gümülcine ağzı

1) gezērdiler küyü Y.G. /s. 2

2) bālardık˳unnarı Y.G. / s. 2

3) dūrārdık˳unnarı Y.G. / s. 5

4) kurutTuruduk˳unnarı Y.G. / s. 6

5) kurutTuruz˳unu Y.G. / s. 6

6) nemnendiridik yufkayı Y.G. / s. 6

7) yıkārdık˳unnarı Y.G. / s. 6

8) doldurular fıçıları Y.G. / s. 9

9) kesēler dallārını Y.G. / s. 9

10) arārmışlar içērlēni Y.G. / s. 10

11) yaparmış yapçānı Y.G / s. 10

12) doyurumuş kızannānı Y.G. / s. 10

13) bilemezmişler bişeyi Y.G. / s. 10

14) basāmişler evleri Y.G. / s. 11

15) çevirmişler silāyı Y.G. / s. 12

16) yıkārdık domatisleri Y.G. / s. 15

17) yu͡uruduk˅unu Y.G. / s. 16

18) aldık sünnet pırtılānı Y.G. / s. 17

19) yapTık sünnet mevlidini Y.G. / s. 17

20) okūrduk du͡āları Y.G. / s. 24

21) suvārdık˅unnarı Y.G. / s. 25

22) savuruduk˅unu Y.G. / s. 25

23) elērdik˅unnarı Y.G. / s. 25

24) dökērdik˅unnarı Y.G. / s. 25

25) yıkāysın yapayı Y.G. / s. 27

26) toplārdılar˅unnarı Y.G. / s. 27

27) çapalārım diplēni Y.G. / s. 32

28) tupliyim unnarı Y.G. / s. 34

29) dururīym˅unnarı Y.G. / s. 34

30) alıyız bākracı Y.G. /s. 35

31) ūrcen˅unu Y.G. / s. 37

32) bāladık˅unnarı Y.G. / s. 38

33) kuyduk˯unnarı Y.G. / s. 38

34) durguttuk˯ayvannarı Y.G. / s. 38

35) üttürüydük˯unu Y.G. / s. 38

36) kaçır˯unnarı Y.G. / s. 39

37) dōldurduk˯unnarı Y.G. / s. 39

38) şişiridik tenekiyi Y.G. / s. 39

39) taşıcāmışler˯anaları Y.G. / s. 39

40) yakacas küyū̄ Y.G. / s. 47

41) öldürdü hēpsini Y.G. / s. 47

42) atīysın tuzunu Y.G. / s. 49

43) kuyi:ysın˯unu Y.G. / s. 49

44) yapīysın˯unu Y.G. / s. 49

45) yi:ysin˯unu Y.G. / s. 50

46) yıki:z˯unnarı Y.G. / s. 50

Güney Doğu Bulgaristan ağzı

1) istemedi burasını GD. B. / s. 1

2) çalışTırōr seni GD. B. / s. 2

3) alır çantasını GD. B. / s. 2

4) yapādı sünnetini GD. B. / s. 2

5) basālādı zenginleri GD. B. / s. 4

6) al gelini GD. B. / s. 6

7) okur belgeyi GD. B. / s. 9

8) gandırdım onnarı GD. B. / s. 13

9) karşıladılar beni GD. B. / s. 18

10) daved˘iddi beni GD. B. / s. 19

11) severler beni GD. B. / s. 19

12) göydün yabancı gavuru GD. B. / s. 23

13) bimiyom orasını GD. B. / s. 23

14) çıkarıyonuz paraları GD. B. / s. 24

15) dādavāmış kafalarınī GD. B. / s. 25

16) sokmiyillā kimseyi GD. B. / s. 25

17) timalladılā˘unnarı GD. B. / s. 25

18) öldürmüş aptulā‿ı GD. B. / s. 25

19) bālıyıllā bilekçeyi GD. B. / s. 26

20) kakmalāmış yanına varannarı GD. B. / s. 27

21) aldı alcānı GD. B. / s. 28

22) yaptı yapçānı GD. B. / s. 28

23) topladılā unnarı GD. B. / s. 28

24) ver şu üşek sandīnı GD. B. / s. 30

25) ver şu üşek sandīnı GD. B. / s. 30

26) māfaza idin kendinizi GD. B. / s. 30

27) alalīm bu malları GD. B. / s. 31

28) tutun davulları GD. B. / s. 32

29) kesin guzuları GD. B. / s. 32

30) alın mezeleri GD. B. / s. 32

31) kestin guzuları GD. B. / s. 32

32) iştin şarapları GD. B. / s. 32

33) iştin rakıları GD. B. / s. 32

34) çārıyır pelvanların hepsini GD. B. / s. 33

35) yirim sizi GD. B. / s. 33

36) yirim sizi GD. B. / s. 33

37) yirim sizi GD. B. / s. 33

38) yirim seni GD. B. / s. 33

39) çaartçak seni GD. B. / s. 34

40) görmedim unnarı GD. B. / s. 34

41) çıkarısın silahını GD. B. / s. 35

42) satıyola üşşekleri GD. B. / s. 35

43) elde etçēsin mazun māhsulü GD. B. / s. 39

44) bilmem˯orasını GD. B. / s. 41

45) yorma kendini GD. B. / s. 42

46) zeillemişlē çöcükleri GD. B. / s. 44

47) öldürmüşlē seksen kişiyi GD. B. / s. 44

48) satın˯aldıg arsaları GD. B. / s. 46

49) sattım unnarı GD. B. / s. 46

50) almış bu çifli: GD. B. / s. 47

51) bilmem urasını GD. B. / s. 49

Bulgaristan Silistre ağzı

1) sulayelar˛ısannarı B.S. / s. 3

2) çakın oralanı B.S. / s. 7

3) geçirilā misafileri B.S. / s. 17

4) açmış kapıyı B.S. / s. 20

5) gimiş annesinin noşniteasını B.S. / s. 20

6) ayırdı ikimizi B.S. / s. 22

7) orattıla beni B.S. / s. 24

8) kurmuşlar bu köyü B.S. / s. 28

9) alellar kefini B.S. / s. 30

10) düşümüş anneyi B.S. / s. 31

11) toplayellār kızılcī B.S. / s. 31

12) al şu motoru B.S. / s. 32

13) te yapelār burasını B.S. / s. 36

14) kütadık paçayı B.S. / s. 37

15) i:diveresin onu B.S. / s. 41

16) kesāsin koyunu B.S. / s. 43

17) doyurusun gelān mısafirini B.S. / s. 43

18) alem onu B.S. / s. 47

19) çıkaresin onnarı B.S. / s. 48

20) otutturelā seni B.S. / s. 48

21) indirin döşā B.S. / s. 48

22) kaşılayesin reisi B.S. / s. 49

23) kapattılar orasını B.S. / s. 50

Edirne Süloğlu ağzı

1) bilmi:ler˳onun boba oldūnu E.S. / s. 3

2) yolladık dedeyi E.S. / s. 12

3) bastırız˳ateşi E.S. / s. 14

4) topluyoruz˳onnarı E.S. / s. 16

5) yabtılar˳işlerini E.S. / s. 19

6) çekti:diler benim dişimi E.S. / s. 21

7) sarısın kapānı E.S. / s. 34

8) tudtum˳orucumu E.S. / s. 39

9) suvazladım˳onu E.S. / s. 40

10) bırakın˳işinizi E.S. / s. 43

4. 2. Yüklem + Dolaylı Tümleç

Bu yapıya en çok 39 cümleyle Güney Doğu Bulgaristan ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Yunanistan Gümülcine Ağzında 32, Edirne Süloğlu ağzında 29 ve Bulgaristan Silistre ağzında 25 cümle olmak üzere toplamda 125 cümle tespit edilmiştir

Yunanistan Gümülcine ağzı

1) atarız fırına Y.G. / s. 5

2) veridik˯unnara Y.G. / s. 6

3) getiriler˯eve Y.G. / s. 7

4) gelirdiler kasabadan Y.G. / s. 7

5) gidēler çayın başına Y.G. / s. 9

6) bakārdılar borda Y.G. / s. 9

7) inanmacan˯unnarı Y.G. / s. 9

8) çekērmiş başKa yere Y.G. / s. 10

9) yabāci:kalmış˯urda Y.G. / s. 11

10) gelirdik˯eve Y.G. / s. 15

11) atardık fırına Y.G. / s. 15

12) pişiridim tavada Y.G. / s. 15

13) geçērdik karşısına Y.G. / s. 15

14) gidiyim gezmē Y.G. / s. 18

15) koyāller sepetlēre Y.G. / s. 24

16) başlārdık˯üleştirmē Y.G. / s. 24

17) kavurudu esKi bi tavada Y.G. / s. 29

18) karıştıri: çölmē Y.G. / s. 31

19) pişiri:m˯orda Y.G. / s. 34

20) pişiri:ym˯ōrda Y.G. / s. 35

21) annattıri:yler bize Y.G. / s. 38

23) geldik˯üntirene Y.G. / s. 38

24) götürmüş kulubalara Y.G. / s. 39

25) çıkārcādı bize Y.G. / s. 39

26) koyyum kenara Y.G. / s. 41

27) koyyum kenara Y.G. / s. 41

28) dērmişler˯una Y.G. / s. 42

29) koyālar başına Y.G. / s. 43

30) yattık bu kedik˯ārkasında Y.G. / s. 47

31) yanıyeri ordā Y.G. / s. 47

32) döki:sin mendile Y.G. / s. 49

Güney Doğu Bulgaristan ağzı

1) galdı urda GD. B. / s. 1

2) tutmadı bizim istēmize GD. B. / s. 1

3) semer uror saa͡ GD. B. / s. 2

4) vermeo͡r burayı GD. B. / s. 3

5) yok cebine unun GD. B. / s. 5

6) alıvoru kendine GD. B. / s. 5

7) gülüverillē bizim yanımızda GD. B. / s. 7

8) didim burda GD. B. / s. 16

9) çıksa önüme GD. B. / s. 16

10) toz koparamadık undan GD. B. / s. 16

11) geçiyü evin yanından GD. B. / s. 18

12) verdim una GD. B. / s. 18

13) geldig buraya GD. B. / s. 18

14) gelmeceksin buraya GD. B. / s.19

15) ge bakalım buraya GD. B. / s. 19

16) garışmayan öte yana GD. B. / s. 22

17) napçak eçerde GD. B. / s. 22

18) geliyille eve GD. B. / s. 22

19) çökküvörüye dizine GD. B. / s. 25

20) sokulamazlāmış yanına GD. B. / s. 25

21) korkālarmış undan GD. B. / s. 26

22) yalvarırız se͡ā GD. B. / s. 26

23) gu͡alāmış oraya GD. B. / s. 27

24) kaçāmış buraya GD. B. / s. 27

25) tutuldulā su͡uga GD. B. / s. 31

26) toplanın boraye GD. B. / s. 33

27) başladi bārmā GD. B. / s. 33

28) kaçırdıg ordan GD. B. / s. 35

29) pindirdilē hayvana GD. B. / s. 35

30) pindirdilē beygire GD. B. / s. 35

31) başladım mücādeleye GD. B. / s. 35

32) sokāsın bi testi cebine GD. B. / s. 35

33) kurtulalım burdan GD. B. / s. 40

34) gidiyusun gişeye GD. B. / s. 41

35) atmışlā şeye GD. B. / s. 44

36) verdim mācirlere GD. B. / s. 46

37) gelmedi bizim küye GD. B. / s. 49

38) geldik burā GD. B. / s. 49

39) gitti bulgarıstana GD. B. / s. 50

Bulgaristan Silistre ağzı

1) bilmeyceklā oda B.S. / s. 2

2) iniverem˳aşa B.S. / s. 2

3) kınalayelar oda B.S. / s. 3

4) yatırellar raat döşāne B.S. / s. 8

5) dandi bana B.S. / s. 13

6) gidili bibirilāna B.S. / s. 13

7) tıklatmış kapıya B.S. / s. 20

8) sarılmış onnara B.S. / s. 21

9) sefa galdin odama B.S. / s. 22

10) koymam odama B.S. / s. 22

11) pinmiş eşānın birisinin üstüne B.S. / s. 26

12) āreri sana B.S. / s. 30

13) kıstırellar koltünun altına B.S. / s. 30

14) göme orey B.S. / s. 31

15) saldım banzina B.S. / s. 32

16) gittik onnara B.S. / s. 33

17) gidāsin çocünun yanna B.S. / s. 38

18) kaçtım komşuya B.S. / s. 44

19) gidāsın ona B.S. / s. 44

20) şetmesin çambādan B.S. / s. 48

21) gidesin ora B.S. / s. 48

22) dure torda B.S. / s. 49

23) gelelā bıraa B.S. / s. 49

24) gelela bıraa B.S. / s. 49

25) oturesin masaya B.S. / s. 50

Edirne Süloğlu ağzı

1) ārman düverdilē ōrda E.S. / s. 4

2) sallanırdık˳orda E.S. / s. 4

3) otutturusun başına E.S. / s. 4

4) getirim burayı E.S. / s. 5

5) benzer mi gence E.S. / s. 8

6) buyurudu bize E.S. / s. 9

7) alīy kucāna E.S. / s. 10

8) bincēmişin˅o kurbanın˅üstüne E.S. / s. 11

9) kaparız kapak˅üstüne E.S. / s. 11

10) verdik çocā E.S. / s. 12

11) getiriz˅ārmana E.S. / s. 12

12) gidi:z˅ōrda E.S. / s. 13

13) kalkar mı bi˅şey yapmā E.S. / s. 13

14) sorumuşlar˅ona E.S. / s. 13

15) tārif edērmiş˅ona E.S. / s. 13

16) yok˅evde E.S. / s. 19

17) gelmiş˅eve E.S. / s. 19

18) çıktım sundurmaya E.S. / s. 23

19) kalmışlā orda E.S. / s. 26

20) atmış çukara E.S. / s. 26

21) dālırız evlēmize E.S. / s. 29

22) meydan vermēzdi işine E.S. / s. 30

23) giderim kāveye E.S. / s. 31

24) karşılācan kapında E.S. / s. 31

25) annadmāzdı bize E.S. / s. 36

26) gelmi:y˅eve E.S. / s. 47

27) gidiyalar˅ona E.S. / s. 49

28) gidi:y˯orayı E.S. / s. 49

29) çıkıyō bi taşın˯üstüne E.S. / s. 49

4. 3. Yüklem + Özne

Bu yapıya en çok 30 cümleyle Yunanistan Gümülcine ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Edirne Süloğlu ağzında 25, Güney Doğu Bulgaristan ağzında 24 ve Bulgaristan Silistre ağzında 16 olmak üzere toplamda 95 cümle tespit edilmiştir.

Yunanistan Gümülcine ağzı

1) yokTu başka Y.G. / s. 6

2) asılı mēmet pāyalar bizim lābımıs Y.G. / s. 7

3) kabak nasıfın kızıyım ben Y.G. / s. 7

4) kambermiş bubasının˯adı Y.G. / s. 7

5) yokTu çeşmeler Y.G. / s. 9

6) geçērmiş haskeller Y.G. / s. 9

7) bakıyi u adam Y.G. / s. 11

8) kaybelmiş˯adam Y.G. / s. 11

9) evliyā ocāmış borası Y.G. / s. 11

10) esā bu Y.G. / s. 12

11) dedi rāmetli Y.G. / s. 17

12) gitmemiş annelēmis bubalāmıs Y.G. / s. 18

13) çitme deyilen bi sōpa oyunudu o Y.G. / s. 21

14) gamlambā yuvası gibi borası Y.G. / s. 22

15) başlāyler yapa mecileri Y.G. / s. 27

16) toplanır kızlar Y.G. / s. 27

17) hazıllanī mānileri çıkaran kız Y.G. / s. 27

18) yokTu fırın Y.G. / s. 34

19) karıştıri:ler kızannar Y.G. / s. 35

20) kendiler˯unnar Y.G. / s. 35

21) ifaktım ben Y.G. / s. 38

22) kurktular˯ayvannar Y.G. / s. 38

23) terzidi çöcük Y.G. / s. 39

24) yapārdım hēr şey Y.G. / s. 42

25) salar˯u Y.G. / s. 43

26) dīrenin tā büyügü ū Y.G. / s. 44

27) arman s‿aurmā unnar Y.G. / s. 44

28) kālmadı davār Y.G. / s. 47

29) almi: cāmiler Y.G. / s. 49

30) kuri: unnar Y.G. / s. 50

Güney Doğu Bulgaristan ağzı

1) geldi o GD. B. / s. 1

2) kendi işi onun o GD. B. / s. 2

3) gavurun gölesi türklē GD. B. / s. 2

4) i:ridereden b‿eem gelin GD. B. / s. 7

5) deyemedik biz GD. B. / s. 8

4) yazılır senin yevmiyen GD. B. / s. 10

5) korkmayın siz GD. B. / s. 16

6) gid sen GD. B. / s. 18

7) olmıyu bu˛iş GD. B. / s. 19

8) üleydik biz GD. B. / s. 19

9) boşmuş o dışāda duran GD. B. / s. 23

10) yok paralar GD. B. / s. 24

11) gidiyar˛unnā GD. B. / s. 25

12) gitti unnā GD. B. / s. 25

13) evli yeni evlimiş˛o GD. B. / s. 26

14) fetoluyor kale GD. B. / s. 33

15) fetoluyo kale GD. B. / s. 33

16) türktü çokları GD. B. / s. 37

17) bi˛iki sene olmuş bulgaristan olalı orası GD. B. / s. 37

18) başka türlü adamlarmış unnar GD. B. / s. 42

19) ölmüş çöcüklē GD. B. / s. 44

20) ırāzı geliyo unnā GD. B. / s. 44

21) biliyimiş heriflē GD. B. / s. 45

22) gelmedi unnā GD. B. / s. 45

23) gaştıg üç yüz elli beş yüz kişi GD. B. / s. 45

24) güve gayınço bunnā GD. B. / s. 50

Bulgaristan Silistre ağzı

1) töle dijünnāmiz bizim B.S. / s. 3

2) öleydi dakıla B.S. / s. 4

3) i i köyümüs B.S. / s. 6

4) har saba bu B.S. / s. 10

5) va böla annelā B.S. / s. 11

6) uyumuşuk biz B.S. / s. 12

7) yāleştirilā kıs tarafı B.S. / s. 14

8) kımızı başlıklı kız bu B.S. / s. 20

9) gālmiş kız B.S. / s. 20

10) esti bir afif rüzgâr B.S. / s. 22

11) neymiş onna B.S. / s. 25

12) galmişlar isannar B.S. / s. 28

13) güldü biri B.S. / s. 32

14) osmanlıymış buraları B.S. / s. 36

15) bilmām n˳aptı ikinci annā B.S. / s. 38

16) doksandan fazlaydı anam B.S. / s. 41

Edirne Süloğlu ağzı

1) süzülüy suları E.S. / s. 2

2) azalīy su E.S. / s. 2

3) yōKtu bobamın çocū E.S. / s. 7

4) tutmūy bi yerim E.S. / s. 8

5) bel˳ārısına o E.S. / s. 9

6) görüşmek bu E.S. / s. 9

7) sevişmek bu E.S. / s. 9

8) bizim zamanımızdaydı o E.S. / s. 10

9) geliyi erkekler E.S. / s. 13

10) ālārdı fakirim E.S. / s. 19

11) āltı tāne çocukmuşlā bobammar E.S. / s. 19

12) olmas olamaz˳iç bi şey E.S. / s. 20

13) ūrama o E.S. / s. 22

14) ikinci kolordu komutan yanındaydım E.S. / s. 25

15) askerlik˳orası E.S. / s. 25

16) emir yeri orası E.S. / s. 25

17) o dālıdır˳onnar E.S. / s. 28

18) dizilir˳on kişi E.S. / s. 28

19) kırda o E.S. / s. 28

20) bu çocugların görevi bu E.S. / s. 29

21) sekseni geçikim ben E.S. / s. 39

22) üş günnük˳ısmāl peygamberimiz E.S. / s. 42

23) bilmem kaÇ metrēmiş˳o E.S. / s. 42

24) olmuş kurmay˳albay E.S. / s. 45

25) kuranda āyet bunnar E.S. / s. 47

4. 4. Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç

Bu yapıya en çok 42 cümleyle Bulgaristan Silistre ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla 25 cümleyle Güney Doğu Bulgaristan ağzında, Yunanistan Gümülcine ağzında 13 ve Edirne Süloğlu ağzında 11 olmak üzere toplamda 91 cümle tespit edilmiştir.

Yunanistan Gümülcine ağzı

1) kendi düşer˛içine Y.G. / s. 4

2) kambēller var yukarı māllede Y.G. / s. 7

3) koca çay vārdı bōrda Y.G. / s. 9

4) annemnen˛ikimiz oturuduk salça küplēn başına Y.G. / s. 15

5) yunan galmıj boralārda Y.G. / s. 22

6) her bişi var˛urda Y.G. / s. 34

7) mācıllık vār yarın Y.G. / s. 38

8) gelin˛oturūy sendēlede Y.G. / s. 39

9) bi verespit yoktu borā küydē Y.G. / s. 45

10) biz girmedik savāşlara Y.G. / s. 46

11) haskeriye gēldi aşādan Y.G. / s. 47

12) hērkes çıktı kῡyden Y.G. / s. 47

13) bacalık vārdı esKiden Y.G. / s. 49

Güney Doğu Bulgaristan ağzı

1) annemiz vardı burda GD. B. / s. 1

2) u yok bizda GD. B. / s. 6

3) adam başladı iki˛ellen çalışıp ekmēni çıkāmā GD. B. / s. 10

4) akrabalarım var˛orda GD. B. / s. 12

5) kuruculuk inşaatları var˛urda GD. B. / s. 13

6) ayrı bi yöneticilik var orda GD. B. / s. 13

7) biz geldik tekirdāne GD. B. / s. 14

8) ellē getirmedile buraya GD. B. / s. 15

9) bi işim düştü sizlere GD. B. / s. 18

10) sinek var˛urda GD. B. / s. 20

11) si:vri sinek gitmiş oraya GD. B. / s. 20

12) binlerce ev var orda GD. B. / s. 20

13) adam kaldı urda GD. B. / s. 20

14) baskın vā size GD. B. / s. 22

15) gardaşlarım yog evde GD. B. / s. 23

16) her şeyin bi: yolun gılavuzu vā bende GD. B. / s. 31

17) pēlivan gelcek boraya GD. B. / s. 32

18) kan fışkırıye etrava GD. B. / s. 33

19) umut yok bende GD. B. / s. 35

20) seninki kalmış beş yüz kilüda GD. B. / s. 39

21) böyle bi küy āsıl oldu buraya GD. B. / s. 48

22) benim babam galdı˛urda GD. B. / s. 49

23) agam kaldı˯urda GD. B. / s. 49

24) unnar galdı urda GD. B. / s. 49

25) anam kaldı orda GD. B. / s. 50

Bulgaristan Silistre ağzı

1) banket yoktu bizda B.S. / s. 4

2) çocuk işleyeri şumanda B.S. / s. 4

3) peçkelā var˯oda B.S. / s. 5

4) pıdi vamış yanında B.S. / s. 5

5) tobu bayır va tobda B.S. / s. 7

6) buba başleye bama B.S. / s. 17

7) usta çıkmış içindan B.S. / s. 18

8) küt demiş ona B.S. / s. 20

9) onna vamışler ore B.S. / s. 24

10) isannar var içādā B.S. / s. 24

11) eşek başlamış ai ai bama B.S. / s. 24

12) eşek kalmış dışada B.S. / s. 25

13) bi topal bandit vamış aralanda B.S. / s. 25

14) kedinin gözleri şılarīmış peçkenin altında B.S. / s. 25

15) biri badı akamdan B.S. / s. 25

16) biz de annadez büda B.S. / s. 25

17) kandim dedim sana B.S. / s. 32

18) amıcam kaldı büda B.S. / s. 32

19) ban galdim bulğaca B.S. / s. 32

20) bizim bilye daldı tekalektan B.S. / s. 32

21) birisi paysındı barma B.S. / s. 33

22) askālik böla bulgaristanda B.S. / s. 35

23) atlamız silindi taşladan B.S. / s. 37

24) kalan kaldı orda B.S. / s. 37

25) okuma evimiz var büda B.S. / s. 37

26) u yakincecik sizin tala aldiiz yerā B.S. / s. 40

27) çok ayvan vadı bizde B.S. / s. 41

28) yetmiş seksen keçi vadı bizde B.S. / s. 41

29) hepsi galdı torlāda B.S. / s. 41

30) yetmiş seksen paça goyun vadı bizdā B.S. / s. 42

31) bi sokak var aramızda B.S. / s. 44

32) din˳iman yokuydu onnada B.S. / s. 45

33) bis kaldık büda B.S. / s. 45

34) bubam götümedi bi yeri B.S. / s. 45

35) aydın yokmuş oralada B.S. / s. 49

36) kimlā gele braa B.S. / s. 49

37) anasınna bubası pinellā arabaya B.S. / s. 49

38) kimse gālme kızladan B.S. / s. 49

39) epsi kaçmışla öbü tarafa B.S. / s. 49

40) samolet var oda B.S. / s. 49

41) barçi vadı oda B.S. / s. 50

42) gelinnā şeylā oturellar oda B.S. / s. 50

Edirne Süloğlu ağzı

1) bütün kū̆nün genci yāşlısı gelir˯oraya E.S. / s. 4

2) çocuklā toplālar bi sepede E.S. / s. 4

3) atatürk çıkıy samsundan E.S. / s. 27

4) anamız˯istērdi onnardan E.S. / s. 28

5) bū̆kler dizilir sıraya E.S. / s. 29

6) romanlar˯okulu vārmış˯ōrda E.S. / s. 32

7) kimse lāzım di:l bize E.S. / s. 40

8) bi fuj bilem˯uçmazmış˯ōrda E.S. / s. 42

9) yūnuz˯oja vardır bizim bin˯evlerde E.S. / s. 46

10) dörd tāne kuş başlīy bu sırtında omuzlarında gezinmē E.S. / s. 47

11) ebābil kuşları başlīlar yukārdan E.S. / s. 49

4. 5. Yüklem + Zarf Tümleci

Bu yapıya en çok 24 cümleyle Edirne Süloğlu ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Bulgaristan Silistre ağzında 23, Güney Doğu Bulgaristan ağzında 20 ve Yunanistan Gümülcine ağzında 19 olmak üzere toplamda 86 cümle tespit edilmiştir.

Yunanistan Gümülcine ağzı

1) blmiyim şimdi Y.G. / s. 7

2) inanıllērmiş˳eveli Y.G. / s. 9

3) çıkārmış kızanci: memesinde Y.G. / s. 10

4) gelirmij gene Y.G. / s. 10

5) gidērdi da‿ullāllen Y.G. /s. 13

6) süzülürdü dörd˳bej günde Y.G. / s. 15

7) sürüşTürdük bayā Y.G. / s. 17

8) komşuyuz rumnāllen Y.G. /s. 19

9) yapışıktı bülē Y.G. / s. 24

10) oturūylar büle soymā Y.G. / s. 26

11) tutturū̄ysün bülē Y.G. / s. 27

12) dökērdiler büle Y.G. / s. 27

13) düşmesinner aşā Y.G. / s. 35

14) tüldü bizim zamānımızda Y.G. / s. 39

15) vallā üle Y.G. / s. 40

16) hep˳üle Y.G. / s. 45

17) hep˳üle Y.G. / s. 45

18) yazi:z sōna Y.G. / s. 50

19) kavuri:z büle Y.G. / s. 50

Güney Doğu Bulgaristan ağzı

1) belediyedir şindi GD. B. / s. 3

2) gorkālādı çok GD. B. / s. 4

3) salālādı önceleri GD. B. / s. 11

4) demiş büle GD. B. / s. 17

5) basmasın üle GD. B. / s. 18

6) geremezlēdi belki GD. B. / s. 22

7) çıkıyılā gātık silah sesi var diye GD. B. / s. 25

8) bulamiyillā şindi GD. B. / s. 25

9) alıyulā ele usulancık GD. B. / s. 25

10) hazıllık yaptılā kışa dōru GD. B. / s. 28

11) indim aşā GD. B. / s. 30

12) dönemedim geri GD. B. / s. 34

13) dönme geri GD. B. / s. 34

14) geldi bi sene GD. B. / s. 34

15) tutuldu bi kereg GD. B. / s. 35

16) ekilecek gayrı GD. B. / s. 39

17) bekliyusun gayrı GD. B. / s. 41

18) gaçtık gene GD. B. / s. 44

19) duymadım hiç GD. B. / s. 49

20) bilemecem şindi GD. B. / s. 50

Bulgaristan Silistre ağzı

1) kalısan yannıs B.S. / s. 1

2) kīmızı toprakmış vakıtla B.S. / s. 7

3) götürle bitta B.S. / s. 9

4) okuneri o anda B.S. / s. 9

5) doyürule yedinci avşamı B.S. / s. 10

6) oynala bitta B.S. / s. 15

7) oturüla diiün vaktına kadar B.S. / s. 16

8) oynanır sora B.S. / s. 16

9) koşturez aşa yukarı B.S. / s. 18

10) gimiş içeri B.S. / s. 20

11) gimiş içeri B.S. / s. 21

12) salmadı o avşamı B.S. / s. 33

13) havacı şöfördüm gena B.S. / s. 34

14) başladı bitta B.S. / s. 37

15) aykırıvādı bi kamyon B.S. / s. 42

16) doldüdu bi kamyon B.S. / s. 42

17) sattı epsini B.S. / s. 42

18) şētme şinni B.S. / s. 50

19) apteste yani B.S. / s. 9

20) alīsın arabāylan B.S. / s. 3

21) dil sizin söleḍiniz gibi B.S. / s. 33

22) dil böyle bilgiyle B.S. / s. 33

23) oynayesin isannala B.S. / s. 48

Edirne Süloğlu ağzı

1) yaptık bile E.S. / s. 2

2) eskiden tabi: E.S. / s. 4

3) kǖ˛içi tabi E.S. / s. 7

4) kolaylık tabi E.S. / s. 7

5) olmuşum seksen beş yaşında E.S. / s. 8

6) dayanamīm kayı E.S. / s. 8

7) kesme tabi E.S. / s. 8

8) kaybōldu çabık E.S. / s. 9

9) gidemi:y korkudan E.S. / s. 10

10) ayıklarız bir˛ārman şeyi E.S. / s. 12

11) kalkmışlar oduna gitmē E.S. / s. 13

12) unutmuşum dā E.S. / s. 14

13) bak şindi E.S. / s. 15

14) sevemessin tabi: E.S. / s. 18

15) bilmi:m˛iç E.S. / s. 18

16) annāmīz o zaman E.S. / s. 22

17) genştim˛o zaman E.S. / s. 24

18) kuvedli:dik tabi: E.S. / s. 24

19) kalkar ses˛edmeden E.S. / s. 28

20) yimem fazla E.S. / s. 31

21) buralıyım yani E.S. / s. 37

22) erken gene E.S. / s. 37

23) gidmiş gelmiş kızanımı almasınnā kurdlar kuşlar deye E.S. / s. 42

24) gidib geliyi yedi kere E.S. / s. 48

4. 6. Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç

Bu yapıya en çok 25 cümleyle Yunanistan Gümülcine ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Bulgaristan Silistre 17, Edirne Süloğlu 17 ve Güney Doğu Bulgaristan ağzında 15 olmak üzere toplamda 74 cümle tespit edilmiştir.

Yunanistan Gümülcine ağzı

1) om beş hāne yunannı kaldı kῡmüzde Y.G. / s. 1

2) para alırdılar güveyden Y.G. / s. 1

3) kārtal tepe dērler yukārda olannarā Y.G. / s. 3

4) hamır koyarız˯içine Y.G. / s. 6

5) boya alırdıkkasabadan Y.G. / s. 7

6) biyalānbēk dēyler urumcasına Y.G. / s. 13

7) okumuj deyem sana Y.G. / s. 14

8) karakaçan dēyler˯unnara Y.G. / s. 14

9) ekmek yu͡uruduk teknide Y.G. / s. 15

10) mum yakārdık bubacīmıza Y.G. / s. 17

11) mum yakārdık bubacı͡a Y.G. / s. 17

12) ferāce koydular sırtına kızın Y.G. / s. 18

13) düen dērdiler˯una Y.G. / s. 25

14) kına yakārdık˘ellēmize Y.G. / s. 30

15) bi banyo yapārdık banyoda Y.G. / s. 33

16) hālta diyiz bunara Y.G. / s. 34

17) iki tane üsüz bıraktı bana Y.G. / s. 36

18) yā kuycan tavaya Y.G. / s. 36

19) kaçamak yaptı bize Y.G. / s. 38

20) baş˘ārısı yapi: bana Y.G. / s. 40

21) üç yımırta kıriym karıştırcām tencireye Y.G. / s. 41

22) yācaz gezdiriym˘üsTünde Y.G. / s. 41

23) misir˘unundan tereyācaz sürüyüm˘üsTüne Y.G. / s. 41

24) entari dikerim˘üstüne Y.G. / s. 42

25) davarlār vār bunārda Y.G. / s. 47

Güney Doğu Bulgaristan ağzı

1) tel aldıktı hareme GD. B. / s. 4

2) yok gösterila saa GD. B. / s. 5

3) yövme verivörü sea GD. B. / s. 6

4) dans dans oyunu oynuyolla burda GD. B. / s. 6

5) bi cigıra goymazla āzlarına GD. B. / s. 6

6) iş gösteridig˘unnara GD. B. / s. 11

7) su istedi benden GD. B. / s. 17

8) su istedi benden GD. B. / s. 17

9) dūru gitçeksin oraya GD. B. / s. 18

10) gene gelcen dedi buraya GD. B. / s. 18

11) sürgün yapıyu batakla GD. B. / s. 20

12) duva yapalım şuna GD. B. / s. 32

13) iptidāyiye derlerdi ilkokula GD. B. / s. 37

14) bulgar harbı diyöllē burda GD. B. / s. 38

15) bi çuval ekmeg˳aldım unnara GD. B. / s. 45

Bulgaristan Silistre ağzı

1) böla sangaç yapalar kıda B.S. / s. 1

2) eyy yapmışlar orey B.S. / s. 2

3) iki lef taka orey B.S. / s. 3

4) tarat dene ona B.S. / s. 8

5) bi˳şeylār yapıle oda B.S. / s. 9

6) ne dene ona B.S. / s. 11

7) bunnarı nā salmellar deyem onnara B.S. / s. 12

8) delorman deyelar bura B.S. / s. 27

9) yedi ane yapınmış bure B.S. / s. 27

10) dükan deriz˳a büda B.S. / s. 30

11) bi˳şey çıkmadı medana B.S. / s. 31

12) yazık dedi biza B.S. / s. 33

13) balkan tükleri deyelār bizā B.S. / s. 36

14) taş doldureri ona B.S. / s. 44

15) kostyum mu gircan sītına B.S. / s. 48

16) yüzük müzük takelā oda B.S. / s. 49

17) hotyel yaptıla ora B.S. / s. 50

Edirne Süloğlu ağzı

1) yemek katık götüdüm gelini E.S. / s. 12

2) masal sülerim˯onnara E.S. / s. 14

3) çizi sürüyoruz çizinin˯arasına E.S. / s. 15

4) burayı gelmek çıkmış türkiyeye E.S. / s. 19

5) süt sāttırısın bi emzikli kadına E.S. / s. 21

6) tıkırtı yapıcān şeyin˯içinde E.S. / s. 29

7) günaydın der˯onnara E.S. / s. 29

8) ne yazıyı o kapıda E.S. / s. 32

9) ne yazıyı burda E.S. / s. 32

10) çok˯uzūn˯ömür vermiş bana E.S. / s. 36

11) ade˯ēy kör şeytan demiş˯ona E.S. / s. 41

12) abtesiizi namazınızı kılın dērdi bize E.S. / s. 43

13) nama abtezi dērdi bize E.S. / s. 43

14) yā dedim˯ona E.S. / s. 45

15) areme derler haremden E.S. / s. 46

16) gid diyi ormana E.S. / s. 47

17) bi tārif ver˳una E.S. / s. 50

4. 7. Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne

Bu yapıya en çok 33 cümleyle Yunanistan Gümülcine ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Bulgaristan Silistre Ağzında 16, Güney Doğu Bulgaristan ağzında 13, Edirne Süloğlu ağzında 11 olmak üzere toplamda 73 cümle tespit edilmiştir.

Yunanistan Gümülcine ağzı

1) üçüncüde bulduk mu tokmaklārdık unu Y.G. / s. 2

2) üle koyārdık masafı Y.G. / s. 2

3) yıkayıp dūrārdık˳unnarı Y.G. / s. 5

4) iyce kurumadan kesērdik˳unnarı Y.G. / s. 5

5) u zaman yazārdık˳unnarı Y.G. / s. 6

6) üj günde biter ramazan bayramı Y.G. / s. 14

7) undan so tutTuk˳aşçiyi Y.G. / s. 17

8) undan öte˳satTı koynnarı Y.G. / s. 17

9) bülē atāler˳u sopayı Y.G. / s. 21

10) undan sōna döşērdik˳u zasları Y.G. / s. 25

11) hayvan bokunnan suvārdık˳unnarı Y.G. /s. 25

12) yumrucuk yumrucukkoyārdılar˳unnarı Y.G. / s. 26

13) bu tēlik˳ördǖmüs iplērden bālārdık˳unu Y.G. /s. 28

14) tınan tınan yapārdık˳unnarı Y.G. / s. 28

15) undan sonā irirdik˳unū Y.G. / s. 28

16) üle geçer u yilanın˳ısıriyi Y.G. / s. 29

17) bi yatıri:mˬunnarı Y.G. / s. 35

18) karışi: diye akcaklar dünyeyi Y.G. / s. 35

19) inek sayınca kadar çirepene kızi: Y.G. /s. 35

20) bi savuri:zˬunnarı Y.G. / s. 36

21) hēp biçērdik otları Y.G. / s. 36

22) büle yapçenˬunu Y.G. / s. 37

23) sona ūrcenˬunu Y.G. / s. 37

24) üle yapi:zˬunu Y.G. / s. 37

25) undan sona alıysın kanı Y.G. / s. 40

26) yarım yuduymˬunu Y.G. / s. 40

27) dörde yariym kafayı Y.G. / s. 41

28) güzelcene yālayem tepsiyi Y.G. / s. 41

29) rakılan ıslāllerˬunu Y.G. / s. 43

30) tereyālan yakāller kabak sapını Y.G. /s. 43

31) zāti çalıştırmāzdı kızannarı Y.G. / s. 46

32) gene bilmi:mˬunu Y.G. / s. 48

33) sütle yūrusunˬunu Y.G. /s. 50

Güney Doğu Bulgaristan ağzı

1) gündüz alīdı parasını GD. B. / s. 2

2) çini öldürüyoruz seni GD. B. / s. 24

3) vāsa çıkā babanın parasını GD. B. / s. 24

4) yavaş yavaş yavaş yavaş anlamışlā undadīnı GD. B. / s. 25

5) u gıdā istiyillā seni GD. B. / s. 26

6) geçirdinengādıg harmanı GD. B. / s. 26

7) birē birē yirim sizi GD. B. / s. 33

8) verisen yapayolla maamelesini GD. B. / s. 39

9) üle kurtarıyu kendini GD. B. / s. 41

10) altmış sekizda gittiimin şeyi GD. B. / s. 41

11) ondan sōra verdiler taksiyi GD. B. / s. 42

12) şindi öldürdülē bütün herkezi GD. B. / s. 44

13) hij duymadım intikam aldīnı GD. B. / s. 49

Bulgaristan Silistre ağzı

1) bitta ilāletmişlā meseleyi B.S. / s. 2

2) kırk gün içinde verem seni B.S. / s. 4

3) kırk gün içinde vādi beni B.S. / s. 4

4) kırk gün içinde vereri beni B.S. / s. 4

5) bitta getirellar isannarı B.S. / s.5

6) meftanın ruhuna deyipˬaktarıle u hatimi B.S. / s. 10

7) bi da vāmassan biˬşeyini B.S. / s. 11

8) nā salmellar dışarı B.İ. / B.S. / s. 12

9) bütün yutmuş onnarı B.S. / s. 21

10) üçˬay tutadıla bizi B.S. / s. 34

11) şöför gibi yaptım askarli B.S. / s. 34

12) o˘zman eldān geçirileri buraları B.S. / s. 36

13) yimi döt mayda yapez duvayı B.S. / s. 37

14) bitta şıvşıresin onu B.S. / s. 44

15) sora deştiresin üstünü B.S. / s. 48

16) tora vardına bıraktı nurdanı B.S. / s. 50

Edirne Süloğlu ağzı

1) sıktırcāmış büle bu kemikleri E.S. / s. 39

2) yālarız tereyālan˘onnarı E.S. / s. 11

4. 8. Zarf Tümleci + Yüklem + Özne

Bu yapıya en çok 19 cümleyle Edirne Süloğlu ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Güney Doğu Bulgaristan ağzında 16, Bulgaristan Silistre ağzında 16, Yunanistan Gümülcine ağzında 14 olmak üzere toplamda 65 cümle tespit edilmiştir.

Yunanistan Gümülcine ağzı

1) üle kālmış˘adı Y.G. / s. 7

2) üle annatTırısı ebecik Y.G. / s. 7

3) gene gelimiş u komşucuyu Y.G. / s. 7

4) sabālin inērmiş˘u Y.G. / s. 10

5) gidērmişler˘orey kalannar Y.G. /s. 11

6) unnar andarT kaçārkan˘ōmuşum ben Y.G. / s. 11

7) u kadar güzel türkiye Y.G. / s. 18

8) çok˘i: bizimkiler Y.G. / s. 19

9) bin dokūz kırkTa gelmij bulgāller Y.G. / s. 22

10) üle okūrduk bis Y.G. / s. 23

11) sōnakı gün toplanīrdılar kızlar, çöcükler Y.G. / s. 24

12) şimdiki gibi yokTu dokdoller Y.G. / s. 29

13) undan sōna āli: u ūsüz Y.G. / s. 31

14) topakke açi: unnar Y.G. / s. 48

Güney Doğu Bulgaristan ağzı

1) on sekiz nüus geldik biz GD. B. / s. 1

2) biz geldikden Keri oldu bu meselelē GD. B. / s. 1

3) o zaman vādı gır˛āları GD. B. / s. 4

4) hep paralan unnā GD. B. / s. GD. B. / s. 6

5) hakkatangönüllüydü unnā GD. B. / s.10

6) neden gitçeksin sen GD. B. / s. 11

7) Peş Peş kişiymiş unnā GD. B. / s. 23

8) ordan diyilim diye şij bu GD. B. / s. 24

9) çok fenamış˛u GD. B. / s. 26

10) adag adamış şunun öldürdü günü göreyi deya babısı GD. B. / s. 26

11) üle aksi gavurdu˛o GD. B. / s. 26

12) üle haber alıyor u domuz GD. B. / s. 27

13) ne gavur o GD. B. / s. 27

14) çabıcık öldü˛u GD. B. / s. 29

15) iptidāyi mektebin üçüncü sınıFına Kadar okudum ben GD. B. / s. 37

16) kırk dörtte ölmüş anam GD. B. / s. 50

Bulgaristan Silistre ağzı

1) o kada da göbek atacam bān B.S. / s. 19

2) sonna bitmiş masal B.S. / s. 21

3) sabala çıkacak onun sesi B.S. / s. 26

4) eman gitmiş oca B.S. / s. 30

5) haççılıktan bozuleri isannar B.S. / s. 33

6) o zamnna boşmuş buraları B.S. / s. 36

7) seksan dokuza kada devam etti bu B.S. / s. 37

8) çok dayandı bitkilar B.S. / s. 37

9) ülenneyin saadık bi keçi B.S. / s. 41

10) yakında öldü anam B.S. / s. 41

11) bitta sābesledi hākes B.S. / s. 43

12) kaştı gitti ruman B.S. / s. 45

13) beş tene uşakla n˳abarım deyā gitmedi bubam B.S. / s. 45

14) çoktan çıktı onna B.S. / s. 48

15) kakılı dure bi koca samolet B.S. / s. 50

16) zaten o dedeninmiş burası B.S. / s. 27

Edirne Süloğlu ağzı

1) yarım külo kada kalıy˳o su E.S. / s. 2

2) kayni: kayni: azalīy su E.S. / s. 2

3) nası olur bu yarım gödlü E.S. / s. 14

4) dokuz˳ayda dūruy inekler E.S. / s. 21

5) bu evlere çıktānda oldu deprem E.S. / s. 22

6) yirmi dörd˳ay yaptım ben E.S. / s. 23

7) dokuz buçuk külo ārlīnda ben E.S. / s. 23

8) neden yi:cen sen E.S. / s. 25

9) üle kolay di:l˳o E.S. / s. 25

10) ic silinil mi o adam E.S. / s. 27

11) dünyaya geldi:miz zamannar bi odanın˳içindēdik biz E.S. / s. 27

12) çōg çalışır˳onnā E.S. / s. 28

13) geri kaldı bi sene E.S. / s. 38

14) eb dālmış kemikler E.S. / s. 39

15) zaten medi:nede peygamberimiz E.S. / s. 40

16) başka yoktu bizim E.S. / s. 43

17) sorādan çıktı bu sülōlu E.S. / s. 43

18) gene veriy˳o E.S. / s. 49

19) çok bili:y˳o E.S. / s. 46

4. 9. Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç

Bu yapıya en çok 20 cümleyle Güney Doğu Bulgaristan ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Yunanistan Gümülcine ağzında 19, Edirne Süloğlu ağzında 14 ve Bulgaristan Silistre ağzında 8 olmak üzere toplamda 61 cümle tespit edilmiştir.

Yunanistan Gümülcine ağzı

1) kefkir gibi bi şey˳işTe Y.G. /s. 3

2) undan sora yayarıs çarşaflara Y.G. / s. 6

3) üle dērmişler bubama Y.G. / s. 7

4) undan sora taşırmışler˳ocalara Y.G. / s. 10

5) hij gitmedim˳okulā Y.G. / s. 14

6) çok var burda bizim Y.G. / s. 14

7) undan so kurutTuruduk çarşaflarda Y.G. / s. 16

8) sōne başladık çöcüklere ev mev yapmā Y.G. / s. 17

9) üç sene gitTim˳okula Y.G. / s. 18

10) bin dokuz˳üz˳āltmış dörtte gittim haskere Y.G. / s. 20

11) sōna giridik samanın˳içine Y.G. / s. 25

12) undan sōra dökērdiler hārmannārda Y.G. / s. 27

13) unda sora kalmi: çölmēn˳içinde Y.G. / s. 31

14) bi kuyim˳unnara Y.G. / s. 35

15) bi kaşık tā misir˳unu koyyum˳içine Y.G. / s. 41

16) bir˳afta durduk˳ōrda Y.G. / s. 47

17) iki sene durduk˳ōrda Y.G. / s. 47

18) büle döki:sin içine Y.G. / s. 50

19) oklalan˳açi:sin˳amura Y.G. /s. 50

Güney Doğu Bulgaristan ağzı

1) burda nigahdan giden gızlā gibi goyuverir urda GD. B. / s. 6

2) senin anne diye aykırıvarıdım una GD. B. / s. 8

3) gezmē geldiler bulgaristana GD. B. / s. 8

4) ilkbaharda başlıyosun işe GD. B. / s. 11

4) üç tāne atmış ikisine GD. B. / s. 25

5) başladı aramā gavuru GD. B. / s. 25

6) keltepenne başlamışlā gātık sökme GD. B. / s. 27

7) düvēken attırmışlā yere GD. B. / s. 29

8) bi sene tā durdum orda GD. B. / s. 31

9) bi: kaç defa gittimdi orlara GD. B. / s. 34

10) bi: kaç sene sürüngdüg orda GD. B. / s. 35

11) beş on yirmi sene gıdā yaşādık orda GD. B. / s. 35

12) kendi istāmizle geldik boraya GD. B. / s. 37

13) balkan harbından sōra çıkma bizim elimizden GD. B. / s. 38

14) Pi sene durdug̬urda GD. B. / s. 46

15) yedi sene durdug̬urda GD. B. / s. 46

16) elli kıyade verdim urumanya macirlāna GD. B. / s. 46

17) undan sōna davet etmiş buraya GD. B. / s. 47

18) kendi yerimize oturcāz diye gelmişig buraya GD. B. / s. 47

19) buzāılık olarak oturmişig buraya GD. B. / s. 48

20) pıçaklan furulāmış boynuna GD. B. / s. 44

Bulgaristan Silistre ağzı

1) ik˅ay düdum oda B.S. / s. 2

2) o günü paysınesin duvasına B.S. / s. 10

3) ne˅zman dāselar odan B.S. / s. 16

4) gelir˅oturula banketā B.S. / s. 17

5) altmış altıda gittim askera B.S. / s. 35

6) sekiz yaşında kalmış bubasından B.S. / s. 41

7) kasabaya gittinā alesin kāndinā B.S. / s. 49

8) sora gelesin eve B.S. / s. 50

Edirne Süloğlu ağzı

1) kurudān azır pişirmē E.S. / s. 3

2) ben evdēke gidti askere E.S. / s. 9

3) tabi götürȳlē ocaya E.S. / s. 10

4) çok˅annadırdım kızannara E.S. / s. 14

5) büle götürüdüm şeyimde E.S. / s. 24

6) çok rāt˅ettim˅ōrda E.S. / s. 25

7) zaman geldi mi gelirim˅evime E.S. / s. 31

8) bȳk okul deye yazmışlar kapıya E.S. / s. 32

9) bi de ayaglandı burda E.S. / s. 38

10) bir˅afta mı ne vārdı bayrama E.S. / s. 38

11) çok şükür˅allāma E.S. / s. 39

12) bile bile dediler bana E.S. / s. 39

13) büle yapa yapa soktu yana E.S. / s. 40

14) ac susuz kalmışlā tamam mı mervēle seffā˛arası E.S. / s. 42

4. 10. Özne + Yüklem + Zarf Tümleci

Bu yapıya en çok 22 cümleyle Edirne Süloğlu ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Bulgaristan Silistre ağzında 17, Güney Doğu Bulgaristan ağzında 12 ve Yunanistan Gümülcine ağzında 10 olmak üzere toplamda 61 cümle tespit edilmiştir.

Yunanistan Gümülcine ağzı

1) kū̄müz beş˛üz hānemiş˛eveli Y.G. / s. 1

2) kocān˛ismeyl vardı eveli Y.G. / s. 8

3) çoku çingenemiş u zaman Y.G. / s. 11

4) annelēm görmecēdi üle Y.G. / s. 18

5) ben ifakım tā Y.G. / s. 38

6) alēt yoktu o zaman Y.G. / s. 45

7) yollar˛açıldı birās Y.G. / s. 45

8) millet kalabādı o zaman Y.G. / s. 46

9) yunānca yoktu o zaman Y.G. / s. 46

10) katırlar gidi:yler yukarı Y.G. / s. 47

Güney Doğu Bulgaristan Ağzı

1) çok türlü irezilliklā oldu biz geldikten keri GD. B. / s. 2

2) biz sülüyemedik burası gibi GD. B. / s. 8

3) evraklar mevraklar hepsi hazır˛oldu turiS gitçēm deye GD. B. / s. 11

4) herkez işinde gice GD. B. / s. 22

5) biraz şeyimiz vādı yazlık GD. B. / s. 22

6) u gelmiş˳içeri GD. B. / s. 23

7) unnā gādı o˳avşam GD. B. / s. 25

8) hepsi gitti birē birē GD. B. / s. 34

9) hi:ç bi şe yoktu o zaman GD. B. / s. 41

10) mektip geldi şindi GD. B. / s. 44

11) selam veren adam yok pi tāne GD. B. / s. 46

12) ben geldim yalnız GD. B. / s. 49

Bulgaristan Silistre ağzı

1) ban istemedim bi kere B.S. / s. 4

2) demi buba galmiş bura B.S. / s. 5

3) ākes gide avşama B.S. / s. 9

4) bṻkle gidā baştan B.S. / s. 13

5) halk toplanır ora B.S. / s. 15

6) delilā çıkamış tütüntükte dedine B.S. / s. 17

7) küt gimiş içeri B.S. / s. 20

8) bandit gimiş içeri B.S. / s. 25

9) kötü durumumuz yok şindilik B.S. / s. 36

10) masalamız var˳ayrettan B.S. / s. 37

11) kaynan bi yaşindeydi burey gāldinā B.S. / s. 39

12) tekeze gelvādi tekezede işlemeycez deyā B.S. / s. 39

13) öle basma çıkmeri şinni B.S. / s. 42

14) bi kımetimiz va şinni B.S. / s. 43

15) onna da geli tölā B.S. / s. 43

16) ban gittim kış doksanında B.S. / s. 44

17) bizim özcan naptı şinni B.S. / s. 49

Edirne Süloğlu ağzı

1) ben˯unudtum kāyı E.S. / s. 2

2) türbesi var tabi: E.S. / s. 4

3) büle motorlā yōKtu bizim zamanımızda E.S. / s. 8

4) barda erikleri vārdı evēl E.S. / s. 8

5) bi bobannemiz vārdı i:tiyar E.S. / s. 9

6) görümcelēm vārdı iki tane E.S. / s. 9

7) oca koyūy zate E.S. / s. 10

8) ben gitmedim tabi: E.S. / s. 10

9) çay nedir bilmi:z˯iç E.S. / s. 12

10) bi˯şey yok˯o zaman E.S. / s. 12

11) ő̄redmen çıkīy bu sene E.S. / s. 14

12) gübre yok˯o zaman E.S. / s. 15

13) evlenme olayları olūy meselā E.S. / s. 16

14) erkez˯el˯öper meselā E.S. / s. 20

15) tebārekesi okunuy˳arkasından E.S. / s.23

16) ben kırk birliim meselā E.S. / s. 27

17) ben zāmet çekerim sōra E.S. / s. 31

18) makina bilem yōktu bizim günümüzde E.S. / s. 36

19) işin bidmiş˳artıkın E.S. / s. 37

20) her kişi dāvet˳edi:y yedi yaşından yetmiş yaşına kada E.S. / s. 41

21) vāde dolmuş gayre E.S. / s. 45

22) kim˳ūraşçak benimne E.S. / s. 8

Grafik 1: Doğu Balkan Türk Ağızlarında Ortak Görülen On Devrik Cümle Yapısının Yunanistan Gümülcine Ağzındaki Durumu

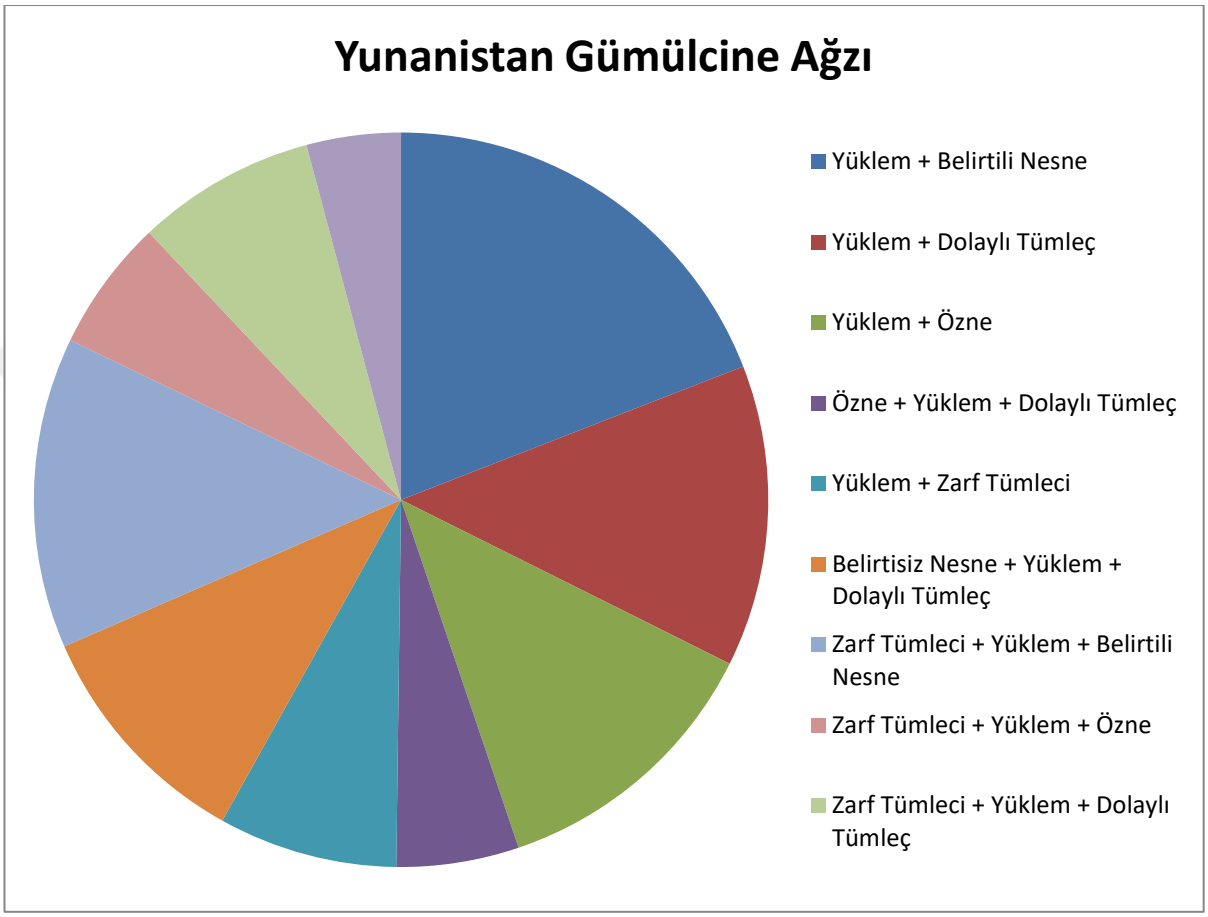

Grafik 2: Doğu Balkan Türk Ağızlarında Ortak Görülen On Devrik Cümle Yapısının Güney Doğu Bulgaristan Ağzındaki Durumu

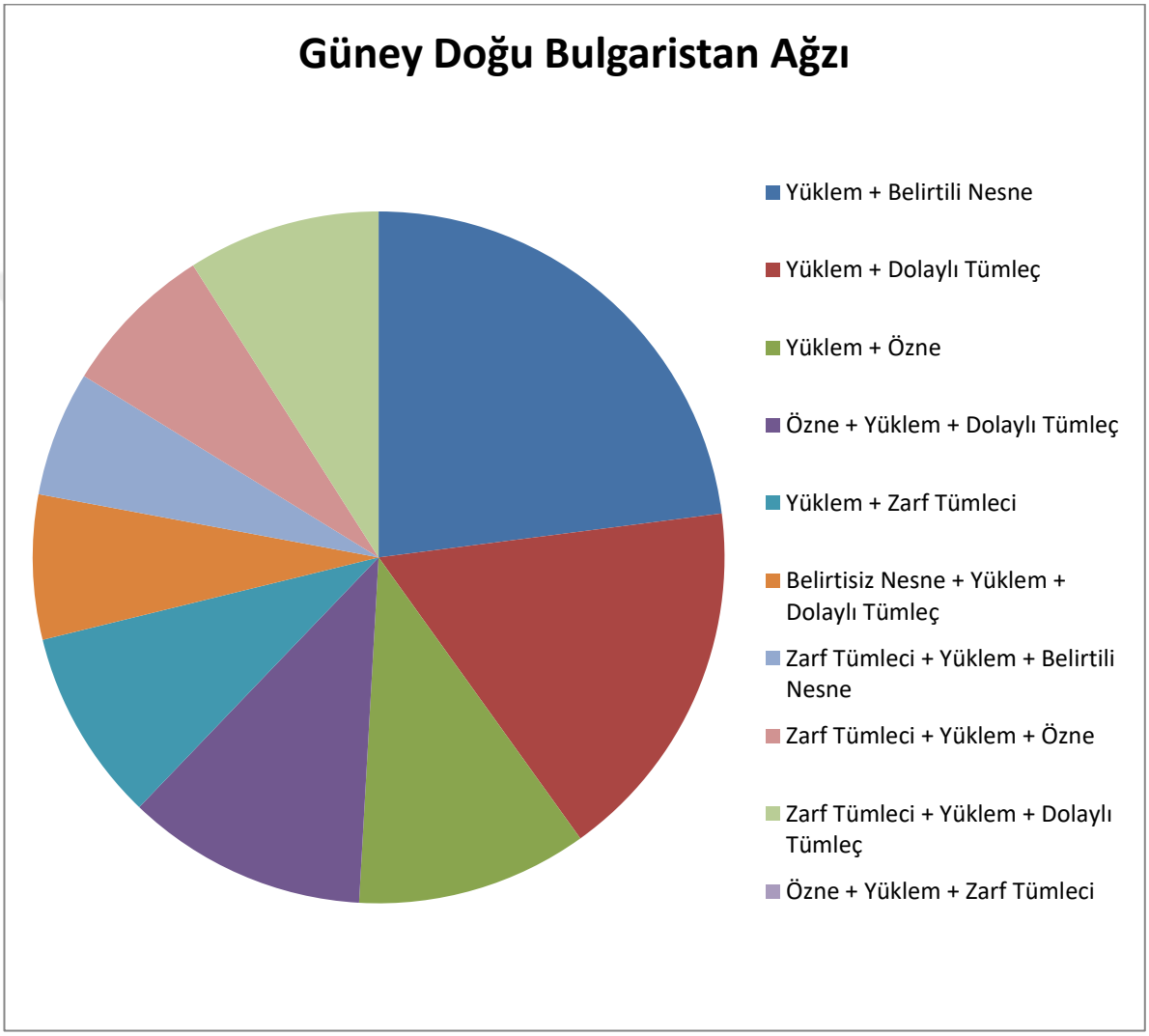

Grafik 3: Doğu Balkan Türk Ağızlarında Ortak Görülen On Devrik Cümle Yapısının Bulgaristan Silistre Ağzındaki Durumu

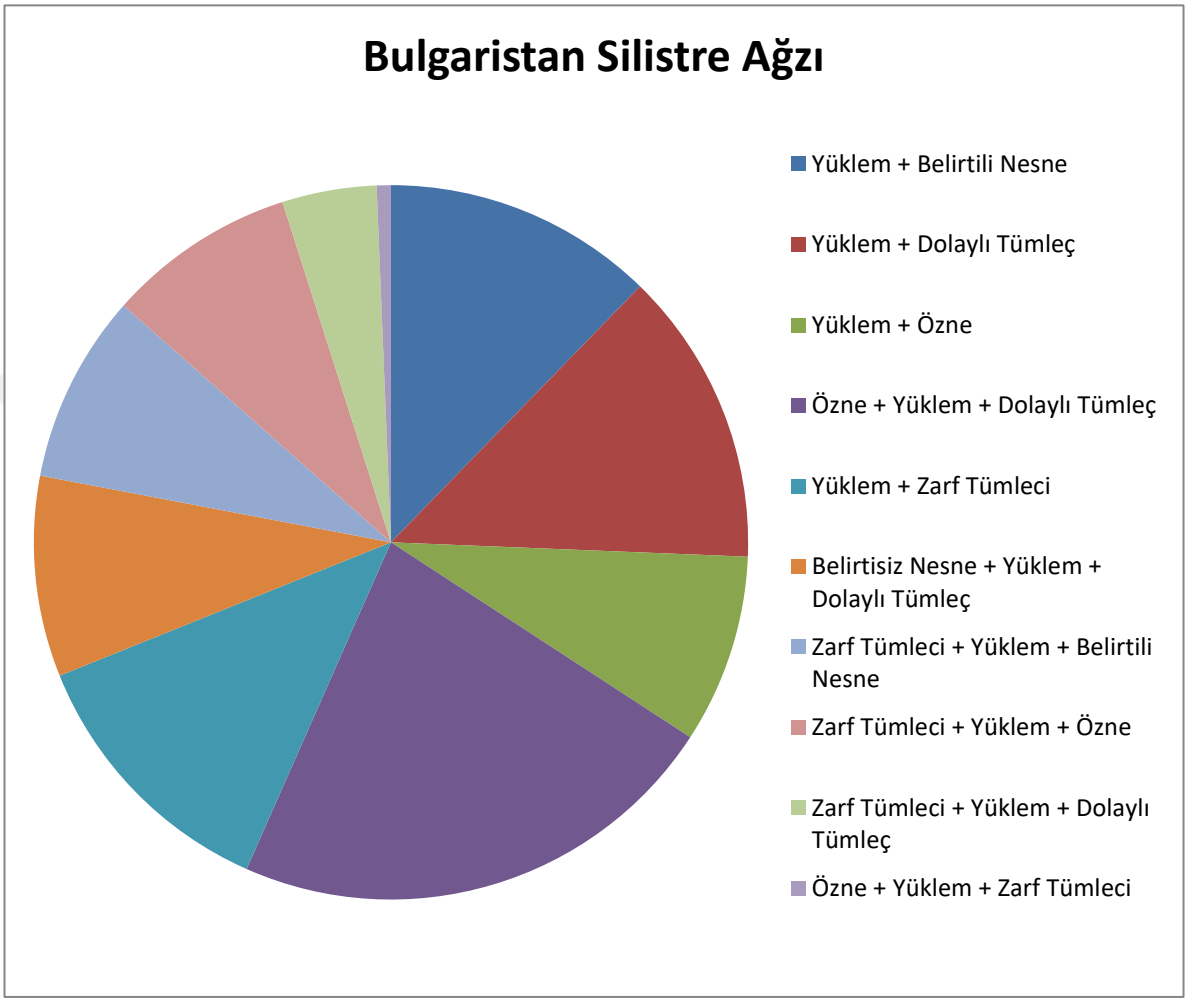

Grafik 4: Doğu Balkan Türk Ağızlarında Ortak Görülen On Devrik Cümle Yapısının Edirne Süloğlu Ağzındaki Durumu

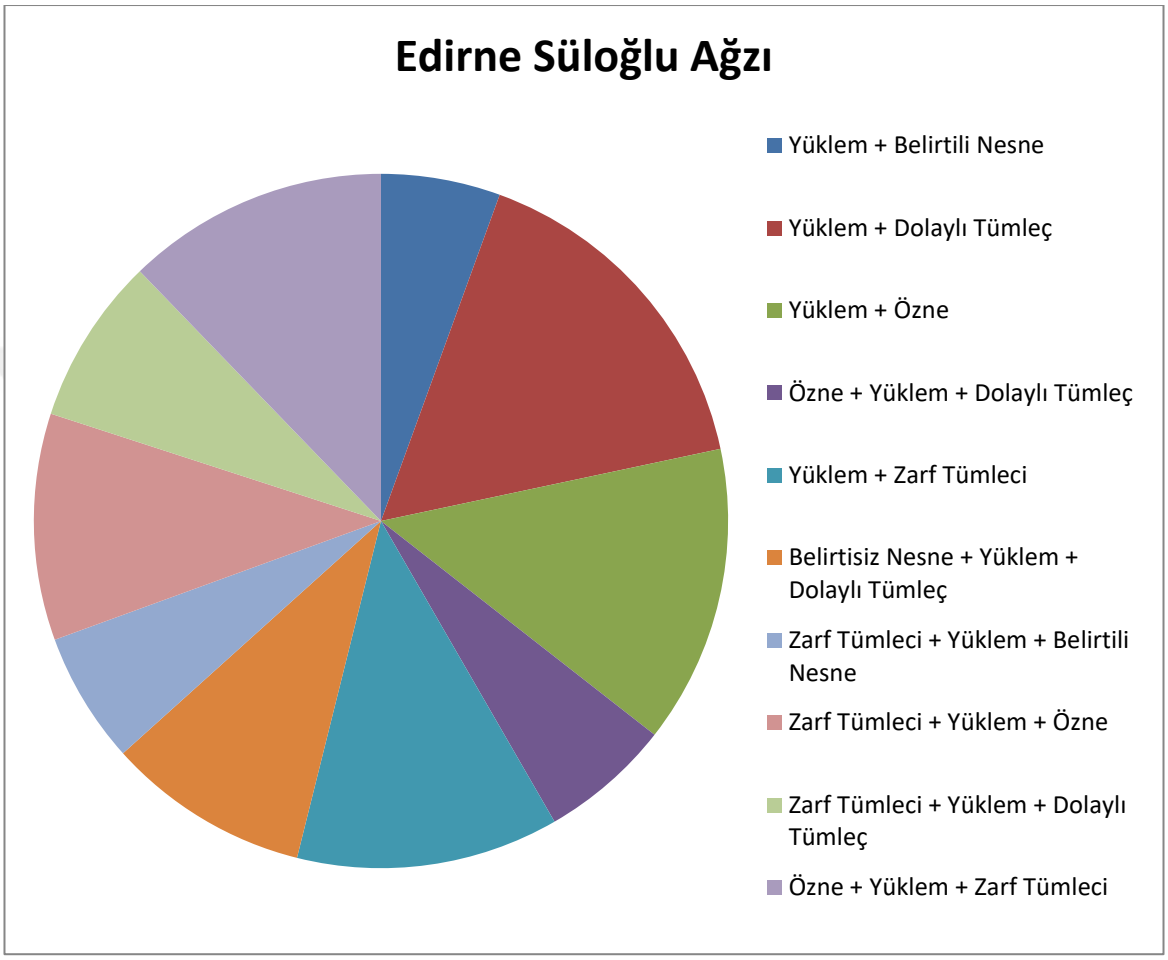

V. BÖLÜM
BATI BALKAN TÜRK AĞIZLARINDA (MAKEDONYA OHRİ, KOSOVA PRİZREN) EN ÇOK GÖRÜLEN ORTAK ÜÇ DEVRİK CÜMLE YAPISI

5. 1. Yüklem + Dolaylı Tümleç

Bu yapıya 7 cümleyle Kosova Prizren, 4 cümleyle Makedonya Ohri ağzında rastlanmıştır.

Makedonya Ohri ağzı

1) asedalırmiş fukaranın kızına M.O. /s. 2

2) asedalırmiş fukaranın kızına M.O. /s. 2

3) gelir odasına padişahın oglunun M.O. /s. 2

4) gider gendi odasına M.O. /s. 2

Kosova Prizren ağzı

1) cütüri furuna K.P. / s. 1

2) düşey aklına K.P. / s. 1

3) atay furuna K.P. / s. 1

4) cidey bi eve K.P. / s. 1

5) koy percerede K.P. / s. 1

6) koy perceresinde K.P. / s. 1

7) mecbur oli verma inegi K.P. / s. 2

5. 2. Yüklem + Belirtili Nesne

Bu yapıya 9 cümleyle Kosova Prizren, 2 cümleyle Makedonya Ohri ağzında rastlanmıştır.

Makedonya Ohri ağzı

1) alsın kızını M.O. /s.1

2) çıkar anterını M.O. /s. 1

Kosova Prizren ağzı

1) tuta tiçenımi K.P. / s. 1

2) ali o tiçeni K.P. / s. 1

3) yakay furununi K.P. / s. 1

4) veri somoni K.P. / s. 1

5) vuri kapısını K.P. / s. 1

6) ali o horozi K.P. / s. 1

7) veri celınını K.P. / s. 2

8) aldım inegini K.P. / 2

9) ali bi çemani K.P. / s. 2

5. 3. Özne + Yüklem + Belirtili Nesne

Bu yapıya 5 cümleyle Kosova Prizren, 4 cümleyle Makedonya Ohri ağzında rastlanmıştır.

Makedonya Ohri ağzı

1) sen deyecesın o çikarsın derısını M.O. /s. 1

2) sen çikar derını M.O. /s. 1

3) padişah karısi ve adamları beklerler çıksin ilan odadan M.O. /s. 1

4) poştaci istermiş gendi kızını versın padişahın çocuguna M.O. /s. 2

Kosova Prizren ağzı

1) o çikari o tiçeni K.P. / s. 1

2) o furunci ali tiçenını K.P. / s. 1

3) çavka ali o somoni K.P. / s. 1

4) çavka ali horozi K.P. / s. 1

5) çavka ali inegi K.P. / s. 2

Grafik 5: Batı Balkan Türk Ağızlarında Ortak Görülen Üç Devrik Cümle Yapısının Makedonya Ohri Ağzındaki Durumu

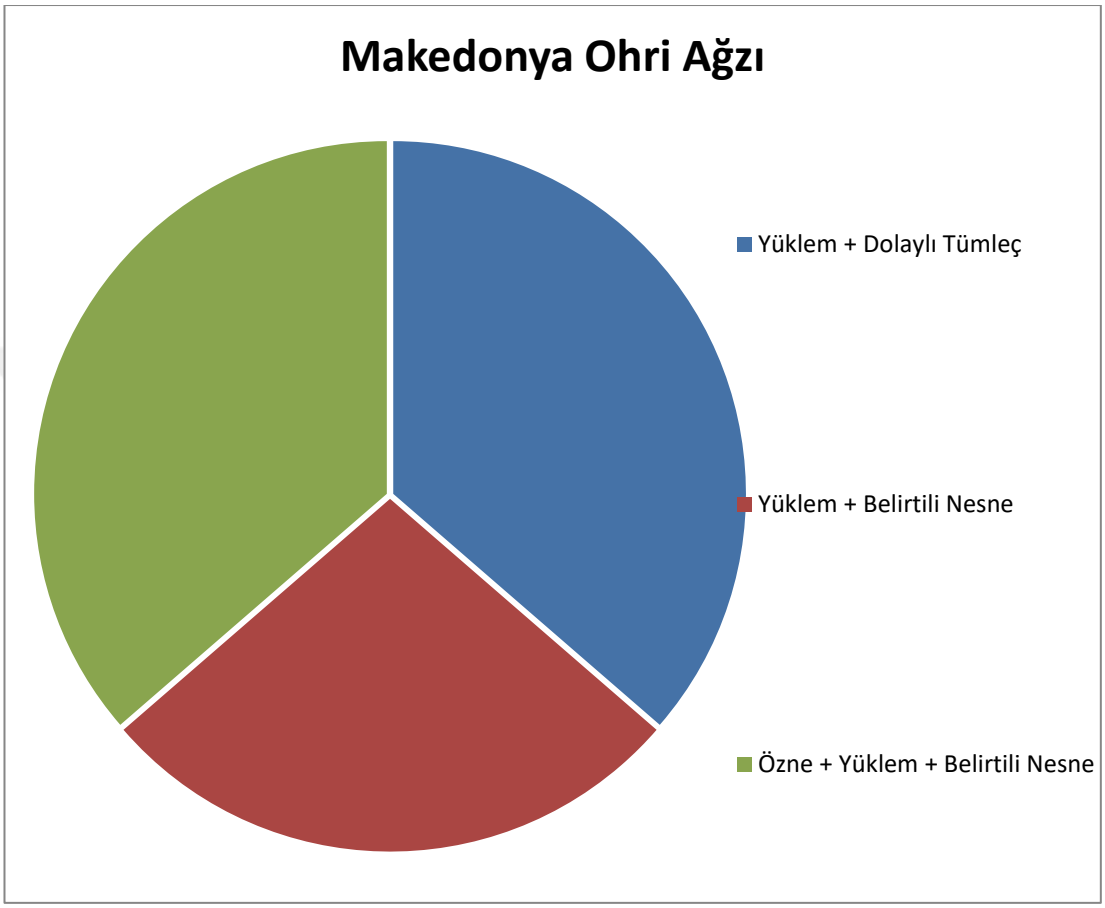

Grafik 6: Batı Balkan Türk Ağızlarında Ortak Görülen Üç Devrik Cümle Yapısının Kosova Prizren Ağzındaki Durumu

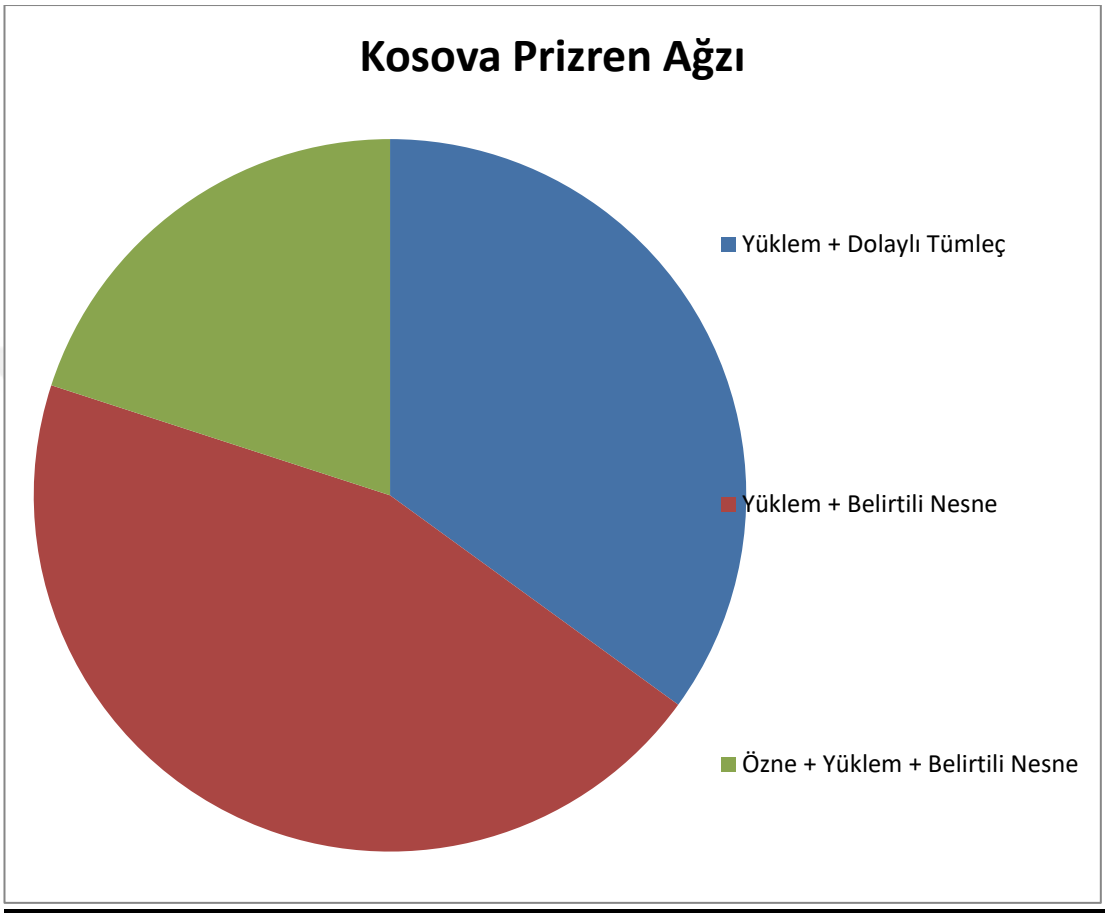

VI. BÖLÜM

DEVRİK CÜMLELERDE YER ALAN VE DEVRİK CÜMLE YAPILARINI ETKİLEYEN TAMLAMALAR

Devrik cümlelerde tamlamalar karşımıza iki şekilde çıkar: Tamlayan ve tamlananı arasına öge giren tamlamalar, tamlayan ve tamlananı arasına öge girmeyen tamlamalar. Doğu Balkan Türk ağızları, Batı Balkan Türk ağızları ve Gaguzcada da bu tür tamlamalara rastlanmıştır.

6. 1. Tamlayan ve Tamlananı Arasına Öge Girmiş Tamlamalar

Tamlamalardan bazılarının bölünerek yüklemden önce ve sonra yer aldığını görürüz. Bölünen tamlamalar bu sebeple ayrı ögeler olarak değerlendirmeye alınmıştır.

İki tane istisna -sıfat tamlaması/B.S. ve G.- hariç hepsi isim tamlamasıdır ve farklı ögeler olarak karşımıza çıkarlar.

Bazı tamlamalarda tamlayan ve tamlananın yer değiştirerek arasına öge aldığını bazılarında da yer değiştirmeyerek arasına öge aldığını görürüz.

Aşağıdaki cümlelerde tamlamaların tamlayanı ve tamlananı yer değiştirmiş ve araya başka öge almıştır. Ayrı düştüklerinden tamlamanın iki unsuru da ayrı iki öge olarak kabul edilmiştir.

Doğu Balkan Türk ağızlarında ortak olan yapılar:

Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne

1) **namazı** kılıne **meftanın** B.S. / s. 10

2) **gözlüklāni** takmış **annesinin** B.S. / s. 20

3) **altı tekerları** yok **unın** GD. B. / s. 5

4) **yevmiyesini** yazādık **i:sannarın** GD. B. / s. 11

5) **suyunu** alīz˛**o biberlēn** E.S. / s. 2

Özne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne

1) **çocuk** askādān döndü **benim** B.S. / s. 33

2) **benim** ocak başında gömülüdü **silahım** GD. B. / s. 35

Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne

1) hep **çoku** ölmüş˛**i:sannān** Y.G. /s. 1

2) sona **tübesini** yaptıla **demi bubanın** B.S. / s. 6

Doğu Balkan Türk ağızlarında ayrı rastlanan yapılar:

Güney Doğu Bulgaristan ağzında altı tane yapıya rastlanmıştır. Tamlamalar üçünde özne, üçünde belirtili nesne görevinde kullanılmıştır.

Özne + Yüklem + Özne

1) **bi muhtarımız** gavurdu **bizim** GD. B. / s. 5

2) **aberi** vā **unın** GD. B. / s. 23

3) **apıştınamız** vādı **bizim** GD. B. / s. 25

4) **halkı** türktü bizim **oldūmuz yerin** GD. B. / s. 38

5) **isa Pelivan** vardı **bizim** GD. B. / s. 49

6) **turistimiz** var **bizim** GD. B. / s. 42

Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Özne

1) orda **işi** iyi **unın** GD. B. / s. 29

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne

1) **işim** var burda **benim** GD. B. / s. 19

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne

1) nası şindi **isimlēri** dijştiriyo **vatandaşın** GD. B. / s. 9

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne

1) nası şindi **isimlēri** dijştiriyo **vatandaşın** GD. B. / s. 9

Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne

1) u **yevmiyeni** yazar **senin** GD. B. / s. 11

Edirne Süloğlu ağzında beş tane yapıya rastlanmıştır. Tamlamalar üçünde özne, ikisinde belirtili nesne görevinde kullanılmıştır.

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne

1) **ömrümüz** bidti artıkın **bizim** E.S. / s. 48

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Özne

1) tā bu **evler̆** olmadīdı **bizim** E.S. / s. 23

Belirtili Nesne + Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtili Nesne

1) **içini** çıkarīz sōra **onun** E.S. / s. 3

Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç

1) kurānda **yeri** var **bunnarın** kuranda E.S. / s. 48

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç

1) **üstüne** bez koyūz **mukava pādının** E.S. / s. 3

Yunanistan Gümülcine ağzında üç yapıya rastlanmıştır. Tamlamalar ikisinde belirtili nesne, birinde dolaylı tümleç görevinde kullanılmıştır.

Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne

1) **bulgullānı** bile almişler evlēnde **iisannarın** Y.G. /s. 11

Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne

1) iki taraFta **gözü** olur˛**unun** Y.G. /s. 7

Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç

1) **pumākçasına** tukūrcum diyiz˛**unnarın** Y.G. /s. 36

Bulgaristan Silistre ağzında üç yapıya rastlanmıştır. Tamlamalar özne, belirtisiz nesne ve belirtili nesne görevindedir. Burada dikkati üzerine toplayan husus, belirtisiz nesne olarak kullanılan tamlamanın sıfat tamlaması olmasıdır. Bkz. "bi koca ayvan köftelik".

Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci

1) havızlada **milletim** va **benim** çorluda, bi˛kaç tane B.S. / s. 2

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Belirtisiz Nesne

1) **köftelik** devirisin **bi koca ayvan** B.S. / s. 43

Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur + Belirtili Nesne

1) aba **sesi** çıkme ya **onun** B.S. / s. 26

Batı Balkan Türk ağızlarında yer değiştirip de araya öge alan tamlamaya yalnızca Kosova Prizren ağzında bir adet rastlanmıştır ve tamlama dolaylı tümleç görevinde kullanılmıştır.

Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç

bi cün **bi çavkanın** ciri tiçen **ayagına** K.P. / s. 1

Gagauzcada yer değiştirip de araya öge alan tamlamaya iki örnekte rastlanmıştır. Örneklerden biri isim diğeri sıfat tamlamasıdır. Tamlamaların ikisi de özne görevinde kullanılmıştır.

Özne + Yüklem + Özne

eyvazdostu var **onun** G

Dolaylı Tümleç + Özne + Yüklem + Özne

1) bu kırlarda **su** var **çok** G.

Aşağıdaki cümlelerde görüldüğü üzere isim tamlamalarının tamlayan ve tamlananı yer değiştirmemiş, araya sadece öge almıştır. Bölündükleri için tamlayan ve tamlanan ayrı birer öge kabul edilmiştir.

Doğu Balkan Türk ağızlarında iki yapı Bulgaristan Silistre ağzında, altı yapı da Güney Doğu Bulgaristan ağzında tespit edilmiştir. Tamlamalar, özne ve belirtili nesne görevinde kullanılmışlardır.

Özne + Yüklem + Özne

1) **onun** galdi **akadaşları** B.S. / s.

Özne + Belirtili Nesne + Yüklem + Özne

1) **benim** seksan beşi topladı **yaşım** B.S. / s. 44

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Özne

1) **onun** zata **elindeydi** pasabort GD. B. / s. 15

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Özne

1) kışa dūru **bubamların** hazır oldu **düven işleri** GD. B. / s. 28

Özne + Yüklem + Özne

1) **bizim** altlı üslüdü **evlēmiz** GD. B. / s. 23

Belirtili Nesne + Yüklem + Belirtili Nesne + Belirtili Nesne

1) **gelinlerin** kaldı **anaları bubaları** GD. B. / s. 1

Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne

1) yazcak **senin** uraya **ismini cismini** GD. B. / s. 34

Tamlayan ve tamlananı yer değiştirmeden araya öge alan tamlamalara Batı Balkan Türk ağzında rastlanmamıştır. Gagauzcada ise dört adet cümleye rastlanmış ve tamlama özne görevinde kullanılmıştır.

Özne + Yüklem + Özne

bir türkün varmış **bir çıraa** G.

bir türkün varmış **bir çırā** G.

padişāin varmış **bir kızı** G.

onun varmış **bir ōlu** G.

6. 2. Arasına Öge Girmemiş Tamlamalar

Bu yapıda tespit edilen tamlamaların hepsi yer değiştirmiştir ve araya herhangi bir öge almamıştır. Tamlanan ve tamlayan yan yana olduğu için tek öge olarak kabul edilmiştir. Bu yüzden bizim için, yer değiştiren tamlamalardan daha az öneme sahiptirler.

Doğu Balkan Türk ağzılarında Güney Doğu Bulgaristan ağzında üç yapıya rastlanmıştır. Biri yüklem diğerleri dolaylı tümleç görevinde kullanılmıştır.

Yüklem + Özne

1) **kendi işi onun** o GD. B. / s. 2

Yüklem + Dolaylı Tümleç

1) yok **cebine unun** GD. B. / s. 5

Zarf Tümleç + Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç

1) ūn sene sōra te bu geldi **başlāna heriflerin** GD. B. / s. 45

Bulgaristan Silistre ağzında bir tane yapı karşımıza çıkmıştır. Tamlama özne görevinde kullanılmıştır.

Yüklem + Özne

1) töle **dijünnāmiz bizim** B.S. / s. 3

Edirne Süloğlu ağzında bir tane yapı karşımıza çıkmıştır. Tamlama belirtili nesne görevinde kullanılmıştır.

Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç

1) bu tekirdādan o denizlerden meselā vizeden bu yandan **hebsini onnān** denize döküyü yunanı E.S. / s. 27

Yunanistan Gümülcine ağzında bir tane yapı karşımıza çıkmıştır. Tamlama dolaylı tümleç görevinde kullanılmıştır.

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç

1) çok var **burda bizim** Y.G. / s. 14

Batı Balkan Türk ağızlarında araya öge almayan tamlamalara yalnızca Makedonya Ohri ağzında iki örnekle rastlanmıştır. Tamlamalar dolaylı tümleç görevinde kullanılmıştır.

Yüklem + Dolaylı Tümleç

gelir **odasına padişahın oglunun** M.O. /s. 2

Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç

em gelir **odasına padişahın oglunun** M.O. /s. 2

Gagauzcada araya öge almayan tamlamalara rastlanmamıştır.

SONUÇ

Yaptığımız çalışma doğrultusunda elde ettiğimiz sonuçlar şunlardır:

1. Yaptığımız çalışmalar sonucu Doğu Balkan Türk ağızlarında incelenen ellişer sayfada tespit edilen 3.720 devrik yapılı cümlede Yunanistan Gümülcine, Güney Doğu Bulgaristan, Bulgaristan Silistre ve Edirne Süloğlu ağızlarında incelenen metinlerde en çok karşılaşılan ortak 10 devrik cümle yapısı şunlar olmuştur:

Yüklem + Belirtili Nesne: Bu yapıya en çok 51 cümleyle Güney Doğu Bulgaristan ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Yunanistan Gümülcine ağzında 46, Bulgaristan Silistre ağzında 23 ve Edirne Süloğlu ağzında 10 cümle olmak üzere toplamda 130 cümle tespit edilmiştir.

gezērdiler küyü Y.G. /s. 2

istemedi burasını GD. B. / s. 1

sulayelar˳ısannarı B.S. / s. 3

bilmi:ler˳onun boba oldūnu E.S. / s. 3

Yüklem + Dolaylı Tümleç: Bu yapıya en çok 39 cümleyle Güney Doğu Bulgaristan ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Yunanistan Gümülcine Ağzında 32, Edirne Süloğlu ağzında 29 ve Bulgaristan Silistre ağzında 25 cümle olmak üzere toplamda 125 cümle tespit edilmiştir.

atarız fırına Y.G. / s. 5

galdı urda GD. B. / s. 1

iniverem˳aşa B.S. / s. 2

ārman düverdilē ōrda E.S. / s. 4

Yüklem + Özne: Bu yapıya en çok 30 cümleyle Yunanistan Gümülcine ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Edirne Süloğlu ağzında 25, Güney Doğu Bulgaristan

ağzında 24 ve Bulgaristan Silistre ağzında 16 olmak üzere toplamda 95 cümle tespit edilmiştir.

geçērmiş haskeller Y.G. / s. 9

geldi o GD. B. / s. 1

öleydi dakıla B.S. / s. 4

süzülüy suları E.S. / s. 2

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç: Bu yapıya en çok 42 cümleyle Bulgaristan Silistre ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla 25 cümleyle Güney Doğu Bulgaristan ağzında, Yunanistan Gümülcine ağzında 13 ve Edirne Süloğlu ağzında 11 olmak üzere toplamda 91 cümle tespit edilmiştir.

kendi düşer˳içine Y.G. / s. 4

annemiz vardı burda GD. B. / s. 1

banket yoktu bizda B.S. / s. 4

çocuklā toplālar bi sepede E.S. / s. 4

Yüklem + Zarf Tümleci: Bu yapıya en çok 24 cümleyle Edirne Süloğlu ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Bulgaristan Silistre ağzında 23, Güney Doğu Bulgaristan ağzında 20 ve Yunanistan Gümülcine ağzında 19 olmak üzere toplamda 86 cümle tespit edilmiştir.

inanıllērmiş˳eveli Y.G. / s. 9

belediyedir şindi GD. B. / s. 3

kalısan yannıs B.S. / s. 1

dayanamīm kayı E.S. / s. 8

Belirtisiz Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç: Bu yapıya en çok 25 cümleyle Yunanistan Gümülcine ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Bulgaristan Silistre

17, Edirne Süloğlu 17 ve Güney Doğu Bulgaristan ağzında 15 olmak üzere toplamda 74 cümle tespit edilmiştir.

hamır koyarız˳içine Y.G. / s. 6

tel aldıktı hareme GD. B. / s. 4

iki lef taka orey B.S. / s. 3

masal sülerim˳onnara E.S. / s. 14

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne: Bu yapıya en çok 33 cümleyle Yunanistan Gümülcine ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Bulgaristan Silistre Ağzında 16, Güney Doğu Bulgaristan ağzında 13, Edirne Süloğlu ağzında 11 olmak üzere toplamda 73 cümle tespit edilmiştir.

iyce kurumadan kesērdik˳unnarı Y.G. / s. 5

gündüz alīdı parasını GD. B. / s. 2

bitta ilāletmişlā meseleyi B.S. / s. 2

yenden kaynadīm˳o suyu E.S. / s. 2

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne: Bu yapıya en çok 19 cümleyle Edirne Süloğlu ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Güney Doğu Bulgaristan ağzında 16, Bulgaristan Silistre ağzında 16, Yunanistan Gümülcine ağzında 14 olmak üzere toplamda 65 cümle tespit edilmiştir.

üle kālmış˳adı Y.G. / s. 7

biz geldikden Keri oldu bu meselelē GD. B. / s. 1

haççılıktan bozuleri isannar B.S. / s. 33

bu evlere çıktānda oldu deprem E.S. / s. 22

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç: Bu yapıya en çok 20 cümleyle Güney Doğu Bulgaristan ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Yunanistan Gümülcine

ağzında 19, Edirne Süloğlu ağzında 14 ve Bulgaristan Silistre ağzında 8 olmak üzere toplamda 61 cümle tespit edilmiştir.

undan sora yayarıs çarşaflara Y.G. / s. 6

düvēken attırmışlā yere GD. B. / s. 29

ik˛ay dūdum ōda B.S. / s. 2

ben evdēke gidti askere E.S. / s. 9

Özne + Yüklem + Zarf Tümleci: Bu yapıya en çok 22 cümleyle Edirne Süloğlu ağzında rastlanmıştır. Sırasıyla Bulgaristan Silistre ağzında 17, Güney Doğu Bulgaristan ağzında 12 ve Yunanistan Gümülcine ağzında 10 olmak üzere toplamda 61 cümle tespit edilmiştir.

kῑmüz beş˛üz hānemiş˛eveli Y.G. / s. 1

unnā gādı o˛avşam GD. B. / s. 25

ban istemedim bi kere B.S. / s. 4

ben˛unudtum kāyı E.S. / s. 2

Doğu Balkan Türk ağızlarında tespit edilen devrik cümle yapılarına bakıldığında görülen odur ki Yunanistan ve Bulgaristan'daki Türklerin ağzı ile Edirne Süloğlu ağzı arasında ayırt edici bir fark yoktur. Bu da bizi Yunanistan ve Bulgaristan'daki Türklerin ağızlarında, bulundukları ülkenin resmi dilleri olan Yunanca ve Bulgarca'dan net bir etkilenmenin olmadığı düşüncesine iter.

Batı Balkan Türk ağızlarında incelenen yüzer cümlelik birer hikâyede tespit edilen 89 devrik yapılı cümlede Makedonya Ohri ve Kosova Prizren ağızlarında karşımızda çıkan en çok kullanılan üç devrik cümle yapısı şunlardır:

Yüklem + Dolaylı Tümleç: Bu yapıya Kosova Prizren ağzında 7, Makedonya Ohri ağzında 4 olmak üzere toplamda 11 cümlede rastlanmıştır.

gider gendi odasına M.O. /s. 2

cütüri furuna K.P. / s. 1

Yüklem + Belirtili Nesne: Bu yapıya Kosova Prizren ağzında 9, Makedonya Ohri ağzında 2 olmak üzere toplamda 11 cümlede rastlanmıştır.

alsın kızını M.O. /s.1

tuta tiçenımi K.P. / s. 1

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne: Bu yapıya Kosova Prizren ağzında 5, Makedonya Ohri ağzında 4 olmak üzere toplamda 9 cümlede rastlanmıştır.

sen çikar derını M.O. /s. 1

o çikari o tiçeni K.P. / s. 1

Doğu ve Batı Balkan Türk ağızlarında en çok kullanılan ilk üç devrik yapılı cümlelere baktığımızda ilk ikisinin aynı olduğunu görmekteyiz. "Yüklem + Dolaylı Tümleç" ve "Yüklem + Belirtili Nesne". Doğu Balkan Türk ağızlarında "Yüklem + Belirtili Nesne" birinci sıradayken Batı Balkan Türk ağızlarında "Yüklem + Dolaylı Tümleç" birinci sıradadır. Bu da bize iki bölge ağzında bariz farklar olmadığını, devrik cümlede benzer yapılar ortaya çıktığını göstermektedir. Diğer bir benzerlik ise en çok kullanılan devrik yapılı cümlelerdeki öge sayısıdır. İki ağızda da ilk iki sırayı iki ögeli yapılar oluşturur ve diğer en çok kullanılan devrik yapılı cümlelerde de en çok üç ögeli yapılar kullanılır.

Gagauzcada, Sandalyeci'nin yapmış olduğu çalışmada[104] ortaya çıkan devrik cümle yapılarının hepsine ulaşamadığımızdan yalnızca makalede gördüğümüz cümleleri öge dizilimine göre analiz etme şansımız oldu. Bu yüzden bu madde içinde Gagauzcayı tam manasıyla değerlendiremeyecek ama fikir olması için örnekler vereceğiz.

[104]Selda Sandalyeci, *"Gagauz Türkçesi Söz Diziminin Ölçünlü Türkiye Türkçesi Söz Dizimi ile Mukayesesi"*, Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi'nde sunulan yayınlanmamış bildiri, UBAK, Nevşehir 09-12 Eylül 2018.

Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç: Bu yapıya 8 cümlede rastlanmıştır.

o kalmazdı aşā G.

Yüklem + Özne: Bu yapıya 5 cümlede rastlanmıştır.

bir türkün varmış bir çıraa G.

Yüklem + Dolaylı Tümleç: Bu yapıya 4 cümlede rastlanmıştır.

annatmış bubasına G.

Gagauzcadaki devrik yapılı cümlelerle Doğu ve Batı Balkan Türk ağızlarını mukayese ettiğimizde ortak yapıların ortaya çıktığını görmekteyiz. "Özne + Yüklem + Dolaylı Tümleç" yapısı Doğu Balkan Türk ağızlarında en çok kullanılan yapılar arasında 3. sırada yer almaktadır. Batı Balkan Türk ağızlarında da incelenen yüzer cümle içinde en çok kullanılan üç cümle içinde yer almamakta ama tespit edilen yapıların içinde yer almaktadır. "Yüklem + Özne" yapısı Doğu Balkan Türk ağızlarında en çok kullanılan yapılar arasında 2. sırada yer almaktadır. Batı Balkan Türk ağızlarında da incelenen yüzer cümle içinde en çok kullanılan üç cümle içinde yer almamakta ama tespit edilen yapıların içinde yer almaktadır. "Yüklem + Dolaylı Tümleç" yapısının ise her üç bölge ağzında da yer aldığını görmekteyiz. Doğu Balkan Türk ağızları ve Batı Balkan Türk ağızlarında 1. sırada yer alan yapı Gagauzcada da 1. sırada yer almaktadır.[105] Bu bilgiler ışığında görmekteyiz ki devrik cümle yapıları üç bölgede de ortaklıklar göstermekte ve ilk sırayı iki ögeli yapılar çekmektedir. Her üç bölge ağzında da yüklemden sonraya ötelenen öge "dolaylı tümleç" olmuştur.

2. Yaptığımız çalışmada çok sayıda devrik cümle yapısına rastlanmıştır.

Doğu Balkan Türk ağızlarında incelenen ellişer sayfalık metinlerde toplamda 3.720 devrik yapılı cümle tespit edilmiştir. Sırasıyla Yunanistan Gümülcine ağzında 659 (f.c. 576 - i.c. 83), Güney Doğu Bulgaristan ağzında 569 (f.c. 519 - i.c. 50), Edirne Süloğlu ağzında 567 (f.c. 477 - i.c. 90) ve Bulgaristan Silistre ağzında 487 (f.c. 417 - i.c. 70) cümle tespit edilmiştir.

[105] Selda Sandalyeci, *a. g. m.*

Batı Balkan Türk ağızlarında incelenen yüzer cümlede toplamda 89 devrik yapılı cümle tespit edilmiştir. Sırasıyla Kosova Prizren ağzında 53 (hepsi fiil cümlesi), Makedonya Ohri ağzında 33 (hepsi fiil cümlesi) cümle tespit edilmiştir.

Sandalyeci'nin Gagauzcada yaptığı devrik cümle çalışmasında da çok sayıda devrik yapılı cümleye rastlanmaktadır. Sandalyeci'nin incelediği 827 adet cümlenin 532'si devrik yapılı cümle olarak karşısına çıkmıştır.[106]

Doğu ve Batı Balkan Türk ağızlarında olduğu gibi Gagauzcada da bol miktarda devrik yapılı cümlenin kullanılması dikkati çeken bir nokta olmaktadır.

3. İncelenen metinlerden ilk 100 cümleye baktığımızda elde ettiğimiz sonuçlar şu şekilde olmuştur:

Doğu Balkan Türk ağızlarından Yunanistan Gümülcine ağzında 100 cümleden 24'ü, Güney Doğu Bulgaristan ağzında 100 cümleden 37'si, Bulgaristan Silistre ağzında 100 cümleden 40'ı, Edirne Süloğlu ağzında 100 cümleden 36'sı devrik yapılı cümledir.

Batı Balkan Türk ağızlarından Kosova Prizren ağzında 100 cümleden 53'ü, Makedonya Ohri ağzında 100 cümleden 33'ü devrik yapılı cümledir.

Ağızlarda tespit edilen toplam devrik cümle sayısında büyük farklar olmaması dikkati çekmektedir. 100 cümlede kullanılan devrik yapılı cümlelerin sayısına baktığımızda ilk sırayı Batı Balkan Türk ağızlarından Kosova Prizren ağzının aldığını görmekteyiz.

4. Çalışmamızda devrik cümleler yüklemin türüne göre isim ve fiil cümleleri başlığı altında incelenmiştir. Ölçünlü dilde de olduğu gibi fiil cümlelerindeki devrik cümle sayısı, isim cümlesindekilere göre belirgin bir oranda fazladır. İsim cümlesi, cümle ister devrik ister düz olsun fiil cümlesine oranla her zaman daha az kullanılır.

Doğu Balkan Türk ağızlarından incelenen ellişer sayfada 1.989 tane devrik yapılı fiil cümlesi, 293 tane de isim cümlesi tespit edilmiştir. Tespit edilen cümlelerde bölgeler arası belirgin sayıda farklara rastlanmamıştır.

[106] Selda Sandalyeci, *a. g. m.*

Batı Balkan Türk ağızlarından incelenen yüzer cümlede tespit edilen 89 devrik yapılı cümlenin hepsi fiil cümlesidir.

Sandalyeci'nin çalışmasında elde ettiği verilere göre elde ettiği devrik yapılı cümlelerin yüksek oranda (% 90,6) fiil cümlesi olduğunu[107] görmekteyiz.

Üç bölge ağzında da devrik yapılı cümlelerin çok yüksek oranda fiil cümlesi olduğunu görmekteyiz. Ölçünlü dildeki bu kaidenin –fiil cümlelerinin isim cümlelerinden fazla olduğu- devrik yapılı cümlelerde de geçerli olduğunu görmekteyiz.

5. Devrik yapılı cümlelerde yüklemden sonra gelen ögelere baktığımızda fiil cümlelerinde en çoktan en az görülen ögeye göre sıralamalar şu şekildedir:

Doğu Balkan Türk ağızlarında; dolaylı tümleç (661), zarf tümleci (427), belirtili nesne (393), özne (257), cümle dışı unsur (163), belirtisiz nesne (63).

Batı Balkan Türk ağızlarında; dolaylı tümleç (33), belirtili nesne (19), zarf tümleci (10), özne (10), belirtisiz nesne (6), cümle dışı unsur (1).

Doğu Balkan ve Batı Balkan Türk ağızlarında fiil cümlelerinde yüklemden sonra gelen ögelerin sıralmalarına baktığımızda ilk sırada dolaylı tümlecin yer aldığını gördük. İki bölge arasındaki sıralamaları mukayese ettiğimizde yalnızca dolaylı tümleç ve öznenin sıralamalarının aynı olduğunu gördük.

İsim cümlelerindeki sıralamaya baktığımızda fiil cümlelerindeki yüklemden sonra gelen ögelerin sıralamasının değiştiğini gördük ve isim cümlelerinde belirtili ve belirtisiz nesneye rastlamadık. Nesne; yapılan iş, oluş ve hareketten etkilenen öge olduğu için incelediğimiz metinlerde isim cümlelerinde karşımıza çıkmadı. İsim cümleleri Doğu ve Batı Balkan ağızlarından yalnızca Doğu Balkan Türk ağızlarında karşımıza çıktı. Doğu Balkan Türk ağzılarında isim cümlelerinde en çoktan en az görülen ögeye göre sıralama şu şekildedir: özne (98), zarf tümleci (92), dolaylı tümleç (64), cümle dışı unsur (39).

---

[107] Selda Sandalyeci, *a. g. m.*

Sandalyeci, Gagauzcada yüklemden sonraya en çok ötelenen ögeyi "dolaylı tümleç" olarak vermiştir.[108] Doğu ve Batı Balkan Türk ağızlarına baktığımızda onlarda da "dolaylı tümleç"i ilk sırada görmekteyiz. Üç bölge ağzı bu açıdan da ortaklıklar göstermektedir. Bayraktar, çalışmasında dolaylı tümlecin "dış dünya"yı temsil ettiğini ve bundan dolayı yüklemden sonraya ötelendiğini belirtir.[109]

Bayraktar, yaptığı çalışmada Anadolu ağızlarında zarf tümlecinde en çok zaman zarflarının yer aldığını belirtmektedir.[110] Zarf tümleci, dolaylı tümleçten sonra gelen ögelerden biridir. Çalışmamıza baktığımızda zarf tümleci görevindeki zarfların en çok zaman zarfı olduğunu biz de görmekteyiz. Bu durum Balkan Türk ağızları ve Gagauzcanın arasında benzerlikler barındırdığı gibi Anadolu ağızlarıyla da benzerlik gösterdiğini dolayısıyla Slav dilleri gibi Yunanca vb. komşu dillerden net bir etkilenmenin olmadığını düşündürmektedir.

6. Doğu Balkan Türk ağızlarında dört ağızda da ortak, en çok kullanılan 10 devrik cümle yapısına baktığımızda yüklemin cümle başına en çok konuşlandırılan öge olduğunu gördük. Sırasıyla zarf tümleci, özne ve belirtisiz nesne cümle başında tercih edilen ilk öge olmuştur. Dolaylı tümleç, belirtili nesne ve cümle dışı unsur daha az kullanımda karşımıza çıkmıştır. Dolaylı tümleç, belirtili nesne ve cümle dışı unsur daha çok cümle sonunda kullanılmıştır.

Batı Balkan Türk ağızlarında iki ağızda da ortak, en çok kullanılan 3 devrik cümle yapısına baktığımızda yüklemin cümle başına en çok konuşlandırılan öge olduğunu gördük. En çok kullanılan üç yapıda ilk iki cümle yüklemle, üçüncü cümle ise özneyle başlar.

Sandalyeci'nin çalışmasında[111] verdiği verilere baktığımızda yüklemin cümle başına en çok konuşlandırılan öge olduğu çıkarımını yaptık.

---

[108] Selda Sandalyeci, *a. g. m.*
[109] F. Sibel Bayraktar, "Anadolu Ağızlarındaki Devrik Yapıda Dolaylı Tümlecin Durumu", *VII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu 16-18 Ekim 2014,* 2. Cilt, Elazığ 2015, s. 212.
[110] F. Sibel Bayraktar, "Anadolu Ağızlarında Devrik Cümle ve Zarf", *Prof. Dr. Hacıeminoğlu Hatıra Kitabı*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınevi, İstanbul 2017, s. 356.
[111] Selda Sandalyeci, *a. g. m.*

Üç bölge ağzına da baktığımızda devrik yapılı cümlede en çok kullanılan yapının iki ögeli yapılar olup yüklemle başladığını ardından da dolaylı tümlecin konuşlandırıldığını gördük.

7. Doğu Balkan ve Batı Balkan Türk ağızlarında devrik cümlelerde yüklemden sonra tek bir öge gelebildiği gibi birden fazla ögenin de geldiğini gördük ve sıralamamızı yüklemden sonra gelen öge sayısına göre yaptık bkz. "Yüklemle Arasına Bir ya da Birkaç Öge Girmiş Yapılar". Yüklemin ardından yalnızca bir öge gelmesi (Yüklem + Öge), birkaç öge gelmesi (Yüklem + Öge + Öge...) durumundan büyük oranda fazladır. Yüklem ardından gelen ögelerin aynı tür olmak zorunda olmadığını farklı ögelerin de geldiğini gördük. İncelenen ağızlarda belirgin bir fark görmedik. Her ögenin konuşmanın seyrine göre yan yana gelebildiğini tespit ettik.

Doğu Balkan Türk ağızları:

Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç

kuyim˳unu kızannara Y.G. /s. 35

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne

gidērmişler˳orey kalannar Y.G. /s. 11

Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç

āşama hazıllērmiş gene ācın˳üsTüne Y.G. /s. 10

Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç

çekti bizi burā GD. B. / s. 4

Yüklem + Zarf Tümleci + Özne

kalktı şindi mevli:d GD. B. / s. 2

Zarf Tümleci + Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç

iyle geldi babam buraya GD. B. / s. 28

Yüklem + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci

çıkmışlar içādān dışarı B.S. / s. 25

Yüklem + Özne + Belirtili Nesne

sallasam bān onu B.S. / s. 19

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtisiz Nesne + Özne

onun˳astalīna balı bi˳şey o B.S. / s. 9

Yüklem + Özne + Dolaylı Tümleç

oturur kızannān ojak başına E.S. / s. 14

Yüklem + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur

unudtum˳artıkın ba kızanım E.S. / s. 14

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtisiz Nesne

orayı yapmışlā ona türbe E.S. / s. 4

Batı Balkan Türk ağızları:

Yüklem + Zarf Tümleci + Belirtisiz Nesne

olmiş em çoyçesi M.O. /s. 2

Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Belirtili Nesne

çocuk birden istemiş babasından dünyaya çıksın gezsin M.O. /s. 1

Zarf Tümleci + Özne + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç

kim kaybedecek o mecburdur akşam obirıne bir güzel kız getirsin odasına M.O. /s. 2

Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Özne

sononda düşmiş aklına çavkanın inegi K.P. / s. 2

Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Belirtisiz Nesne

alırdım valla bi inek K.P. / s. 2

Özne + Yüklem + Cümle Dışı Unsur + Zarf Tümleci

bütün millet duyay çi bu dügünü yapmiş çavkanın inegilen K.P. / s. 2

Gagauzcada da devrik yapılı cümlelerden sonra bir ya da birkaç öge gelebildiğini Sandalyeci'nin çalışmasında verdiği örneklerden gördük.[112]

Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Özne + Dolaylı Tümleç

da şindi bir gün geler gena bu haydut orayı

Özne + Yüklem + Belirtili Nesne + Dolaylı Tümleç

adam almış teneyi yelinā G

Üç bölge ağzında devrik yapılı cümlelerde yüklemden sonra herhangi bir kural gözetmeksizin üst üste iki ve daha fazla ögenin gelebildiğini gördük. Ağızlar bu yönüyle de ortaklıklar göstermektedir.

8. Doğu ve Batı Balkan Türk ağızlarında yalnızca bir örneği olan çok ögeli cümlelere rastlanmıştır.

Doğu ve Batı Balkan Türk ağızlarından incelediğimiz metinlerin konuşma dilinden edinilen veriler olduğunu göz önüne aldığımızda konuşanın unutup sonradan eklediği bilgiler, duygulu söyleyiş vb. nedenlerle bu tarz çok ögeli yapıların ortaya çıktığını tahmin etmekteyiz.

Doğu Balkan Türk ağızları:

Belirtili Nesne + Zarf Tümleci + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç

[112] Selda Sandalyeci, *a. g. m.*

u otları büle geçiri:ler hemen şeye rüzgar˳uçurmasın deye meşenin˳üsTüne Y.G. /s. 36

Belirtili Nesne + Yüklem + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç + Dolaylı Tümleç

onun elini ayānı öptüm urda şeylikte bakannıkta müsteşarlıkta GD. B. / s. 16

Özne + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Zarf Tümleci

aiem üçte ta bankettān gele o˳zman eva uyuma B.S. / s. 17

Dolaylı Tümleç + Yüklem + Özne + Belirtili + Dolaylı Tümleç

kū içinden˳aldım ben gelini ondan E.S. / s. 7

Batı Balkan Türk ağızları:

Cümle Dışı Unsur + Özne + Zarf Tümleci + Dolaylı Tümleç + Yüklem + Belirtisiz Nesne

ama gelin ovakıt onlardan istemiş para M.O. /s. 2

Özne + Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç

çavka bunda da başlamiş bagırma K.P. / s. 1

9. Devrik cümlelerde bazı tamlamaların arasında öge –çoğunlukla yüklem- girdiğini, bazılarında tamlayan ve tamlananın yer değiştirdiğini bazılarında ise yer değiştirmediğini gördük. Doğu ve Balkan Türk ağızlarına baktığımızda bir sıfat tamlaması – B. S. ağzı- hariç hepsinin isim tamlaması olduğunu tespit ettik.

Tamlayan ve tamlananın yer değiştirip araya öge alması durumunu Doğu Balkan Türk ağızlarının dördünde de tespit ettik. Y.G. ağzında 4, GD. B. ağzında 9, B.S. ağzında 7 ve E.S. ağzında 6 tane tespit edilmiştir. Batı Balkan Türk ağızlarında ise örneğine rastlamadık.

Doğu Balkan Türk ağızları:

hep **çoku** ölmüş˳**i:sannān** Y.G. /s. 1

namazı kılıne **meftanın** B.S. / s. 10

yevmiyesini yazādık **i:sannarın** GD. B. / s. 11

suyunu alīz˳**o biberlēn** E.S. / s. 2

Bu şekilde görülen tamlamalarda –tamlayan ve tamlananı yer değiştiren- yalnızca bir tane sıfat tamlaması Doğu Balkan Türk ağızlarından Bulgaristan Silistre ağzında tespit edilmiştir.

köftelik devirisin **bi koca ayvan** B.S. / s. 43

Tamlayan ve tamlananın yer değiştirmeden araya öge alması Doğu Balkan Türk ağızlarından yalnızca iki ağızda tespit edilmiştir. GD. B. ağzında 6, B.S. ağzında 2 cümle tespit edilmiştir. Batı Balkan Türk ağızlarında ise Kosova Prizren ağzında bir örnek bulunmaktadır.

Doğu Balkan Türk ağızları:

kışa dūru **bubamların** hazır oldu **düven işleri** GD. B. / s. 28 (İsim Tamlaması)

benim seksan beşi topladı **yaşım** B.S. / s. 44 (İsim Tamlaması)

Batı Balkan Türk ağızları:

bi cün **bi çavkanın** ciri tiçen **ayagına** K.P. / s. 1

Bazı tamlamaların araya öge almadan sadece tamlayan ve tamlananını değiştirdiğini tespit ettik. Doğu Balkan Türk ağızlarından Y. G. ağzında 1, GD. B. ağzında 1, B.S. ağzında 6, E.S. ağzında 1 cümle tespit edilmiştir. Batı Balkan Türk ağızlarında ise yalnızca Makedonya Ohri ağzında 2 cümle tespit edilmiştir.

Doğu Balkan Türk ağızları:

çok var **burda bizim** Y.G. / s. 14

ūn sene sōra te bu geldi **başlāna heriflerin** GD. B. / s. 45

töle **dijünnāmiz bizim** B.S. / s. 3

hebsini onnān denize döküyü yunanı E.S. / s. 27

Batı Balkan Türk ağızları:

gelir **odasına padişahın oglunun** M.O. /s. 2

em gelir **odasına padişahın oglunun** M.O. /s. 2

Sandalyeci'nin yapmış olduğu çalışmada verdiği örnekleri incelediğimizde bölünmüş tamlamalara Gagauzcada da rastladık.[113] Tamlamalar iki şekilde karşımıza çıktı: Tamlayanı ve tamlananı yer değiştirip araya öge alanlar, tamlayanı ve tamlanı yer değiştirmeden araya öge alanlar. Araya gelen ögenin yüklem olduğunu gördük. Tamlamaların biri hariç -sıfat tamlaması- hepsi isim cümlesidir.

Tamlayanı ve tamlananı yer değiştirip araya öge alan devrik yapılı cümleler: Gagauzcada sıfat tamlaması da bu yapıda yer almaktadır.[114]

eyvazdostu var **onun** G.

bu kırlarda **su** var **çok** G. (Sıfat tamlaması, bkz. çok su)

Tamlayanı ve tamlanı yer değiştirmeden araya öge alan devrik yapılı cümleler:

bir türkün varmış **bir çıraa** G.

padişāin varmış **bir kızı** G.

Doğu Balkan Türk ağzı, Batı Balkan Türk ağzı ve Gagauzcaya baktığımızda devrik cümlelerde tamlayan ve tamlananın yer değiştirip veya değiştirmeden araya öge aldığını gördük. İncelediğimiz metinlerde tamlayan ve tamlanan arasına giren ögelere baktığımızda üç bölge ağzında da çoğunlukla araya yüklem aldığını gördük.

[113] Selda Sandalyeci, *a. g. m.*
[114] Selda Sandalyeci, *a. g. m.*

Bayraktar, nesne görevindeki tamlamaların yarısının yüklemden önce yarısının yüklemden sonra olmasının sebebinin onarım olduğunu söyler.[115] Buradan tamlamaların cümlede bölünmesinin onarım sonucu olduğu çıkarımını yapabiliriz.

10. Çalışmamızda diğer ögeler kadar cümle dışı unsurun da yer aldığını gördük.

Doğu Balkan Türk ağızlarında incelenen dört ağızda da cümle başı, cümle ortası ve cümle sonunda cümle dışı unsurlara rastlanmış ve cümle dışı unsur, cümlenin yapısına katılmıştır. Doğu Balkan Türk ağızlarından incelenen dört ağızda da görülen cümle dışı unsur görevindeki kelimelerde ortaklıklar bulunup bariz bir fark ortaya çıkmamıştır. Dört ağzın da birbirine benzer olduğu kanımız burada da devam etmektedir. Fakat ortaya çıkan fark kullanım sayısında olmuştur. Edirne Süloğlu ağzı cümle başı, ortası ve sonunda en çok cümle dışı unsur kullanıllan ağız olmuştur. Bu yönüyle diğer ağızlardan bariz bir şekilde ayrılır. En çok fark cümle sonu kullanımda kendini hissettirir.

Araştırmamızda Doğu Balkan Türk ağızlarında karşımıza çıkan cümle dışı unsurlar ve sayıları şunlar olmuştur:

Cümle başında tespit edilen cümle dışı unsurlar: Yunanistan Gümülcine ağzı (t. 13); e (5), ē (3), a, abe, eh, hem, i:yvā, kızanım, mejbur, yā (1) / Güney Doğu Bulgaristan ağzı (t. 1); çocuk (1) / Bulgaristan Silistre ağzı (t. 12); te (5), a (2), e, aba, ba, hoca, mesela (1) / Edirne Süloğlu ağzı (t. 20); a, anne, ē, hā, hani (2), ā, ama, e, e yani, ha, işte, te, vallā, yā, yarım götlü (1).

ē bizimkiler bakārdılar borda Y.G. / s. 9

çocuk çıkā babanın paralarını GD. B. / s. 24

te nādā bizim evlār B.S. / s. 45

a bēgir paparasi:di evel E.S. / s. 8

[115] F. Sibel Bayraktar, "Anadolu Ağızlarındaki Devrik Yapıda Nesne", *XI. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı,* Budapeşte-Macaristan 25-28 Eylül 2016.

Cümle ortasında tespit edilen cümle dışı unsurlar: Yunanistan Gümülcine ağzı (t. 34); da-de (12), işte (8), kızanım (3), mı-mi, ya (2), e, be çöcū̆m, ha, te, meselā, hattā, rāmetli, (1) / Güney Doğu Bulgaristan ağzı (t. 39); da-de (32), beyim, işte, ki, yāni, ma gülüm, te, zata (1) / Bulgaristan Silistre ağzı (t. 35); da-de (21), te (4), ā, ya (2), a, işta, kızım, mesela, ya da, ta (1) / Edirne Süloğlu ağzı (t. 45); da-de (19), kızanım (5), işte (4), kızım, ya (3), ama, ba kızım, meselā (2), ani, ba kızım, canım, ki, tabii(1).

sālam˳olurdu **kızanım**˳üle şeyler Y.G. / s. 7

ūn sene sōra **te** bu geldi başlāna heriflerin GD. B. / s. 45

gāl **kızım** yanıma B.S. / s. 20

kaldık **kızanım** ūsüz bakma E.S. / s. 9

Cümle sonunda tespit edilen cümle dışı unsurlar: Yunanistan Gümülcine ağzı (t. 49); kızanım (21), işte (14), amman, yavrum (3), be kızanım, meselā, yā (2), de, rāmetli (1) / Güney Doğu Bulgaristan ağzı (t. 20); işte (5) be, da, kı (2), aga, ba, be ya buba, gızanım, gülüm, komşu, nene, zaten (1) / Bulgaristan Silistre ağzı (t. 27); de (7), ba canım (6), ama, mesala (2), a, ba gulum, ba meslekdaşla, gızım, kızım, işalla, uşam, falan filan, kīmızı başlıklı kız, yalnıs, (1) / Edirne Süloğlu ağzı (t. 95); kızanım (31), işte (15), kızım (11), da-de (7), ama (6), be (5), ba kızım, meselā (4), ba, yarım götlü (3), beyā, ya (2), be adam, mare, vallā, yānı(1).

üle yapārdık **kızanım** Y.G. / s. 42

dilini bizi gibi sülemedi **be gızanım** GD. B. / s. 7

sıra gayrı banda **gızım** B.S. / s. 41

senin kalbine geldi:ni biliyō **ba kızanım** E.S. / s. 40

Batı Balkan Türk ağızlarından incelenen Makedonya Ohri ve Kosova Prizren ağızlarından yüzer cümlelik metinlerdeki devrik yapılı cümlelerde Doğu Balkan Türk ağızlarında olduğu gibi cümle başı, ortası ve sonunda cümle dışı unsurlara rastlanmıştır.

Araştırmamızda Batı Balkan Türk ağızlarında karşımıza çıkan cümle dışı unsurlar ve sayıları şunlar olmuştur:

Cümle başında tespit edilen cümle dışı unsurlar: Makedonya Ohri ağzı (t. 5); em (2) ,açan (1), ama (1), ayde (1) / Kosova Prizren ağzı (t. 3) ema (1), mori (1), valla (1).

açan gelmiş em üçünci telegrama M.O. /s. 2

mori kari tutar misın bu somoni K.P. / s. 1

Cümle ortasında tespit edilen cümle dışı unsurlar: Makedonya Ohri ağzı (t. 3) em (2) da (1); Kosova Prizren ağzı da (6), çi (1) hem (1) valla (1).

kafezden **em** ilan çocugi salmişlar odaya M.O. /s. 1

başlay çalma **hem** haykırma K.P. / s. 2

Cümle sonunda tespit edilen cümle dışı unsurlar: Makedonya Ohri ağzında bu türde cümle dışı unsur yoktur; Kosova Prizren ağzı (t. 1); çavka (1).

kusura bakma **çavka** K.P. / s. 2

Doğu ve Batı Balkan Türk ağızlarında cümle dışı unsurun cümlede konuşlandığı yere baktığımızda ortaya farklılıkların çıktığını görmekteyiz. Doğu Balkan Türk ağızlarında kullanım sayısına göre sıraladığımızda sırasıyla sonda (191), ortada (153), başta (46) şeklinde bir sıralama karşımıza çıkmaktadır. Batı Balkan Türk ağızlarında ise ortada (9), başta (8), sonda (1) şeklinde bir sıralama görülür. Doğu Balkan Türk ağızlarındaki cümle sonu cümle dışı unsur kullanma temayülünün Batı Balkan Türk ağızlarında oldukça az olduğunu görmekteyiz.

Sandalyeci'nin çalışmasında verdiği örnek devrik yapılı cümlelere baktığımızda Gagauzcada da cümle başı, sonu ve ortasında cümle dışı unsurların kullanıldığını görmekteyiz.[116]

Cümle başında tespit edilen cümle dışı unsurlar: ā (1), aman (1), zera (1).

[116] Selda Sandalyeci, *a. g. m.*

Cümle Dışı Unsur + Özne + Zarf Tümleci + Yüklem + Dolaylı Tümleç

zera o ne kadar durdu bende G.

Cümle ortasında tespit edilen cümle dışı unsurlar: dA (8), te (1).

Zarf Tümleci + Cümle Dışı Unsur + Yüklem + Dolaylı Tümleç

bū̄n **da** tutērım aklımda G.

Cümle sonunda tespit edilen cümle dışı unsurlar: be çocuk (1), da (1), urus komşu (1).

Zarf Tümleci + Yüklem + Belirtili Nesne + Cümle Dışı Unsur

ne getirmişsin bu keçi: **be çocuk** G.

Üç bölge ağzında da cümle dışı unsur görevinde bulunan sözcükler, cümleden çıkarılınca cümlede bir anlam kaybı oluşmamış; cümlede konuşmanın seyrine göre hitap, duygu durumu bildirme, onaylama vb. anlamlarla kullanılmıştır.

Üç bölge ağzına baktığımızda da cümlenin başında, sonunda ve ortasında cümle dışı unsurun benzer görevlerde kullanıldığını fark ediyoruz.

Sonuç olarak yaptığımız çalışmada gördüğümüz gerçek: Doğu ve Batı Balkan Türk ağızlarının ve Gagauzcanın devrik cümleli yapılarında aşağı yukarı aynı devrik cümle yapılarının görüldüğü; üç bölge ağzında da yüklemden sonra gelen ögeye bakıldığında bunun "dolaylı tümleç" olarak görüldüğü; devrik yapılı cümlelerde cümle başına konuşlandırılan ögenin "yüklem" olduğu; cümle dışı unsurun üç bölge ağzındaki devrik yapılı cümlelerde kullanım sıklığı ve sayısı değişmekle birlikte cümle başı, sonu ve ortasında yer aldığı; tamlamaların devrik yapılı cümlelerde benzer özellik gösteren örneklerine rastlandığıdır.

İncelediğimiz verilere bakıldığında Slav dilleri ve Yunanca vb. gibi komşu dillerin devrik yapılı diziliminden net bir etkilenmenin olup olmadığı, keskin hatlarla ortaya konmamakla birlikte Sandalyeci'nin yapmış olduğu çalışmada Gagauzcanın söz diziminin ölçünlü Türkiye Türkçesi ölçünlü dili ve ağızları arasında anlaşılamayacak farklar olmadığını, devrik söz dizimi cümle düzeyin büyük

benzerlik gösterdiğini ifade ettiğini belirtmesi[117], Doğu ve Batı Balkan ağızları Gagauzcayla mukayese edildiğinde benzerlikler ortaya çıkması bizi bu ağız bölgelerinde konuşalan Türk ağızlarının komşu dillerden net bir etkilenme olmadığı düşüncesine itmiştir.

[117] Selda Sandalyeci, *a. g. m.*

KAYNAKÇA

Birincil Kaynaklar

ÇEBİ, İhsan Sabri, *Güney-Doğu Bulgaristan Türk Ağızları,* (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1986.

KARAŞİNİK, Bahtışen, *Silistre (Silistra) İli ve Yöresi Ağızları*, (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2011.

MORİNA, İrfan, "Mamuşa Tarihî Abideler ve Folklör Hazinesi"*,Çevren,* Sayı 17, Priştine 1978, s. 121-136.

SANDALYECİ, Selda, *"Gagauz Türkçesi Söz Diziminin Ölçünlü Türkiye Türkçesi Söz Dizimi ile Mukayesesi"*, Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi'nde sunulan yayınlanmamış bildiri, UBAK, Nevşehir 09-12 Eylül 2018.

ŞEN GÜR, Demet, *Edirne İli Süloğlu İlçesi Ağzı (İnceleme – Metinler - Sözlük)* (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2020.

ÖZDEN, Muharrem, *Batı Trakya – Gümülcine Ağız İncelemesi (Ses ve Şekil Bilgisi – Metinler – Söz Varlığı),* Trakya Üniversitesi Matbaası, 1. Basım, Edirne 2016.

İkincil Kaynaklar

AĞANOĞLU, H. Yıldırım, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların Makus Talihi: Göç,7. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul 2012,

ARMAOĞLU, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914),* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1997.

ATABAY, Neşe - ÖZEL, Sevgi - ÇAM, Ayfer, *Türkiye Türkçesinin Sözdizimi,* 2. Baskı, Papatya Yayıncılık, İstanbul 2003.

BANGUOĞLU, Tahsin, *Türkçenin Grameri,* 9. Baskı, TDK Yayınları, Ankara 2011.

BAYRAKTAR, Fatma Sibel, "Anadolu Ağızlarındaki Devrik Yapıda Dolaylı Tümlecin Durumu", *VII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu 16-18 Ekim 2014,* 2. Cilt, Elazığ 2015, s. 203-214.

BAYRAKTAR, Fatma Sibel, "Anadolu Ağızlarındaki Devrik Yapıda Nesne", *XI. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı,* Budapeşte-Macaristan 25-28 Eylül 2016.

BAYRAKTAR, Fatma Sibel, "Anadolu Ağızlarında Devrik Cümle ve Zarf", *Prof. Dr. Hacıeminoğlu Hatıra Kitabı*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınevi, İstanbul 2017, s. 352-368.

BAYRAKTAR, Fatma Sibel - BEHRUR, Emine - HATİPOĞLU, Esra - ÖZDEMİR, Nazlı, "Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Devrik Yapı", *VI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı*, I. Cilt, Uludağ Üniversitesi, 4-7 Aralık 2013, s. 681-690.

BEYDİLLİ, Kemal, "Osmanlılar", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 33, 2. bölüm, İstanbul 2007, s. 496-500.

DEMİR, Nurettin – YILMAZ, Emine, *Türk Dili El Kitabı,* 8. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara 2016.

DELİCE, H. İbrahim, *Türkçe Sözdizimi,* 6. Baskı, Asitan Yayınları, İstanbul 2019.

DİZDAROĞLU, Hikmet, *Tümcebilgisi,*1. Baskı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1976.

DOERFER, Gerhard, "Osmanlıca'nın Oğuz Dili Dairesindeki Yeri ve Öncesi", Çev. KARAKAYA, Asuman, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt 46, Sayı 46, Nisan 2013, s. 129-154.

DOĞAN İNAN, Gamze, *Eski Anadolu Türkçesi Metinlerinde Devrik Yapı Meselesi,* (Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi), Samsun 2008**.**

EKER, Süer, *Çağdaş Türk Dili,* 12. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara 2019.

ERGİN, Muharrem, *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi,* Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul 2012.

GÜNŞEN, Ahmet, "Balkan Türk Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Turkish StudiesInternational Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* Volume 7/4, Ankara 2012, s. 111-129.

İNALCIK, Halil, *Türkler ve Balkanlar,* Bal-Tam Türklük Bilgisi 3, Balkan Türkoloji Araştırma Merkezi, Prizren 2005.

İNBAŞI, Mehmet, "Balkanlarda Osmanlılar: Fetih ve İskân", *Balkanlar El Kitabı 1. Cilt: Tarih,* Akçağ Yayınları, Ankara 2017.

KARAAĞAÇ, Günay, *Türkçenin Söz Dizimi,* 6. Baskı, Kesit Yayınları, İstanbul, 2017.

KARAHAN, Leylâ, *Türkçede Söz Dizimi*, 25. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara 2018.

KORKMAZ, Zeynep, *Gramer Terimleri Sözlüğü,*3. Baskı, TDK Yayınları, Ankara 1992.

KORKMAZ, Zeynep, "Balkan Türkçesi Ağızları ile Türkiye Türkçesi Ağızları Arasında Sosyo-Lengüistik Açıdan Kısa Bir Karşılaştırma*", DergiPark*, Cilt 58, Sayı 2, 01.12.2010, s. 103-118.

KÜÇÜK, Cevdet, "Balkan Savaşı"*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırma Merkezi*, C. 5, s. 23-25.

MOLLOVA, Mefküre, "Balkanlarda Türk Ağızlarının Tasnifi", *TDAY Belleten 1996*, TDK Yayınları, Ankara 1999, s. 167-176.

NÉMETH, Gyula, "Bulgaristan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine", *TDAY Belleten 1980-1981*,TDK Yayınları, Ankara 1983, s. 113-167.

ÖZDEN, Muharrem - DOĞAN, Levent - BAYRAKTAR, Fatma Sibel, *Trakya Ağızları Sözlüğü CİIt I,* Trakya Üniversitesi Matbaası, Edirne Şubat 2018.

ÖZTÜRK, Sevgi - GÜNAY, Nesrin, "Kırkalareli Ağızlarının Söz Dizimi Özellikleri", 4. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Programı, Trakya Üniversitesi, Edirne 27-29 Ekim 2011.

SANDALYECİ, Selda, *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Devrik Cümle,*(Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2017.

SANDALYECİ, Selda, "Gagauzcada Birleşik Cümle", *Balkanistik Dil ve Edebiyat Dergisi,* Cilt 2, Sayı 2, Aralık 2020, s. 84-106.

TEKİN, Fatih Cihangir, *Kemal Tahir'in "Esir Şehrin İnsanları, Esir Şehrin Mahpusu, Yol Ayrımı" Adlı Eserlerindeki Devrik Yapı* (Afyon Kocatepe Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Afyon 2006.

TORUN, Yeter, *Nurullah Ataç'ın Denemelerinde Devrik Yapılar,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.

İnternet Kaynakları

https://tr.wikipedia.org/wiki/Balkanlar#:~:text=Balkanlar%20veya%20Balkan%20Yar%C4%B1madas%C4%B1%2C%20Avrupa,alan%20co%C4%9Frafi%20ve%20k%C3%BClt%C3%BCrel%20b%C3%B6lgedir, (Erişim Tarihi: 30.04.2021).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Balkan_T%C3%BCrkleri#:~:text=Balkan%20T%C3%BCrkleri%2C%20Balkanlar'da%20ya%C5%9Fayan,toplamda%20763.155%20%2D%20837.703%20T%C3%BCrk%20ya%C8%99amaktad%C4%B1r, (Erişim Tarihi: 01.05.2021).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Rumeli_a%C4%9F%C4%B1zlar%C4%B1#:~:text=Rumeli%20a%C4%9F%C4%B1zlar%C4%B1%2C%20T%C3%BCrkiye%20T%C3%BCrk%C3%A7esi%20a%C4%9F%C4%B1z,Rumeli'de%20%C3%A7e%C5%9Fitli%20a%C4%9F%C4%B1zlarla%20konu%C5%9Fulmaktad%C4%B1r.&text=Rumeli%20T%C3%BCrk%20a%C4%9F%C4%B1zlar%C4%B1n%C4%B1n%20tarifi%20ve%20s%C4%B1n%C4%B1fland%C4%B1rmas%C4%B1na%20dair%20%C3%A7e%C5%9Fitli%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fmalar%20yap%C4%B1lm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r, (Erişim Tarihi: 01.05.2021).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Balkanlar, (Erişim Tarihi: 11.05. 2021).